

AGATHA

CHRISTIE

TAJANSTVENI
GOSPODIN QUIN

Tajanstveni gospodin Quin ***(Dolazak Gospodina Quina)***

The Mysterious Mr. Quin *(The Coming of Mr. Quin)*

Agatha Christie, 1930

Dolazak Gospodina Kvina

Bila je Stara godina. Stariji gosti kućne zabave u Rovstonu okupili su se u velikoj dnevnoj sobi.

G. Satterthwaite bio je zadovoljan što su mladi otišli na spavanje. Nije volio previše mladih na okupu. Smatrao ih je nezanimljivima i neotesanima. Nedostajalo im je profinjenosti, a on je s godinama sve više cijenio tu osobinu.

Bio je u šezdeset drugoj — malo pognut, smežuran čovjek s buljavim licem, neobično nalik na patuljka i s dubokim, nesvakidašnjim zanimanjem za tuđe živote. Cijeli je život, tako reći, prosjedio u prvom redu parketa, promatrajući kako se pred njim odvijaju različite ljudske drame. On sam uvijek je imao ulogu promatrača. Tek sada, pod starost, postajao je sve izbirljiviji. Sada je zahtijevao više od onog što je obično dobivao.

Bez sumnje, imao je dara za to. Instinktivno je znao kad je na pomolu drama.

Nanjušio bi je poput ratnog konja. Čim je tog popodneva stigao u Rovston, pojavio se taj čudni unutrašnji osjećaj i "natjerao ga na oprez. Nešto zanimljivo se događalo ili će se dogoditi.

Kućna zabava nije bila velika. Bio je tu Tom Evesham, njihov srdačni dobro raspoloženi domacin i njegova ozbiljna supruga zainteresirana za politiku, prije udaje lady Laura Keene. Zatim sir Richard Conway, vojnik, putnik i sportaš, šest do sedam mladih ljudi čija imena g. Satterthwaite nije zapamtio, a tu su bili i Portalovi.

G. Satterthwaitea su zanimali baš Portalovi.

Do tada nikad nije upoznao Aleca Portala, ali je znao sve o njemu, poznavao je njegova oca i djeda. Alec Portal je bio prilično tipičan. Približavao se četrdesetj, plave kose i očiju kao u svih Portalovih,

volio je sport, bio je dobar natjecatelj. Bez mašte i ičeg neobičnog, Alec Portal je bio običan, dobar, zdrav engleski kov.

Ali njegova supruga je bila drukčija. G. Satterthwaite je znao da je Australka.

Portal je bio u Australiji prije dvije godine, tamo ju je upoznao, oženio je i doveo kući. Prije udaje nije nikad bila u Engleskoj. Ipak nije sličila nijednoj Australki koju je g. Satterthwaite ikad upoznao.

Potajno ju je promatrao. Zanimljiva žena — vrlo zanimljiva. Tako mirna, a ipak tako — živa. Živa! Upravo tako! Nije baš lijepa — ne, ne biste je mogli nazvati lijepom, ali je imala neki kobni čar koji ste morali primijetiti — koji je svaki muškarac morao primijetiti. Muškarac u g. Satterthwaiteu osjetio je to, ali je njegovu ženskastu crtu (jer g. Satterthwaite ju je uvelike posjedovao) podjednako zanimalo još nešto: zašto gđa Portal boji kosu?

Nijedan muškarac vjerojatno ne bi primijetio da ona boji kosu, ali g. Satterthwaite je to uočio. Znao je on sve te stvari. A to ga je zbunjivalo. Mnoge tamnokose žene oksidiraju kosu; do sada nikad nije naišao na plavokosu ženu koja bi je bojila u crno.

Sve na njoj pobuđivalo je njegovu radoznalost. Intuitivno je bio siguran da je ona ili vrlo sretna ili vrlo nesretna — ali nije znao koje od toga, a to ga je mučilo. Osim toga, i taj čudni utjecaj koji je imala na svog muža.

On je obožava, reče g. Satterthwaite sam sebi, ali katkada se nje — boji! To je vrlo zanimljivo. To je neobično zanimljivo.

Portal je previše pio. To je bilo sigurno. A imao je čudan običaj da promatra suprugu kad ga ona ne gleda.

Živci, reče g. Satterthwaite. Momak je neurotik. I ona to zna, ali ne poduzima ništa.

Taj par ga je vrlo zanimao. Događalo se nešto što nije mogao dokučiti.

Iz takvih razmišljanja prenelo ga je svečano odbijanje velikog sata.

— Dvanaest — reče Evesham — Nova godina. Sretna Nova godina — svima! U stvari, ovaj sat ide naprijed pet minuta. Ne znam zašto djeca ne bi dočekala Novu godinu.

— Uopće ne vjerujem da su zaista otišli spavati — reče njegova žena mirno.

— Vjerojatno stavljaju četke za kosu, ili tako nešto, u naše krevete. To ih veoma zabavlja. Ne znam zašto. Kad smo mi bili mladi, to nam nisu dopuštali.

— Autre temps, autre moeurs — reče Conway sa smiješkom.

Bio je visok čovjek vojničkog držanja. On i Evesham bili su gotovo istog tipa — poštenu, ispravni, prijazni ljudi bez velike inteligencije.

— U mojoj mladosti svi bismo se uhvatili za ruke u krug i pjevali »Stara dobra vremena« — nastavi lady Laura. — »Trebali li zaboraviti stare znance« — to su veoma dirljive riječi. Evesham se nelagodno promeškolji. — Prestani, Laura — promrmlja. — Ne ovdje!

Krene preko široke dnevne sobe gdje su sjedili i upali još jedno svjetlo.

— Baš sam glupa — reče lady Laura sotto voce. — Naravno, to ga podsjeća na jadnog g. Capela. Je li uz kamin prevruće za vas, draga?

Eleanor Portal napravi otresiti pokret. — Ne brinite se. Povuci ću stolac malo natrag.

Kakav divan glas, pomisli g. Satterthwaite, dubok i zvonak poput jeke, koji zapamtiš zauvijek. Lice joj je bilo u sjeni, šteta.

— Gospodin Capel? — upitala je.

— Da. čovjek koji je bio vlasnik ove kuće. Ustrijelio se, znate. Dobro, dragi Tome, neću govoriti o tome ako ne želiš. Naravno, bio je to veliki šok za Toma, jer je bio ovdje kad se to dogodilo. I vi ste bili, zar ne, sir Richard?

— Jesam, lady Laura.

U uglu je prastari sat zabrundao i zatim astmatično otkucao dvanaest.

— Sretna Nova godina — promrsi Evesham nehajno.

Lady Laura smota svoje pletivo pomalo zamišljena. — Pa, dočekali smo Novu godinu — primijeti i doda, gledajući prema gđi Portal: — što kanite, draga moja?

— Svakako u krevet — reče olako Eleanor Portal i brzo ustane.

Vrlo je blijeda, pomisli g. Satterthwaite dok je i sam ustajao. Obično nije tako blijeda.

Upali za nju svijeću i doda joj je sa smiješnim starinskim naklonom. Ona je uzme, zahvalivši i krene polako uza stepenice.

Iznenada čudan osjećaj prožme g. Satterthwaitea. Poželi poći za njom — da je umiri — učinilo mu se da je ona u nekoj opasnosti. Poriv ga napusti i on se postidi. I on je postajao nervozan.

Nije pogledala muža kad je krenula uza stepenice, ali tada okrene glavu i preko ramena mu uputi dug, ispitivački pogled. G. Satterthwaitea se dojmio vrlo neobično.

Uhvati sama sebe kako se zbunjeno oprašta s domaćicom.

— Svakako se nadam da će biti sretna nova godina — govorila je lady Laura. — Ali politička situacija, čini se, bremenita je teškom neizvjesnošću.

— Siguran sam da jest — reče g. Satterthwaite ozbiljno. — Siguran sam da jest.

— Samo se nadam — nastavi lady Laura istim tonom — da će crnomanjast muškarac prvi prijeći prag. Pretpostavljam da znate za taj praznovjerni običaj, g. Satterthwaite? Ne znate? Iznenadujete me. Za sreću u kući potrebno je da crnomanjast muškarac prvi prijeđe prag na Novu godinu. Bože dragi, nadam se da neću naći ništa previše neugodno u krevetu. Nikad ne vjerujem djeci. Tako su živahni.

Odmahujući glavom zbog lošeg predosjećaja lady Laura dostojanstveno krene uza stepenice.

Kad su žene otišle, stolce su primaknuli bliže velikom otvorenom kaminu u kojem su gorjele cjepanice.

— Koliko tko želi? — upita Evesham gostoljubivo, dok je držao bocu s viskijem.

Kad su svi dobili piće, razgovor skrene na temu koja je prije bila zabranjena.

— Poznavali ste Dereka Capela, Satterthwaite? — upita Conway.

— Jesam, površno.

— A vi, Portale?

— Ne, nikad ga nisam upoznao.

To je izgovorio tako žestoko i defenzivno da g. Satterthwaite začuđeno digne pogled.

— Uvijek mi je mrsko kad Laura dotakne tu temu —reče Evesham polako. — Znate, poslije tragedije ova kuća je bila prodana jednom velikom tvorničaru. Odselio se poslije godinu dana — nije mu odgovaralo ili tako nešto. U mjestu su izmislili bezbroj budalaština, kako ga proganjaju duhovi. Naravno, kuća je došla na zao glas. A

kad me Laura nagovorila da se kandidiram za West Kidlebv, to je, naravno, značilo da ćemo živjeti u ovom kraju. No nije bilo lako pronaći prikladnu kuću. Rovstonu je cijena padala i tako sam ga na kraju kupio. Priče o duhovima su budalaština, ali ipak se čovjek ne voli podsjećati da živi u kući u kojoj mu se jedan prijatelj ustrijelio. Jadni Derek — nikad nećemo saznati zašto je to učinio.

— Neće biti ni prvi ni posljednji koji se ustrijelio a da nije mogao objasniti razlog — reče Alec Portal žestoko.

On se digne i ulije sebi još jedan obilat viski.

Nešto svakako nije u redu s njim, reče g. Satterthwaite sam sebi. Uistinu nije u redu. Volio bih znati što je posrijedi.

— Bogami, jak vjetar! — reče Conway. — Burna noć.

— Prava noć za duhove — lakoumno se nasmijao Portal. — Večeras vani plešu svi đavoli pakla.

— Po lady Lauri čak i najcrnji od njih donijet će nam sreću — primijeti Conway smijući se. — Slušajte ovo!

Vjetar se ponovo digne uz strašan urlik, a kad se smirio, začula su se tri jaka udarca na velika okovana vanjska vrata.

Svi se trgnu.

— Tko bi to, zaboga, mogao biti u ovo doba noći? — vikne Evesham.

Zgledali su se međusobno.

— Ja ću otvoriti — reče Evesham. — Posluga je otišla spavati.

Došao je do vrata, počeo petljati oko masivnih poluga i konačno ih naglo otvori.

Ledeni zapuh vjetra uleti unutra.

U okviru vrata prikazao se visok i vitak muškarac. G. Satterthwaiteu, koji ga je promatrao, učinilo se, uslijed neobičnog efekta obojenog stakla iznad vrata, da je odjeven u sve dugine boje. Kad je zakoračio naprijed, vidjeli su da je to mršav, crnomanjast muškarac.

— Moram se ispričati što vam smetam — reče stranac prijatnim staloženim glasom.

— Ali automobil mi se pokvario. Ništa ozbiljno, moj šofer ga popravlja, ali to će potrajati otprilike pola sata, a vani je tako prokleta hladno — zastao je.

— Uistinu jest — brzo nadoveže Evesham.

— Uđite i popijte nešto. Možemo li vam pomoći?

— Nije potrebno, hvala. Momak se razumije u to. Uzgred, zovem se Quin — Harley Quin.

— Sjednite, g. Quine — ponudi ga Evesham.

— Sir Richard Conway, g. Satterthwaite, g. Portal. Ja se zovem Evesham — upoznao ga je s ostalima.

G. Quin se uljudno naklonio i sjeo na stolac koji mu Evesham gostoljubivo primakne.

Tog trenutka odsjaj vatre baci čudno svjetlo na njegovo lice koje se učini kao maska.

Evesham baci još par cjepanica u vatru.

— Piće? — upitao ga je.

— Hvala, rado bih popio.

— Poznajete li dobro ovaj kraj, g. Quine? — upitao ga je, dodavši mu čašu s viskijem.

— Prolazio sam ovuda prije nekoliko godina.

— Uistinu?

— Da. Ova kuća je nekada pripadala čovjeku po imenu Capel.

— Ah, da — reče Evesham. — Jadni Derek Capel. Poznavali ste ga?

— Jesam.

Eveshamovo ponašanje se promijenilo, gotovo neprimjetno za onoga koji nije poznavao karakter Engleza. Prvotne suzdržljivosti je nestalo. G. Quin je poznavao Dereka Capela. Bio je prijatelj prijatelj, dakle bio je pouzdan i potpuno vrijedan povjerenja.

— Svi smo se zapanjili — reče povjerljivo. — Upravo smo o tome razgovarali kad ste naišli. Mogu vam reći da nisam baš rado kupio ovu kuću. Da je bilo išta pogodnije — ali nije. Razumijete, bio sam u kući one noći kad se ustrijelio — a i Conway — časna riječ, uvijek očekujem da ću ugledati njegova duha.

— Zaista, nerazjašnjivo — reče g. Quin polako i promišljeno, pa zastane poput glumca koji je upravo izgovorio značajne riječi svoje uloge.

— Dobro kažete, nerazjašnjivo — upadne Conway. — To je mračna misterija — uvijek će ostati.

— Pitam se — poče g. Quin zamišljeno. — Da, sir Richarde, htjeli ste nešto reći?

— Zgranuli smo se — upravo tako. Čovjek u najboljim godinama, zdrav, veseo, bez ikakvih briga. Kod njega je odsjelo pet-šest starih drugova. Za večerom je vladalo vrlo dobro raspoloženje, puno planova za budućnost. A poslije večere on se popne ravno u sobu, uzima revolver iz ladice i ubija se.

Zašto? Nitko nikad nije saznao. Nitko nikad i neće saznati.

— Nije li to prilično dalekosežna izjava, sir Richarde? — upita g. Quin smješajući se.

— Što želite reći? Ne razumijem — zabljuje se Conway u njega.

— Problem nije apsolutno nerješiv zato što je ostao neriješen.

— Ma hajdete, čovječe, ako se ništa nije otkrilo u ono vrijeme, vjerojatno se neće ni sada — poslije deset godina.

— Ne slažem se s vama — g. Quin zatrese blago glavom. — Povijest je protiv vas.

Suvremeni povjesničar nikad ne piše tako istinitu povijest kao onaj poslije nekoliko generacija. To je pitanje istinite relacije, razumijevanja odnosa. Ako hoćete, to je kao i sve drugo, pitanje relativnosti.

Alec Portal se nagne naprijed.

— Imate pravo, g. Quine — vikne — imate pravo. Vrijeme ne eliminira pitanje — samo ga ponovo postavi u drugom obliku.

Evesham se pomirljivo smiješio. — Vi želite reći, g. Quine, da kad bismo, recimo, večeras povelili istražni postupak o uzrocima smrti Dereka Capela, postoji ista vjerojatnost da bismo otkrili istinu kao i u ono vrijeme?

— Veća, g. Eveshame. Osobni faktor je uglavnom otpao, i vi ćete se sjetiti golih činjenica, ne nastojeći im dati vlastito tumačenje.

Evesham se sumnjičavo namršti.

— Naravno, moramo imati polaznu točku — reče g. Quin mirno i staloženo. — Polazna točka je obično teorija. Netko od vas mora imati neku teoriju, siguran sam.

Što je s vama, sir Richarde?

— No, svakako — zamišljeno se namršti Conway — mislili smo, naravno svi smo mislili da je u pitanju neka žena. Obično se radi o tome ili o novcu, zar ne? A novac zasigurno nije bio u pitanju. Nije imao nikakvih materijalnih neprilika. I tako, što je drugo moglo biti?

G. Satterthwaite se lecne. Bio se nagnuo naprijed da bi dodao svoju opasku i, dok je to radio, ugledao je žensku priliku koja je čučala uz ogradu na gornjem hodniku.

Skupila se uz nju, nevidljiva sa svih mjesta osim s onoga gdje je on sjedio, i očito je s napetom pažnjom slušala ono što se dolje govorilo. Bila je tako nepomična da je jedva povjerovao vlastitim očima.

Ali je lako prepoznao starinski brokat haljine. Bila je to Eleanor Portal.

Iznenada se učinilo da se svi događaji večeri uklapaju — dolazak g. Quina, ne puki slučaj, nego nastup glumca. Večeras se u velikoj dnevnoj sobi Rovstona odigrava drama, drama koja nije ništa manje stvarna zato što je jedan glumac mrtav. O da, Derek Capel je imao ulogu u drami. G. Satterthwaite je bio siguran u to.

I, opet iznenada, nova misao padne mu na pamet. To je bilo djelo g. Quina. On je režirao predstavu — davao glumcima uloge. On je bio u središtu misterije i povlačeći konce, pokretao lutke. On je znao sve, čak i za prisutnost žene koja je čučala gore uz ogradu. Da, znao je.

Zavalivši se duboko u stolcu, siguran u svojoj ulozi gledaoca, g. Satterthwaite je gledao kako se drama odvija pred njegovim očima. Mirno i prirodno, g. Quin je povlačio konce pokrećući lutke.

— Žena — da — promrmlja zamišljeno. — Za večerom se nije spominjala nikakva žena?

— Pa, naravno — vikne Evesham — objavio je svoje zaruke. Zbog toga se to i činilo apsolutno ludim. Bio je vrlo ponosan. Rekao je da

se to još ne smije objaviti — ali nam je dao naslutiti da se nada uspjehu u Benedićkovim ulozima.

— Naravno, svi smo pogodili tko je dama — reče Conway. — Marjorie Dilke. Zgodna djevojka.

Činilo se da je na g. Quinu red da govori, ali on to nije učinio, a u njegovoj šutnji bilo je nešto čudno izazovno. Kao da osporava posljednju izjavu.

— Tko bi drugi mogao biti? Je li, Evesham? — upitao je Conway kao da se brani.

— Ne znam — reče Tom Evesham polako. — Sjetimo se što je točno rekao? Nešto o tome da se nada u uspjeh Benedićkovih uloga, da nam ne može reći ime dame dok ona ne dopusti, da se to još ne smije objaviti. Rekao je, sjećam se, da je vraški sretan momak. Da želi da njegova dva stara prijatelja znaju kako će iduće godine u isto vrijeme biti sretno oženjen čovjek. Naravno, pretpostavili smo da je riječ o Marjorie. Bili su veliki prijatelji i često je s njom izlazio.

— Jedino — počne Conway, pa zastane.

— Što si htio reći, Dick?

— Pa, mislim, čudno mi je nekako, ako je to bila Marjorie, zašto se zaruke nisu smjele objaviti. Želim reći, čemu ta tajnovitost? Prije mi zvuči kao da se radilo o udanoj ženi. Znaite, o nekoj ženi čiji je muž upravo umro, ili se namjeravala razvesti.

— Točno — reče Evesham. — Ako je to bio slučaj, naravno da se zaruke nisu smjele odmah objaviti. Kad sad bolje razmislim, čini mi se da se nije mnogo sastajao s Marjorie. Sve je to bilo godinu dana ranije. Sjećam se da sam pomislio kako su se odnosi među njima ohladili.

— Čudnovato — primjeti g. Quin.

— Da, gotovo se činilo kao da se netko ispriječio između njih.

— Druga žena — reče Conway zamišljeno.

— Bogami — sjeti se Evesham — bilo je nešto gotovo nepristojno radosno u Dereka te noći. činio se kao opijen od sreće. A ipak, ne mogu to baš točno objasniti, ali doimao se i nekako prkosno.

— Poput čovjeka koji izaziva sudbinu — doda Alec Portal žestoko.

Je li govorio o Dereku Capelu — ili o sebi? G. Satterthwaite je, gledajući ga, bio sklon vjerovati ovo posljednje. Da, to je bio Alec Portal — čovjek koji prkosi sudbini. Njegova mašta, smušena pićem, reagirala je iznenada na tu primjedbu u priči koja je izazvala njegove vlastite tajne preokupacije.

G. Satterthwaite digne pogled. Bila je još ondje. Gledala, slušala — i dalje nepomična, sleđena — kao da je mrtva.

— Savršeno točno — reče Conway. — Capel je bio uzbuđen — čudnovato uzbuđen.

Kao čovjek koji je mnogo uložio i pobijedio protiv gotovo nadmoćnih nepovoljnih okolnosti.

— Možda je prikupljao hrabrost za ono što je odlučio učiniti? — natukne Portal. A zatim kao da ga je pokrenuo slijed misli, digne se i posluži se još jednim pićem.

— Nikako — odvrati Evesham oštro. — Gotovo bih se zakleo da mu ništa slično nije bilo na pameti. Conway ima pravo. Uspješni kockar kojemu je pošlo za rukom ono što je imalo slabe izgleda i jedva može povjerovati u vlastitu sreću. Takav je bio njegov stav.

— A ipak — Conway učini malodušnu kretnju — deset minuta kasnije ..

Sjedili su u tišini. Evesham udari šakom po stolu. — Moralo se nešto dogoditi u tih deset minuta — vikne. — Moralo! Ali što? Pretreslmo to

pažljivo. Svi smo govorili.

Usred tog razgovora Capel se iznenada digao i izišao iz sobe.

— Zašto? — reče g. Quin.

Upad je čini se zbunio Eveshama. — Molim?

— Samo sam upitao zašto? — reče g. Quin. Evesham skupi obrve, trudeći se da se sjeti.

— Tada se nije činilo bitnim. Pa da, naravno...

— Pošta! Sjećate li se onog brenčavog zvona i kako smo svi bili uzbuđeni? Tri dana smo bili zatrpani snijegom, sjetite se. Bila je to najveća snježna mećava u nizu posljednjih godina. Sve ceste su bile neprohodne. Nikakvih novina, nikakvih pisama.

Capel je izišao da pogleda je li se konačno išta probilo. Dobio je veliku hrpu novina i pisama. Otvorio je novine da vidi ima li kakvih novosti, a zatim otišao gore sa svojim pismima. Tri minute nakon toga čuli smo pucanj. Nerazjašnjivo — apsolutno nerazjašnjivo.

— Nije to nerazjašnjivo — reče Portal. — Naravno, čovjek je dobio neke neočekivane vijesti u pismu. Očigledno je tako bilo.

— Nemojte misliti da smo propustili tako nešto. To je bilo jedno od prvih pitanja istražitelja. Ali Capel uopće nije otvorio nijedno od svojih pisama. Cijela hrpa ležala je neotvorena na njegovu toaletnom stoliću.

— Sigurni ste da nije otvorio niti jedno? — pokunjio se Portal. — Mogao ga je uništiti pošto ga je pročitao?

— Ne, sasvim sam siguran. Naravno, to bi bilo prirodno rješenje. Ne, sva pisma su bila neotvorena. Ništa nije bilo spaljeno — ništa poderano. U sobi nije bilo peći.

— Čudno — odmahne glavom Portal.

— Sve je bilo grozno — reče Evesham tiho. — Conway i ja smo otišli gore kad smo čuli hitac i našli ga. Zaprepastio sam se, kažem vam.

— Pretpostavljam da se ništa nije moglo učiniti osim telefonirati policiji? — upita g. Quin.

— Na sreću mjesni policajac bio je slučajno u to vrijeme u kuhinji. Jedan od pasa, Conway, sjećaš li se jadnog Rovera? Odlutao je dan ranije. Kočijaš koji je prolazio našao ga je napola zatrpanog u snježnom nanosu i odnio ga na policijsku stanicu.

Prepoznali su Capelova psa, kojeg je osobito volio, pa ga je policajac donio. Stigao je minutu prije nego što je hitac ispaljen. To nam je uštedjelo mnogo nevolja.

— Bogami, to je bila vijavica — prisjeti se Conway. — Otprilike u ovo doba godine, zar ne? Na početku siječnja.

— Mislim u veljači. Da vidimo, otišli smo u inozemstvo ubrzo nakon toga.

— Prilično sam siguran da je bio siječanj. Moj lovački konj Ned, sjećate se Neda, ošepavio je na kraju siječnja. To je bilo baš poslije tog događaja.

— Onda je valjda bilo na kraju siječnja. Čudno kako se čovjek teško sjeti datuma nakon mnogo godina.

— To je jedna od najtežih stvari — reče g. Quin razgovorljivo. - Osim ako to ne povežete s nekim važnim javnim događajem — kao što je atentat na okrunjenu glavu ili kakvo veliko suđenje za ubojstvo.

— Pa, naravno, to je bilo baš prije slučaja Appleton! — vikne Conway.

— Neposredno poslije toga, zar ne?

— Ne, ne, zar se ne sjećaš? Capel je poznao Appletonove — odsjeo je kod starog prethodnog proljeća — samo tjedan dana prije

nego što je ovaj umro. Jedne je večeri govorio o njemu, pričao je kako je staro čangrizalo i kako to mora biti strašno za mladu i lijepu ženu poput gospođe Appleton biti vezana za njega. Tada nije bilo nikakve sumnje da ga je ona sredila.

— Bogami, imaš pravo. Sjećam se da sam pročitao članak u novinama u kojem je pisalo kako je odobren nalog za ekshumaciju. Sigurno je to bilo toga istog dana — sjećam se da sam ga rastreseno čitao, znate, misli su mi bile zaokupljene jednim Derekom koji je gore ležao mrtav.

— Obična ali vrlo čudnovata pojava — primijeti g. Quin. — U trenucima velike napetosti misli se usmjere na neku sasvim nevažnu stvar koja se pamti dugo poslije toga s najvećom preciznošću, zapečaćena, tako reći, psihičkim stresom trenutka.

To može biti neki sasvim nevažni detalj kao što je dezen tapeta, ali se nikad neće zaboraviti.

— Prilično čudno što to govorite, g. Quine — reče Conway. — Upravo dok ste govorili, iznenada sam se ponovo našao u sobi Dereka Capela — a Derek je ležao na podu, mrtav. Vrlo jasno sam ugledao veliko drvo kroz prozor i sjenu koju je vani bacalo na snijeg. Da, mjesečina, snijeg i sjena drveta — kao da ih ponovo vidim ovog trenutka. Bože, vjerujem da bih ih mogao nacrtati a ipak tada nisam shvatio da ih gledam.

— Njegova je soba bila ona velika iznad trijema, zar ne? — upita g. Quin.

— Da, a stablo je bilo velika bukva, upravo na uglu puta koji vodi do ulice.

G. Quin kimne kao da je zadovoljan. G. Satterthwaite je bio neobično uzbuđen. Bio je uvjeren da je svaka riječ, svaka primjedba g. Quina izrečena s određenom namjerom. Na nešto je ciljao — g. Satterthwaite nije točno znao na što, ali je osjećao tko je ovdje gospodar situacije. Nastane trenutna stanka i tada se Evesham vrati

na prethodnu temu. — Slučaj Appleton, sad ga se sjećam vrlo dobro. Kakva je to bila senzacija. Izvukla se, zar ne? Lijepa žena, vrlo bijele puti — izvanredno bjeloputa.

Gotovo protiv volje, oči g. Satterthwaitea potraže lik koji je gore klečao. Je li to bila njegova uobrazilja, ili je ona ustuknula kao pod udarcem? Da li je vidio jednu ruku kako kliže po stolnjaku — a zatim zastaje?

Začu se lom razbijena stakla. Alec Portal je, dok se služio viskijem, ispustio bocu.

— Strašno mi je žao! Ne znam što mi je.

— Ne smeta — prekine Evesham njegovo ispričavanje. — Ništa ne smeta.

Čudnovato, taj me lom podsjetio da je to i ona učinila, zar ne? Gđa Appleton?

Razbila je bocu porta?

— Da. Stari je Appleton pio čašu porta — samo jednu — svake večeri. Dan nakon njegove smrti jedan sluga ju je vidio da uzima bocu i namjerno je razbija. To je, naravno, dalo povoda za govorkanje. Svi su znali da je s njim bila strahovito nesretna. Naklapanja je bilo sve više, i na kraju, nekoliko mjeseci kasnije, njegova rodbina zatražila je nalog za ekshumaciju. I zbilja, stari je bio otrovan. Arsenom, zar ne?

— Ne, mislim strihninom. Nije ni važno. No, naravno tako je to bilo. Pretpostavljalo se da je to mogla učiniti samo jedna osoba. Gđa Appleton je izvedena pred sud.

Oslobođena je više zbog nedostatka dokaza protiv nje nego zbog nekog čvrstog dokaza nevinosti. Drugim riječima, imala je sreću. Da, uvjeren sam da je to ona učinila. Što je poslije bilo s njom?

— Mislim da je otišla u Kanadu. Ili u Australiju? Ondje je imala ujaka ili tako nekog, koji ju je prihvatio. Najbolje što je mogla učiniti u tim okolnostima.

G. Satterthwaite je bio fasciniran desnom rukom Aleca Portala koja je držala čašu.

Kako ju je čvrsto držala.

Razbit ćeš je uskoro ako ne pripaziš, pomisli g. Satterthwaite. Bože dragi, kako je to sve zanimljivo.

Evesham se dignu i posluži pićem. — Pa, nismo mnogo bliže razlogu zašto se ubio jadni Derek Capel — primijeti. — Istražni postupak nije baš bio uspješan, zar ne, g. Quine?

G. Quin se nasmije. Bio je to čudan smijeh, podrugljiv — a ipak žalostan. Sve ih je trgnuo.

— Oprostite — reče. — Vi još živite u prošlosti, g. Eveshame. Još vas koči vaša unaprijed stvorena predodžba. Ali ja, čovjek izvan toga, stranac u prolazu, vidim samo — činjenice!

— Činjenice?

— Da — činjenice.

— Što hoćete reći? — upita Evesham.

— Ja vidim jasan slijed činjenica koje ste sami istakli ali čiju važnost niste uočili.

Vratimo se deset godina unatrag i pogledajmo što vidimo — nesputani mislima ili osjećajima.

G. Quin je ustao. Doimao se vrlo visok. Iza njega na mahove je poskakivao plamen vatre. Prozburi tihim, uvjerljivim glasom: — Vi ste za večerom. Derek Capel objavljuje svoje zaruke. Tada mislite da je riječ o Marjorie Dilke. Sad niste tako sigurni u to. Ponašanje mu je

nemirno, uzbuđeno, poput čovjeka koji je uspješno izazvao sudbinu — koji je, po vašim vlastitim riječima, izveo velik uspješni potez usprkos golemim nepovoljnim okolnostima. Tada zazvoni. On izlazi da pokupi davno zakašnjelu poštu. Ne otvara pisma, ali vi sami spominjete da je otvorio novine da pogleda vijesti. Bilo je to prije deset godina — pa ne možemo znati kakve su tog dana bile novosti — neki daleki potres, bliska politička kriza? Jedino što znamo o sadržaju novina jest da su sadržavale jedan mali članak — članak koji saopćava da je Ministarstvo unutrašnjih poslova prije tri dana dalo odobrenje za ekshumaciju tijela g. Appletona.

— Što?

— Derek Capel odlazi u svoju sobu i ugleda nešto kroz prozor — nastavi g. Quin. — Sir Richard Conway nam je rekao da zavjese nisu bile navučene i da je prozor gledao na put do ceste, što je vidio? što je mogao vidjeti da ga natjera da sebi oduzme život?

— Što mislite? što je vidio?

— Mislim — reče g. Quin — da je vidio policajca. Policajca koji je došao zbog psa.

Ali to Derek Capel nije znao — samo je vidio — policajca.

Nastala je duga šutnja — kao da je potrebno neko vrijeme da se shvati zaključak.

— Bože! — konačno prošapće Evesham.

— Valjda to ne mislite? Appleton? Ali on nije bio ondje u vrijeme Appletonove smrti.

Stari je bio sam sa svojom ženom.

— Ali je mogao biti tamo tjedan dana ranije. Strihnin se ne rastvara lako ako nije u obliku hidroklorida. Veća količina, stavljena u porto,

našla bi se u zadnjoj čaši, možda i tjedan dana poslije njegova odlaska.

Portal skoči prema naprijed, glas mu je bio promukao. — Zašto je razbila bocu? — vikne.

— Zašto je razbila bocu? To mi recite.

Prvi put te večeri g. Quin se obrati g. Satterthwaiteu. — Vi imate mnogo životnog iskustva, g. Satterthwaite. Možda nam vi to možete reći.

Glas g. Satterthwaitea malo zadrhti. Napokon je bila na redu i njegova uloga. On je trebao izgovoriti jedan od najvažnijih tekstova u drami. Sad je bio glumac — ne promatrač.

— Meni se čini — promrmlja skromno — da je njoj bilo stalo do Dereka Capela.

Bila je dobra žena — i otjerala ga je. Kad joj je muž umro, naslućivala je istinu. I tako, da spasi čovjeka kojega je voljela, pokušala je uništiti dokaz protiv njega.

Poslije, mislim, on ju je uvjerio da su njene sumnje neosnovane i ona je pristala da se uda za njega. Ali čak i tada, oklijevala je... Mislim da žene imaju mnogo instinkta.

G. Satterthwaite je izgovorio svoju ulogu. Iznenada jedan dug drhtavi uzdah ispuni zrak.

— Bože moj! — vikne Evesham trгнуvši se.

— Što je to bilo?

G. Satterthwaite mu je mogao reći da je to Eleanor Portal na gornjim stepenicama, ali on je bio previše dobar umjetnik da bi pokvario dobar efekt.

Quin se smješкао. — Vjerojatno su mi kola do sada već gotova. Hvala na gostoprimstvu, g. Eveshame. Nadam se da sam učinio nešto za svog prijatelja.

Zaprepašteno su buljili u njega.

— Taj aspekt stvari nije vas se dojmio? On je volio tu ženu, znate. Volio ju je toliko da je zbog nje počinio ubojstvo. Kad ga je dostigla odmazda, kao što je pogrešno mislio, oduzeo je sebi život. Ali je nehotice ostavio nju da snosi posljedice.

— Bila je oslobođena — promrsi Evesham.

— Jer se njena krivnja nije mogla dokazati, čini mi se — možda samo čini — da ona još snosi posljedice.

Portal utone u stolac, lica zakopana u dlanove. G. Quin se okrene g. Satterthwaiteu.

— Do viđenja, g. Satterthwaite. Zanimaju vas drame, zar ne? G. Satterthwaite iznenađeno kinine.

— Moram vam preporučiti harlekinadu. Danas izumire, ali uvjeravam vas da se isplati. Malo se teško slijedi simbolika ali besmrtni su uvijek besmrtni, znate. Želim vam svima laku noć.

Gledali su ga kako odlazi u tamu. Kao i prvi put, obojeno staklo stvorilo je dojam duginih boja.

G. Satterthwaite ode gore. Krenuo je da zatvori prozor jer je zrak bio hladan. Lik g. Quina odmicao je putom, a iz pokrajnih vrata istrčala je ženska prilika. Kratko su razgovarali, zatim se vratila istim putem do kuće. Prošla je baš ispod prozora i g. Satterthwaite je opet bio dirnut izražajnošću njena lica. Sad se kretala kao da je u sretnom snu.

— Eleanora!

Alec Portal dođe do nje.

— Eleanora, oprosti mi — molim te. Rekla si mi istinu, ali neka mi bog oprosti — nisam ti dokraja vjerovao...

G. Satterthwaite je bio duboko zainteresiran za tuđe stvari, ali je bio i džentlmen.

Našao se ponukan da zatvori prozor. To je i učinio.

Ali ga je zatvarao vrlo polako.

Čuo je njen glas, izuzetan i neopisiv. — Znam, znam. Trpio si paklene muke. Kao i ja jednom. Voljeti — a ipak čas vjerovati čas sumnjati — odbacivati sumnje i opet ih oživljavati sa zlim slutnjama. Znam, Alec, znam. Ali postoji gori pakao od ovoga, pakao u kojem sam živjela s tobom. Vidjela sam tvoje sumnje — tvoj strah— kako truže našu ljubav. Spasio me onaj čovjek, slučajni prolaznik. Znaš, nisam to više mogla podnositi. Večeras — večeras sam se namjeravala ubiti — Alec — Alec!

Sjena na staklu

— Slušajte ovo — reče lady Cynthia Drage. Pročita glasno iz časopisa koji je držala u ruci:

— G. i gđa Unkerton priređuju zabavu u Greenways Houseu ovog tjedna.

Među gostima su lady Cynthia Drage, g. i gđa Richarda Scotta, major Porter, gđa Staverton, kapetan Al enson i g. Satterthwaite.

— Dobro je znati što nas očekuje — primijeti lady Cynthia odlažući novine. — Ali oni su stvarno napravili zbrku od svega.

Njezin sugovornik, taj isti g. Satterthwaite, čije se ime pojavilo na kraju popisa gostiju, pogleda je ispitivački. Govorilo se, kad se g. Satterthwaite nađe u kućama bogataša, ili je neobično dobra kuhinja ili će se tamo odigrati kakva drama. G. Satterthwaitea izuzetno su zanimale komedije i tragedije njegovih bližnjih.

Lady Cynthia, sredovječna žena, oštih crta lica i s obilnom šminkom, potapše ga najnovijim tipom suncobrana koji je gizdavo ležao preko njenih koljena.

— Nemojte se pretvarati da me ne razumijete. Razumijete vi mene savršeno, štoviše, vjerujem da ste došli ovdje samo zato da biste prisustvovali kad izbije sukob!

G. Satterthwaite odlučno je protestirao. Nije znao o čemu ona govori.

— Govorim o Richardu Scottu. Nećete valjda reći da nikad niste čuli za njega?

— Da, da, čuo sam. On je veliki lovac?

— Tako je: »Veliki medvjedi i tigrovi itd.«, kao što kaže pjesma. Naravno, i sam je sada velika zvjerka. — Unkertonovi bi bili oduševljeni da ga se dočepaju — nevjeste također. Draga djevojka — vrlo šarmantna — ali tako naivna, tek joj je dvadeset godina, znate, a njemu je sigurno barem četrdeset pet.

— Gđa Scott mi se čini vrlo šarmantna — reče g. Satterthwaite umirujuće.

— Da, jadnica.

— Zašto jadnica?

Lady Cynthia dobaci mu prijekoran pogled i nastavi se približavati spornoj točki vlastitim stilom. — Porter je čovjek na mjestu — iako dosadan — jedan od onih zanesenih afričkih lovaca, šutljiv i preplanuo. Uvijek je onaj drugi, onaj poslije Richarda Scotta, vječni prijatelji i slično. Kad bolje promislim, vjerujem da su bili zajedno na onom putovanju.

— Kojem putovanju?

— Onom putovanju. Putovanju gđe Staverton. Sad ćete reći da nikad niste čuli za gđu Staverton.

— Čuo sam za gđu Staverton — reče g. Satterthwaite gotovo preko volje.

Izmijeni pogled s lady Cynthijom.

— To točno priliči Unkertonovima — jadikovala je ona — zaista su beznadan slučaj.

Kakva ideja pozvati to dvoje zajedno? Naravno, čuli su da je gđa Staverton sportašica, da voli putovati i slično, čuli su i za njenu knjigu. Ljudi poput Unkertonovih čak i ne shvaćaju u kakvu su se opasnost uvalili! Prošle sam godine i sama imala s njima posla i nitko ne zna što sam sve prošla. Čovjek im mora neprestano biti na

raspolaganju! »Ne smiješ ovo, ne smiješ ono!« Hvala bogu, s tim sam završila. Nismo se posvadili — to ne, ja se nikada ne svađam — ali netko drugi na mom mjestu teško bi se savladao. Uvijek kažem da ću se nekako pomiriti s vulgarnošću, ali ne podnosim podlost!

Nakon ove povjerljive izjave lady Cynthia zašuti na trenutak, razmišljajući o podlosti Unkertonovih.

— Da ja organiziram zabavu za njih — odmah nastavi — rekla bih glasno i jasno:

»Ne možete pozvati gđu Staverton sa Scottovima. Njih su dvoje jednom bili.. « — značajno je zastala.

— Ali da li su uistinu? — upita g. Satterthwaite.

— Dragi moj! To je svima poznato. Onaj put u unutrašnjost! Čudim se kako je ta žena imala obraza prihvatiti poziv.

— Možda nije znala da oni dolaze — natukne g. Satterthwaite.

— Možda je znala. To je mnogo vjerojatnije.

— Mislite?

— Ona je opasna žena — ona vrsta žena koje ne prezaju ni pred čime. Ovog vikenda ne bih voljela biti u koži Richarda Scotta.

— Smatrate da njegova supruga ne zna ništa?

— Sigurna sam u to. Ali sam uvjerena da će je neki dobronamjerni prijatelj obavijestiti prije ili kasnije. Evo Jimmyja Al ensona. Zgodan momak. Prošle zime u Egiptu spasio me da se ne ubijem od dosade. Zdravo, Jimmy, smjesta dođi ovamo.

Kapetan Al enson posluša, spuštajući se na travnjak kraj nje. Bio je naočit mladić tridesetih godina, s bijelim zubima i zaraznim smijehom.

— Drago mi je da me netko želi — primijeti.

— Scottovi guguću kao grlice, a za to je potrebno dvoje a ne troje, Porter proučava okolinu, a ja sam se našao u smrtnoj opasnosti da me zabavlja domaćica.

Nasmije se. Lady Cvnthia nasmije se s njim. G. Satterthwaite ostane ozbiljan. U nekim je stvarima bio pomalo staromodan. Tako se, među ostalim, rijetko podsmjehivao domaćinu i domaćici sve dok ne napusti njihovu kuću.

— Jadni Jimmy — reče lady Cynthia.

— Nije do mene da pitam, nego da hitam. Jedva sam izbjegao priči o obiteljskom duhu.

— Duh Unkertonovih! — vikne lady Cynthia.

— Kako je to uzbudljivo.

— Ne duh Unkertonovih — reče g. Satterthwaite. — Duh Greenwaysa. Kupili su ga s kućom.

— Naravno — reče lady Cynthia. — Sad se sjećam. Ali taj duh ne zveči lancima? Ima neke veze s prozorom.

— Prozorom? — Jimmy Allenson brzo digne pogled.

Ali g. Satterthwaite nije odmah odgovorio. Preko Jimmyjeve glave vidio je kako se tri lika približavaju od kuće — vitka djevojka između dva muškarca. Na prvi pogled muškarci su bili slični, obojica su bili visoki i tamnopusi, preplanulih lica i prodornih očiju, ali izbliza sličnost je nestajala.

Richard Scott, lovac i istraživač, bio je izvanredno vitalan čovjek. Doimao se vrlo privlačno.

John Porter, njegov prijatelj i drug u lovu, bio je plećatiji, beščutna prilično ukočena lica i zamišljenih sivih očiju. Bio je to miran čovjek,

koji je prihvaćao da igra podređenu ulogu prema svom prijatelju.

Između njih dvojice koračala je Moira Scott, koja je do prije tri mjeseca bila Moira O'Connell, vitka, velikih sjetnih smeđih očiju i zlatnocrvene kose, koja joj je poput aureole uokvirivala nježno, malo lice.

Ovo dijete ne smije biti pozlijeđeno, reče g. Satterthwaite sam sebi. Bilo bi strašno da takvo dijete bude pozlijeđeno.

Lady Cynthia pozdravi pridošlice i mahne im pomodnim suncobranom. — Sjednite i ne prekidajte — reče — g. Satterthwaite nam priča o duhovima.

— Obožavam priče o duhovima — reče Moira Scott. Spusti se na travu.

— O duhu Greenways Housea? — upita Richard Scott.

— Da, znate o tome?

— Ovdje sam odsjedao u prošlosti — kimne Scott. — Prije nego što su ga Elliotovi morali prodati. Riječ je o Vitezu na straži, zar ne?

— Vitez na straži — ponovi njegova žena tiho. — Sviđa mi se. Zvuči zanimljivo.

Molim vas nastavite.

Ali činilo se da je g. Satterthwaiteu nekako mrsko nastaviti. Uvjeravao ju je da to uopće nije zanimljivo.

— Dobro ste to izveli, Satterthwaite — reče Richard Scott ironično.

— Sad svi još napetije čekaju nastavak priče.

Nastao je sveopći žamor, i g. Satterthwaite je morao nastaviti.

— To zaista nije zanimljivo — ispričavao se.

— Sve je počelo s jednim viteškim pretkom Elliotove obitelji. Ljubavnik njegove žene ubio je muža u sobi na katu i dvoje krivaca je pobjeglo; ali dok su bježali, pogledali su natrag i ugledali kako ih s prozora promatra lice mrtvog muža. Ovo je legenda, ali priča o duhovima nastala je zbog prozorskog stakla u toj istoj sobi, na kojem postoji neobična mrlja. Iz blizine je gotovo neprimjetna, ali iz daljine se doimlje kao lice muškarca koje gleda van.

— Koji je to prozor? — upita gđa Scott, pogledavši prema kući.

— Ne vidi se odavde — reče g. Satterthwaite.

— Na drugoj je strani, prije nekoliko godina iznutra je zagrađen daskama — mislim prije četrdeset, da budem točan.

— Zašto su to učinili? Mislim da ste rekli da se duh ne seta.

— Pa i ne seta se — uvjeravao ju je g. Satterthwaite. — Pretpostavljam da su neki ljudix zbog toga postali praznovjerni, to je sve.

Zatim je vrlo spretno promijenio temu razgovora. Jimmy Allenson već je iznosio svoje dojmove o pustinjским gatarama u Egiptu.

— Varalice, gotovo sve su varalice. Iznijet će vam bezbroj neodređenih stvari o prošlosti, ali ni riječi o budućnosti.

— Ja bih pomislio da je obično obratno — dometne John Porter.

— U ovoj je zemlji protuzakonito proricati budućnost, zar ne? — reče Richard Scott. — Moira je nagovarala jednu Ciganku da joj gata, ali joj je žena vratila šiling i rekla »ništa od toga«.

— Možda je vidjela nešto što ju je zastrašilo da mi nije željela reći — reče Moira.

— Nemojte pretjerivati, gđo Scott — reče Al enson vedro. — Ja, na primjer, ne želim povjerovati da zla sudbina lebdi nad vama.

Pitam se, pomisli g. Satterthwaite. Pitam se.

Tada se zagleda prema kući: iz nje su izišle dvije žene, jedna niska krupna žena crne kose, neukusno odjevena u zeleno poput nefrita, i visoka vitka pojava u haljini krem boje. Prva je bila njegova domaćica gđa Unkerton; druga je bila žena o kojoj je često slušao ali je nikad nije upoznao.

— Ovo je gđa Staverton — objavi gđa Unkerton vrlo zadovoljnim glasom. — Mislím da ste svi ovdje prijatelji.

— Neki ljudi imaju nevjerojatan talent da kažu najgroznije stvari — promrlja lady Cynthia, ali g. Satterthwaite je nije slušao. Promatrao je gđu Staverton.

Neusiljena — vrlo prirodna. Njeno bezbrižno: »Zdravo! Richarde, nismo se vidjeli godinama. Oprosti što nisam mogla doći na vjenčanje. Je li to tvoja supruga?

Sigurno ste se već umorili upoznavajući tolike muževljeve prijatelje.«
Moirina reakcija — prikladna, prilično stidljiva. Brz, odobravajući pogled starije žene odluta veselo na drugog starog prijatelja.

— Zdravo, Johne! — Isti lagani ton, ali s finom razlikom — toplinom koje prije nije bilo.

Zatim taj iznenadni smiješak. Preobrazio ju je. Lady Cvnthia je imala pravo. Opasna žena! Vrlo svijetle puti — dubokih plavih očiju — neuobičajene boje sirene — lica gotovo upalog u svojoj mirnoći. Žena sa sporim otežućim glasom i iznenadnim zasljepljujućim smiješkom.

Iris Staverton sjedne. Prirodno i neizbježno ostala je centar društva. Tako će uvijek i biti, osjećalo se.

G. Satterthwaitea prenuo je iz razmišljanja prijedlog majora Portera da se prošetaju. G. Satterthwaite, koji u pravilu nije volio šetnje, nevoljko pristane. Njih se dvojica upute zajedno preko travnjaka.

— Priča je bila vrlo zanimljiva — reče major.

— Pokazat ću vam prozor — reče g. Satterthwaite.

Poveo ga je okolo prema zapadnoj strani kuće. Ovdje je bio jedan mali vrt — oduvijek se zvao Tajni vrt, a bilo je i nekog smisla u imenu, jer je bio okružen visokom živicom od česmine, a čak je i ulaz išao u cik-cak liniji između te visoke bodljikave živice.

Kad biste ušli u nj, našli biste se okruženi dražesnim starinskim šarmom gredica cvijeća, između kojih su vodile popločane kamene stazice, s niskom kamenom klupom, izvanredno izrezbarenom. Kad su stigli do sredine vrta, g. Satterthwaite se okrene i upre prstom na kuću. Greenways House se pružao sa sjevera prema jugu.

Na tom uskom zapadnom zidu postojao je samo jedan prozor na prvom katu, gotovo obrastao bršljanom, s čađavim staklima. Kako se moglo vidjeti, bio je zakucan daskama.

— Eno ga — reče g. Satterthwaite. Ispruživši malo vrat Porter digne pogled.

— Hm, sve što vidim jest nešto bljeđa boja na jednom oknu.

— Preblizu smo — reče g. Satterthwaite. — Gore u šumi ima jedna čistina odakle je stvarno dobar pogled.

Uputili su se van iz Tajnog vrta, naglo skrenuli nalijevo, te udarili prema šumi. G. Satterthwaitea obuzme neka želja da se napravi važan i jedva je primijetio da je čovjek uz njega odsutan i nepažljiv.

— Naravno, morali su napraviti drugi prozor kad su zakovali ovaj — objasni. — Taj novi gleda na jug na tratinu, na kojoj smo malo prije sjedili. Pretpostavljam da su Scottovi dobili tu sobu. Zato nisam želio da se dalje govori o tome. Gđa Scott bi možda postala nervozna kad bi shvatila da spava u sobi za koju bi se moglo reći da je progone duhovi.

— Da. Razumijem — reče Porter.

G. Satterthwaite ga oštro pogleda i shvati da ovaj nije čuo ni riječi od onoga što je rekao.

— Vrlo zanimljivo — reče Porter. Zamahne štapom po visokim naprscima i mršteći se, izjavi:

— Nije smjela doći. Nikako nije smjela doći. Oduvijek su se ljudi tako obraćali g. Satterthwaiteu. Toliko je, čini se, malo značio i bio nevažna ličnost. Bio je jednostavno običan slušalac.

— Ne — ponovi Porter — nikako nije smjela doći.

G. Satterthwaite je instinktivno znao da ne govori o gđi Scott. — Mislite da nije? — upita. Porter odmahne glavom s kobnom slutnjom.

— Bio sam na onom putovanju — reče naglo. — Nas troje. Scott, ja i Iris. Ona je divna žena — i prokleta zgodna. — Zastane. — što im je bilo da je pozovu? — završi naglo.

— Neznanje — g. Satterthwaite slegne ramenima.

— Bit će nevolje — zaključi drugi. — Moramo paziti — i učiniti što možemo.

— Ali svakako gđa Staverton ..

— Govorim o Scottu. — Zastane. — Vidite — moramo misliti na gđu Scott.

G. Satterthwaite je neprestano mislio na nju, ali nije smatrao da je to potrebno reći, jer ju je ovaj drugi tako očito zaboravio sve do ovog časa.

— Kako se Scott upoznao sa svojom ženom? — upita.

— Prošle zime u Kairu. Sve je išlo brzo. Za tri tjedna su se zaručili a za šest vjenčali.

— Čini se veoma šarmantnom.

— I jest. Nema sumnje. A on je obožava — ali to neće ništa izmijeniti. — I major Porter ponovo upotrijebi zamjenicu koja se odnosila samo na jednu osobu: — Do vruga sve, ona nije smjela doći.

Upravo tada iziđu na travnati brežuljak nešto malo udaljeniji od kuće. Ponovo s nekim ponosom zabavljača g. Satterthwaite ispruži ruku. — Pogledajte — upozori ga.

Počelo se smrkavati. Ipak bilo je još dovoljno svjetla i na jednom oknu jasno se vidjelo muško lice s perjanicom na viteškom šeširu.

— Vrlo čudno — reče Porter. — Stvarno vrlo čudno, što će se dogoditi ako se ovo staklo razbije jednoga dana?

— To je najzanimljiviji dio priče — nasmiješi se g. Satterthwaite. — Ovo staklo je, pouzdano znam, bilo promijenjeno barem jedanaest puta, možda i više. Posljednji put je to bilo prije dvanaest godina kad je tadašnji vlasnik kuće odlučio da razori mit. Ali uvijek je isto. Mrlja se ponovo pojavljuje — ne cijela najedanput; mrlja se postepeno širi. U pravilu joj treba mjesec ili dva.

Prvi put Porter pokaže znakove pravog zanimanja. Iznenada se naglo strese.

— Prokleta čudne pojave! O njima se ne može raspravljati. Koji je pravi razlog što su prozor iznutra zabili daskama?

— Pa, mislilo se da soba donosi nesreću. Eveshamovi su boravili u njoj upravo prije razvoda. Stanlev i njegova žena dobili su ovu sobu upravo kad je on pobjegao sa svojom koristicom.

Porter podigne obrve. — Razumijem. Opasnost, ne životna nego moralna.

A sada je imaju Scottovi, pomisli g. Satterthwaite. Pitam se...

Vratili su se istim putem kući. Hodajući gotovo nečujno po mekoj tratini, obojica zaokupljena vlastitim mislima, nehotice su prisustvovali tuđem razgovoru. Upravo su zaobilazili živicu od česmine kad su začuli glas Iris Staverton. Jasno se čuo iz dubine Tajnog vrta: — Požalit ćeš — požaliti — zbog ovoga!

Scott je odgovarao tiho i nesigurno tako da se riječi nisu mogle razabrati; tada se opet začuje ženski glas, izgovarajući riječi kojih će se kasnije sjetiti: — Ljubomora — tjera čovjeka do đavola — ona je sam đavo! Natjerat će čovjeka i na mračno ubojstvo. Budi oprezan, Richarde, molim te, budi oprezan.

Nakon toga je izišla iz Tajnog vrta. Ispred njih je zašla iza ugla kuće a da ih nije vidjela, hodala je brzo, gotovo trčeći kao opsjednuta morom.

G. Satterthwaite ponovo pomisli na riječi lady Cvnthije. Opasna žena. Prvi put je predosjetio tragediju koja je dolazila brza, neumoljiva i neizbježna.

Ipak te se večeri postidio svog straha. Vladalo je prijatno raspoloženje. Gđa Staverton nije odavala nikakve znakove napetosti. Moira Scott je bila u svom elementu, šarmantna i prirodna. Dvije žene su se, činilo se, vrlo dobro složile. Sam Richard Scott je, čini se, bio razigran.

Jedino se zabrinula krupna gđa Unkerton. Nadugo se povjeravala g. Satterthwaiteu.

— Mislite vi da je to glupo, koliko vam drago, ali mene zbog toga podilaze žmarci.

Reći ću vam iskreno, poslala sam po staklara, bez Nedova znanja.

— Po staklara?

— Da stavi novo staklo na prozor. Sve je to lijepo. Ned se ponosi time — kaže da to daje kući ton. Meni se ne sviđa. Kažem vam

iskreno. Dobit ćemo obično novo staklo, bez tih gadnih priča.

— Zaboravili ste, a možda i ne znate, ali mrlja se vraća.

— Možda. Ali ako se stvarno vraća, to je protuprirodno!

G. Satterthwaite digne obrve ali ne odgovori.

— Pa što ako se vraća — nastavi gđa Unkerton prkosno. — Nas dvoje nismo tako siromašni da ne bismo mogli sebi priuštiti novo staklo svakog mjeseca ili svakog tjedna, ako bude potrebno.

G. Satterthwaite ne prihvati ovaj izazov. Prečesto je doživio da vidi kako se sve ruši pred moći novca, da bi povjerovao kako će, makar bio duh viteza, izdržati bitku.

Unatoč tome zanimala ga je nelagodnost gđe Unkerton. Čak i ona nije bila pošteđena napetosti u zraku — samo što je ona mislila da je to zbog nevažne priče o duhu, a ne zbog sukoba ličnosti među njenim gostima.

G. Satterthwaiteu je bilo suđeno da čuje još jedan ulomak razgovora koji je bacao svjetlo na situaciju. Penjao se širokim stepenicama prema svojoj sobi. John Porter i gđa Staverton sjedili su u omanjem proširenju dnevne sobe. Njezin je glas bio samo neznatno uznemiren.

— Nisam imala pojma da će Scottovi biti ovdje. Da sam znala, po svoj prilici ne bih došla; ali uvjeravam vas, dragi Johne, pošto sam već ovdje, ne namjeravam pobjeći.

G. Satterthwaite nastavi se penjati stepenicama izvan domašaja glasova. Koliko je od toga istina?, pomislio je. Je li znala? što će ispasti iz toga?

Odmahne glavom.

Sutradan na jasnom jutarnjem svjetlu učinilo mu se da je sve to bio plod njegove mašte. Trenutak napetosti — to da — neizbježan u tim

okolnostima — ali ništa više.

Ljudi se prilagode. Pomisao da se sprema neka katastrofa bila je rezultat živaca — samo živaca — ili možda jetre. Da, tako je, jetra. Za dva tjedna će poći u Carlsbad.

Zbog sebe je te večeri predložio da pođu u malu šetnju. Upravo se počelo smrkavati. Natuknuo je majoru Porteru da odu do čistine i pogledaju je li gđa Unkerton održala riječ i dala postaviti novo staklo. Sam sebi reče: Kretanje mi je potrebno. Kretanje.

Dva čovjeka polagano su hodala kroz šumu. Porter je kao obično bio šutljiv.

— Ne mogu se oteti osjećaju — brbljao je g. Satterthwaite — da smo jučer dali na volju ludoj mašti. Očekujući — nevolju, znate. Napokon, ljudi se moraju ponašati dolično — zatomiti svoje osjećaje.

— Možda. Ali civilizirani ljudi — naglasio je Porter.

— Hoćete reći?

— Ljudi koji su dugo živjeli izvan civilizacije katkad se vraćaju natrag.

Izbili su na travnati brežuljak. G. Satterthwaite je bio malo zadihan. Nikad se nije volio penjati uzbrdo.

Pogleda prema prozoru. Lice je još bilo tamo, Divlje nego ikada.

— Domaćica se predomisli.

Porter baci samo letimičan pogled. — Vjerojatno se umiješao Unkerton — reče ravnodušno. — On je od onih ljudi koji se ponose duhom tuđe obitelji, koji su kupili zajedno s kućom.

Trenutak-dva buljio je u gustu šikaru kojom su bili okruženi. — Je li vam ikad palo na pamet da je civilizacija prokleta opasna?

— Opasna? — Ta revolucionarna primjedba zaprepastila je g. Satterthwaitea.

— Da. Nedostaju sigurnosni ventili, razumijete.

Okrene se naglo, i oni se spuste stazom kojom su došli.

— Stvarno vas ne mogu shvatiti — reče g. Satterthwaite, tapkajući brzim koracima da ne zaostane za njim. — Razumni ljudi..

Porter se zbunjeno nasmije. Tada pogleda korektnog malog gospodina pokraj sebe.

— Mislite da je to sve moja glupost, g. Satterthwaite? Ali znate, ima ljudi koji vam mogu reći kad se sprema oluja. Oni je predosjete u zraku. A drugi ljudi mogu proreći nevolju. Nevolja upravo nailazi, g. Satterthwaite, velika nevolja. Može naići svakog trenutka. Može ..

Zastane kao ukopan, zgrabivši Satterthwaiteovu ruku. I u toj napetoj tišini — dogodilo se.

Začula su se dva pucnja i za njima vrisak — vrisak ženskog glasa.

— Bože moj! — vikne Porter. — Dogodilo se. Potrči stazom, a g. Satterthwaite, dahćući za njim. Za minutu su stigli na tratinu, ispred živice Tajnog vrta. U isto vrijeme Richard Scott i g. Unkerton stignu iz suprotnog smjera od kuće. Zastali su licem u lice ispred ulaza u Tajni vrt.

— Došlo — došlo je odande — zamucao je Unkerton, upirući mlitavom rukom.

— Moramo pogledati — odluči Porter. Prvi je pošao u ograđeni prostor. Kad je zakrenuo iza posljednjeg zavoja živice od česmine, stao je kao ukopan. G. Satterthwaite poviri iznad njegova ramena. Richardu Scottu otme se krik.

U Tajnom vrtu bilo je troje ljudi. Dvoje od njih ležalo je na travi blizu kamene klupe, muškarac i žena. Treća je bila gđa Staverton. Stajala

je sasvim blizu njih uz živicu od česmne, piljila očima obuzetim grozom i držala nešto u desnoj ruci.

— Iris — vikne Porter — Iris. Za ime božje! što to imate u ruci?

Ona ga pogleda s nekim čuđenjem, nevjerojatno ravnodušna.

— To je revolver — reče čudeći se. A zatim tek nakon par sekundi:

— Ja — ja sam ga podigla.

G. Satterthwaite je pošao naprijed do mjesta gdje su Unkerton i Scott klečali na tratini.

— Liječnika — mrmljao je potonji. — Trebamo liječnika.

Ali bilo je prekasno za ikakva liječnika. Jimmv Allenson, koji se žalio kako gatane ne vole proricati budućnost, i Moira Scott, kojoj je Ciganka vratila šiling, ležali su ondje zauvijek nepomični.

Richard Scott je izvršio kratak pregled. Njegovi živci pokazali su se čelični u ovoj krizi. Nakon prve boli opet je bio priseban.

Opet je svoju ženu blago položio dolje. — Ubijena s leđa — reče kratko. — Metak je prošao ravno kroz nju.

Tada se pozabavi Jimmvjem Allensonom. Rana je bila na grudima i metak je ostao u tijelu.

Priđe im John Porter. — Ništa se ne smije dirati — strogo ga je opomenuo. — Policija mora sve naći u istom položaju.

— Policija — reče Richard Scott. Oči mu iznenada zaplamte pri pogledu na ženu koja je stajala uz živicu od česmne. Napravi korak prema nj 04, ali i John Porter krene kao da mu želi prepriječiti put. Dvojica prijatelja izmijene dug pogled.

— Ne, Richarde — vrlo mirno odmahne Porter glavom. — To ti se čini — ali nemaš pravo.

— Onda zašto — ima to u ruci? — grubo upita Richard Scott, ovlaživši usne.

— Ja — podigla sam ga — ponovila je Iris Staverton istim beživotnim glasom.

— Policija — reče Unkerton, dižući se. — Moramo pozvati policiju — odmah. Hoćete li vi telefonirati, Scott? Netko mora ostati ovdje. Da, siguran sam da netko mora ostati ovdje.

Mirno i staloženo g. Satterthwaite se ponudi da on to učini. Domaćin s olakšanjem prihvati ponudu. — Gospođe — objasni — moram javiti vijest lady Cvnthiji i mojoj ženi.

G. Satterthwaite ostane u Tajnom vrtu, gledajući tijelo one koja je još nedavno bila Moira Scott. Jadno dijete — reče sam sebi. Jadno dijete.

Citirao je u sebi otrcanu frazu o tome kako su teške posljedice zla koje čine muškarci. Jer, nije li Richard Scott na neki način odgovoran za smrt svoje nevine supruge? Objesit će Iris Staverton, pretpostavljao je, iako mu se baš nije sviđala ta pomisao. Ali nije li barem dio krivice snosio muškarac? Zlo koje muškarci čine ..

A djevojka, platila je nevinu djevojka.

Gledao ju je s dubokim sažaljenjem. Njeno malo lice, tako bijelo i tužno, na usnama je još lebdio osmijeh. Razbarušena zlatna kosa, fino uho. Na usnoj resici bila je mrlja krvi. Osjećajući se pomalo detektivom, g. Satterthwaite zaključio da je imala naušnicu, koja joj je otrgnuta pri padu. Istegne vrat prema naprijed. Da, tako je, s drugog uha visio je mali biser.

Jadno dijete, jadno dijete.

— A sada, gospodine — reče inspektor Wink-field.

Bili su u knjižnici. Inspektor, snažan čovjek pametnih očiju završavao je ispitivanje.

Ispitao je većinu gostiju i uglavnom je prosudio slučaj. Slušao je što su mu još imali reći major Porter i g. Satterthwaite. G. Unkerton potišteno je sjedio na stolcu, piljeći izbuljenim očima u suprotni zid.

— Kako shvaćam, gospodo — poče inspektor — bili ste na šetnji. Vraćali ste se kući stazom koja zaokreće oko lijeve strane Tajnog vrta. Tako ga zovu. Je li točno?

— Sasvim točno, inspektore.

— čuli ste dva pucnja i ženski vrisak?

— Da.

— Tada ste trkom izletjeli iz šume i krenuli do ulaza Tajnog vrta. Ako je itko napustio taj vrt, mogao je to učiniti samo tim jednim prolazom, živica od česmine je neprohodna. Da je itko istrčao iz vrta i krenuo nadesno, sreli bi ga g. Unkerton i g. Scott. Da je okrenuo nalijevo, vi biste ga vidjeli. Je li tako?

— Tako je — reče major Porter. Lice mu je bilo vrlo blijedo.

— To smo ustanovili — zaključi inspektor. — G. i gđa Unkerton i lady Cynthia Drage sjedili su na tratini, g. Scott je bio u sobi za biljar, koja se otvara na tu tratinu. U šest i deset gđa Staverton je izišla iz kuće, prozborila nekoliko riječi s onima koji su ondje sjedili i zašla za ugao kuće prema Tajnom vrtu. Nakon dvije minute začuli su se pucnji. G. Scott je istrčao iz kuće i zajedno s g. Unkertonom otrčao do Tajnog vrta. U isto vrijeme vi i g. Satterthwaite stigli ste iz suprotnog pravca. Gđu Staverton zatekli ste u Tajnom vrtu s revolverom u ruci iz kojeg su ispaljena dva hica. Dakle, mislim da je ona najprije s leđa ubila gospođu koja je sjedila na klupi.

Tada je skočio kapetan Allenson i krenuo da je uhvati, a ona mu je pucala u grudi, dok joj se približavao. Shvatio sam da je između nje i

g. Richarda Scotta prije postojala — privrženost...

— To je prokleta laž — prekine ga Porter. Njegov glas je zvučao grubo i prkosno.

Inspektor ne reče ništa, samo je odmahnuo glavom.

— Što je ona izjavila? — upita g. Satterthwaite.

— Kaže da je pošla u Tajni vrt da bi bila malo u miru. Upravo dok je zaobilazila posljednju živicu, začula je pucnje. Izišla je iza ugla, vidjela da revolver leži do njenih nogu i podigla ga. Nitko nije prošao kraj nje i nikoga nije vidjela u vrtu osim dvije žrtve. — Inspektor napravi značajnu stanku. — To kaže ona. Premda sam je upozorio, inzistirala je da dade izjavu.

— Ako je to rekla — reče major Porter, još smrtno blijeda lica — to je istina.

Poznajem Iris Staverton.

— Pa, gospodine — reče inspektor — bit će vremena da se u to upustimo poslije. U međuvremenu moram obavljati svoju dužnost. — Vi! — naglo se Porter okrene g. Satterthwaiteu. — Možete li pomoći? Možete li vi nešto učiniti?

Protiv volje g. Satterthwaite osjeti se veoma polaskan. Njega je zvao u pomoć, njega, najbeznačajnijeg od svih, i to čovjek poput Johna Portera.

Upravo se spremao da odgovori pun žaljenja, kad uđe upravitelj Thompson s posjetnicom na plitici i odnese je svom gospodaru, nakašljavši se u znak isprike. G. Unkerton i dalje je odsutno sjedio na stolcu, ne sudjelujući u događajima.

— Rekao sam gospodinu da ga vjerojatno nećete moći primiti, gospodine — reče Thompson — ali je inzistirao da ima sastanak i da je vrlo hitno.

Unkerton uzme posjetnicu. — G. Harley Quin— pročita. — Sjećam se da smo se trebali naći radi jedne slike. Da, imao sam sastanak, ali kako stvari stoje...

— Rekli ste g. Harley Quin? — vikne g. Satterthwaite. — Kako je to neobično, vrlo neobično. Majore Porteru, upitali ste me mogu li pomoći. Mislim da mogu. Gospodin Quin je prijatelj, zapravo jedan moj znanac. On je izuzetan čovjek.

— Pretpostavljam, detektiv amater — s omalovažavanjem primijeti inspektor.

— Ne, ni govora — reče g. Satterthwaite. — Ali ima neku moć — gotovo nevjerojatnu moć— da vas upozori na ono što ste vidjeli rođenim očima, da vam razjasni ono što ste čuli rođenim ušima. Predlažem da mu iznesemo cijeli događaj te da čujemo što će nam reći.

G. Unkerton pogleda inspektora koji samo smrkne i pogleda u strop. Domaćin kratko kimne Thompsonu koji iziđe iz sobe i vrati se, uvodeći visokog vitkog stranca.

— G. Unkerton? — Stranac se rukuje s njim. — Žao mi je što upadam u ovakvom trenutku. Morat ćemo naš razgovor o slici odgoditi za drugi put. O! Moj prijatelj, g. Satterthwaite. Još volite drame? — Dok je izgovarao posljednje riječi, na strančevim usnama zatitra blagi smiješak.

— G. Quine — naglasi g. Satterthwaite — ovdje se dogodila drama. Želio bih, a i moj prijatelj major Porter, da čujemo vaše mišljenje o tome.

G. Quin sjedne. Crveno zasjenjena svjetiljka baci širok trak obojenog svjetla preko njegova kockastog ogrtača, a lice, koje je ostalo u sjeni, doimalo se kao maska.

G. Satterthwaite mu ukratko ispriča kako se dogodila tragedija. Tada ušuti, očekujući presudnu izjavu.

Ali g. Quin samo odmahne glavom. — Tužna priča — reče. — Vrlo tužna i teška tragedija. Nedostatak motiva čini je vrlo zagonetnom.

— Niste nas razumjeli — zabljuje se Unkerton u njega. — Gđu Staverton su čuli kako prijeti Richardu Scottu. Bila je ogorčena i ljubomorna na njegovu ženu. Ljubomora...

— Slažem se — reče g. Quin. — Ljubomora ili želja za posjedovanjem. To je isto.

Ali vi mene niste razumjeli. Nisam mislio na ubojstvo gđe Scott, nego kapetana Allensona.

— Imate pravo — uzvikne Porter, uzbuđeno. — Nešto smo previdjeli. Da je Iris ikad smišljala ubojstvo gđe Scott, uhvatila bi je negdje samu. Ne, pošli smo krivim tragom. Mislim da vidim drugo rješenje. Samo je njih troje otišlo u Tajni vrt. To se ne može poreći, a to i ne namjeravam. Ali ja bih drukčije rekonstruirao tragediju.

Pretpostavimo da je Jimmy Allenson najprije ubio gđu Scott a zatim sebe. To je moguće, zar ne? Revolver mu je ispao pri padu, a gđa Staverton ga nalazi na zemlji i diže ga upravo kao što je rekla. Što mislite o tome?

— To je neprihvatljivo — odmahne glavom inspektor. — Da je kapetan Allenson u sebe ispalio hitac iz blizine, tkanina bi bila oprljena.

— Možda je držao revolver na dužini ruke.

— Zašto bi? To je besmisleno. Uz to, nema motiva.

— Možda je iznenada poludio — neuvjerljivo promrlja Porter. Opet je ušutio, ali iznenada se prene da bi izazovno upitao: — No, g. Quine?

— Nisam mađioničar. Nisam čak ni kriminolog. Ali duboko vjerujem u vrijednost osnovnog dojma. U bilo kojem trenutku krize jedna se slika najdublje dojmi čovjeka, i ona ostaje kad sve druge izblijede.

Mislim da je g. Satterthwaite vjerojatno najnepristrasniji promatrač od svih prisutnih. Hoćete li se prisjetiti, g. Satterthwaite, i reći nam koji je trenutak ostavio najdublji dojam na vas? Je li to bilo onda kad ste čuli hica? Ili možda kad ste ugledali leševe? Ili je to bio trenutak kad ste ugledali revolver u ruci gđe Staverton? Oslobodite se svih pristranih mjerila i recite nam.

G. Satterthwaite pažljivo uperi pogled u g. Quina.

— Ne — odgovori polako. — Nije me se dojmio nijedan od tih trenutaka. Ali ću zauvijek pamtiti onaj trenutak kad sam ostao sam uz tijela — nakon svega — i gledao gđu Scott. Ležala je na boku. Kosa joj je bila razbarušena. Na njenu malom uhu bila je mrlja krvi.

I dok je to govorio, osjetio je da je rekao vrlo važnu stvar.

— Krv na uhu? Da, sjećam se — polako reče Unkerton.

— Mora da joj je naušnica strgnuta dok je padala — objasni g. Satterthwaite. Dok je to izgovarao, znao je da je to nemoguće.

— Ležala je na lijevom boku — reče Porter.

— Pretpostavljam da je to bilo to uho?

— Ne — brzo ga ispravi g. Satterthwaite. — Bilo je to desno uho.

Inspektor se nakašlje. — Ovo sam našao u travi — udostojao se reći. Podigne zlatni kolutić.

— Zaboga, čovječe — vikne Porter. — To se nije moglo raspasti na komadiće zbog samog pada. Prije bi se reklo da ga je odbio metak.

— Pa i jest — shvati g. Satterthwaite. — Kriv je metak. Sigurno!

— Bila su samo dva hica — podsjeti ih inspektor. — Jedan metak nije mogao istodobno pogoditi njeno uho i leđa. A ako je jedan metak odnio naušnicu, a drugi je ubio, nije mogao ubiti i kapetana Al

ensona — osim ako nije stajao upravo ispred nje — vrlo blizu — možda sučelice. Ali ne, čak ni to, jedino ako nije...

— Ako nije bila u njegovu zagrljaju, htjeli ste reći — reče g. Quin s čudnim, blagim osmijehom. — A zašto ne?

Svi se zgledaše jedan u drugoga. To nikome ne bi palo na pamet: Allenson i gđa Scott!

— Ali jedva su se poznavali — izrazio je g. Unkerton njihovu zajedničku misao.

— Pa ipak — razmišljao je g. Satterthwaite mogli su se poznavati bolje nego što mi mislimo. Lady Cvnthia je rekla da ju je on prošle zime u Egiptu spasio od dosade, a vi — okrene se Porteru — vi ste mi rekli da je Richard Scott prošle zime upoznao svoju ženu u Kairu. Možda su se oni zaista mnogo prije tamo upoznali.

— Nisu bili često zajedno — primijeti Unkerton.

— Prije bi se reklo da su se izbjegavali. Bilo je to gotovo neprirodno, kad sad o tome promislim...

Svi pogledaše g. Quina, kao da su se prestrašili zaključaka do kojih su došli tako neočekivano.

G. Quin ustane. — Vidite — reče — kako nam je pomogao prizor koji se dojmio g. Satterthwaitea. — Okrene se Unkertonu. — Sad je na vama red.

— Na meni? Ne razumijem vas.

— Bili ste vrlo zamišljeni kad sam ušao u sobu. Htio bih točno znati koja vas je misao zaokupila. Ne smeta ako to nema nikakve veze s tragedijom. Nemojte se ustručavati čak ako vam se čini — praznovjernom. — G. Unkerton se malo prene. — Recite nam.

— Nemam ništa protiv toga da vam kažem reče Unkerton. Premda to nema nikakve veze s čitavom stvari i vi ćete mi se možda smijati.

Poželio sam da me moja supruga poslušala i ostavila ono staklo na fatalnom prozoru, umjesto što ga je zamijenila.

Učinilo mi se kao da je taj čin navukao prokletstvo na nas.

Nije shvatio zašto ga dva čovjeka nasuprot njemu tako čudno gledaju.

— Ali još ga nije izmijenila — reče g. Satterthwaite konačno.

— Jest. Majstor je došao rano ujutro.

— Bože moj! — reče Porter. — Počinjem shvaćati. Ona soba je, pretpostavljam, zagrađena daskama, ne papirom?

— Da, ali kakve to ima veze ..

Ali Porter izleti iz sobe. Ostali su ga slijedili. Otišao je ravno gore u spavaću sobu Scottovih. Bila je to lijepa soba, obložena svijetlim drvom, imala je dva prozora s pogledom na jug. Porter prijede rukama po daskama na zapadnom zidu.

— Ovdje je negdje opruga — mora biti. Evo je! — Začuje se škljocanje i dio drvene oplata zavrti se prema natrag. Otkrilo se prljavo staklo fatalnog prozora. Jedno okno bilo je čisto i novo. Porter se brzo sagne i nešto podigne. Na dlanu je držao komadić nojeva pera. Tada pogleda g. Quina. G. Quin kimne.

Ode do ormara sa šeširima u spavaćoj sobi. U njemu je bilo nekoliko šešira, šešira mrtve žene. Izvadi jedan s velikim obodom i kovrčavim perjem — jedan izrađeni askotski šešir.

G. Quin počne govoriti mirno i staloženo.

— Zamislimo — reče g. Quin — čovjeka koji je po prirodi vrlo ljubomoran, čovjeka koji je već ovdje bio jedanput prije mnogo godina i zna tajnu opruge u daskama. Radi zabave on ju je jednog dana otvorio i pogledao u Tajni vrt. Ondje je ugledao svoju ženu i drugog čovjeka koji misle da su skriveni od pogleda. Njemu postaju

jasni njihovi odnosi. Lud je od bijesa, što da učini? Sine mu ideja. Ode do ormara, stavi šešir s obodom i perjem. Počinje se smračivati i on se sjeti priče o mrlji na staklu.

Svatko tko bi pogledao na prozor mislio bi da vidi Viteza na straži. Tako siguran, on ih promatra, i u trenutku kad su zagrljeni — puca. On je dobar strijelac — izvrstan strijelac. Dok padaju, puca još jedanput — taj hitac odbija naušnicu. Baca revolver kroz prozor u Tajni vrt, žuri niz stepenice, zatim izlazi kroz sobu za biljar.

Porter zakorakne prema njemu.

— Ali dopustio je da je okrive? — vikne. — Bio je prisutan i dopustio je da je optuže? Zašto'? Zašto?

— Mislim da znate zašto — reče g. Quin. — Mislim, zapravo samo nagađam, da je Richard Scott jednom bio ludo zaljubljen u Iris Staverton — tako ludo da je čak susret s njom poslije toliko godina ponovo razbudio ljubomoru. Rekao bih da je Iris Staverton jednom mislila da ga možda voli, da je otišla u lov s njim i još jednim čovjekom — i vratila se zaljubljena u boljega.

— Boljega — smeteno promrlja Porter. — Hoćete reći..

— Da — reče g. Quin s osmijehom. — Hoću reći — u vas. — Zastane trenutak, te reče: — Da sam na vašem mjestu, otišao bih sada k njoj.

— Hoću — reče Porter. Okrene se i napusti sobu.

Kod »Bellsa i Motleya«

G. Satterthwaite se dosađivao. Sve u svemu, bio je to nesretan dan. Kasno su krenuli, pogrešno skrenuli i izgubili se usred divljine Salisbury Plaina. Približilo se osam sati, a oni su još bili četrdesetak milja udaljeni od Marswick Manora kamo su krenuli. Da bi sve bilo još gore neočekivano im se dogodio kvar.

G. Satterthwaite hodao je gore-dolje ispred seoske mehaničarske radionice dok je njegov šofer tiho razgovarao s mjesnim majstorom.

— Barem pola sata — reče majstor, ocjenjujući kvar.

— Sretni smo ako bude tako — doda šofer Masters. — Vjerojatnije će biti tri četvrt sata ako mene pitate.

— Koje je ovo — mjesto? — upita G. Satterthwaite zlovoljno. Pošto je bio obziran prema tuđim osjećajima, upotrijebio je riječ »mjesto« za ovu rupu gdje je bog rekao laku noć.

— Kirtlington Mallet.

G. Satterthwaite nije bio baš mnogo pametniji, iako mu se to ime nekako učinilo povezano s nečim poznatim. Oгледа se s omalovažavanjem, činilo se da se Kirtlington Mallet sastoji od jedne ulice s raštrkanim kućama, mehanička radionica i pošta bili su na jednoj strani, a tri neodređene trgovine na drugoj. Međutim, dolje niz cestu G. Satterthwaite primijeti neku limenu tablu kako se uz škripu njiše na vjetru i njegovo se raspoloženje malo popravi. "— Ono je neka gostionica — primijeti.

— »Bells i Motlev« — reče mehaničar.

— Ako smijem predložiti, gospodine — reče Masters — zašto ne biste pošli tamo?

Možete nešto naručiti, naravno jelo sigurno neće biti onakvo na kakvo ste navikli. — Zastao je ispričavajući se, jer je g. Satterthwaite navikao na najbolju kuhinju kontinentalnih kuhara, a i u svojoj službi imao je jednog cordon bleua, kojeg je fantastično plaćao.

— Nećemo krenuti još tri četvrt sata, gospodine. Siguran sam u to. A već je prošlo osam sati. Mogli biste, gospodine, iz gostionice nazvati Sir Georgea Fostera i obavijestiti ga o uzroku našeg zakašnjenja.

— Čini se da vi za sve imate rješenje, Masters — reče g. Satterthwaite hitro.

Masters je uistinu tako mislio, i iz poštovanja je šutio.

G. Satterthwaite ipak pogleda niz cestu prema gostionici s malim odobravanjem u sebi. Bio je sladokusac ptičjeg apetita, ali čak i takvi ljudi mogu ogladnjeti.

— »Bells i Motlev« — reče zamišljeno. — Čudno ime za krčmu. Ne znam jesam li ga ikad ranije čuo.

— Tamo dolazi čudan svijet — reče mještanin.

Naginjao se nad kotačem, a njegov glas je bio prigušen i nerazgovjetan.

— Čudan svijet? — upita g. Satterthwaite. — gto ste mislili time reći?

On jedva da je znao što misli.

— Ljudi koji dolaze i odlaze — reče neodređeno.

G. Satterthwaite pomisli da su ljudi koji dolaze u krčmu gotovo po nuždi oni koji »dolaze i odlaze«, činilo mu se da je to neprecizno rečeno. Ali ipak je postao radoznao.

Bilo kako bilo, morao je utuci tri četvrt sata. »Bells i Motlev« ili bilo koje drugo mjesto, svejedno je.

Svojim uobičajenim sitnim, afektiranim hodom uputi se niz cestu. Iz daljine se čula tutnjava grmljavine. Mehaničar digne pogled i reče Mastersu: — Dolazi oluja.

Osjećao sam je u zraku.

— Bože! — uzbudi se Masters. — A imamo još četrdeset milja puta.

— Nema potrebe da se žurimo s poslom — zaključí majstor. — Bolje je da ne krenete dok ne prođe oluja. Ne bih rekao da ovaj vaš mali šef uživa biti vani kad grmi i sijeva.

— Nadam se da će ondje biti dobro poslužen — promrmlja šofer. — I ja ću odmah poći tamo na jelo.

— Billv Jones je čovjek na mjestu — reče mehaničar. — Ima dobru hranu.

G. William Jones, kršan čovjek pedesetih godina, gostioničar kod »Bells i Motleva«, tog se trenutka laskavo smiješio sitnom G. Satterthwaiteu.

— Ispeći ću vam fini odrezak, gospodine — i pečeni krumpir, a imam tako dobar sir kakvog bi svaki gospodin mogao poželjeti. Ovuda pođite, gospodine, u restoran, trenutno nismo prepuni, posljednji ribič je upravo otišao. Ali čim počne sezona lova, opet ćemo se napuniti. Sada je ovdje samo jedan gospodin, po imenu Quin... G. Satterthwaite stane kao ukopan.

— Quin? — upita uzbuđeno. — Rekli ste Quin?

— Tako se zove, gospodine. Možda neki vaš prijatelj?

— Da, zaista. Da, sasvim sigurno. — Tako se uzbudio da nije ni pomislio da u svijetu može postojati još koji čovjek s tim prezimenom. Uopće nije sumnjao. Ta se informacija čudno uklapala u ono što je mehaničar rekao. »Ljudi koji dolaze i odlaze.« Vrlo

vjeran opis g. Quina. A i naziv gostionice također se čudesno uklapao i odgovarao.

— Bože, bože — reče g. Satterthwaite. — Kako je to veoma čudno. Da se ovako sretnemo! G. Harley Quin, zar ne?

— Tako je, gospodine. Ovo je restoran, gospodine. A, evo gospodina.

Visok, taman, nasmiješen, poznati lik g. Quina digne se od stola za kojim je sjedio i dobro poznati glas progovori:

— O! G. Satterthwaite, opet se srećemo. Neočekivan susret!

G. Satterthwaite srdačno mu strese ruku.

— Očaran sam. Ovo je sretan kvar za mene. Moj automobil, znate. A vi ste ovdje odsjeli? Na dugo?

— Samo jednu noć.

— Onda stvarno imam sreću.

G. Satterthwaite sjedne nasuprot svom prijatelju s lakim uzdahom zadovoljstva i zagleda se u tamno, nasmiješeno lice s ugodnim iščekivanjem.

— Uvjeravam vas — odmahne on blago glavom — da nemam zlatnih ribica, niti zeca u rukavu.

— Zaista šteta — zapanjeno odgovori g. Satterthwaite. — Da, moram priznati — uistinu sam prihvatio taj stav prema vama. Mađioničar. Ha, ha. Istina je. Smatram vas mađioničarom.

— A ipak — reče g. Quin — vi ste taj koji izvadi mađioničarske trikove, a ne ja.

— Ali ja ih ne mogu izvesti bez vas. — žustro je objašnjavao. — Nemam — inspiracije.

G. Quin smiješeći se odmahne glavom. — To je prejaka riječ. Ja dajem završnicu, to je sve.

Uto gostioničar uđe s kruhom i tankom kriškom žuta maslaca. Dok je stavljao stvari na stol, bljesne munja i začu se tresak groma gotovo iznad njih.

— Divlja noć, gospodo.

— U takvoj noći — počne g. Satterthwaite i stane.

— Čudno — reče gostioničar — upravo sam te riječi sam htio izgovoriti. Bila je baš takva noć kad je kapetan Harwel doveo kući svoju nevjestu, onoga istoga dana prije nego što je zauvijek nestao.

— Tako je! — vikne g. Satterthwaite iznenada. — Naravno!

Sjetio se. Sad je znao zašto mu je Kirtlington Mallet bio poznat. Prije tri mjeseca pročitao je svaki redak o zaprepašujućem nestanku kapetana Richarda Harwella.

Kao i svi čitaoci novina po Velikoj Britaniji, razbijao je glavu detaljima tog nestanka, a također kao svaki drugi Britanac, razvio je vlastitu teoriju.

— Naravno, to se dogodilo u Kirtlington Mal etu.

— U ovoj kući je odsjeo kad je bio u lovu prošle zime — reče gostioničar. — Dobro sam ga poznavao. Snažan, naočit mladi gospodin za kojega ne biste pomislili da ima ikakvih briga. Ucmekali su ga — uvjeren sam. Mnogo puta sam ih vidio kako se vraćaju kući zajedno na konjima — on i gđica Le Couteau. Cijelo selo je govorilo da će to završiti brakom. I zbilja, tako je bilo. Vrlo lijepa mlada dama, uživala je dobar glas, usprkos tome što je bila Kanađanka, tj. strankinja. U tome je neka mračna tajna. Nikad nećemo saznati istinu o tome. Slomilo joj je srce. Zbilja jest. Sigurno ste čuli da je sve prodala i otišla u inozemstvo; nije više mogla ostati ovdje gdje je

svatko upirao prstom u nju — bez ikakve krivnje, jadnica. Mračna tajna.

Odmahne glavom, a tada iznenada vraćajući se svojem poslu, požuri iz sobe.

— Mračna tajna — ponovi g. Quin tiho. Glas mu je zazvučao izazovno u ušima g. Satterthwaitea.

— Smatrate li da mi možemo riješiti tajnu koju Scotland Yard nije uspio? — upita oštro.

Ovaj drugi napravi karakterističan pokret.

— Zašto ne? Onda su prošla tri mjeseca. To mijenja stvar.

— To je čudnovata ideja — primijeti g. Satterthwaite polako. — Da čovjek bolje uočava stvari kad protekne neko vrijeme poslije događaja nego u vrijeme kad se zbio.

— Što više vremena protekne, stvari dobivaju pravilnije proporcije, čovjek ih vidi u pravom odnosu jedne prema drugoj.

Nastala ja tišina.

— Nisam siguran — oklijevao je g. Satterthwaite — da se sada jasno sjećam činjenica.

— Mislim da se sjećate — odgovori g. Quin mirno.

G. Satterthwaite trebao je upravo to ohrabrenje. Njegova uloga u životu bila je uloga slušaoca i gledaoca. Samo kad je bio s g. Quinom, situacija je bila obratna.

Tada je g. Quin bio pažljiv slušalac, a g. Satterthwaite je preuzimao glavnu ulogu.

— Bilo je to prije više od godine dana — reče — kad je Ashley Grange postao vlasništvo gđice Eleanor Le Couteau. To je lijepa

stara kuća, ali je bila zapuštena i mnogo je godina zjapila prazna. Nije mogla dobiti boljeg gospodara. Gđica Le Couteau bila je francuska Kanađanka, njeni preci bili su emigres pred francuskom revolucijom i ostavili su joj kolekciju gotovo neprocjenjivih francuskih relikvija i antikviteta. A i sama je bila kupac i kolekcionar s vrlo istančanim ukusom. Tako, kad je poslije tragedije odlučila prodati Ashley Grange i sve u njemu, g. Cyrus G. Bradburn, jedan američki milijunaš, nije mnogo razmišljao. Platio je fantastičnu cijenu od šezdeset tisuća funti za Grange takav kakav je bio.

G. Satterthwaite napravi stanku.

— To ne spominjem zato — ispričavao se — što bi bilo bitno za priču, nego zato da dočaram atmosferu u kojoj je živjela mlada gđa Harwell.

— Atmosfera je uvijek važna — ozbiljno kimne g. Quin.

— To nam daje sliku o toj djevojci — nastavi drugi. — Samo dvadeset tri godine, crnomanjasta, lijepa, kompletna ličnost, ničeg sirovog i nedovršenog u nje. I bogata — ne smijemo to zaboraviti. Ostala je bez roditelja. Gđa St. Clair, dama besprijekorna odgoja i društvenog položaja, živi jela je s njom kao gardedama. Ali Eleanor Le Couteau imala je potpunu kontrolu nad svojim imetkom. A lovce na miraz nije teško naći. Barem tucet mladića bez novca vrzmalo se oko nje u svim prilikama: u lovu, plesnoj dvorani, kamo god je išla. Za mladog lorda Leccana, najugledniju partiju u pokrajini, pričalo se da ju je zaprosio, ali bezuspješno. Tako je bilo sve do dolaska kapetana Richarda Harwella.

— Kapetan Harwel bio se smjestio u mjesnoj gostionici. Bio je vatreni lovac s psima, naočit veseo, odvažan momak. Znete staru izreku, g. Quine? »Sretno je udvaranje koje ne traje dugo.« Izreka se ostvarila, barem djelomično. Poslije dva mjeseca, Richard Harwell i Eleanor Le Couteau bili su zaručeni.

— Vjenčanje je bilo za tri mjeseca. Sretni par oputovao je u inozemstvo na dvotjedno bračno putovanje, a zatim su se vratili da

se nastane u Ashlev Grangeu.

Gostioničar nam je upravo rekao da su se vratili kući jedne olujne noći poput ove.

Koban predznak? Tko zna. Bilo kako bilo, idućeg jutra — oko pola osam — jedan od vrtlara, John Mathias, vidio je kapetana Harwella kako seta u vrtu. Bio je gologlav i žviždukao je. Bio je, dakle, veseo i bezbrižan. A ipak od tog trenutka, koliko znamo, više nitko nikad nije vidio kapetana Richarda Harwella.

G. Satterthwaite napravi stanku, svjestan dramatičnosti trenutka. Zavidljivi pogled g. Quina odao mu je priznanje koje mu je bilo potrebno, i on nastavi:

— Nestanak je bio neobičan — neobjašnjiv. Tek idućeg dana izbezumljena supruga pozove policiju. Kao što znate, nisu uspjeli riješiti tajnu.

— Sigurno je bilo nekih pretpostavki — upita g. Quin.

— Oh! Svakako! Pretpostavka broj 1: da je kapetan Harwell ubijen, likvidiran. Ali gdje je tijelo? Teško bi ga bilo potajno otpremiti. Osim toga, koji je motiv? Koliko se zna, kapetan Harwell nije imao nijednog neprijatelja na svijetu.

Odjednom se prekine, kao da je nesiguran. G. Quin se nagne prema njemu.

— Razmišljate o mladom Stephenu Grantu — primijeti blago.

— Da — prizna g. Satterthwaite. — Stephen Grant, čini mi se, brinuo se za konje kapetana Harwella i gazda ga je otpustio zbog nekog sitnog prijestupa. Rano ujutro, nakon dolaska, Stephen Grant je viđen u blizini Ashley Grangea i nije mogao navesti valjan razlog svoje prisutnosti. Policija ga je zadržala pod sumnjom da ima veze s nestankom kapetana Harwella, ali nije bilo dokaza protiv njega i konačno je pušten.

Moglo bi se pretpostaviti da mu se kapetan Harwell zamjerio zato što ga je otpustio, ali je taj motiv neosporno vrlo nesolidan.

Pretpostavljam da je policija osjećala da se mora nešto učiniti. Vidite, kao što rekoh, kapetan Harwel nije imao nijednog neprijatelja na svijetu.

— Koliko se zna — reče g. Quin zamišljeno. G. Satterthwaite kimne.

— Dolazimo na to. što se, napokon, znalo o kapetanu Harwellu? Kad je stigla policija da ispita događaje koji su prethodili, saznala je vrlo malo činjenica. Tko je Richard Harwell? Odakle je? Kao što se činilo, pojavio se doslovce iznebuha. Bio je izvrstan jahač i očito bogat. Nitko u Kirtlington Malletu nije se potrudio da dalje ispituje.

Gđica Le Couteau nije imala roditelje ili tutora koji bi ispitivali mogućnosti i ugled njena zaručnika. Bila je sama. Teorija policije bila je sasvim jasna. Bogata djevojka i besramni varalica. Stara priča!

— Ali nije bilo baš tako. Gđica Le Couteau zaista nije imala ni roditelja ni skrbnika, ali je imala ugovor s izvrsnom odvjetničkom tvrtkom u Londonu, koja ju je zastupala.

Njihov iskaz još je više komplicirao tajnu. Eleanor Le Couteau je željela da smjesta prenese određenu sumu novca na budućeg muža, ali je on odbio. Izjavio je da je i sam vrlo bogat. Dokazano je da Harwell nije nikad taknuo ni paru svoje žene. Njen imetak ostao je sasvim netaknut.

— Prema tome, on nije bio običan varalica. Ali nije li to bila rafinirana igra? Možda je smjerao ucjenu u budućnosti, ako Eleanor Harwell poželi da se uda za nekoga drugog? Priznajem da mi se to čini najvjerojatnijim. Uvijek mi se to činilo prihvatljivim — sve do večeras.

— A večeras? — g. Quin se nagne naprijed potičući ga.

— Večeras — mi to nije logično. Kako je uspio nestati tako iznenadno i zauvijek? — u obično jutro, kad svaki radnik žuri na posao? Uz to gologlav.

— Ali u to nema sumnje, pošto ga je vrtlar vidio?

— Da, vrtlar — John Mathias. što je s njim, pitam se?

— Policija ga ne bi previdjela — reče g. Quin.

— Ispitivali su ga oštro. Nikad se nije pokolebao u svojoj izjavi. Njegova žena je potvrdila njegove navode. Napustio je svoju kućicu u sedam sati da bi se pobrinuo za staklenike; vratio se u dvadeset do osam. Posluga u kući čula je kako su se vrata zalupila oko sedam i četvrt.

Tada je kapetan Harwell izišao iz kuće. Da, znam što mislite.

— Znate li? — upita g. Quin.

— Pretpostavljam da mislite kako je Mathias imao dovoljno vremena da završi s gazdom. Ali zašto, čovječe, zašto? I ako je tako, gdje je sakrio tijelo?

Gostioničar uđe noseći pladanj.

— Oprostite što ste toliko čekali, gospodo. Miris jela prijao je g. Satterthwaiteu.

Osjećao se dobrohotan. — Ovo izgleda izvrsno — reče. — Perfektno. Raspravljali smo o nestanku kapetana Harwella. Što je bilo s vrtlarom Mathiasom?

— Zaposlio se u Essexu, mislim. Nije želio ostati ovdje. Neki su ga gledali poprijeko, znate. Iako nisam nikad vjerovao da ima veze s tim.

G. Satterthwaite se posluži. G. Quin je slijedio njegov primjer, činilo se da je gostioničar raspoložen za razgovor. G. Satterthwaite nije imao ništa protiv.

Naprotiv. — Taj Mathias, kakav je bio čovjek? — upitao je.

— Srednjih godina, prije je sigurno bio jak, ali se deformirao od reumatizma. Teška bolest, veže te za krevet i postaneš nesposoban za bilo kakav posao. Mislim da ga je gđica Eleanor iz puke ljubaznosti zadržala na poslu. Kao vrtlar više uopće nije bio koristan, premda je njegova žena bila od velike pomoći u kući. Bila je kuharica, ali pomagala je i u ostalim poslovima.

— Kakva je ona bila žena? — upita g. Satterthwaite brzo.

Gostioničarev odgovor ga razočara. — Ružna. Sredovječna, stroga ponašanja. I gluha. Ne znam mnogo o njima. Bili su ovdje tek mjesec dana, znate, kad se to dogodilo. Kažu da je jednom bio izvanredno dobar vrtlar. Gđica Eleanor je dobila za nj odlične svjedodžbe.

— Zanimalo ju je uređivanje vrta? — upita g. Quin tiho.

— Nije gospodine, ne bi se reklo. Nije bila poput nekih ovdašnjih dama koje vrtlarima plaćaju silne pare, a i same mnoge sate kleče na koljenima i čeprkaju po vrtu. To je glupo. Znate, gđica Le Couteau nije ovdje provodila mnogo vremena, osim zimi radi lova. Ostale mjesece bila je u Londonu i u onim stranim ljetovalištima u kojima, kažu, Francuskinje jedva umoče nožni prst u vodu da ne bi uništile kupaći kostim, tako sam barem čuo.

G. Satterthwaite se nasmiješi. — Nije li se neka žena spetljala s kapetanom Harwellom? — upita. Premda je njegova prvotna pretpostavka bila eliminirana, ipak nije odustajao od te ideje.

— Ne vjerujem — g. William Jones odmahne glavom. — Ništa se nije govorkalo. Ne, to je mračna tajna, baš tako.

— A što vi sami mislite? — zaintači se g. Satterthwaite.

— Što mislim?

— Da.

— Ne znam što bih mislio. Vjerujem da su ga ubili, ali ne znam tko bi to mogao biti.

Donijet ću vam sir, gospodo.

Ukočeno je napustio sobu, noseći prazne zdjele. Oluja, koja se privremeno smirila, iznenada izbije dvostrukom jačinom. Munja bljesne put rašlja i jaki udar groma, koji je neposredno uslijedio, natjera malog g. Satterthwaitea da se trgne. Prije nego što je utihnula grmljavina, jedna djevojka uđe u sobu noseći pladanj sa sitom.

Bila je visoka i crnomanjasta, lijepa ali nekako mrzovoljna. Sličnost s gostioničarom »Bel-Isa i Motleva« bila je tako očita, pa su odmah znali da mu je kćerka.

— Dobra večer, Mary — pozdravi g. Quin. — Olujna noć.

— Mrzim olujne noći — promrmlja.

— Možda se bojite groma — primijeti g. Satterthwaite ljubazno.

— Groma? Ni govora! Ja se malo čega bojim. Ali oluja im razveže jezik. Govore, govore, uvijek istu stvar, poput papiga. Otac počne: »Ovo me podsjeća na noć kad je jadni kapetan Harwell...«, i tako dalje, i tako dalje. — Okrene se g. Quinu. — Vi ste ga čuli. Kakvog to ima smisla? Zar se prošlost ne može ostaviti na miru?

— Događaj prelazi u prošlost kad se završi — reče g. Quin.

— Pa ovaj je završen! Možda je želio nestati. Ta fina gospoda imaju lude želje.

— Mislite da je sam odlučio nestati?

— Zašto ne bi? To bi imalo više smisla nego pretpostavljati da ga je ubio, tako dobroćudni mladić kao što je Stephen Grant. Zašto bi ga ubio! Jednoga dana Stephen je malo previše popio i drsko govorio s njim. Zato je bio otpušten. Pa što?

Dobio je drugo, isto tako dobro mjesto. Je li to razlog da hladnokrvno ubije čovjeka?

— Policija je bila uvjerena u njegovu nevinost — primijeti g. Satterthwaite.

— Policija! Kao da je važna policija? Kad Stephen uđe uvečer u bar, svatko ga čudno gleda. Ne vjeruju oni da je ubio Harwella, ali nisu sigurni. Tako ga svi izbjegavaju.

Lijep život za čovjeka, gledati kako te ljudi obilaze, kao da si drukčiji od njih. Zašto otac neće ni čuti da se udam za Stephena? »Možeš dobiti boljega, curo moja.

Nemam ništa protiv Stephena, ali ipak, ništa ne znamo.«

Zastane i ogorčeno ih pogleda.

— To je okrutno, upravo okrutno — provali iz nje. — Stephen ne bi ni mrava zgazio!

A cijeli život neki će ljudi sumnjati da je to on učinio. Zbog toga postaje sve čudniji i ogorčeniji. Ja ne sumnjam, ja sam sigurna. A što je čudniji, to ljudi više misle da je bio umiješan.

Opet zastane. Oči su joj netremice gledale g. Quina, kao da nešto na njegovu licu izaziva ovu provalu bijesa.

— Zar se ništa ne može učiniti? — upita g. Satterthwaite.

Iskreno se ožalostio. Uviđao je da je to bilo neizbježno. Upravo zato što je sve bilo nejasno, otežavalo je položaj Stephena Granta.

— Ništa osim istine ne može mu pomoći — ustremi se djevojka na njega. — Kad bi našli kapetana Harwella, kad bi on došao kući. Kad bi se saznala prava istina ..

Naglo prekine i uz jecaj odjuri iz sobe.

— Zgodna djevojka — reče g. Satterthwaite. — Zaista, tužan slučaj, želio bih, tako bih želio kad bi joj se moglo pomoći.

Njegovo dobro srce se uznemirilo.

— Činimo što možemo — reče g. Quin. — Ima još gotovo pola sata dok vam ne uredi kola.

G. Satterthwaite se zabulji u njega. — Smatrate da ćemo otkriti istinu samim razgovorom?

— Vi ste mnogo toga vidjeli — reče g. Quin ozbiljno. — Više od većine ljudi.

— Život me mimoišao — požali se g. Satterthwaite gorko.

— Ali u isti mah izoštrio vam je vid. Kad su drugi slijepi, vi vidite.

— To je istina — reče g. Satterthwaite. — Imam veliku moć zapažanja.

Napuhnuo se samodopadno. Trenutak gorčine je prošao. — Ovako gledam na to — reče začas.

— Da shvatimo uzrok nečega, moramo proučiti posljedicu.

— Vrlo dobro — odobrio mu je g. Quin.

— U ovom slučaju posljedica je ta da je gđica Le Couteau — odnosno gđa Harwell — udana žena, a ipak to nije. Nije slobodna — ne može se ponovo udati. S druge strane, Richard Harwell je zlosretan lik, čovjek koji se pojavio niotkuda, sa zagonetnom prošlošću.

— Slažem se — reče g. Quin. — Vi vidite ono što bi svi trebali vidjeti, što se ne može propustiti — kapetana Harwella u središtu pažnje, sumnjivu osobu.

G. Satterthwaite naglo digne pogled. Kao da su te riječi nekako stvorile drukčiju sliku u njegovoj svijesti. — Proučili smo posljedicu — reče.

— Ili nazovimo to rezultatom. Sad možemo prijeći na...

— Niste se dotakli rezultata s materijalne strane — prekine ga g. Quin.

— Tako je — složi se g. Satterthwaite nakon kratkog razmišljanja. — Stvar se mora temeljito obraditi. Kažimo onda da je rezultat tragedije taj da gđa Harwell jest i nije udana žena. Ne može se ponovo udati. Da je g. Cyrus Bradburn bio a stanju kupiti Ashlev Grange i sve što se nalazilo u njemu za — šezdeset tisuća funti, je li bilo toliko? — i da je netko u Essexu mogao zaposliti Johna Mathiasa kao vrtlara! Unatoč svemu tome, mi ne sumnjičimo »nekoga u Essexu« ili g. Cvrusa Bradburna da su režirali nestanak kapetana Harwella.

— Sarkastični ste — reče g. Quin.

— Ali vi se svakako slažete — oštro ga pogleda g. Satterthwaite.

— Slažem se — reče g. Quin. — Ta je ideja apsurdna, što dalje?

— Prenesimo se natrag u onaj fatalni dan. Nestanak se odigrao, recimo, baš toga jutra.

— Ne, ne — nasmiješio se g. Quin. — Ako barem u našoj mašti imamo moć nad vremenom, sve postavimo drukčije. Recimo da se nestanak kapetana Harwella dogodio prije sto godina. A mi, u dvadeset prvom stoljeću, gledamo unatrag.

— Vi ste čudan čovjek — zaključio g. Satterthwaite. — Vjerujete u prošlost, a ne u sadašnjost. Zašto?

— Upotrijebili ste nedavno riječ atmosfera. - U sadašnjosti nema ondašnje atmosfere.

— Možda je to istina — prihvatio je g. Satterthwaite. — Da, istina je. Sadašnjost može lako biti — uskogradna.

— Dobar izraz — reče g. Quin.

— Vrlo ste ljubazni — nakloni se g. Satterthwaite.

— Uzmimo — ne ovu godinu, bilo bi preteško, ali recimo prošlu godinu — nastavi ovaj drugi. — Sumirajte je vi koji imate dara za čisto izražavanje.

G. Satterthwaite promisli časak. Bio je polaskan tim komplimentom.

— Prije sto godina bilo je doba pudranja i umjetnih madeža — reče. — Možemo reći da je to bilo razdoblje zagonetki i provalnika koji se penju i ulaze kroz prozor.

— Vrlo dobro — odobravao mu je g. Quin. — Pretpostavljam da mislite nacionalno, ne internacionalno?

— Što se tiče zagonetki, moram priznati da ne znam — reče g. Satterthwaite.

— Ali ti su provalnici imali uspjeha na Kontinentu. Sjećate se one serije famoznih krađa iz francuskih chateauxa? Pretpostavlja se da to nije mogao učiniti jedan čovjek. Najčudesniji pothvati izvedeni su da bi se osigurao prilaz. Netko je iznio pretpostavku da je u to bila umiješana grupa akrobata — Clondinijevi. Jednom sam vidio njihovu izvedbu — stvarno su majstori. Majka, sin i kćerka. Nestali su s pozornice prilično tajanstveno. Ali mi se udaljujemo od teme.

— Nismo otišli predaleko — reče g. Quin. — Samo preko Kanala.

— Gdje Francuskinje ne žele smočiti nogu, kako kaže naš vrli domaćin — smijući se ponovi g. Satterthwaite.

Nastane stanka. Doimala se nekako značajno.

— Zašto je on nestao? — vikne g. Satterthwaite. — Zašto? Zašto? To je nevjerojatno, nekakav mađioničarski trik.

— Da, mađioničarski trik — reče g. Quin. — To je točan opis. A u čemu je bit mađioničarskog trika?

— »Brza ruka prevari oko« — glatko je citirao g. Satterthwaite.

— To je sve, zar ne? Prevara oka? Katkad brzinom ruke, katkad drugim sredstvima.

Postoje mnoga sredstva: pucanj revolvera, mahanje crvenom maramicom, nešto što se čini važnim ali u stvari nije. Samo da bi se oko odvratilo od onoga bitnog, spektakularnost koja ništa ne znači, uopće ništa.

— Nešto ima u tome — g. Satterthwaite se nagne naprijed, oči mu živnu. — To je ideja!

— Pucanj revolvera — ponovi tiho. — što je bio pucanj revolvera u mađioničarskom triku o kojem razgovaramo? Spektakularni trenutak koji ograničava maštu?

— Nestanak! — izusti g. Satterthwaite. — Uklonite ga i ništa ne ostaje.

— Ništa? Pretpostavimo da stvari idu istim tokom bez te dramatične akcije.

— Želite reći, pretpostavljajući da je gđica Le Couteau ipak morala prodati Ashley Grange g. Bradburnu i otići — bez ikakva razloga?

— Pa...

— Pa, zašto ne? Počela bi govorkanja, i time bi poraslo zanimanje za kuću i sve što je u njoj, za... Ah! Čekajte!

— Trenutak je šutio, a zatim provali iz njega. — Imate pravo, pažnja javnosti zadržala se na kapetanu Harwellu. I tako je ona ostala u

sjeni. - Gđica Le Couteau!

Svi pitaju: »Tko je bio kapetan Harwell? Otkud je?« Ali nitko se ne raspituje o njoj jer je ona napuštena i oštećena. Je li ona zaista bila francuska Kanađanka? Da li je ona uistinu nasljednica tih skupocjenih predmeta? Imali ste pravo kad ste malo prije rekli da se nismo previše udaljili od teme — samo preko Kanala. Ta takozvana nasljeđa ukradena su iz francuskih chateauxa, mnogi od njih bili su vrijedni objets d'art i prema tome teško su se mogli otuđiti. Ona kupuje kuću — vjerojatno vrlo jeftino — nastani se u njoj i plaća popriličnu sumu jednoj besprijekornoj Engleskinji da joj bude gardedama. Tada dolazi on. Plan je unaprijed smišljen. Vjenčanje, nestanak i svi su zaprepašteni! što je prirodnije nego da uciviljena žena proda sve što je podsjeća na izgubljenu sreću! Amerikanac je stručnjak, stvari su autentične i lijepe, neke neprocjenjive vrijednosti. Daje ponudu, ona je prihvaća. Napušta kraj, tužna i tragična figura. Veliki coup je uspio. Još jedanput je javnost prevarena brzinom ruke i spektakularnim trikom.

G. Satterthwaite pobjedonosno zastane.

— Ali da nije vas nikad to ne bih prozreo — reče s iznenadnom skromnošću. — Vi posjedujete vrlo čudan utjecaj na mene. čovjek tako često govori stvari, a da i ne shvaća njihovo pravo značenje. Vi imate sposobnost da ga upozorite na to. Ali još mi nije sve jasno. Harwellu je bilo vrlo teško samo tako nestati. Napokon, policija ga je tražila po cijeloj Engleskoj.

— Vjerojatno su tražili— reče g. Quin — po cijeloj Engleskoj.

— Bilo bi najjednostavnije da je ostao skriven na Grangeu — razmišljao je g. Satterthwaite.

— Da se to moglo urediti.

— Mislim da je bio vrlo blizu Grangea — napomene g. Quin.

Njegov značajni pogled nije izmakao g. Satterthwaiteu. — Mathiasova koliba! — usklikne.

— Ali policija ju je sigurno pretražila.

— Vjerojatno nekoliko puta — složi se g. Quin.

— Mathias — ponovi g. Satterthwaite mršteći se.

— I gđa Mathias — doda g. Quin.

G. Satterthwaite oštro se zagleda u nj. — Ako su ta banda stvarno bili Clondinijevi — reče maštovito — moralo ih je biti troje. Dvoje mladih bili su Harwell i Eleanor Le Couteau. A majka, je li ona bila gđa Mathias? Ali u tom slučaju... — Mathias je patio od reume — podsjeti ga g. Quin naivno.

— Oh! — vikne g. Satterthwaite. — Shvaćam. Ali da li se to moglo izvesti?

Vjerujem da jest. čujte. Mathias je bio ondje mjesec dana. Za to vrijeme Harvell i Eleanor bili su dva tjedna na bračnom putovanju. Ona dva tjedna prije vjenčanja bili su u gradu. Svaki spretniji čovjek mogao je odglumiti uloge Harwella i Mathiasa. Kad je Harwell bio u Kirtlington Malletu, Mathias je zbog reumatizma vezan za krevet, a gđa Mathias je podržavala tu izmišljotinu. Njena uloga je bila vrlo potrebna. Bez nje bi netko mogao naslutiti istinu. Kao što kažete, Harwell je bio skriven u Mathiasovoj kolibi. On je bio Mathias. Kad su se najzad planovi ostvarili i Ashlev Grange bio prodan, on i žena su izjavili da će se zaposliti u Essexu. John Mathias i njegova žena odlaze — zauvijek.

Začuje se kucanje na vratima i uđe Masters.

— Automobil je pred vratima, gospodine — obavijesti ga.

G. Satterthwaite se dignu. A i g. Quin, koji ode do prozora i povuče zavjese. Zraka mjesečine obasja sobu.

— Oluja se stišala — reče.

G. Satterthwaite navuče rukavice. — Idućeg tjedna komesar će ručati sa mnom — napomene značajno. — Ja ću mu iznijeti svoje otkriće.

— To će se lako dokazati ili opovrgnuti — reče g. Quin. — Dovoljno je usporediti predmete u Ashlev Grangeu s listom nestalih umjetnina koju imaju u francuskoj policiji!

— Upravo tako — potvrdi g. Satterthwaite. — Prilično nezgodno za g. Bradburna, ali..

— Vjerujem da će on moći podnijeti gubitak — dopuni g. Quin.

— Do viđenja — pozdravi ga g. Satterthwaite i ispruži ruku. — Ne mogu vam reći koliko cijenim ovaj neočekivani susret. Sutra odlazite odavde, čini mi se da ste tako rekli?

— Možda odern večeras. Ovdje sam obavio posao. Dolazim i odlazim, znate.

G. Satterthwaite se sjeti da su te iste riječi već bile izrečene te večeri, čudno!

Iziđe i ode do automobila i Mastersa koji ga je čekao. Iz otvorenih vrata bara dopre gostioničarev glas, pun i samodopadljiv.

— Mračna tajna — govorio je. — To je mračna tajna.

Ali nije upotrijebio riječ »mračna«. Upotrijebio je sasvim drugi pridjev. G. William Jones je uvijek upotrebljavao pridjeve prema društvu u kojem se nalazio. Društvo u baru je voljelo pikantne pridjeve.

G. Satterthwaite zavalj se u svojoj udobnoj limuzini. Trijumfirao je. Ugledao je Mary kako je izišla na stepenice i stala ispod škripave oznake gostionice.

— Nema ona pojma — reče g. Satterthwaite sam sebi. — Nema ona ni pojma što ja namjeravam učiniti!

Oznaka »Bells i Motley« blago se zanjiše na vjetru.

Znak na nebu

Sudac je završavao svoj govor poroti: — Gospodo, rekao sam gotovo sve što sam želio reći. Morate razmotriti iskaze i zaključiti je li taj slučaj jednostavno postavljen protiv tog čovjeka tako da biste vi stekli dojam da je kriv za ubojstvo Vivien Barnabv. čuli ste iskaze slugu o vremenu kad je hitac ispaljen. Naveli su isto vrijeme i svi su se složili u tome. Kao dokaz imate pismo koje je Vivien Barnabv napisala optuženome tog istog jutra, u petak, trinaestog rujna, pismo koje obrana nije ni pokušala pobiti. Imate iskaz kojim je zatvorenik najprije porekao da je bio u Deering Hillu, a poslije je, nakon iskaza policije, priznao da je bio. Sami ćete izvući zaključak iz toga. Ovo nije slučaj potpunog dokaza. Morat ćete zaključivati na temelju motiva — sredstva — prilike. Sporna je točka obrane da je neka nepoznata osoba ušla u muzičku sobu pošto je optuženi otišao i ustrijelila Vivien Barnabv puškom koju je nekom čudnom zaboravnošću optuženi ostavio u sobi. Čuli ste priču optuženoga zašto mu je trebalo pola sata da stigne kući. Ako ne povjerujete njegovoj priči i zadovoljite se, bez ikakve dvojbe, da je optuženi uistinu u petak, trinaestog rujna, ispalio iz svoje puške iz velike blizine u glavu Vivien Barnabv s namjerom da je ubije, tada, gospodo, vaša presuda mora biti: kriv je. Ako pak imate kakvu prihvatljivu sumnju, vaša dužnost je da oslobodite optuženoga. Sada vas molim da se povučete i razmislite i, kad dođete do zaključka, obavijestite me.

Porota je bila odsutna malo manje od pola sata. Vratili su se s presudom koja se svakom činila unaprijed određenom: kriv je.

G. Satterthwaite napusti sudnicu pošto je čuo presudu, a lice mu je bilo zamišljeno i namršteno.

Jednostavni proces zbog ubojstva nije ga privlačio. Bio je previše izbirljiv da bi ga zanimali tričavi detalji prosječna zločina. Ali slučaj Wylde bio je drukčiji. Mladi Martin Wylde je bio džentlmen, a žrtvu,

mladu suprugu sir Georgea Barnabvja, taj sredovječni gospodin osobno je poznao.

O svemu tome je razmišljao, hodajući Holbornom, a zatim je uronio u isprepletene poprečne ulice koje su vodile prema Sohou. U jednoj od tih ulica nalazio se mali restoran, poznat samo nekolicini, među njima i g. Satterthwaiteu. Nije bio jeftin — naprotiv bio je vrlo skup jer se brinuo za apetit blaziranih sladokusaca. Bio je tih, nikakvi zvukovi džeza nisu bili dopušteni da ne bi narušavali ekskluzivnu atmosferu.

Prostorija je bila u polutami, konobari su se nečujno pojavljivali iz kuhinje, svečano noseći srebrne zdjele i pladnje kao da sudjeluju u nekom ritualu. Restoran se zvao »Arlecchino«.

Još zamišljen, g. Satterthwaite krene u »Arlecchino« i uputi se do svog omiljenog stola u udaljenoj niši. Zbog slabe rasvjete, tek kad se sasvim približio, primijeti da za stolom već sjedi neki visoki tamnopusi čovjek, lice mu je bilo u sjeni, a igra svjetla s obojenog prozorskog stakla obojila je njegovu jednobojnu odjeću u čudesne šare. G. Satterthwaite se htio okrenuti, ali upravo u taj trenutak stranac se lagano pokrene i on ga prepozna.

— Duše mi — reče g. Satterthwaite koji je volio starinske fraze — gle, to je g. Quin!

G. Quina dotad je sreo tri puta i svaki put sastanak je donio nešto neobično, čudna je osoba taj g. Quin, sa svojom sposobnošću da vam otkrije stvari koje ste dotad cijelo vrijeme vidjeli u sasvim drukčijem svjetlu.

Odjednom g. Satterthwaite se uzbudi — ugodno uzbudi. Njegova uloga je bila promatračka i on je to znao, ali kad je bio u društvu s g. Quinom osjećao se kao akter, i to glavni akter.

— Ovo je vrlo ugodno — reče on, a njegovo smežurano malo lice zasja. — Uistinu vrlo ugodno. Nadam se da nemate ništa protiv toga da vam se pridružim?

— Bit će mi drago — reče g. Quin. — Kao što vidite, nisam još počeo s jelom.

Glavni konobar pojavi se iz sjene. G. Satterthwaite, kao što i dolikuje čovjeku profinjena nepca, sav se posveti izboru jela. Uskoro se glavni konobar povuče s lakim osmijehom odobravanja na usnama, a mladi pratilac započne s posluživanjem.

G. Satterthwaite se okrene g. Quinu.

— Upravo se vraćam iz Old Baileva — počne.

— Tužna priča.

— Proglašen je krivim? — upita g. Quin.

— Jest, porota je zasjedala samo pola sata. G. Quin pogne glavu. — Neizbježan rezultat— prema iskazima — naglasio je.

— A ipak — počne g. Satterthwaite i zastane.

— A ipak su vaše simpatije bile na strani optuženoga? — završi g. Quin njegovu rečenicu. — To ste htjeli reći?

— Martin Wylde je zgodan mladić — teško bih to povjerovao za nj. Ipak, u posljednje vrijeme bilo je podosta zgodnih mladića za koje se ustanovilo da su hladnokrvne i odvratne ubojice.

— I previše — reče g. Quin.

— Molim? — iznenadi se g. Satterthwaite.

— Previše za Martina Wyldea. Od početka je postojala tendencija da se ovo smatra još jednim iz te serije zločina — muškarac se nastoji osloboditi jedne žene da bi se oženio drugom.

— Pa, prema svjedočenju — reče g. Satterthwaite sumnjičavo.

— Bojim se da nisam pažljivo pratio sve iskaze.

G. Satterthwaitea preplavi iznenadni osjećaj moći. Bio je u iskušenju da bude svjesno dramatičan.

— Dopustite mi da vam ih pokušam prikazati. Poznajem Barnabyjeve. Detaljno znam sve okolnosti. Sa mnom ćete zaci iza scene — vidjet ćete stvari iznutra.

— Ako mi to itko može prikazati onda je to g. Satterthwaite — promrmlja g. Quin s osmijehom ohrabrenja.

G. Satterthwaite se uhvati za stol objema rukama. Uspravi se, zanesen. Na trenutak je bio umjetnik — umjetnik čiji su medij bile riječi.

Brzo, s nekoliko snažnih poteza, ocrtao je život u Deering Hillu. Bogati sir George Barnaby, stariji čovjek, debeo i bahat, čovjek koji se neprekidno uzrujava zbog sitnica, čovjek koji svakog petka poslije podne navija satove i koji svakog utorka vodi vlastite knjige o kućanstvu i koji svake noći provjerava jesu li dobro zaključana glavna vrata. Oprezan čovjek.

Sa sir Georgea prešao je na lady Barnaby. Sad je njegov opis bio nježniji, ali ne manje siguran. Vidio ju je samo jedanput, ali dojam koji je ona ostavila bio je određen i trajan. Živahna, prkosna osoba — toliko mlada da je izazivala sažaljenje.

Dijete u zamci, tako ju je opisao.

— Ona ga je mrzila, shvaćate li. Udala se za nj prije nego što je shvatila što radi. A sada ..

Bila je očajna — tako je rekao. Kolebala se. Vlastitog novca nije imala; bila je potpuno ovisna o svom starijem suprugu. Ipak, ona se željela braniti — još nesigurna u vlastite snage, s ljepotom koja će se tek razviti. A bila je pohlepna. G. Satterthwaite je to odlučno ustvrdio. Usporedo s prkosom, u njoj se nalazila crta pohlepe — posezanje i hvatanje za život.

— Nikad nisam susreo Martina Wyldea — nastavi g. Satterthwaite.
— Ali čuo sam za nj. Živio je na milju udaljenosti od njihova imanja. Bavio se poljodjelstvom. A ona se zainteresirala za obrađivanje zemlje — ili se pretvarala. Ako mene pitate, pretvarala se. Mislim da je ona u njemu vidjela jedini način da pobjegne — i zgrabila ga je pohlepno kao dijete. I tako je kraj bio unaprijed određen. Znamo kakav je bio taj kraj jer su pisma pročitana na sudu. On je sačuvao njena pisma i iz njih se moglo vidjeti da se on hladi. To je i on priznao. Postojala je druga djevojka. I ona je živjela u selu Deering Valea. Otac joj je ondje bio liječnik. Vidjeli ste je možda u sudnici? Da, sjećam se, rekli ste da niste bili ondje. Morat ću vam je opisati. Zgodna djevojka — vrlo zgodna. Mila. Možda — da, možda malo priglupa. Ali vrlo mirna, znate. I odana. Iznad svega odana.

Pogleda g. Quina radi ohrabrenja, a g. Quin ga podrža osmijehom razumijevanja. G. Satterthwaite nastavi:

— Čuli ste kad su čitali zadnje pismo — hoću reći, morali ste ga pročitati u novinama. Ono koje je napisano onog jutra u petak, trinaestog rujna. Bilo je puno očajnih prijekora i nejasnih prijetnja, a završavalo se molbom Martinu Wyldeu da dođe u Deering Hill te iste večeri u 18 sati. »Ostavit ću sporedna vrata otvorena za tebe, tako da nitko ne sazna da si bio ovdje. Bit ću u muzičkoj sobi.« Predano je osobno.

G. Satterthwaite zastane trenutak-dva.

— Kad je bio uhapšen, sjećate se, Martin Wylde je poricao da je uopće bio u kući one večeri. Izjavio je da je uzeo pušku i pošao u šumu na gađanje. Ali kad je policija dala svoj iskaz, njegova se izjava nije održala. Našli su njegove otiske prstiju, sjećate se, i na drvetu sporednih vrata i na jednoj od dvije koktelske čaše na stolu u muzičkoj sobi. Onda je priznao da je posjetio lady Barnaby, da su imali buran razgovor, ali da ju je na kraju uspio smiriti. Zakleo se da je pušku ostavio vani prislonjenu uza zid blizu vrata i da je lady Barnaby ostavio živu i zdravu, a to je bilo minutu-dvije poslije 18.15 sati. Otišao je ravno kući, rekao je, ali dokazano je da nije stigao na svoju farmu sve do 18.45, iako je, kao što sam spomenuo, udaljena

jedva kilometar. Nije potrebno pola sata da se stigne donde. Sasvim je zaboravio pušku, izjavio je. To nije vjerodostojna izjava — ali ipak ..

— A ipak? — upita g. Quin.

— Ipak je to moguće, zar ne? Odvjetnik ga je ismijao, naravno, ali mislim da je pogriješio. Vidite, znam mnogo mladih ljudi koje ovakve svađe vrlo uzbude — naročito ovakve depresivne, nervozne tipove kao što je Martin Wylde. žene mogu lakše prebroditi takvu svađu, čak se osjećaju bolje nakon nje, ostavši sasvim pribrane. To im služi kao sigurnosni ventil, smiruje im živce. Ali gotovo vidim Martina Wyldea kako odlazi sav zbrkan, osjećajući se bolesno i bijedno, a da se uopće nije sjetio puške koju je ostavio prislonjenu uza zid.

Pošutio je prije nego što je nastavio.

— Ali to nije važno. Na žalost, ono što je uslijedilo bilo je sasvim jasno. Točno u šest i dvadeset začuo se pucanj. Čula ga je sva posluga: kuharica, pomoćnica u kuhinji, upravitelj, sobarica i osobna sobarica lady Barnaby. Potrčali su u muzičku sobu. Ona ja pala preko naslona stolca. Puška je ispaljena iz blizine u njezin zatiljak tako da se metak nije mogao raspršiti, nego je prodro ravno u mozak.

Opet je zastao a g. Quin uzgred upita: — Posluga je svjedočila?

— Da — kimne g. Satterthwaite. — Upravitelj je stigao sekundu-dvije prije ostalih, ali njihovi iskazi su bili praktički obično ponavljanje prve izjave.

— Tako su svi svjedočili — reče g. Quin zadubljen u misli. — Bez iznimke?

— Sad se sjećam — reče g. Satterthwaite — jedino je sobarica pozvana na istragu.

Odonnda se nalazi u Kanadi, vjerujem.

— Tako dakle — zaključí g. Quin.

U tišini je atmosfera malog restorana postala nekoliko nabijena nelagodom. G. Satterthwaite iznenada se osjeti u defenzivi.

— Zašto ne bi otišla? — upita naglo.

— Zašto bi? — odvrati g. Quin slegnuvši ramenima.

Pitanje je nekako ozlovoljilo g. Satterthwaitea. Želio je pobjeći od njega — vratiti se na poznati teren.

— Nije bilo mnogo sumnje u to tko je ispalio hitac. Zapravo, sluge su, čini se, izgubili prisutnost duha. Njtko nije preuzeo inicijativu. Prošlo je nekoliko minuta prije nego što se netko sjetio da pozove policiju, a kad su to pokušali, otkrili su da je telefon u kvaru.

— Telefon je bio u kvaru? — začudi se g. Quin.

— Da — potvrdi g. Satterthwaite — i iznenada ga obuzme osjećaj da je rekao nešto vrlo važno. — Možda ga je netko namjerno pokvario — sinulo mu je. — Ali čini se da to i nije važno. Smrt je nastupila trenutno.

G. Quin ne reče ništa, a g. Satterthwaite osjeti da ga njegovo objašnjenje nije zadovoljilo.

— Apsolutno ni na koga nije mogla pasti sumnja osim na mladog Wyldea — nastavi.

— Čak i prema njegovoj vlastitoj priči, bio je izvan kuće tek tri minute kad je hitac ispaljen. A tko ga je drugi mogao ispaliti? Sir George je bio na partiji bridža nekoliko kuća dalje. Otišao je odande u 18,30 i pred vrtnim vratima sreo je jednog slugu koji mu je rekao što se dogodilo. Tajnik sir Georgea Henry Thompson toga je dana bio u Londonu. U trenutku kad je hitac ispaljen, nalazio se na poslovnom sastanku. Tu je još Sylvia Dale, koja je imala vrlo dobar motiv. Ali kako se čini, nije mogla počinuti taj zločin. U to je vrijeme bila na

stanici Deering Valea, prateći jednog prijatelja na vlak koji je polazio u 18,28. Tako i ona ima' alibi. Zatim posluha. Kakav bi, zaboga, motiv mogao imati bilo tko od njih? Uz to, svi su oni stigli na mjesto zločina praktički istodobno. Ne, sigurno je to bio Martin Wylde.

Ali on je ipak bio nezadovoljan.

Nastavili su s ručkom. G. Quin nije bio raspoložen za razgovor, a g. Satterthwaite je rekao sve što je znao. Ali što je šutnja duže trajala, nezadovoljstvo g. Satterthwaitea postajalo je sve veće, i to čini se upravo zbog šutnje onoga drugog.

G. Satterthwaite iznenada bučno spusti pribor za jelo. — A ako je taj mladić zaista nevin! — uzbudi se. — Objesit će nedužna čovjeka.

Doimao se vrlo uplašen i uzrujan. A g. Quin nikako da prozbori.

— Nije to kao da — počne g. Satterthwaite i prekine se. — Zašto žena ne bi otišla u Kanadu? — upita bez veze.

G. Quin odmahne glavom.

— Ne znam čak ni u koji dio Kanade je otišla — nastavi g. Satterthwaite mrzovoljno.

— Biste li mogli otkriti? — upitao je drugi.

— Pretpostavljam da bih. Upravitelj sigurno zna. Ili možda Thompson, tajnik.

Opet zastane. Kad je ponovo progovorio, glas mu je zvučao gotovo molećivo. — To ipak nema nikakve veze sa mnom?

— To da će mladić biti obješen za nešto više od tri tjedna?

— Pa, da.-Da, znam što želite reći. Život i smrt. A i ta jedna djevojka. Nisam tvrda srca — ali, napokon — kakvo će dobro iz toga proizići? Nije li to fantastično? čak i da otkrijem u koje je mjesto ta žena otišla? To bi vjerojatno značilo da moram sam poći u Kanadu.

G. Satterthwaite ozbiljno se uzrujao. — A ja sam planirao da idućeg tjedna odem na Rivijeru — potuži se žalosno.

Njegov pogled upravljen g. Quinu govorio je najrječitije: Okanite me se, molim vas.

— Nikada niste bili u Kanadi?

— Nikada.

— Vrlo zanimljiva zemlja.

— Mislite da bih morao ići? — g. Satterthwaite ga pogleda neodlučno.

G. Quin se zavalj u stolicu i zapali cigaretu. Između dimova govorio je promišljeno:

— Vi ste bogat čovjek, g. Satterthwaite. Niste milijunaš, ali možete se baviti svojim hobbijem, a da ne morate voditi računa o izdacima. Promatrali ste ljudske drame. Jeste li ikad razmišljali o tome da se i sami umiješate. Niste li katkad poželjeli da upravljate sudbinama drugih ljudi — da u svojim rukama držite život i smrt?

G. Satterthwaite se nagne naprijed. Obuzme ga onaj stari nemir. — Hoćete reći, ako krenem na taj nerazumni pothvat u Kanadu ..

G. Quin se nasmiješi. — Taj put u Kanadu bila je vaša zamisao, a ne moja — odgovori vedro.

— Ne možete me tako zbunjivati — upozori ga g. Satterthwaite ozbiljno. — Kadgod sam se s vama susreo — prekine se.

— No?

— Ima nešto u vama što ne shvaćam. Možda nikad i neću shvatiti. Posljednji put kad sam vas sreo...

— Uoči Ivanja.

G. Satterthwaite se lecne kao da su te riječi imale naročiti smisao koji nije sasvim razumio.

— To je bilo uoči Ivanja? — upita zbunjeno.

— Da. Ali ne zadržavajmo se na tome. To nije važno, zar ne?

— Kad vi tako kažete — reče g. Satterthwaite uljudno. Osjeti da mu izmiče onaj neuhvatljivi trag. — Kad se vratim iz Kanade — nespretno zastane — ja — ja — bih želio da vas opet vidim.

— Bojim se da trenutno nemam stalne adrese — reče g. Quin sa žaljenjem. — Ali često dolazim ovamo. Ako i vi posjećujete ovo mjesto, bez sumnje ćemo se uskoro sresti.

Rastanu se vedro.

G. Satterthwaite je bio vrlo uzbuđen. Požuri do Cooka i raspita se za polazak brodova. Tada nazove Deering Hill. Javi mu se upraviteljev ugodni, pokorni glas.

— Zovem se Satterthwaite. Govorim u ime jedne odvjetničke tvrtke, želio bih se raspitati o jednoj mladoj ženi koja je nedavno bila sobarica u vašem kućanstvu.

— Je li to možda Louisa, gospodine? Louisa Bullard?

— Da to je ona — zadovoljno odgovori g. Satterthwaite.

— Žalim, ali ona nije u zemlji, gospodine. Otišla je u Kanadu prije šest mjeseci.

— Možete li mi dati njenu sadašnju adresu?

Nažalost, upravitelj je nije znao. — Otišla je u neko mjesto u planini — neki škotski naziv. Ah, to je Banff. Neke mlađe žene u kući očekivale su vijesti od nje, ali ona im nije nikad pisala niti im dala ikakvu adresu.

83G. Satterthwaite mu zahvali i spusti slušalicu. Nije se pokolebao. U njemu je bio jak avanturistički duh. Ići će u Banff. Ako je ta Louisa Bullard tamo, nekako će je pronaći.

Na vlastito iznenađenje uvelike je uživao u putovanju. Dugo godina nije poduzimao duga putovanja morem. Uglavnom je putovao na Rivijeru, Le Touquet i Deauville, te u škotsku. Osjećaj da kreće u neizvjesnu misiju, pružao mu je potajni užitek u putovanju. Kakvom bi ga budalom smatrali njegovi suputnici da su znali cilj njegove potrage! Ali oni nisu poznavali g. Quina.

U Banffu je lako stigao do cilja. Louisa Bullard je bila namještena u jednom velikom hotelu. Dvanaest sati nakon dolaska već je razgovarao s njom.

Ta je žena imala oko trideset pet godina, bila je bljedunjava ali jake konstitucije.

Imala je kestenjastu, lagano kovrčavu kosu i poštene smeđe oči. Malo tupa ali vrlo pouzdana, pomislio je.

Povjerovala mu je kad je rekao kako je zamoljen da prikupi od nje još neke činjenice o tragediji u Deering Hillu.

— Vidjela sam u novinama da je g. Martin Wylde osuđen, gospodine. Vrlo žalosno.

Činilo se, međutim, da ne sumnja u njegovu krivnju.

— Zgodan mladi gospodin, ali na krivom putu. Premda ne želim govoriti loše o mrtvima, njeno gospodstvo ga je navelo na to. Nije ga htjela pustiti na miru, baš nije. No, sad je oboje kažnjeno. Kad sam bila dijete u mojoj sobi na zidu visio je tekst: Ne smiješ se izrugivati Bogu, i to je stvarno točno. Znala sam da će se nešto dogoditi te večeri — i stvarno se dogodilo.

— Kako to da ste znali? — upita g. Satterthwaite.

— Bila sam u svojoj sobi, presvlačila sam se i slučajno sam pogledala kroz prozor.

Tog trenutka je prolazio vlak i bijeli dim se dizao u zrak. Nećete mi vjerovati, poprimio je oblik divovske ruke. Velike bijele ruke nasuprot crvenom nebu. Prsti su bili nekako savijeni kao da posežu za nečim. To me prestravilo, »što je ono, zaboga?«, rekoh sama sebi. »To je znak da se nešto sprema« — i tog istog trenutka začula sam pucanj. »Stiglo je«, rekoh sama sebi. Požurila sam dolje. Carrie i druge zatekla sam u dnevnoj sobi, te smo zajedno otišli u muzičku sobu. Tamo sam je ugledala. Bila je pogođena u glavu. Strašno! Rekla sam sir Georgeu kako sam vidjela onaj znak, ali on nije na to obratio pažnju. Nesretan dan! Predosjećala sam to od rana jutro. Petak, uz to trinaesti! Sto bi se drugo moglo očekivati?

Počela je govoriti nesuvislo. G. Satterthwaite je bio strpljiv. Neprestano ju je skretao na zločin, ispitujući detalje. Na kraju je morao priznati poraz. Louisa Bullard je rekla sve što je znala i njena je priča bila jednostavna i iskrena.

Ipak je otkrio važnu činjenicu. Ovo namještenje ponudio joj je g. Thompson, tajnik sir Georgea. Plaća je bila tako velika da nije mogla odbiti posao, iako je zbog toga morala hitno napustiti Englesku. Neki g. Denman obavio je sve pripreme za njeno putovanje i opomenuo je da ne piše posluži koja je radila s njom u Engleskoj jer bi je to moglo »dovesti u nepriliku kod emigracionih vlasti«. Ona je prihvatila njegov savjet.

Visina plaće, koju je uzgred spomenula, zaprepastila je i g. Satterthwaitea. Zato je odlučio da potraži tog g. Denmana.

Nije mu bilo teško navesti g. Denmana da kaže sve što zna. Kad je jednom bio u Londonu upoznao je Thompsona i ovaj mu je učinio uslugu. U rujnu je dobio od njega pismo u kojem je tajnik naveo da je sir Georgeu iz osobnih razloga stalo da ovu djevojku udalji iz Engleske. Bi li joj on mogao naći posao? Poslana je i određena suma novca kako bi joj ponudio veću plaću.

— Uobičajene nevolje, mislim — reče g. Denman, uvalivši se ležerno u stolac.

— Izgleda zgodna mirna djevojka.

G. Satterthwaite se nije složio da je to uobičajena nevolja. Louisa Bullard, bio je siguran, nije bila odbačena ljubavnica sir Georgea Barnabvja. Iz nekog razloga bilo je vrlo važno da je otpremi iz Engleske. Ali zašto? I tko se krio iza toga? Sir George koji je djelovao preko Thompsona? Ili je ovaj radio na svoju ruku, služeći se imenom svog poslodavca.

Razmišljajući o tim pitanjima, g. Satterthwaite otputuje natrag. Bio je potišten i malodušan. Putovanje je bilo beskorisno.

Tjeskoban zbog neuspjeha, dan nakon povratka uputio se u »Arlecchino«. Sumnjao je da će ga tamo zateći, ali na njegovo zadovoljstvo poznati lik sjedio je za stolom u niši, a tamno lice g. Harleva Quina nasmiješilo mu se u znak dobrodošlice.

— Poslali ste me u ludi i nerazumni pothvat — reče g. Satterthwaite dok je uzimao tanku krišku kruha.

— Ja sam vas poslao? — g. Quin podigne obrve. — To je bila vaša zamisao. — čija god da je bila, nije uspjela. Louisa Bullard nema što da kaže.

Nato g. Satterthwaite iznese svoj razgovor sa sobaricom a zatim prijeđe na priču g. Denmana. G. Quin je slušao bez riječi.

— Ona je namjerno uklonjena. Ali zašto? Ne razumijem — završi g. Satterthwaite.

— Ne razumijete? — izazovno ga upita g. Quin.

G. Satterthwaite pocrveni. — Sigurno mislite kako sam je mogao spretnije ispitivati.

Uvjeravam vas da sam uložio sve snage. Nije moja greška što nisam postigao ono što želimo.

— Jeste li sigurni — reče g. Quin — da niste postigli što želite?

G. Satterthwaite ga pogleda začuđeno i susretne se s onim tužnim, podrugljivim pogledom, koji je tako dobro poznao. Mali čovjek zburnjeno odmahne glavom.

Nastane tišina, a onda g. Quin reče sasvim izmijenjenim tonom: — Divno ste mi oslikali ljude kad smo se prošli put vidjeli. Tako plastično kao da su izrezbareni.

Zelio bih da mi na sličan način opišete mjesto — to ste ostavili u mraku.

G. Satterthwaite osjeti se polaskan.

— Mjesto? Deering Hill? To je jedna od onih uobičajenih kuća, od crvene opeke s izbečenim prozorima. Izvana je ružna ali je vrlo udobna. Nije jako velika. Sve su te kuće na pješčanim obalama gotovo iste. Građene za bogataše. Unutrašnjost kuće podsjeća na hotel — spavaće sobe su poput hotelskih apartmana. Svaka soba ima kupaonicu s toplom vodom. Sve je savršeno udobno i moderno. Vidi se da je Deering Hill samo devetnaest milja udaljen od Londona.

G. Quin ga je slušao pažljivo. — željeznička veza je slaba, čuo sam — primijeti.

— To ne znam — reče g. Satterthwaite zagrijavši se za temu. — Bio sam ondje na kratko prošlog ljeta. Smatram da je sasvim pogodna za grad. Naravno, vlakovi idu tek svaki sat. četrdeset osam minuta od punog sata sa stanice Waterloo — sve do 22.48.

— A koliko treba do Deering Valea?

— Oko tri četvrt sata. Dvadeset osam minuta poslije punog sata stiže u Deering Vale.

— Naravno — reče g. Quin s ljutitom gestom. — Trebao sam se sjetiti. Gđica Dale je nekoga ispratila u 18.28 te večeri, zar ne?

G. Satterthwaite ne odgovori odmah. Opet je mislio na svoj neriješeni problem.

— Želio bih da mi kažete što ste mislili kad ste me pitali da li sam siguran da nisam dobio što sam želio.

— Samo sam se pitao ne zahtijevate li malo previše. Napokon, otkrili ste da je Louisa Bullard namjerno uklonjena iz zemlje. Za to mora postojati razlog. A razlog mora biti u nečemu što vam je rekla.

— Što je rekla? Ako je svjedočila na suđenju, što bi drugo mogla reci? — svadljivo je odgovorio g. Satterthwaite.

— Mogla je reći što je vidjela — reče g. Quin.

— Sto je vidjela?

— Znak na nebu.

G. Satterthwaite se zabulji u njega.

— Mislite na tu besmislicu? To praznovjerno shvaćanje da je umiješana Božja ruka?

— Možda — reče g. Quin. — Znali vi i ja ne znam što, ali to je mogla biti Božja ruka.

— Gluposti — reče. — Sama je rekla da je to bio dim iz vlaka.

— Pitam se iz kojeg je pravca dolazio vlak — promrsi g. Quin.

— Ne vjerujem da je bio iz pravca grada. Oni polaze u deset minuta do punog sata.

Mora da je to bio vlak za grad — onaj u 18.28 — ne, nije ni taj. Rekla je da je pucanj došao neposredno nakon toga, a znamo da je

ispaljen u osamnaest i dvadeset. Vlak ne može krenuti deset minuta ranije.

— Tako je — složi se g. Quin.

G. Satterthwaite se zagleda preda se.

— Možda je bio teretni vlak — promrmlja.

— Ali svakako ako je bio ..

— Ne bi bilo potrebe da je udalje iz Engleske. Slažem se — reče g. Quin.

G. Satterthwaite ga je gledao očaran.

— Vlak u 18.28 — reče polako. — Ali ako jest, ako je hitac ispaljen tada, zašto su svi rekli da je ispaljen ranije?

— Očigledno — reče g. Quin — satovi su kasnili.

— Svi? — reče g. Satterthwaite sumnjičavo.

— To je vrlo neobično.

— Nisam mislio na neobičnost — reče drugi.

— Mislio sam na to da je bio petak.

— Petak? — reče g. Satterthwaite.

— Rekli ste mi, da je sir George uvijek navijao satove u petak popodne — reče g. Quin, ispričavajući se.

— Udesio ih je da kasne deset minuta — reče g. Satterthwaite, gotovo šapatom, toliko se uzbudio svojim otkrićem. — Tada je otišao na partiju bridža. Sigurno je otvorio ženino pismo Martinu Wyldeu tog jutra — da, sigurno ga je otvorio.

Napustio je partiju bridža u 18.30, našao Martinovu pušku prislonjenu uz sporedna vrata, ušao i ustrijelio je s leđa. Tada je opet izišao, bacio pušku u grmlje gdje je poslije nađena i, po svemu sudeći, upravo je izlazio iz susjedovih vrtnih vrata kad je netko istrčao da ode po njega. Ali telefon — što je s telefonom? Ah, da, shvaćam.

Iskopčao ga je tako da se ne može pozvati policija — mogli bi primijetiti vrijeme kad su primili poziv. I Wyldeova priča je sada shvatljiva. Stvarno vrijeme kad je otišao bilo je 18.25. Polaganim hodom stigao bi kući oko 18.45. Da, sad sve shvaćam.

Louisa i njezina praznovjerna priča bila je vrlo opasna. Netko se mogao sjetiti i povezati vrijeme prolaska vlaka s pucnjem i bilo bi gotovo s tim odličnim alibijem.

— Divno — zaključio je g. Quin.

G. Satterthwaite se okrene k njemu, uzbuđen zbog uspjeha.

— Ali kako sada nastaviti?

— Predložio bih Sylviju Dale — reče g. Quin. G. Satterthwaite je bio sumnjičav. — Spomenuo sam vam da je priglupa.

— Ona ima oca i braću koji će poduzeti potrebne korake.

— Tako je — obradovao se g. Satterthwaite. Ubrzo nakon toga sjedio je s djevojkom, i sve joj ispričao. Slušala ga je pažljivo. Nije mu postavljala nikakva pitanja, ali kad je završio, digne se.

— Moram pozvati taksu — smjesta.

— Draga djevojko, što namjeravate učiniti?

— Idem sir Georgeu Barnabvu.

— Nemoguće. To je pogrešan korak. Dopustite mi da...

Uvjeravao ju je na sve načine, ali bezuspješno. Sylvia Dale je bila uporna. Dopustila mu je da ode s njom u taksu, ali na sva njegova nagovaranja ostala je gluha. Ostavila ga je u taksiju dok je ona otišla u gradski ured sir Georgea.

Izišla je za pola sata. Doimala se vrlo iscrpljenom. G. Satterthwaite je dočeka brižno.

— Uspjela sam — promrmlja ona dok se naslanjala na sjedalo napola zatvorenih očiju.

— Što? — zaprepastio se. — što ste učinili? Što ste rekli?

Malo se uspravila.

— Rekla sam mu da je Louisa Bullard sve ispričala policiji. Rekla sam mu da je policija istraživala i saznala da su ga vidjeli kako ulazi na svoj posjed i ponovo izlazi nekoliko minuta poslije 18.30 sati. Rekla sam mu da je igra završena. On se slomio.

Rekla sam mu da još ima vremena da pobjegne, da policija neće doći još jedan sat.

Rekla sam mu da ako potpiše priznanje da je ubio Vivien, neće ništa poduzeti, ali ako to ne učini, počeo će vrištati i privući će pažnju cijele zgrade. Uхватила ga je takva panika da nije znao što radi. Potpisao je papir a da nije shvatio što čini.

Ona ga gurne u njegove ruke. — Uzmite — uzmite. Vi znate što ćete učiniti s time da bi oslobodili Martina.

— Stvarno je potpisao — zapanjio se g. Satterthwaite.

— On je priglup — reče Sylvia Dale. — Kao i ja — doda naknadno. — Zato znam kako se glupi ljudi ponašaju. Zbunimo se, znate, a zatim pogriješimo i poslije se kajemo.

Zadrhti, a g. Satterthwaite je potapše po ruci.

— Treba vam nešto da se priberete — reče on. — Dođite, ovdje je u blizini moj omiljeni restoran »Arlecchino«. Jeste li ikada bili u njemu?

Ona odmahne glavom.

G. Satterthwaite zaustavi taksi i odvede djevojku u mali restoran. Krene prema stolu u niši i srce mu zakuca življe. Ali stol je bio prazan.

Sylvia Dale primijeti razočaranje na njegovu licu. — što je? — upita.

— Ništa — reče g. Satterthwaite. — To jest, napola sam očekivao da ću ovdje ugledati jednog svog prijatelja. Ne smeta. Sigurno da ću ga jednoga dana opet sresti.

Krupjeova duša

G. Satterthwaite je uživao u suncu na terasi u Monte Carlu.

Svake godine, druge sedmice u siječnju, g. Satterthwaite je putovao na Rivijeru.

Bio je točniji i od lastavice. U travnju se vraćao u Englesku. Svibanj i lipanj provodio je u Londonu i nikad nije propustio Ascot. Grad je napuštao poslije utakmice Etona i Harrowa. Bio bi gost u nekoliko ladanjskih kuća prije nego što bi se uputio u Deauville ili Le Toquet. Lovačke zabave ispunjavale su mu veći dio rujna i listopada, a zatim je do kraja godine ostao u gradu. Poznao je svakoga i svatko je poznao njega.

Jutros je bio nezadovoljan. More je bilo predivno plavo, vrtovi bujni i zeleni, ali razočarali su ga ljudi. Smatrao ih je loše odjevenom beznačajnom gomilom. Naravno, bilo je i kockara, hazard im je bio u krvi. Oni nisu smetali g. Satterthwaiteu. Davali su Monte Carlu onaj posebni ugođaj. Ali nedostajala mu je uobičajena društvena krema.

Svemu je kriv devizni tečaj, smrknuto je razmišljao g. Satterthwaite. Sada ovamo stižu svakakvi ljudi koji to prije nisu sebi mogli priuštiti.

Naravno, ja i starim. Svi mladi — generacije koje stasaju idu u Švicarsku.

Nedostajali su mu i dobro odjeveni baruni i grofovi iz stranih poslanstava, vojvode i prinčevi. Jedini princ kojeg je ovdje vidio bio je liftboj u jednom od manje poznatih hotela. Nije bilo ni lijepih, skupo odjevenih dama. Istina, zapazio je dvije — tri zaista elegantne dame, ali prije ih je bilo mnogo više.

G. Satterthwaite predano je proučavao dramu zvanu život, ali je volio šarolik materijal. Osjetio da ga obuzima malojdušnost. Vrijednosti su se mijenjale — a on je bio prestar da se prilagodi novom vremenu.

Upravo tada primijeti groficu Czarnovu koja je dolazila prema njemu.

G. Satterthwaite je već mnogo godina sretao groficu u Monte Carlu. Prvi put ju je vidio u društvu jednog velikog vojvode. U drugoj prilici bila je s nekim austrijskim barunom. Idućih godina prijateljevala je s bljedunjavim muškarcima koji su nosili prilično razmetljiv nakit. Posljednje dvije godine često se pojavljivala s vrlo mladim muškarcima, gotovo dječacima.

Sad je uz nju hodao neki vrlo mladi čovjek. G. Satterthwaite ga je poznao i osjeti sažaljenje prema njemu. Franklin Rudge bio je mladi Amerikanac, tipični proizvod država srednjeg zapada, željan avantura, sirov ali simpatičan, čudnovata mješavina prirodne oštrumnosti i idealizma. Bio je u Monte Carlu s grupom mladih Amerikanaca, sve su te djevojke i mladići bili istog tipa. Bio je to njihov prvi susret sa Starim svijetom i o svemu su bučno raspravljali, hvalili ono što im se sviđa ili kudili ono što nisu voljeli.

Uglavnom, u hotelu im se nisu sviđali Englezi, a Englezima se nisu sviđali oni. G. Satterthwaiteu, koji se ponosio činjenicom što je kozmopolit, prilično su se dopali.

Privlačila ga je njihova otvorenost i energičnost, iako se užasavao kad su kršili pravila ponašanja.

Palo mu je na pamet da je grofica Czarnova vrlo neprikladan prijatelj mladome Franklinu Rudgeu. Uljudno je skinuo šešir kad su stigli do njega, a grofica mu se šarmantno nakloni i nasmiješi.

Bila je vrlo visoka žena, izvanredna pojava. Crne kose i očiju, iznad kojih su bile još crnje trepavice i obrve.

G. Satterthwaite, koji je znao mnogo ženskih tajni, u sebi odao je priznanje umijeću njenog šminkanja. Ten joj je bio besprijekoran, vrlo blage tamnosmeđe sjene ispod očiju bile su efektne. Usne joj nisu bile ni zagasito crvene ni grimizne nego ublažene boje vina. Na sebi je imala vrlo smionu crno-bijelu haljinu, a u ruci je nosila ružičastocrveni suncobran, koji daje topli odsjaj licu.

Franklin Rudge izgledao je sretan i važan.

Evo mlade budale, reče g. Satterthwaite sam sebi. Ali pretpostavljam da se to mene ne tiče. U svakom slučaju, ne bi me ni poslušao. U svoje vrijeme ja sam skupio iskustvo.

Ali se ipak zabrinuo. U onoj grupi je bila jedna vrlo privlačna mala Amerikanka. Bio je uvjeren da joj se uopće neće svidjeti Rudgeovo prijateljstvo s groficom.

Upravo se spremao da krene u suprotnom pravcu kad primijeti kako djevojka ide stazom prema njemu. Na sebi je imala dobro skrojeni kostim, cipele za pješaćenje a u ruci je držala vodič. Neke Amerikanke idu u Pariz da bi se odjenule poput kraljice od Sabe, ali se Elizabeth Martin nije ubrajala među njih. Ona je »obrađivala«

Evropu ozbiljno i savjesno. Veoma je cijenila kulturu i umjetnost i željela je vidjeti što više za svoj ograničeni novac.

Neizvjesno je je li ju g. Satterthwaite smatrao kulturnom ili umjetnički nastrojenom. Njemu je ona jedino izgledala vrlo mlada.

— Dobro jutro, g. Satterthwaite — pozdravi Elizabeth. — Jeste li gdje vidjeli Franklina — g. Rudgea?

— Prije nekoliko minuta prošao je ovuda.

— Vjerojatno sa svojom prijateljicom groficom — primijeti djevojka oštro.

— Da bio je s groficom — potvrdi g. Satterthwaite.

— Ta mi njegova grofica uopće ne imponira— ironično reče djevojka.
— Franklin je lud za njom. Ne shvaćani zašto.

— Vrlo je šarmantna — odvrati g. Satterthwaite oprezno.

— Vi je poznajete?

— Površno.

— Strašno sam zabrinuta za Franklina — požali se gđica Martin. — On zaista ima mnogo zdrava razuma. Nikad se ne bi pomislilo da će ga zaluditi ta nimfa. Ne smiješ mu ništa reći. Kao bik se razbjესni ako mu itko i riječ kaže. Recite mi — je li ona prava grofica?

— Ne bih htio govoriti o tome. Možda jest.

— Pravi engleski stil ograđivanja — zaključi Elizabeth nezadovoljno. — Ipak mogu reći da bi se u Sargon Springsu — to je naše rodno mjesto— ta grofica smatrala vrlo čudnom osobom.

G. Satterthwaite je pomislio da je to sigurno istina. Suzdržao se da istakne kako nisu u Sargon Springsu nego u kneževini Monaco, gdje se grofica slučajno stopila s okolinom mnogo bolje nego gđica Martin.

Uskoro je Elizabeth produžila prema kasinu, a g. Satterthwaite sjedne na klupu na suncu. Za nekoliko minuta pridružio mu se Franklin Rudge. Rudge je bio oduševljen.

— Ludo se zabavljam — izjavi s naivnim entuzijazmom. — Apsolutno! Tako se upoznaje pravi život — to je malo drukčije od onog u Sjedinjenim Državama.

Stariji čovjek okrene prema njemu zamišljeno lice. — život je gotovo svugdje isti — reče prilično umorno. — Mijenja se samo dekor — to je sve.

Franklin Rudge se zablene. — Ne shvaćam vas.

— To je zato što je pred vama još dug put. Ali, ispričavam se. Stariji ljudi ne smiju steći običaj da drže propovijedi.

— Ne smeta — nasmije se Rudge, otkrivajući lijepe zube, tipične za njegove zemljake. — Neću reći da nisam razočaran kasinom. Mislio

sam da je kockanje drukčije — nekako grozničavije. Zaista je dosadno i isprazno.

— Kockanje je život i smrt kockaru, ali u tome nema spektakularnosti — reče g. Satterthwaite. — O tome je mnogo uzbudljivije čitati nego promatrati.

Mladić kimne odobravajući.

— Vi ste velika zvjerka na društvenoj ljestvici, zar ne? — upita s plahom otvorenošću koja je onemogućavala da se uvrijedi. — Hoću reći, vi poznajete sve te vojvotkinje, grofove i ostale značajne ljude.

— Priličan broj — reče g. Satterthwaite. — Isto tako Židove, Portugalce, Grke i Argentine.

— A? — reče g. Rudge.

— Upravo sam vam objasnio — reče g. Satterthwaite — da se krećem u engleskom društvu.

Franklin Rudge se zamisli.

— Poznajete groficu Czarnovu, zar ne? — upita napokon.

— Površno — ponovi g. Satterthwaite isti odgovor koji je dao Elizabethi.

— To je vrlo zanimljiva žena. čovjek bi možda pomislio da je aristokraciji u Evropi odzvonilo. Ali to je možda istinito za muškarce ali žene su drukčije. Zar nije užitak sresti tako izuzetnu osobu kao što je grofica? Duhovita, šarmanтна, inteligentna, aristokratkinja od glave do pete!

— Je li? — upita g. Satterthwaite.

— Pa, zar nije? Vi znate njezinu obitelj?

— Ne znam — reče g. Satterthwaite. — O njoj znam vrlo malo.

— Ona je bila jedna Radzvnski — objasni Franklin Rudge. — To je jedna od najstarijih obitelji u Mađarskoj. Imala je vrlo neobičan život. Jeste li vidjeli onu veliku bisernu ogrlicu oko njena vrata?

G. Satterthwaite kimne.

— Dao joj je bosanski kralj. Prokrijumčarila je za njega neke tajne dokumente iz kraljevstva.

— čuo sam da joj je bisere dao bosanski kralj.

To je doista bila tema općeg govorkanja jer je bilo objavljeno da je dama bila chere amie Njegova Veličanstva.

— Ispričat ću vam taj događaj. Što je duže slušao, g. Satterthwaite se sve više divio plodnoj mašti grofice Czarnove. Nije ona bila vulgarna »nimfa« (kao što je rekla Elizabeth Martin). Mladić je u tome bio dovoljno oštroman. Ne, grofica se kretala dostojanstveno kroz labirint diplomatskih intriga. Prirodno, imala je neprijatelje, klevetnike! Mladi Amerikanac je shvatio da je to bio život u kojem je grofica igrala glavnu ulogu uzdržane aristokratkinje, prijateljice i savjetnika prinčeva, ulogu koja je pobuđivala romantičnu privrženost.

— A morala se boriti s mnogo čim — završi mladić zagrijano. — Čudno, ali nikada nije u ženi našla pravog prijatelja. Cijelog života žene su bile protiv nje.

— Vjerojatno — zaključi g. Satterthwaite.

— Zar to nije strašno? — upita Rudge - žestoko.

— Ne, ne — reče g. Satterthwaite zamišljeno. — Ne bih rekao. Žene imaju vlastita mjerila, znate. Nije dobro da se miješamo u njihove stvari. One to same moraju sređivati.

— Ne slažem se s vama — reče Rudge ozbiljno. — To mi je jedna od najgorih osobina, ta međusobna netrpeljivost žena. Poznajete Elizabeth Martin? Teoretski, ona se u svemu slaže sa mnom. često

smo o svačemu diskutirali. Ona je još dijete, ali ima iskren pogled na svijet. Ipak, onog trenutka kad se susretne s praksom, ista je kao sve ostale. Uzela je groficu na zub, a da ništa ne zna o njoj, i ne želi slušati kad joj pokušavam objasniti. To je potpuno krivo, g. Satterthwaite. Ja vjerujem u demokraciju — i — što je to drugo ako nije pravo razumijevanje između muškaraca, a i žena?

Napravi značajnu stanku. G. Satterthwaite pokušava pronaći neke zajedničke značajke na osnovi kojih bi se između grofice i Elizabeth Martin moglo razviti prijateljstvo, ali ne uspije.

— S druge strane, grofica se — nastavi Rudge — divi Elizabethi i smatra je vrlo šarmantnom. I što to pokazuje?

— Pokazuje — reče g. Satterthwaite suho — da je grofica živjela znatno duže od gđice Martin.

Franklin Rudge naglo promijeni temu. — Znete li koliko ona ima godina? Rekla mi je.

Zaista fer od nje. Mislio sam da ima dvadeset devet, ali mi je sama rekla da ima trideset pet. Izgleda mnogo mlađa, zar ne?

G. Satterthwaite, koji je damine godine procijenio između četrdeset pet i pedeset, samo podigne obrve.

— Moram vas opomenuti da ne vjerujete u sve što vam kažu u Monte Carlu — promrmlja.

Bio je dovoljno iskusan da shvati da je uzaludno raspravljati s tim momkom. Franklin Rudge je bio previše oduševljen da bi povjeravao ijednoj izjavi suprotnoj njegovu mišljenju.

— Evo grofice — reče mladić, dižući se. Prišla im je s lijenom gracioznošću koja joj je toliko pristajala. Njih troje sjednu zajedno. Bila je vrlo šarmantna prema g. Satterthwaiteu, ali nekako uzdržana. Dražesno mu je popuštala, tražila njegovo mišljenje, tretirala ga kao autoritet na Rivijeri.

Cijeli je razgovor vrlo mudro usmjerila. Prošlo je samo nekoliko minuta, a Franklin Rudge je bio ljupko ali neopozivo otpušten, te se grofica i g. Satterthwaite nađu tete-d-tete.

Uzela je suncobran i njime počela crtati figure po prašini.

— Zanima vas ovaj simpatični Amerikanac, g. Satterthwaite?

Glas joj je bio tih i mazan.

— Vrlo je simpatičan — potvrdi g. Satterthwaite.

— Mislim da je suosjećajan — razmišljala je grofica. — Ispričala sam mu mnogo o svom životu.

— Zbilja? — upita g. Satterthwaite.

— Imala sam neobičan život, g. Satterthwaite — nastavi ona sanjarski. — Malo tko se može pohvaliti tako izvanrednim događajima.

G. Satterthwaite je bio dovoljno mudar da shvati pravo značenje tih riječi.

Napokon, sve što je ispričala Franklinu Rudgeu moglo bi biti istinito. Bilo je to nepouzđano i krajnje nevjerojatno, ali bilo je moguće. Nitko nije mogao određeno reći: »Nije tako«.

Ništa nije odgovorio, a grofica nastavi sanjarski gledati preko zaljeva. Tog trenutka g. Satterthwaite je iznenada shvatio da kraj njega zapravo ne sjedi beskrupulozna žena nego očajna osoba spremna na obranu, spremna da se bori svim snagama.

Kriomice je postrance pogleda. Suncobran je bio spušten i on je zapazio mnoštvo sitnih bora u uglovima njenih očiju. U jednoj sljepoočnici udaralo je bilo.

Preplavio ga je taj osjećaj. Ona je očajna, progonjena osoba. Bila bi nemilosrdna prema svakome tko bi stao između nje i Franklina

Rudgea. Ipak mu je nešto bilo nejasno. Očito, ima mnogo novaca. Uvijek je lijepo odjevena, a dragulji su joj divni.

Dakle, nije u pitanju interes. Je li to bila ljubav? Žene njenih godina zaljubljivale su se u dječake, to je dobro znao. Možda se i ona zaljubila. Pa ipak bio je siguran da u toj situaciji ima nešto neobično.

Njen tete-a-tete s njim bio je izazov na borbu. Smatrala ga je svojim glavnim neprijateljem. Sigurno se nadala kako će ga navesti da joj o Franklinu Rudgeu govori s omalovažavanjem. G. Satterthwaite se nasmiješi u sebi. Previše je on lukav za to.

Znao je kad je mudro držati jezik za zubima.

U Cercle Prive promatrao ju je te večeri dok je okušavala sreću za ruletom.

Neprestano je ulagala i uvijek bi joj ulog odnijeli. Dobro je podnosila gubitke, sa stoičkom sangfroid starog igrača. Dvaput je uložila en plein, stavila maksimalno na crveno, dobila nešto na srednjem tucetu i zatim opet izgubila; najzad je šest puta stavila na manque i svaki put izgubila. Zatim je dražesno slegnuvši ramenima izišla.

Doimala se izvanredno lijepo u zelenoj haljini protkanoj zlatom. Famosni bosanski biseri bijelili su se na njenu vratu, a duge biserne naušnice njihale su se na ušima.

G. Satterthwaite je čuo dvojicu ljudi kraj sebe kako je procjenjuju.

— Czarnova — reče jedan. — Dobro se drži? Krunski dragulji Bosne lijepo joj pristaju.

Drugi, neki mali čovjek, blene znatiželjno za njom. — A, to su ti bosanski biseri? — upita. — En verite. To je čudno.

Tiho se zasmijulji.

G. Satterthwaite propusti ostatak razgovora, jer je tog trenutka okrenuo glavu i s radošću prepoznao starog prijatelja.

— Dragi moj g. Quin! — Srdačno mu strese ruku. — Ovo je posljednje mjesto u kojem bih vas očekivao vidjeti.

G. Quin se nasmiješi, a njegovo simpatično tamnoputo lice se ozari.

— Ne biste se smjeli iznenaditi — reče on. — Vrijeme je karnevala, često sam ovdje u vrijeme karnevala.

— Uistinu? Zaista ste me obradovali. Hoćemo li ostati unutra? Prilično je toplo.

— Bit će ugodnije vani — složi se ovaj drugi. — Prošetat ćemo u parku.

Vani je zrak bio oštar, ali ne hladan. Obojica duboko udahnu.

— Ovo je bolje — reče g. Satterthwaite.

— Mnogo bolje — složi se g. Quin. — A možemo i slobodno razgovarati. Siguran sam da mi imate mnogo toga pripovijedati.

— Uistinu imam.

— G. Satterthwaite mu je s žarom iznio svoje nedoumice. Kao obično, ponosio se svojom sposobnošću da dočara atmosferu. Vješto je oslikao groficu, mladog Franklina, i beskompromisnu Elizabeth.

— Promijenili ste se otkad sam vas prvi put vidio — smiješeći se primijeti g. Quin kad se završio monolog.

— Kako?

— Tada vam je bilo dovoljno promatrati životne drame. Sada želite sudjelovati, imate svoju ulogu.

— Istina je — prizna g. Satterthwaite. — Ali ovaj put ne znam što bih učinio. Sve me to vrlo zbunjuje. Možda — oklijevao je — možda ćete mi vi pomoći?

— Sa zadovoljstvom — prihvati g. Quin. — Vidjet ćemo što možemo učiniti.

G. Satterthwaitea obuzeo je čudan osjećaj pouzdanja.

Slijedećeg dana Franklina Rudgea i Elizabeth Martin upoznao je sa svojim prijateljem g. Harleyem Quinom. Obradovao se vidjevši da se dobro slažu. Groficu nije nitko spomenuo, ali za vrijeme ručka čuo je vijesti koje su pobudile njegovu pažnju.

— Večeras u Monte stiže Mirabelle — uzbuđeno povjeri g. Quinu.

— Ljubimica pariške publike?

— Da. Sigurno znate, to je javna tajna — ona je najnovija ljubav kralja Bosne.

Uvjeren sam da je obasipa draguljima. Kažu da je ona najpohlepnija i najekstravagantnija žena u Parizu.

— Bilo bi zanimljivo večeras vidjeti njen susret s groficom Czarnovom.

— To sam i ja pomislio.

Mirabelle je bila visoka, vitka žena s divnom glavom i svijetlo obojene kose. Ten joj je bio blijed i prozračan a usne narančaste. Bila je vrlo elegantna. Uz raskošnu odjeću izvrsno je pristajala niska dragulja oko gola vrata. Teška narukvica s krupnim dijamantima svjetlucala je na njenoj ruci.

Izazvala je senzaciju kad se pojavila u kasinu.

— Vaša prijateljica grofica imat će muke da ovo nadmaši — promrmlja g. Quin g. Satterthwaiteu.

Ovaj kimne. Radoznalo je očekivao groficu.

Stigla je kasno i tihi žamor prostruji dvoranom dok je nehajno prilazila jednom od središnjih stolova s ruletom.

Za tu večer izabrala je sasvim jednostavnu haljinu od bijelog marokena, a njen lijepi bijeli vrat i ruke bili su bez ukrasa. Na sebi nije imala ni jedan jedini dragulj.

— Zaista mudro — reče g. Satterthwaite s odobravanjem. — Potukla je protivnicu njenim vlastitim oružjem.

I on stane uz stol. S vremena na vrijeme zabavljao se ulažući. Katkad je dobivao, češće gubio.

Oko posljednjeg tuceta vladala je velika gužva. Neprestano su izlazili brojevi 31 i 34. Ulozi su se gomilali na dnu stola.

Sa smiješkom g. Satterthwaite posljednji put te večeri uloži maksimum na broj 5.

Kad je došla na red, grofica se nagne naprijed i maksimum stavi na brojku 6.

— Faites vos jeux — pozove krupje promuklo. — Rien ne va plus. Plus rien.

Kuglica veselo zabruji. G. Satterthwaite pomisli u sebi: Svakome od nas ona znači nešto različito. Agoniju nade i očaja, dosadu, dokonu zabavu, život i smrt.

Škljoc!

Krupje se nagne naprijed da bolje vidi.

— Numero cingue, rouge, impair et mangue. Dobio je g. Satterthwaite!

Pokupivši ostale uloge, krupje gurne dobitak g. Satterthwaiteu. On ispruži ruku da ga uzme. Grofica učini isto. Krupje pogleda najprije nju pa zatim njega.

— A Madame — reče otresito.

Grofica pokupi novac. G. Satterthwaite se povuče. Ostao je džentlmen. Grofica ga pogleda ravno u oči, a on joj uzvрати pogled. Neki obližnji ljudi opomenuli su krupjea da je pogriješio, ali on nestrpljivo odmahne glavom. Odlučio je. To je bilo konačno.

Povisi svoj hrapavi glas.

— Faites vos jeux, Messieurs et Mesdames.

G. Satterthwaite se pridruži g. Quinu. Iako se savladavao, s krajnjim ogorčenjem ispričao mu je događaj.

— Gadno — reče suosjećajno — ali takve se stvari događaju. Moramo se poslije sastati s vašim prijateljem Pranklinom Rudgeom. Priređujem malu večeru.

Njih troje sastanu se u ponoć i g. Quin iznese svoj plan:

— Ovo se zove »zabava Hedgesa i Highwaysa« — objasnio je. — Izabrat ćemo sastajalište, a zatim će svatko od nas poći u drugom smjeru i pozvati prvu osobu koju sretne.

Ideja obraduje Pranklina Rudgea. — A što se događa ako ne prihvate?

— Morate upotrijebiti svu svoju moć uvjeravanja.

— Dobro. A gdje je mjesto sastanka?

— U boemskoj kavani — u koju se mogu dovesti i čudnovati gosti. Zove se »Le Caveau«.

Objasni im mjesto gdje se nalazi i njih trojica se rastanu. G. Satterthwaite je imao sreću da naleti na Elizabeth Martin i on je veselo zarobi. Stignu u »Le Caveau« i siđu u nekakav podrum, gdje su našli stol postavljen za večeru, osvijetljen svijećama u starinskim svijećnjacima.

— Prvi smo — reče g. Satterthwaite. — Ah! Evo Franklina — naglo se prekine. S

Franklinom je bila grofica. Bio je to neugodan trenutak. Elizabeth pokaže manje ljubaznosti nego što je trebala. Grofica, kao svjetska žena, sačuva dostojanstvo.

Posljednji stigne g. Quin. S njim je bio mali crnomanjasti čovjek, uredno odjeven, čije lice se g. Satterthwaiteu učinilo poznatim. Trenutak kasnije on ga je prepoznao. Bio je to krupje koji je upravo te večeri počinio onu neprijatnu grešku.

— Da vas upoznam s društvom, M. Pierre Vaucher — reče g. Quin.

Činilo se da je taj mali čovjek zbunjen. G. Quin ih je upoznavao lako i nehajno.

Donesena je večera — izvrsna večera. Stiglo je vino — izvanredno vino. Atmosfera se malo zagrijala. Grofica je bila vrlo šutljiva, a i Elizabeth. Franklin Rudge postade razgovorljiv. Ispričao je nekoliko priča — ne humorističke nego ozbiljne. A g. Quin je mirno, revno točio vino, dodavao čaše.

— Ispričat ću vam istinitu priču — o čovjeku koji je postigao uspjeh u životu — reče Franklin Rudge impresivno. Nije se ustručavao pokazivati posebnu pažnju šampanjcu.

Ispričao je svoju priču — možda malo previše razvučeno. Bila je, kao mnoge istinite priče, mnogo manje efektne od izmišljenih.

Dok je izgovarao posljednje riječi, Pierre Vaucher koji je sjedio nasuprot njemu, kao da se probudio. On je također obilno uživao šampanjac. Nagne se naprijed preko stola.

— I ja ću vam ispričati jednu priču — reče on muklo. — Ali ova moja govori o čovjeku koji nije uspio u životu. To je priča o čovjeku koji nije napredovao nego nazadovao u životu. Ali je, kao i vaša, istinita.

— Molim vas lijepo, monsieur, ispričajte nam je — uljudno ga zamoli g. Satterthwaite.

Pierre Vaucher zavalio se u stolcu i pogleda u strop. — Priča počinje u Parizu. U tom je gradu živio jedan čovjek, draguljar. Bio je mlad, bezbrižan i marljiv u svojoj struci. Govorili su da je budućnost pred njim. Dobar brak bio je već ugovoren za nj, nevjesta nije bila previše ružna, miraž vrlo dobar. I onda, što biste pomislili?

Jednoga jutra ugledao je jednu djevojku. Jednu jadnu malu djevojku, Messieurs.

Lijepa? Možda bi i bila da nije napola izglednija. U svakom slučaju, za tog je mladog čovjeka imala čar kojem nije mogao odoljeti. Borila se da nađe posao, čestita je — ili tako mu je barem rekla. Ne znam je li to bila istina.

— Zašto to ne bi bila istina? — iznenada se začuje grofičin glas iz polutame. — Ima mnogo takvih djevojaka.

— Pa, kao što rekoh, mladić joj je povjerovao. I oženio se s njom — zaista glupo!

Njegova obitelj nije više htjela ni čuti za nj. Povrijedio je njihove osjećaje. Oženio se sa — zvat ću je Jeanne.

— Bio je to dobar potez. Tako joj je rekao. Osjećao je da bi mu ona trebala biti zahvalna. Mnogo je žrtvovao zbog nje.

— Šarmantan početak za siromašnu djevojku— primijeti grofica sarkastično.

— Volio ju je — zaista. Ali od početka ga je izluđivala. Svaki čas je mijenjala raspoloženja. Imala je napadaje zlovolje — jednog bi dana bila hladna prema njemu, drugoga strastvena. Najzad je shvatio istinu. Nikada ga nije voljela. Udala se za nj da bi preživjela. Ta ga je istina povrijedila, ogorčila ga je, ali je sve uložio da to ne pokaže. A još je osjećao da zaslužuje njenu zahvalnost, da bi se morala

podređivati njegovim željama. Svađali su se. Ona mu je predbacivala — Mon Dieu, što mu sve nije predbacivala.

— Sigurno pogađate što se zatim dogodilo? To se moralo dogoditi. Napustila ga je.

Dvije godine bio je sam, radio u svojoj maloj draguljarnici bez ikakvih vijesti o njoj.

Imao je samo jednog prijatelja — alkohol. Posao mu nije cvao.

— I kada je jednoga dana ušao u radnju, sjedila je tamo. Bila je prekrasno odjevena. Na rukama joj je bilo prstenje. On je stajao i promatrao je. Srce ga je počelo gušiti! Nije znao što da učini. Iako bi je najradije bio istukao, zgrabio u naručje, bacio na pod i zgazio, bacio joj se pred noge. Nije uradio ništa od toga.

Uzeo je kliješta i nastavio s poslom. »Gospođa želi?«, upitao je službeno.

— To ju je uzrujalo. Nije to očekivala, znate. »Pierre«, rekla je, »vratila sam se.«

Odložio je kliješta i pogledao je. »Želiš da ti oprostim«, rekao je. »Želiš da te primim natrag? Iskreno si se pokajala?« »Želiš li me još?« promrmljala je. To je rekla vrlo tiho.

— On je znao da mu postavlja zamku. Ceznuo je da je zgrabi u zagrljaj, ali je bio previše razborit da bi to učinio. Glumio je ravnodušnost.

— »Ja sam kršćanin«, rekao je. »Nastojim učiniti što crkva naređuje.« »Ah«, pomislio je, »ponizit ću je, ponizit ću je da poklekne.«

— Ali Jeanne zabaci glavu i nasmije se. Bio je to zao smijeh. »Rugam ti se, mali Pierre«, rekla je. »Pogledaj ovu bogatu odjeću, ovo prstenje i narukvice. Došla sam da ti se pokažem. Smislila sam

da te natjeram da me zagriš i onda — onda bih ti pljunula u lice i rekla ti koliko te mrzim!«

— I zatim je odmah izišla iz radnje. Možete li vjerovati da jedna žena može biti toliko zla da se vrati samo da muči čovjeka koji je voli?

— Ne — reče grofica. — Ja to ne bih povjerovala i nijedan muškarac, koji nije budala, ne bi to povjerovao. Ali svi su muškarci slijepe budale.

Pierre Vaucher ne obrati na nju pažnju. — I tako je taj mladić — nastavi on — padao sve niže. Pio je sve više. Njegova je mala radnja prodana. Pao je na dno, na najnižu stepenicu. Tada je došao rat. Ah, dobar je bio taj rat. Izvukao ga je iz blata i naučio ga da ne bude više zvijer. Istrenirao ga je — i otrijeznio. Osjetio je što je to hladnoća, i bol, i strah od smrti — ali nije umro, a kad je rat završio bio je opet čovjek.

— I tada je krenuo na jug. Pluća su mu bila načeta; rekli su mu da mora naći posao na jugu. Neću vas zamarati svim onim što je radio. Dovoljno je reći da je završio kao krupje, i ondje — u kasinu jedne večeri, opet ju je vidio — ženu koja mu je uništila život. Ona ga nije prepoznala, ali on nju jest. Činilo se da je bogata i da joj ništa ne manjka. Ali krupjeove su oči oštre. Jedne je večeri stavila na stol svoj posljednji ulog, sve što joj je ostalo. Ne pitajte me kako znam — stvarno znam — tako nešto se osjeti. Neki možda ne bi vjerovali. Još je imala skupu odjeću. — Zašto je ne založi, upitao bi netko. Ali ako to uradite, istog ste trenutka izgubili sav ugled. A njeni dragulji? Ah, ne! Barem sam ja u svoje vrijeme bio draguljar. Pravi dragulji odavna su nestali. Kraljevski biseri prodani su jedan po jedan i zamijenjeni lažnima. A u međuvre- (-menu mora se jesti i plaćati hotelske račune. Da, a bogataši — pa, oko nje se već mnogo godina više nitko nije vrtio. Kažu da je prešla pedesetu! Oni žele mladu curu za svoje novce.

Dugi uzdah dopre od prozora na koji se naslonila grofica.

— Da. Bio je to veliki trenutak, uistinu. Dvije noći sam je motrio. Gubici su se nizali jedan za drugim. I onda kraj. Stavljaju sve na jedan broj. Tik uz nju jedan engleski gospodin također ulaže maksimum na slijedeći broj. Kuglica se zavrti i — zaustavi.

Ona je izgubila.

— Naše su se oči susrele, što sam uradio? Stavio sam na kocku svoj položaj u kasinu. Okrao sam engleskog gospodina. »A Madame«, kazao sam i njoj isplatio novac.

Začuo se tresak, grofica je skočila na noge i nagnula se preko stola, gurnuvši čašu na pod. — Zašto? — viknula je. — To želim znati, zašto ste to učinili?

Nastane duga stanka, stanka koja se činila beskonačnom a njih dvoje su se i dalje gledali preko stola. Bilo je to poput dvoboja.

Podli sitni smiješak prijeđe preko lica Pierrea Vauchera. Podigne ruke. — Madame — reče — postoji nešto što se zove sažaljenje.

— Ah!

Ona se opet zaveli. — Razumijem.

Bila je mirna, smiješila se, opet je vladala sobom.

— Zanimljiva priča, monsieur Vaucher, zar ne? Dopustite mi da vam pripalim cigaretu.

Ona spretno savije komadić papira, upali ga na svijeći i pridrži pred njim. On se nagne dok nije plamen uhvatio vršak njegove cigarete koju je držao među usnama.

Tada ona neočekivano ustane. — A sada vas moram sve napustiti. Molim vas — nema potrebe da me itko prati.

Nestala je prije nego što su mogli progovoriti. G. Satterthwaite bi se bio požurio za njom, ali ga je zaustavila zaprepaštena Francuzova

kletva.

— Sto mu gromova!

Buljio je u napola izgoreni papir koji je grofica ispustila na stol. On ga odvije.

— Mon Dieu! — promrsi. — Novčanica od pedeset tisuća franaka. Shvaćate? Njen večerašnji dobitak. Sve što ima na ovome svijetu. A time je upalila moju cigaretu!

Jer je bila preponosna da prihvati — sažaljenje. Ponosna, uvijek je bila ponosna kao đavo! Ona je jedinstvena, divna.

Skoči sa stolice i jurne van. G. Satterthwaite i g. Quin također se dignu. Konobar priđe Franklinu Rudgeu.

— La note, Monsieur — primijeti ravnodušno.

G. Quin ga brzo presretne.

— Osjećam se nekako usamljenim, Elizabeth — primijeti Franklin Rudge. — Ovi stranci — ovo prelazi sve granice! Ne razumijem ih. Što, zapravo, sve ovo znači?

Pogleda je. — Hej, lijepo je pogledati nešto sto posto američki kao što si ti. — Glas mu poprimi tugaljiv ton maloga djeteta. — Ovi stranci su tako čudnovati.

Zahvale g. Quinu i iziđu zajedno u noć. G. Quin pokupi ostatak novca i nasmiješi se g. Satterthwaiteu koji se dotjerivao poput zadovoljne ptice.

— Pa — reče on. — Ovo je sve krasno završilo. Naši će golubovi od sada biti sretni.

— Koji? — upita g. Quin.

— Oh — reče g. Satterthwaite, zatečen — Da, pa, pretpostavljam da imate pravo, uzimajući u obzir latinsko gledište i sve to ..

G. Quin se nasmiješi, a obojeno staklo iza njega zaodjene ga na trenutak u šarenu odjeću.

Kraj svijeta

G. Satterthwaite je došao na Korziku zbog vojvotkinje. To je bilo jače od njega. Na Rivijeri je bio siguran za svoju udobnost, a udobnost je mnogo značila g. Satterthwaiteu. Ali koliko je volio udobnost toliko je volio i vojvotkinje. Na svoj bezazlen, kavalirski, starinski način g. Satterthwaite je bio snob. Volio je visoke krugove. A vojvotkinja od Leitha bila je prava vojvotkinja. Bila je kćerka jednog vojvode, a i udala se za vojvodu.

Što se ostalog tiče, bila je to stara dama, prilično neotmjena izgleda. Posjedovala je hrpe dijamanata u staromodnim kopčama, a nosila ih je kao i njena majka prije nje: prikopčane posvud po sebi bez smisla i ukusa. Netko je jedanput kazao da vojvotkinja vjerojatno stoji usred sobe dok joj djevojka nasumce prikopčava broševe. Velikodušno je davala novac u dobrotvorne svrhe i dobro se brinula za svoje ukućane i poslugu, ali je bila beskrajno škrta kad je morala plaćati one sitne usluge, koje zapravo uljepšavaju život. Moljakala je prijatelje da je prevezu i kupovala na rasprodajama.

Vojvotkinja je bila opsjednuta Korzikom. Cannes joj je bio dosadan i žučno se posvadila s vlasnikom hotela zbog cijene njena apartmana.

— I vi ćete sa mnom, Satterthwaite — rekla je odlučno. — U našim godinama ne moramo se više bojati skandala.

G. Satterthwaite je bio polaskan. S njim u vezi nikad dotad nije spomenut skandal.

Bio je previše beznačajan. Skandal i vojvotkinje — božanstveno!

— Korzika je izvanredno slikovita — reče vojvotkinja. — Ima i razbojnika! čula sam da je ondje sve vrlo jeftino. Manuelli je jutros bio zaista bezobrazan. Ove vlasnike hotela treba postaviti na njihovo mjesto. Ako ovako nastave, bolje je da ne očekuju visoke goste. Rekla sam mu to jasno i glasno.

— Vjerujem da se do nje brzo stiže avionom. Iz Antibesa.

— To vjerojatno dobro naplate — primijeti vojvotkinja oštro. — Raspitajte se, hoćete li?

— Svakako, vojvotkinjo.

G. Satterthwaite je bio vrlo uzbuđen unatoč činjenici što će on biti samo pratilac.

Kad je doznala cijenu vožnje avionom, vojvotkinja je odmah odustala. — Nisam luda da platim toliki novac da bih se vozila u jednom od tih njihovih odvratnih i opasnih izuma.

Tako su otputovali brodom, a g. Satterthwaite je podnio deset sati teških patnji.

Ponajprije, pošto je brod isplovio u devetnaest sati, bio je siguran da će im poslužiti večeru. Ali večere nije bilo. Brod je bio mali, a more uzburkano. U rane jutarnje sate g. Satterthwaite je izbačen u Ajac-ciou više mrtav nego živ.

Vojvotkinja je, naprotiv, bila savršeno svježa. Nikad joj nije smetala neudobnost kad bi osjetila da će uštedjeti novac. Oduševio ju je prizor na pristaništu s palmama i zalaz sunca. Činilo se da je cijelo stanovništvo izišlo da dočeka brod, a postavljanje mostića popraćeno je povcima i uputama.

— Ovoj mojoj djevojci cijelu je noć bilo zlo— reče vojvotkinja. — Prava budala.

G. Satterthwaite se blijedo nasmiješi.

— To zovem bacanjem dobre hrane — nastavi vojvotkinja grubo.

— Zar je dobila štogod za jelo? — upita g. Satterthwaite zavidno.

— Slučajno sam ponijela sa sobom malo keksa i čokoladu — objasni vojvotkinja.

— Kad sam saznala da nećemo dobiti večeru, sve sam joj dala. Ti ljudi iz nižih društvenih slojeva uvijek prave takvu gužvu ako im uskratite obrok.

Mostić je postavljen uz povike trijumfa. Muzički komedijaški zbor »razbojnika« pojure na brod i gotovo silom otrgne ručnu prtljagu od putnika.

— Pođimo, Satterthwaite — reče vojvotkinja— želim toplu kupelj i kavu.

To je želio i g. Satterthwaite. Ali mu se nije posrećilo. U hotelu ih je primio direktor, dugo im se klanjao i smiješio, a zatim su ih odveli do njihovih soba. Uz vojvotkinjinu sobu bila je pripojena kupaonica. G. Satterthwaite je, međutim, dobio kupaonicu koja se, po svemu sudeći, nalazila uz nečiju spavaću sobu. Očekivati toplu vodu u to doba jutra bilo je vrlo nerazborito. Kasnije je popio crnu kavu, posluženu u lončiću bez poklopca. Prozor u njegovoj sobi bio je širom otvoren, a mirisni jutarnji zrak strujao unutra. Dan blistav od plavetnila i zelenila.

Konobar kićeno mahne rukom da skrene pažnju na vidik. — Ajaccio — reče svečano — le plus beau port du monde.

I naglo ode.

Gledajući duboko plavetnilo zaljeva sa snježnim planinama u daljini, g. Satterthwaite je bio gotovo sklon da se složi s njim. Dovrši svoju kavu i legavši na krevet, zaspi dubokim snom.

Za vrijeme dejeunerera vojvotkinja je bila izvrsno raspoložena.

— Ovo će vam baš dobro činiti, Satterthwaite— reče. — Trgnite se i odbacite te svoje pedantno sitničave običaje. — Primaknuvši lornjon očima prijeđe pogledom po sobi. — Tako mi svega, tamo je Naomi Carlton-Smith!

Pokaže na djevojku koja je sama sjedila za stolom u niši, imala je obla i pogurena ramena. Haljina joj je bila izrađena od neke vrste smeđe kostrijeti, a lice je uokvirivala neuredno podrezana crna kosa.

— Umjetnica? — upita g. Satterthwaite. Uvijek je umio dobro procijeniti ljude.

— Točno — reče vojvotkinja. — U svakom slučaju, ona to misli da jest. Znam da se vukla po nekom sumnjivom dijelu svijeta. Siromašna je kao crkveni miš, ponosna kao đavo, ima fiksne ideje poput svih Carlton-Smithovih. Njena majka je bila moja sestrična.

— Znači, ona je jedna od Knowltonovih? Vojvotkinja kimne.

— Sama je svoj najgori neprijatelj — dobaci.

— A pametna djevojka. Spetljala se s jednim vrlo nepoželjnim mladićem iz Chelseva.

Pisao je drame ili pjesme ili tako nešto nezdravo. Nitko ih nije prihvatio, naravno.

Onda je ukrao nečije dragulje i uhvatili su ga. Zaboravila sam na koliko je osuđen.

Mislim pet godina. Ali vi biste se morali sjetiti. Bilo je to prošle zime.

— Prošle zime bio sam u Egiptu — objasni g. Satterthwaite. — Imao sam jaku gripu potkraj siječnja, a liječnici su mi preporučili da nakon toga odem u Egipat. Mnogo toga sam propustio.

U glasu mu je zazvučalo istinsko žaljenje.

— Ta djevojka je, čini mi se, tužna — reče vojvotkinja, ponovo podižući lornjon.

— To ne mogu dopustiti.

Pri odlasku ona zastane kraj stola gđice Carlton-Smith i potapše djevojku po ramenu. — Dakle, Naomi, čini se da me se ne sjećate?

Naomi ustane prilično nevoljko. — Kako ne, vojvotkinjo. Vidjela sam vas kad ste ušli.

Pomislila sam da vi vrlo vjerojatno nećete prepoznati mene.

Potpuno ravnodušna, lijeno je otezala riječi.

— Kad završite ručak, dođite na razgovor k meni na terasu — naredi vojvotkinja.

— U redu. Naomi zijevne.

— Strašno se ponaša — reče vojvotkinja g. Satterthwaiteu kad je opet krenula.

— Takvi su svi Carlton-Smithovi.

Popili su kavu vani na suncu. Uto su ugledali Naomi Carlton-Smith kako postajkujući izlazi iz hotela. Mlitavo spustila se u stolicu i nezgrap-' no ispružila noge ispred sebe.

Imala je neobično lice s isturenom bradom i duboko usađenim sivim očima. Pametno, nesretno lice — lice koje je bilo gotovo lijepo.

— Pa, Naomi, čime se bavite — upita vojvotkinja živahno.

— Ne znam ni sama. Tratim vrijeme.

— Slikate li štogod?

— Pomalo.

— Pokažite mi.

Naomi se naceri. Nije se uplašila tiranina. Zabavljala se. Otišla je u hotel i vratila se s mapom.

— Neće vam se svidjeti, vojvotkinjo — opomenula ju je. — Recite što vas volja.

Nećete me uvrijediti.

G. Satterthwaite primakne stolicu bliže. Bio je zainteresiran. Slijedeće minute bio je još više zainteresiran. Vojvotkinja je bila sasvim ravnodušna.

— Čak i ne znam s koje se strane mora gledati — požali se. — Zaboga miloga, dijete, nebo nikada nije bilo te boje — a ni more.

— Tako ih ja vidim — reče Naomi mirno.

— Uh! — zgrozi se vojvotkinja pregledavajući drugu. — Od ove me prolaze žmarci.

— Tako sam i zamislila — reče Naomi. — Laskate mi, a da i ne znate.

Bila je to čudna kubističko-futuristička studija bodljikave kruške — jedva prepoznatljive kao takve. Sivo-zelena s mrljama divlje boje u kojoj je voćka sjala poput dragulja. Vrtložna masa zla, smrtno — zatrovano. G. Satterthwaite se zgrozi i okrene glavu ustranu.

Osjetio je da ga Naomi gleda i kimne glavom s razumijevanjem.

— Znam — reče. — Ali jest surovo.

Vojvotkinja pročisti grlo. — čini se da je danas vrlo lako postati umjetnikom — primijeti umorno. — Nitko ne pokušava kopirati. Samo nabacaš boju — ne znam čime, ne kistom, sigurna sam.

— Slikarskom paletom — upadne joj u riječ Naomi, osmijehnuvši se široko.

— Svim i svačim — nastavi vojvotkinja. — U grudama. I eto! Svi kažu: »Kako je to zanimljivo.« Ne, ja nemam strpljenja za takve stvari. Dajte vi meni...

— Jednu finu sliku psa i konja od Edwarda Landseera — dovršila je Naomi njenu rečenicu.

— A zašto ne? — upita vojvotkinja. — što ne vrijedi u Landseera?

— Ništa — reče Naomi. — On je u redu. I vi ste u redu. Najbolje stvari su uvijek lijepe, sjajne i mirne. Poštujem vas, vojvotkinjo; imate snage; primili ste život otvoreno i pošteno i izbili ste na vrh. Ali ljudi koji su ispod vrha vide drugu stranu. I to je na neki način zanimljivo.

Vojvotkinja se zapilji u nju. — Nemam pojma o čemu govorite — izjavi.

G. Satterthwaite je još razgledao skice. Shvatio je, što vojvotkinja nije mogla, savršenost tehnike na njima. Bio je zapanjen i oduševljen. Podigne pogled prema djevojci.

— Hoćete li mi prodati jednu, gđice Carlton-Smith? — upita.

— Možete kupiti koju želite za pet gvineja — reče djevojka ravnodušno.

G. Satterthwaite je oklijevao trenutak-dva i onda odabrao jednu studiju bodljikave kruške i aloje. U prvom planu bila je živahna mrlja žute mimoze, grimiz cvijeta aloje poigravao je u slici neprekidno, a nemilosrdna matematička osnova cjeline bio je duguljasti uzorak bodljikave kruške i motiv aloje poput mača.

On se lagano nakloni djevojci.

— Kako sam sretan što sam ovo uspio dobiti i mislim da sam je dobio jeftino.

Jednog dana, gđice Carlton-Smith, moći ću prodati skicu uz vrlo dobru zaradu — ako budem želio!

Djevojka se nagne naprijed da vidi koju je uzeo. Vidio je kako su joj oči dobile novi izraz.

Prvi put je uistinu postala svjesna njegove prisutnosti, a u brzom pogledu koji mu je uputila bilo je poštovanja.

— Izabrali ste najbolju — reče. — Radujem se.

— Pa, pretpostavljam da znate što činite — primijeti vojvotkinja. — Čula sam da ste dobar poznavalac. Ali mi nemojte reći da su sve te gluposti umjetnost, jer nisu.

Ipak, ne moramo u to ulaziti. Bit ću ovdje nekoliko dana i želim vidjeti otok.

Pretpostavljam da imate auto, Naomi?

Djevojka kimne.

— Odlično! Poći ćemo sutra negdje na izlet — gotovo zapovjedi vojvotkinja.

— To je samo dvosjed.

— Gluposti, postoji valjda treće sjedalo koje će poslužiti g. Satterthwaiteu?

G. Satterthwaite uzdahne. Tog jutra promatrao je korzikanske ceste. Naomi ga je gledala zamišljeno.

— Bojim se da vam moj auto neće valjati — reče ona. — To je istrošena stara krtija. Kupila sam ga polovnog, i to vrlo jeftino. Samo će mene izvući uzbrdo — uz nagovaranje. Ali ne mogu primiti putnike. Međutim, u gradu postoji sasvim dobra garaža. Možete tamo iznajmiti auto.

— Iznajmiti auto — naglasi vojvotkinja sa zgražanjem. — Kakva ideja! Tko je onaj žuti čovjek, koji se dovezao u četverosjedu upravo prije ručka?

— Vjerojatno mislite na g. Tomlinsona. On je penzionirani indijski sudac.

— To objašnjava žutu boju — reče vojvotkinja. — Bojala sam se da je možda žutica.

Čini se savim pristojan čovjek. Govorit ću s njim.

Te večeri, po dolasku na večeru, g. Satterthwaite nađe vojvotkinju, blistavu, s crnim perlama i dijamantima, kako razgovara s vlasnikom četverosjeda.

— Dođite, g. Satterthwaite. G. Tomlinson mi govori vrlo zanimljive stvari.

Zamislite, on će nas sutra povesti na ekspediciju svojim autom.

G. Satterthwaite ju je zadivljeno promatrao.

— Moramo ići na večeru — reče vojvotkinja.

— Pridružite nam se za stolom, g. Tomlinsone, pa možemo nastaviti naš razgovor.

— Sasvim pristojan čovjek — reče vojvotkinja kasnije.

— Sa sasvim pristojnim autom — odvrati g. Satterthwaite.

— Zloćo jedna — nasmije se vojvotkinja i udari ga po prstima otrcanom crnom lepezom koju je uvijek nosila. G. Satterthwaite se trgne od bola.

— Ide i Naomi — obavijesti ga vojvotkinja.

— U svom autu. Tu djevojku treba otrgnuti od nje same. Vrlo je samoživa. Zapravo, potpuno je ravnodušna prema svemu i svačemu.

— Mislim da je to nemoguće — usprotivi se g. Satterthwaite. — Hoću reći, svačiji interes mora biti usmjeren nekamo. Postoje, naravno, ljudi koji su samoživi — ali slažem se s vama da ona nije od tih. Ona je potpuno nezainteresirana za sebe. A ipak ima jak

karakter — mora tu postojati nešto. Najprije sam mislio da je to njena umjetnost — ali nije. Nikada nisam sreo nikoga toliko odvojenog od života. To je — opasno.

— Opasno? što hoćete reći?

— Vidite, sigurno je nečim opsjednuta, a to je uvijek opasno.

— Satterthwaite, ne budite glupi. I slušajte me. što se tiče sutra ..

G. Satterthwaite je slušao. To je i bila njegova uloga u životu.

Krenuli su rano ujutro, uzevši ručak sa sobom. Naomi, koja je provela šest mjeseci na otoku, određena je da predvodi. G. Satterthwaite joj priđe dok je sjedila čekajući polazak.

— Sigurni ste da ne mogu s vama? — upita čeznutljivo.

Ona odmahne glavom. — Bit će vam udobnije otraga u drugom autu. Sjedala su mekša, a i kola su bolja. Ovo je obična stara bučna krtija. Skakali biste u zrak na kvrgama.

— A zatim, naravno, idemo uzbrdo.

Naomi se nasmije. — To sam samo rekla da vas spasim pomoćnog sjedišta.

Vojvotkinja sebi može lako priuštiti da iznajmi auto. Ona je najškrtija žena u Engleskoj. Ipak, ima sportskog duha i ne mogu a da je ne volim.

— Onda bih ipak mogao s vama — molio je g. Satterthwaite.

Ona ga pogleda radoznalo. — Zašto toliko želite poći sa mnom?

— Je li potrebno to pitanje? — upita g. Satterthwaite uz smiješan staromodni naklon.

Ona se nasmiješi, ali odmahne glavom. — To nije razlog — reče zamišljeno. — čudno je to. Ali ne možete sa mnom — ne danas.

— Koji drugi dan, možda — natukne g. Satterthwaite uljudno.

— Oh! Drugi dan! — ona se iznenada nasmije, bio je to čudnovat smijeh, pomislio je g. Satterthwaite. — Drugi dan! Pa, vidjet ćemo.

Krenuli su. Vozili su kroz grad, zatim oko dugačkog zavoja zaljeva; krivudajući prema unutrašnjosti da prijeđu rijeku, pa zatim natrag na obalu sa stotinama malih pješćanih uvala. A tada su se počeli penjati. Bez prestanka, oko zavoja kod kojih su im živci treperili, uzbrdo, neprestano uzbrdo po zavojitoj krivudavoj cesti. Plavi zaljev ostao je duboko ispod njih, a na njegovoj drugoj strani Ajaccio je blistao na suncu, bijel poput vilinska grada.

Bez prestanka, s ponorom najprije na jednoj, pa zatim na drugoj strani. G. Satterthwaiteu se zavrtjelo, a bilo mu je i mučno. Cesta nije bila baš široka. A još su se penjali.

Postalo je hladno. Vjetar zapuše prema njima ravno sa snježnih vrhova. G. Satterthwaite podigne ovratnik kaputa i zakopča ga čvrsto ispod brade.

Bilo je vrlo hladno. Preko mora Ajaccio se još kupao u suncu, ali ovdje su gore gusti oblaci zakrili sunce. G. Satterthwaite se prestane diviti vidiku, čeznuo je za toplim hotelom i udobnim naslonjačem.

Ispred njih Naomin mali dvosjed postojano je vozio naprijed. Uzbrdo, neprestano uzbrdo. Sada su bili na vrhu svijeta. S obje njihove strane spuštali su se brežuljci, sve do doline. Gledali su ravno prema snježnim vrhovima. A vjetar je počeo urlati preko njih, oštar poput noža.

Iznenada se Naomin auto zaustavi i ona pogleda natrag.

— Stigli smo — reče. — Na kraj svijeta. A mislim da nije najpogodniji dan za to.

Svi iziđu. Stigli su u malo selo sa pet-šest kamenih kućica. Ime je bilo ispisano velikim slovima: Coti Chiaveeri.

Naomi slegne ramenima. — To je službeni naziv, ali ja ga više volim zvati kraj svijeta.

Pošla je još malo naprijed, a g. Satterthwaite joj se pridruži. Bili su iza kuća. Cesta se završavala. Kao što je Naomi rekla, to je bio svršetak, bogu iza leđa, početak — ničega! Iza njih bijela crta ceste, ispred njih — ništa. A daleko, daleko dolje — more.

G. Satterthwaite udahne duboko. — Ovo je izuzetno mjesto, čovjek osjeti da bi se ovdje moglo svašta dogoditi, da bi mogao susresti — bilo koga.

Zastane, jer je upravo pred njima na velikom kamenu sjedio jedan čovjek licem okrenut moru. Do tog trenutka nisu ga primijetili i njegova pojava bila je iznenadna poput kakva mađioničarskog trika. Kao da je izronio iz pejzaža.

— Pitam se — počne g. Satterthwaite.

Ali tog trena stranac se okrene i g. Satterthwaite ugleda njegovo lice.

— G. Quin! To je zbilja neobično. Gđice Carlton-Smith, želim vas upoznati sa svojim prijateljem g. Quinom. Izuzetan momak! I jest, da znate. Uvijek se pojavite u pravi trenutak!

Zastane, osjetivši da je rekao nešto opasno, značajno, a ipak se nikako nije moglo dogoditi što je to.

Naomi je čvrsto stisnula ruku g. Quinu.

— Došli smo na piknik, a čini mi se da ćemo se dobrano smrznuti.

G. Satterthwaite zadrhti. — Možda ipak ima kakav zaklon? — upita s nadom.

— Isplati se vidjeti, zar ne? — složi se Naomi.

— Da, uistinu — g. Satterthwaite se okrene g. Quinu. — Gđica Carlton-Smith zove ovo mjesto kraj svijeta. Prilično dobro ime?

G. Quin polako kimne. — Da — vrlo točan naziv. Mislim da se čovjek na ovakvom mjestu nađe samo jedanput u životu — na mjestu s kojega se ne može dalje.

— Što želite reći? — upita Naomi oštro.

— Pa, obično postoji izbor, zar ne? — okrene se on k njoj. — Nadesno ili nalijevo.

Naprijed ili natrag. Ovdje — postoji cesta iza vas, a ispred vas — ništa.

Naomi se zapilji u njega. Iznenada zadrhti i počne se vraćati istim putem prema ostalima. Njih dvojica su držali korak s njom. G. Quin nastavi govoriti, ali sada u tonu površnog neobaveznog razgovora.

— Je li mali automobil vaš, gđice Carlton-Smith?

— Jest.

— Sami vozite? Mislim da vam je za vožnju dovde trebalo dosta živaca. Zavoji su uistinu strašni. Trenutak nepažnje, popusti kočnica i automobil izleti — dolje — dolje — dolje. To bi se moglo lako dogoditi.

Pridružili su se ostalima. G. Satterthwaite predstavi svog prijatelja. Osjeti da ga netko vuče za ruku. Bila je Naomi. Odvukla ga je ustranu.

— Tko je on? — upita divlje.

G. Satterthwaite ju je gledao začuđeno. — Pa, jedva znam. Hoću reći, poznajem ga već nekoliko godina. S vremena na vrijeme naletili bismo jedan na drugoga, ali zapravo ga i ne poznajem.

Govorio je uzaludno, jer ga djevojka nije slušala. Stajala je pognute glave, a ruke su joj bile čvrsto stisnute uz bokove.

— On poznaje život — reče ona. — On poznaje život. Kako on to zna?

G. Satterthwaite nije znao odgovor. Samo ju je nijemo gledao, nesposoban da shvati oluju koja ju je potresla.

— Bojim se — promrmlja ona.

— Bojite s g. Quina?

— Bojim se njegovih očiju. On shvaća stvari. Nešto hladno i mokro padne g. Satterthwaiteu na obraz. On digne pogled.

— Pada snijeg! — začuđeno usklikne.

— Lijep smo dan izabrali za piknik — reče Naomi.

S naporom se ponovo pribrala.

Što će sad? Svi su uglas nešto predlagali. Počeo je padati gust snijeg. G. Quin najzad dođe do riječi i iznese svoj prijedlog koji su svi prihvatili s oduševljenjem.

Postojala je jedna mala kamena Cassecroute na kraju niza kuća. Potrčali su prema njoj.

— Imate svoju hranu — reče g. Quin — a oni će vjerojatno moći pripremiti kavu.

Našli su se u maloj prostoriji, prilično mračnoj jer je jedan mali prozor nije mogao dovoljno osvjetliti. Ali u jednom uglu veselo je plamsala vatra. Jedna stara Korzikanka upravo je nabacila pregršt granja. Plamen ga zahvati i u njegovu svjetlu oni shvate da nisu stigli prvi.

Troje ljudi sjedilo je na kraju gola drvena stola. G. Satterthwaiteu učini se u tom prizoru nešto nestvarno, a ljudi su se doimali još

nestvarnije.

Žena koja je sjedila na kraju stola izgledala je kao prava vojvotkinja. Bila je grande dame kazališta. Aristokratsku glavu držala je visoko, njena izvanredno očešljana kosa bila je snježno bijela, a siva meka tkanina njene haljine padala je oko nje u savršenim naborima. Duga bijela ruka podržavala je bradu, druga je držala pecivo sa premazom pde de joie gras. S njezine desne strane sjedio je vrlo blijed čovjek crne kose, s rožnato uokvirenim naočarima. Bio je fantastično lijepo odjeven. U ovom trenutku glava mu je bila zabačena unatrag a lijeva ruka ispružena kao da se sprema nešto recitirati.

Nalijevo od dame bio je sitan čovjek vesela izgleda, ćelave glave. Da je bio sam, nitko ga ne bi ni primijetio, toliko je bio beznačajan.

Nakon trenutka nesigurnosti, vojvotkinja (prava vojvotkinja) preuzme inicijativu.

— Nije li strašna ova oluja — prijazno reče prilazeći im s proračunatim smiješkom.

— Pretpostavljam da ste kao i mi zatečeni olujom. Ali Korzika je divna. Tek sam jučer stigla.

Crnokosi čovjek se digne a vojvotkinja klizne u njegovu stolicu s gracioznim osmijehom.

Sjedokosa žena progovori. — Ovdje smo tjedan dana.

G. Satterthwaite se trgne. Može li itko ikada zaboraviti taj glas ako ga je jedanput čuo? Odjeknuo je u kamenoj sobi, osjećajan i izuzetno dubok. Učini mu se da je rekla nešto divno, vrijedno spomena, puno značenja. Govorila je iz srca.

— Čovjek s naočarima je g. Vyse — režiser— prozbori tiho g. Tomlinsonu.

Penzionirani indijski sudac neprijateljski je pogledao g. Vysea.

— Što režira? — upita.

— Drame — s divljenjem objasni g. Satterthwaite.

— Mislim da ću opet izići — izjavi Naomi.

— Ovdje je prevruće.

Njen glas, jak i hrapav, natjera g. Satterthwaitea da se trgne. Ona krene, činilo se gotovo naslijepo, prema vratima, gurnuvši g. Tomlinsona. Ali na samim vratima nađe se licem u lice s g. Quinom i on joj prepriječi put.

— Vratite se i sjednite — gotovo joj zapovjedi.

Na g. Satterthwaiteovo čuđenje, djevojka je samo tren oklijevala, a zatim poslušala.

Sjela je na začelje stola, što je mogla dalje od ostalih.

G. Satterthwaite zagnjavi režisera. — Možda me se ne sjećate — zovem se Satterthwaite...

— Naravno! — Duga koščata ruka sune naprijed i obuhvati ruku ovoga drugoga bolnim stiskom. — Dragi moj čovječe. Kakvo čudo što vas srećem. Gđicu Nunn, sigurno znate.

G. Satterthwaite se lecne. Nije čudo što mu je taj glas bio poznat. Tisuće ljudi po cijeloj Engleskoj uzbuđivao je taj divni emotivni glas. Rosina Nunn! Najveća glumica Engleske. I sam g. Satterthwaite podlegao je njenim čarima. Nitko poput nje nije interpretirao uloge — naglašavao nijanse pune značenja. Uvijek je o njoj mislio kao o glumici, koja je shvatila i ušla u bit uloge.

Moglo bi mu se oprostiti što je nije prepoznao. Rosina Nunn je bila hirovita ukusa.

Dvadeset pet godina svog života bila je plavuša. Poslije turneje po Sjedinjenim Državama vratila se s crnim uvojcima i prihvatila se

ozbiljno tragedije. Ovaj izgled »francuske markize« bio je njen najnoviji hir.

— Uzgred, g. Judd, suprug gđice Nunn — nemarno ga je g. Vyse upoznao s ćelavcem.

Rosina Nunn imala je nekoliko muževa, g. Satterthwaite je to znao. G. Judd je očito bio najnoviji.

G. Judd užurbano je vadio pakete s jelom iz pletene košarice koja je bila uz njega.

— Ljubavi, želiš li još malo pate? — obratio se ženi.

Rosina Nunn mu doda svoje pecivo: — Henry smišlja najčarobnija jela. Uvijek njemu ostavljam brigu oko hrane.

— Nahranite zvijer — nasmije se g. Judd.

— Vjeran joj je kao pas — promrmlja melankolični glas g. Vysea g. Satterthwaiteu u uho. — Reže joj hranu. Samo što joj ne prinosi ustima, žene su čudna stvorenja.

G. Satterthwaite i g. Quin odmotaju svoj ručak. Tvrdo kuhana jaja, hladna šunka i sir podijeljeni su oko stola. Vojvotkinja i gđica Nunn zadubile su se u tihi povjerljivi razgovor. Ulomci razgovora, izgovoreni glumičnim dubokim kontraaltom, dopirali su do ostalih.

— Kruh se mora veoma malo prepeći, razumijete? A onda dodati vrlo tanak sloj marmelade. Saviti i staviti u pećnicu na minutu — ne duže. To je upravo izvanredno.

— Ova žena živi za jelo — promrmlja g. Vyse — uopće ne misli ni o čemu drugom.

Sjećam se u »Putniku po moru« — znate onu rečenicu.. »...i provest ću se ugodno i mirno«. Nikako nisam mogao postići da to kaže onako kako sam želio. Na kraju sam joj rekao da misli na pepermint

— ona jako voli pepermint. Istog trenutka izrekla je to s takvom izražajnošću da su me srsi prošli.

G. Satterthwaite je šutio. Sjećao se. G. Tomlinson se nakašlje, pripremajući se da se uključi u razgovor.

— Čujem da vi režirate drame? Zaista volim dobru dramu. »Pisac Jim« — to je bila drama!

— Bože dragi — reče g. Vyse i zadrhti.

— Sićušan režanj češnjaka — savjetovala je gđ4ca Nunn vojvotkinji.
— Recite to svojoj kuharici. Divno je!

Uzdahne sretno i okrene se mužu. — Henry — reče tugaljivo — kavijar nisam čak ni vidjela.

— U velikoj si opasnosti da sjedneš na njega — odvrati g. Judd vedro. — Stavila si ga iza sebe na stolicu.

Rosina Nunn žurno ga pronađe i sretno se nasmiješi svima oko stola.

— Henry je zaista divan. Tako sam rastresena! Nikad ne znam gdje što stavim.

— Kao onoga dana kad si spremila svoje bisere u spužvastu torbicu — podsjeti je Henry šaljivo. — A onda je ostavila u hotelu. Tako mi svega, onog sam se dana izbezumio od telefonskih razgovora.

— Bili su osigurani — odgovori gđica Nunn — a ne kao moj opal. — Grč bola prijeđe preko njena lica.

Već je nekoliko puta, kad je bio u društvu g. Quina, g. Satterthwaite imao osjećaj da sudjeluje u predstavi. Ta je iluzija sada bila veoma jaka. Ovo je bio san. Svatko je imao svoju ulogu. Riječi »moj opal« bile su znak za njegov nastup. Nagne se naprijed.

— Vaš opal, gđice Nunn?

— Imaš li maslaca, Henry? Hvala. Da, moj opal. Ukraden je, znate. I nikad ga nisam dobila natrag.

— Hajde, ispričajte nam — reče g. Satterthwaite.

— Rođena sam u listopadu i opal mi donosi sreću. Zato sam željela nešto uistinu lijepo. Dugo sam čekala na njega. Rekli su da je bio jedan od najsavršenijih. Nije bio velik, otprilike kao novčić od dva šilinga. Ali njegova boja i sjaj.

Ona uzdahne. G. Satterthwaite primijeti da se vojvotkinja gnijezdi na stolcu kao da joj je neprijatno, ali sad više ništa nije moglo zaustaviti gđicu Nunn. Nastavila je, a njezin izuzetni, izvanredni glumački talent pridonio je da priča zvuči poput neke tužne drevne sage.

— Ukrao ga je neki mladić po imenu Alec Gerard. Pisao je kazališne komade.

— Vrlo dobre komade — ubaci g. Vyse profesionalno. — Dakle, ja sam jednom jednu njegovu predstavu prikazivao šest mjeseci.

— Vi ste je režirali? — upita g. Tomlinson.

— Ne — brzo odgovori g. Vyse. — Ali znate, jednom sam stvarno pomišljao da to učinim.

— Za mene je u njemu bila divna uloga — reče gđica Nunn. — Zvao se »Rachelina djeca«, — premda se u predstavi nitko nije zvao Rachel. Došao je da o tome sa mnom razgovara u kazalištu. Svidio mi se. Bio je zgodan — i vrlo sramežljiv, siroti momak. Sjećam se — u njenim očima pojavi se sanjarski pogled — donio mi je pepermint bombone. Opal je ležao na toaletnom stoliću. Znao je nešto o opalima jer je bio u Australiji. Odnio ga je na svjetlo da ga pogleda. Vjerojatno ga je tada spustio u džep. Nestao je čim je otišao. Zbog toga se stvorila velika gužva. Sjećate se?

— Da! Sjećam se — reče g. Vyse gundajući.

— Našli su praznu kutijicu u njegovoj sobi — nastavi glumica.

— Bio je u novčanom škripcu, a upravo je sutradan htio uložiti veliku sumu u svoju banku. Pokušavao se izvući kako se neki njegov prijatelj kladio na jednog konja u njegovo ime, ali nije htio navesti i prijatelja. Rekao je da je vjerojatno greškom stavio kutijicu u džep. Strašno traljava izjava! Mogao je izmisliti nešto bolje od toga. Morala sam svjedočiti. Sve su novine objavile moje slike. Moj šef propagande je rekao da je to vrlo dobar poblicitet — ali ja bih bila radije dobila natrag svoj opal.

Žalosno je odmahнула glavom.

— Uzmi malo ananasa iz konzerve — reče g. Judd.

— Gdje je? — razvedri se gđica Nunn.

— Sad sam ti ga dao.

Gđica Nunn pogleda ispred sebe, pregleda sivu svilenu pochette i zatim dohvati veliku grimiznu svilenu torbu koja je ležala na podu kraj nje. Počela je iz nje vaditi sadržaj na stol, izazvavši veliko zanimanje g. Satterthsvaitea.

Bio je tu puder, crvenjlo za usne, kutijica za dragulje, klupko vune, još jedan puder, dvije maramice, kutija čokoladnih bombona, emajlirani nož za papir, ogledalce, mala tamnosmeđa drvena kutija, pet pisama, orah, komadić svijetloljubičasta krepa, mala vrpca i okrajak crois-santea. Posljednji od svega stigne konzervirani ananas.

— Bureka — promrmlja g. Satterthwaite tiho.

— Molim?

— Ništa — odgovori žurno. — Kakav dražestan nož za papir.

— Zar ne? Netko mi ga je dao. Ne sjećam se tko.

— Ovo je indijska kutija — primijeti g. Tomlinson. — Domišljata stvarčica, zar ne?

— Netko mi je i to dao — reče gđica Nunn — imam je već dugo. Obično je uvijek stajala na mom toaletnom stoliću u kazalištu. Premda ne mislim da je posebno lijepa, a vi?

Jednostavna kutija bila je izrađena od tamno-smeđeg drva. Otvarala se sa strane.

Na vrhu su bila dva obična drvena preklopa koji su se mogli okretati.

— Možda nije lijepa — zasmijulji se g. Tomlinson. — Ali kladim se da nikada niste tako nešto vidjeli.

G. Satterthwaite se nagne naprijed. — Zašto ste rekli da je domišljata? — upita uzbuđeno.

— Pa, zar nije? — obrati se sudac gđici Nunn.

— Pretpostavljam da im ne smijem pokazati trik?

Gđica Nunn uopće ga nije shvaćala.

— Kakav trik? — upita g. Judd.

— Ali, zar vi ne znate? Pogleda po radoznalim licima.

— Tko bi to pomislio. Mogu li dobiti kutiju na trenutak? Hvala. — Otvori je.

— A sada, može li mi netko dati nešto da stavim unutra — ne preveliko. Eto komadića sira. To će krasno poslužiti. Stavljam ga unutra, zatvaram kutiju.

— Petljao je trenutak-dva rukama.

— Sada pogledajte!

Otvori opet kutiju. Bila je prazna.

— Je li to moguće! — uzvikne g. Judd. — Kako ste to učinili?

— To je sasvim jednostavno. Prevrnete kutiju i pomaknete preklop s lijeve strane na pola, zatim zatvorite desni preklop. Da bismo opet dobili naš komad sira moramo ići suprotnim smjerom. Desni preklop okrenuti do pola, a lijevi je zatvoren, neprestano držeći kutiju naopako. A sada — hokus-pokus!

Kutija se otvori. Uzvik čuđenja prostruji oko stola. Sir je bio tu — ali i nešto drugo.

Nešto okruglo što je zatreperilo svim duginim bojama.

— Moj opal!

To je bio uzvik glumice! Rosina Nunn ustane s rukama čvrsto stisnutim na grudima.

— Moj opal! Ali kako se tu našao?

— Ja — ja stvarno mislim, Rosy, draga moja, da si ga morala sama staviti u kutiju — nježno reče Henry Judd.

Netko se dignu od stola i iziđe spotičući se van. Bila je to Naomi Carlton-Smith.

G. Quin ju je slijedio.

— Ali kada? Da li mislite...

G. Satterthwaite ju je promatrao dok joj je sinula istina. Trebalo je više od dvije minute prije nego što je shvatila.

— Mislite prošle godine u kazalištu.

— Znate — ispričavao se Henry — ona zbilja svugdje zametne stvari. Vidjeli ste što je danas bilo s kavijarom.

— Ubacila sam ga bez razmišljanja — prisjećala se gđica Nunn — a onda sam, pretpostavljam, preokrenula kutiju slučajno. — Konačno joj je sinulo. — Ali onda ga ipak nije ukrao Alec. Gerard. Kako je to strašno!

— No — reče g. Vyse — sad se to može ispraviti.

— Da, ali on već godinu dana sjedi u zatvoru. — A tada ih ona zaprepasti. Oštro se okomi na vojvotkinju. — Tko je ona djevojka — ona djevojka koja je upravo izišla?

Gđica Carlton-Smith — reče vojvotkinja.

— Bila je zaručena za g. Gerarda. Ona je — vrlo teško primila stvar.

G. Satterthwaite se iskrade van. Snijeg je prestao. Naomi je sjedila na kamenom zidu. Imala je blok za skice u ruci, a nekoliko krejona u bojama bilo je razasuto kraj nje. G. Quin je stajao uz nju.

Ona pruži blok za skice g. Satterthwaiteu. Bila je to vrlo surova slika — ali je bilo genijalno. Kaleidoskopski vrtlog snježnih pahuljica s jednom figurom u sredini.

— Vrlo dobro — reče g. Satterthwaite.

G. Quin pogleda u nebo. — Oluja je prošla — reče. — Ceste će biti skliske, ali mislim da neće biti nesreće — sada.

— Neće biti nesreće — reče Naomi. U njenim se riječima osjećao neki smisao koji g. Satterthwaite nije dokučio. Ona se okrene i nasmiješi mu se — iznenadnim blistavim osmijehom. — G. Satterthwaite se može voziti natrag sa mnom, ako želi.

Shvatio je veličinu njezina očaja.

— Moram vam reći do viđenja — pozdravi ih g. Quin.

On krene.

— Kamo ide? — upita g. Satterthwaite, gledajući za njim.

— Vjerojatno tamo odakle je došao — reče Naomi čudnim glasom.

— Ali — ali tamo nema ničega — reče g. Satterthwaite, jer je g. Quin krenuo prema onom mjestu na rubu stijene gdje ga je na početku ugledao. — Sami ste rekli da je to kraj svijeta.

On joj pruži natrag blok za skice.

— Ovo je vrlo dobro — reče. — Vrlo dobro ste ga pogodili. Ali zašto — zašto ste ga obukli u krabuljni kostim?

Njene oči susretnu njegove na tren.

— Tako ga ja vidim — reče Naomi Carlton-Smith.

Glas u noći

— Malo sam zabrinuta za Margerv — reče lady Stranleigh. — Moju kćerku, znate — doda — čovjek se osjeća strašno starim kad ima odraslu kćer — uzdahnula je.

G. Satterthwaite, kojem su bile upućene ove povjerljive riječi, galantno iskoristi priliku. — Nitko ne bi povjerovao da je to moguće — izjavi s malim naklonom.

— Laskavce — reče lady Stranleigh, ali to je izrekla odsutno i bilo je jasno da su joj misli drugdje.

G. Satterthwaite zadivljeno pogleda vitku figuru, odjevenu u bijelo. U Cannesu je peklo sunce ali je lady Stranleigh vrlo dobro položila ispit. Sjedio je malo dalje od nje i doimala se zaista mladenački. G. Satterthwaite, koji je znao sve, znao je da lady Stranleigh vrlo vjerojatno ima odrasle unuke. Bila je živi dokaz vrhunske pobjede umijeća nad prirodom. Stas joj je bio divan, ten prekrasan. Obogatila je mnoge kozmetičke salone i rezultat je uistinu zapanjujuć. Lady Stranleigh zapali cigaretu, prekriži svoje lijepe noge u najfinijim prozirnim čarapama i promrmlja:

— Da, uistinu sam prilično zabrinuta za Margery.

— Zaboga, u čemu je nevolja? — upita g. Satterthwaite.

Lady Stranleigh skrene svoje plave oči na njega. — Niste je nikada upoznali, zar ne?

Ona je Charlesova kćerka — doda objašnjavajući.

Da su podaci u knjizi »Tko je tko« pisani drukčije, bilješka o lady Stranleigh možda bi završavala riječima: hobi: udavanje. Plovila je kroz život, odbacujući u prolazu muževe. Trojicu je izgubila razvodom, a jedan je umro.

— Da je Rudolfovo dijete, razumjela bih — razmišljala je lady Stranleigh.

— Sjećate se Rudolfa? Uvijek je bio temperamentan, šest mjeseci poslije vjenčanja morala sam primijeniti onu čudnu taktiku — kako li se zove? Bračne zavrzlake, znate na što mislim. Hvala bogu, danas je sve mnogo jednostavnije. Sjećam se da sam mu morala napisati vrlo glupo pismo — zapravo diktirao mi ga je advokat. Molila sam ga da se vrati, znate, i da ću učiniti sve što je u mojoj moći itd., itd. Ali s Rudolfom se nikada nije moglo računati, bio je toliko temperamentan. Dojurio je odmah kući, što je bilo sasvim pogrešno. To advokat uopće nije želio.

Uzdahne.

— A Margery? — natukne g. Satterthwaite taktički se vraćajući na temu o kojoj su prije razgovarali.

— Naravno. Upravo sam vam namjeravala ispričati, zar ne? Margery se svašta privida, ili svašta čuje. Priviđaju joj se duhovi! Nikada ne bih pomislila da Margery ima toliko mašte. Ona je draga, dobra djevojka, uvijek je bila, ali malčice — dosadna.

Nemoguće — promrmlja g. Satterthwaite sa zbunjenim osjećajem da laska.

U stvari vrlo dosadna — reče lady Stranleigh. — Ne voli ples ni zabave, ništa što bi jednu mladu djevojku trebalo zanimati. Radije ostaje kod kuće da se bavi lovom umjesto da dođe ovamo sa mnom.

— Bože, bože — začudi se g. Satterthwaite.

— Nije htjela doći s vama, kažete?

— Pa, nisam je baš prisiljavala. Smatram da kćerke djeluju depresivno na majke.

G. Satterthwaite pokušava zamisliti lady Stranleigh u pratnji svoje ozbiljne kćerke, ali ne uspije.

— Ne mogu a da se ne upitam ne gubi li Margery razum? — nastavi Margervna majka. — Zamišljati da čuješ glasove, vrlo je loš znak, kažu. Abbot's Mede ne progone duhovi. Stara zgrada je izgorjela do temelja 1836, pa su sagradili nekakav ranoviktorijanski chateau koji jednostavno ne mogu progoniti duhovi. Previše je ružan i banalan.

G. Satterthwaite se nakašlje. Pitao se zašto mu sve to govori.

— Pomislila sam da mi možda vi možete pomoći — s osmijehom reče lady Stranleigh.

— Ja?

— Da. Sutra se vraćate u Englesku, zar ne?

— Tako je — prizna g. Satterthwaite oprezno.

— A vi poznajete sve psihijatre. Naravno, vi poznajete svakoga.

G. Satterthwaite se malo nasmiješi. To je bila jedna od njegovih slabosti: da poznaje svakoga.

— Pa što može biti jednostavnije? — nastavi lady Stranleigh. — Nikada ne uspijem naći zajednički jezik s takvom vrstom ljudi. Znate, s tim ozbiljnim ljudima koji nose bradu i naočari. Strašno su mi dosadni i uvijek se pred njima pokažem u najgorem svjetlu.

G. Satterthwaite se zapanjio. Lady Stranleigh i dalje mu se blistavo smiješila.

— Onda je sve uređeno, zar ne? — reče vedro. — Otići ćete u Abbot's Mede i posjetiti Margery i sve urediti. Bit ću vam strašno zahvalna. Naravno, ako Margery uistinu gubi razum, doći ću kući. Ah! Evo Bimba.

Njen blistavi smiješak postane zamaman.

Približavao im se jedan mladić u teniskom dresu. Imao je oko dvadeset pet godina i bio izvanredno zgodan.

— Svugdje sam te tražio, Babs — jednostavno reče mladić.

— Kakav je bio tenis?

— Otrovan.

Lady Stranleigh ustane. Okrene glavu i preko ramena promrmlja slatkim glasom g. Satterthwaiteu: — Jednostavno ste divni što ćete mi pomoći. Nikad vam neću zaboraviti.

G. Satterthwaite je gledao par koji je odlazio.

Pitam se, razmišljao je, da U će Bimbo biti broj pet.

Kondukter luksuzna vlaka objašnjavao je g. Satterthwaiteu na kojem se mjestu upravo na toj „ liniji dogodila nesreća prije nekoliko godina. Kad je završio svoju priču, ovaj drugi digne pogled i ugleda poznato lice koje mu se smješalo preko kondukterova ramena.

— Dragi moj g. Quine — reče g. Satterthwaite. Njegovo sitno uvelo lice ozari smiješak. — Kakva koincidencija! Da se obojica vraćamo u Englesku u istom vlaku.

Pretpostavljam da idete tamo.

— Da — reče g. Quin. — Imam prilično važan posao tamo. Hoćete li večerati u prvom služenju?

— To radim uvijek. Naravno, vrijeme nije prikladno — 18 i 30, ali barem čovjek ima veliki izbor jela. Ja također — s razumijevanjem kimne g. Quin.

— Možda bismo mogli sjediti zajedno. Točno u 18,30 sati g. Quin i g. Satterthwaite smjeste se jedan preko puta drugoga za mali stol u kolima za ručavanje. G. Satterthwaite posveti dužnu pažnju listi s vinima, a zatim se okrene svom drugu.

— Nisam vas vidio od — da — od Korzike. Onoga dana ste prilično naglo otišli.

— Ništa naglije nego obično — slegne ramenima g. Quin. — Ja dolazim i odlazim, znate. Dolazim i odlazim.

Ove riječi poznato su zazvonile g. Satterthwaiteu. Lagani drhtaj prođe mu kičmom — nije to bio neugodan osjećaj, naprotiv. Bio je svjestan ugodna predosjećaja.

G. Quin držao je u ruci bocu crnoga vina, proučavajući etiketu. Boca je bila između njega i svjetla, ali za trenutak obasja ga crveni odsjaj.

G. Satterthwaite opet osjeti onaj iznenadni drhtaj uzbuđenja. — I ja imam nekakvu misiju u Engleskoj — primijeti smješkajući se. — Poznajete li možda lady Stranleigh?

G. Quin odmahne glavom.

— To je stara obitelj — objasni g. Satterthwaite. — Vrlo stara. Jedna od rijetkih koja vuče Porijeklo po ženskoj lozi. Ona je barunica po vlastitom pravu. To je uistinu prilično romantična povijest.

G. Quin smjesti se udobnije u stolcu. Gurajući pokretni stolić, kao nekim čudom konobar ispred njih postavi šalice s juhom. G. Quin ju je oprezno srkao.

— Namjeravate mi pružiti jedan od onih divnih opisnih portreta? — promrmlja.

G. Satterthwaite mu se široko nasmiješi.

— Ona je uistinu divna žena — reče. — šezdeset joj je, znate, — da, rekao bih barem šezdeset. Poznavao sam je kao djevojku, nju i njezinu sestru. Starijoj je bilo ime Beatrice. Beatrice i Barbara. Sjećam ih se kao djevojaka Barron. Obje su bile zgodne i, u onim danima, u velikim novčanim teškoćama. To je bilo prije mnogo godina. No, zaboga, i ja sam tada bio mlad. — G. Satterthwaite

Uzdahne. — Tada je između njih i titule bilo mnogo drugih s pravom na titulu. Stari lord Stranleigh bio je, mislim, prvi bratić. Život lady Stranleigh bio je nevjerojatan. Tri neočekivane smrti — dva starčeva brata i jedan nećak. Zatim se dogodilo ono s »Uralijom«.

Sjećate se brodoloma »Uralije«? Plovila je uz obalu Novog Zelanda. Sestre Barron bile su na brodu. Beatrice se utopila. A Barbara se našla među nekolicinom preživjelih, šest mjeseci kasnije stari Stranleigh je umro i ona je naslijedila titulu i stekla poveliko bogatstvo. Od tada živjela je samo za jedno — za sebe! Uvijek je bila ista, lijepa, beskrupulozna, bešćutna, zainteresirana samo za sebe. Imala je četiri muža i uopće ne sumnjam da bi ovog trenutka mogla dobiti petoga.

Nastavio je iznositi misiju koju mu je povjerila lady Stranleigh.

— Mislio sam da skočim do Abbot's Medea da upoznam mladu damu — objasni.

— Osjećam da bi se nešto trebalo uraditi. Nemoguće je zamisliti lady Stranleigh kao normalnu majku. Zastane, gledajući preko stola g. Quina.

— Želio bih da pođete sa mnom — zamoli ga.

— Zar to ne bi bilo moguće?

— Bojim se da ne bi — reče g. Quin — ali, da razmislim: Abbot's Medea je u Wiltshireu, zar ne?

G. Satterthwaite kimne.

— Tako sam i mislio. Kako stvari stoje, odsjest ću nedaleko od Abbot's Medea, u mjestu koje obojica poznajemo. — On se nasmiješi.

— Sjećate se one male gostionice »Bells i Motley«?

— Naravno — vikne g. Satterthwaite — bit ćete ondje?

— Tjedan ili desetak dana, možda duže — kimne g. Quin. — Ako me jednoga dana potražite, bit će mi drago da vas vidim.

G. Satterthwaite osjeti neku čudnu utjehu.

— Draga moja gđice Margery — reče g. Satterthwaite — uvjeravani vas, ne bih se ni u snu usudio da vam se rugam.

Margery Gale malo se namršti. Sjedili su u velikoj udobnoj dnevnoj sobi Abbot's Medea. Margery Gale je bila krupna, koščata djevojka. Nije sličila svojoj majci nego očevoj obitelji, obitelji seoskih veleposjednika, strastvenih jahača. Bila je svježna, jedra, prava slika zdravlja. Ipak g. Satterthwaite je smatrao da Barronovi kao obitelj svi naginju duševnoj neuravnoteženosti. Marje mogla naslijediti fizički izgled od oca, a u isto vrijeme neku duševnu ekscentričnost s majčine strane.

— Željela bih da se mogu riješiti te Cassanove — požali se Margery. — Ne vjerujem u spiritizam i ne volim ga. Ona je jedna od onih glupih žena koje se ne mogu otresti fiksne ideje. Neprestano me gnjavi da dovedem ovamo medija.

G. Satterthwaite se nakašlje, malo promeškolji u stolici i onda reče ozbiljno.

— Dopustite da saznam sve činjenice, čini se da ste prvi put to zapazili prije dva mjeseca.

— Tako nekako — složi se djevojka. — Katkad je to bio šapat a katkad sasvim jasan glas, ali uvijek je govorio gotovo istu stvar.

— Koju?

— »Vratite ono što nije vaše. Vratite ono što ste ukrali.« Svaki put sam upalila svjetlo, ali soba je bila sasvim prazna, nije bilo nikoga. Jednom sam se toliko uzrujala da sam otišla i pozvala Clavtonovu, majčinu djevojku, da spava na sofi u mojoj sobi.

— A glas se ipak javljao?

— Da, samo — a to me i plaši — Clavtonova ga nije čula.

G. Satterthwaite razmisli. — Da li se javio glasno ili tiho te noći?

— Bio je gotovo šapat — prizna Margerv. — Ako je Clavtonova čvrsto spavala, vjerojatno ga ne bi ni čula. Htjela je da posjetim liječnika.

— Ali od ove noći čak i Clavtonova vjeruje — gorko se nasmije djevojka.

— Što se dogodilo prošle noći?

— Upravo sam vam htjela reći. Do sada još nikome nisam rekla. Jučer sam bila u lovu i imali smo dugu prugu. Bila sam mrtva umorna i čvrsto sam spavala. Sanjala sam — strašan san da sam pala preko željezne ograde i da jedan šiljak polako ulazi u moje grlo. Probudila sam se i vidjela da je to istina — neki oštri šiljak pritiskao je moj vrat sa strane a u isto vrijeme jedan glas je tiho mrmljao: »Ukrali ste ono što je moje. Ovo je smrt.«

— Vrisnula sam — nastavi Margerv — i zamlatarala po zraku, ali nije bilo ničega.

Clavtonova je čula kako vrištiti iz susjedne sobe u kojoj je spavala. Dotrčala je i osjetila kako se nešto očešalo o nju u mraku, ali ona kaže da, štogod to bilo, nije bilo ljudsko.

G. Satterthwaite se zagleda u nju. Djevojka je očito bila potresena i uzrujana.

Primijetio je na lijevoj strani njena vrata mali flaster. Uhvatila je njegov pogled.

— Da, nije to bila uobrazilja, vidite i sami — kimnula je.

Gotovo ispričavajući se, g. Satterthwaite postavi pitanje: — Ne poznajete nikoga — hm — koji ima nešto protiv vas?

— Naravno da ne poznajem!

G. Satterthwaite počne napad s druge strane.

— Koje ste posjetioce imali za posljednja dva mjeseca?

— Pretpostavljam da ne mislite na ljude koji dođu preko vikenda? Marcia Keane je cijelo vrijeme sa mnom. Ona je moja najbolja prijateljica, oduševljena konjima kao i ja. Zatim, moj rođak Roley Vavasour provodi ovdje mnogo vremena.

G. Satterthwaite kimne. Predloži da razgovara s Claytonovom. — Ona je sigurno dugo kod vas? — upita.

— Čitavu vječnost — reče Margery. — Bila je kod majke i tete Beatrice još dok su bile djevojke. Zato ju je majka vjerojatno i zadržala, premda ona ima svoju djevojku iz Francuske. Claytonova šiva i bavi se svim onim sitnim poslovima.

Odvela ga je gore i u isti čas Claytonova im priđe. Bila je visoka, mršava starica sijede kose uredno razdijeljene i pokazivala je veliko poštovanje.

— Ne, gospodine — odgovori ona na pitanje g. Satterthwaitea — nikad nisam čula da kuću progone duhovi. Da vam pravo kažem, gospodine, mislila sam da je to sve uobrazilja gđice Margery,' sve do prošle noći. Ali ja sam stvarno nešto osjetila — kako se očešalo o mene u mraku. I mogu vam reći, gospodine, to nije bilo ništa ljudsko. Osim toga, gđica Margery ima ranu na vratu. Nije to sama učinila, sirotica.

Ali njene riječi pobudile su sumnju g. Satterthwaitea. Zar je moguće da je Margery sama sebi zadala tu ranu? čuo je za čudne slučajeve da djevojke, naizgled duševno sasvim zdrave i uravnotežene poput Margery, učine zapanjujuće stvari.

— Uskoro će zacijeliti — reče Claytonova.

— A ne poput ovog mog ožiljka.

— To se dogodilo prije četrdeset godina, gospodine. Još nosim ožiljak — pokaže ožiljak na svom čelu.

— Dogodilo se to kad se »Umlia« potopila— ubaci Margery. — Greda te udarila u glavu, zar ne?

— Da, gđice.

— Što mislite, kakav je smisao ovog napada na gđicu Margery? — upita g. Satterthwaite.

— Uistinu ne bih htjela reći, gospodine.

G. Satterthwaite pomisli da je to rezerviranost dobro odgojene djevojke. — Sto u stvari mislite, Clayton? — nagovarao ju je.

— Mislim, gospodine, da se nešto opako moralo dogoditi u ovoj kući i da neće biti mira dok se to ne ispravi.

Žena je govorila ozbiljno, a njene bljedunjave plave oči čvrsto pogledaju njegove.

G. Satterthwaite razočaran siđe dolje. Claytonova je očito smatrala da je to bilo namjerno »proganjanje«, kao posljedica nekog zlodjela u prošlosti. Samoga g. Satterthwaitea nije bilo tako lako zadovoljiti. Te su se pojave događale u prošla dva mjeseca. Sve je počelo tek otkad su stigli Marcia Keane i Roley Vavasour. Mora se raspitati o njima dvoma. Možda je to sve i šala. Ali on nezadovoljno odmahne glavom.

Stvar je bila zlokobnija. Pošta je upravo stigla i Margery je otvarala i čitala svoja pisma. Iznenada usklikne:

— Majka je zbilja apsurdna — reče. — Pročitajte ovo, molim vas. — Pruži pismo g. Satterthwaiteu.

Bilo je tipično za lady Stranleigh.

»Najdraža Margery

Toliko se veselim što je kod tebe simpatični mali g. Satterthwaite. On je strašno pametan i zna sve o znamenitim sablastima. Moraš ih sve pozvati i temeljito ispitati.

Sigurna sam da ćeš se divno provesti i samo bih željela da sam i ja tamo, ali posljednjih dana se dosta loše osjećam. U hotelima su toliko nemarni. Liječnik kaže da je ovo nekakvo otrovanje hranom. Bila sam uistinu jako bolesna.

Lijepo je od tebe što si mi poslala čokoladne bombone. Ali to je svakako malčice glupo, zar ne? Hoću reći, ovdje ima takvih divnih slastica.

Do viđenja, draga, i dobro se zabavi tjerajući obiteljske duhove. Bimbo kaže da divno napredujem u tenisu. Voli te neizmjereno

Tvoja Barbara«

— Majka uvijek želi da je zovem Barbara — reče Margery. — Mislim da je to glupo.

G. Satterthwaite se nasmiješi. Shvatio je da uporni konzervativizam kćerke mora povremeno biti vrlo mučan za lady Stranleigh. Sadržaj pisma dojmio ga se drukčije nego što se očigledno dojmio Margery.

— Jeste li majci poslali bombonijeru? — upita.

— Nisam — odmahne glavom Margery. — Sigurno je to bio netko drugi.

G. Satterthwaite se uozbiljio. Uočio je dvije značajne stvari. Lady Stranleigh je primila na dar bombonijeru i pretrpjela težak napad otrovanja. Očito ona te dvije stvari nije povezala. Je li postojala neka veza? Bio je sklon povjerovati da jest.

Jedna visoka tamnoputa djevojka došeta iz jutarnje sobe i pridruži im se. G. Satterthwaiteu predstavljena je kao Marcia Keane. Prirodno i veselo nasmiješila se malom čovjeku.

— Došli ste ovamo da gonite Margervna ljubimca duha? — upita otežući. — Svi se rugamo Margerv zbog tog duha. Hej, evo Roleva.

Tog trenutka ispred glavnih vrata zaustavio se automobil. Iz njega se iskoprcao visoki mladić svijetle kose i vrlo neposredan.

— Zdravo, Margerv — vikne on. — Zdravo, Marcia! Doveo sam pojačanje. — Okrene se dvjema ženama koje su upravo ulazile u dnevnu sobu.

G Satterthwaite u prvoj prepozna onu gđu Casson o kojoj je Margery malo prije govorila.

— Moraš mi oprostiti, draga Margery — razvuče ona, smiješeći se srdačno. — G. Vavasour nam je rekao da ti to neće smetati. Bila je to njegova ideja da sa sobom dovedem gđu Lloyd.

Laganom kretnjom ruke pokaže na svoju prijateljicu. — Ovo je gđa Lloyd — reče pobjedonosno. — Jednostavno, najdivniji medij na svijetu.

Gđa Lloyd i ne pokuša to opovrgnuti, nakloni se, a ruke joj ostanu sprijeda prekrižene. Bila je to mlada žena, ali beznačajna izgleda. Odjeća joj je bila staromodna i jarkih boja. Oko vrata je imala nisku od adulara, a na ruci nekoliko prstenova.

Koliko je g. Satterthwaite mogao vidjeti Margery Gale nije bila oduševljena njenim dolaskom. Dobacila je ljutit pogled Roleyu Vavasouru, ali ovaj nije bio svjestan svoje greške.

— Mislim da je ručak gotov — reče Margery.

— Fino — reče gđa Casson — odmah nakon toga održat ćemo seansu. Imate li voća za gđu Lloyd? Ona nikad ne jede ništa

konkretno prije seanse.

Svi su otišli u blagovaonicu. Medij je pojeo dvije banane i jednu jabuku. Na uljudne primjedbe, koje joj je Margery upućivala s vremena na vrijeme, odgovarala je oprezno i kratko. Upravo prije nego što su se digli od stola, ona iznenada zabaci glavu i omiriše zrak. — Ima nečeg strašno lošeg u ovoj kući; osjećam to.

— Nije li divna — tiho reče gđa Casson oduševljenim glasom.

— Nesumnjivo — suho potvrdi g. Satterthwaite. Seansa se održavala u knjižnici. G. Satterthwaite je primijetio da je domaćica vrlo nezadovoljna; samo je očiti užitak njenih gostiju u zbivanjima prisili da pristane na tu muku.

Sve se pripremalo pod nadzorom gđe Casson koja se očito dobro razumjela u te stvari. Stolci su postavljeni u krug, zavjese navučene, a medij objavi da je spreman za početak.

— Šest ljudi — reče, gledajući po sobi — to je loše. Moramo imati neparan broj.

Sedam je idealan. Dobivam najbolje rezultate iz kruga od sedam ljudi.

— Pozvat ću nekog od posluge — predložio je Roley. Digne se. — Pronaći ću upravitelja.

— Uzmimo Clavtonovu — reče Margerv.

G. Satterthwaite ugleda izraz dosade na lijepom licu Roleya Vavasoura.

— Ali zašto Clavtonovu? — upita.

— Ne voliš Clavtonovu — primijeti Margerv polako.

— Claytonova mene ne voli — Roley slegne ramenima. — Zapravo, mrzi me kao vraga.

— Pričeka trenutak, ali Margery ne popusti. — U redu — reče on — neka dođe.

Sjeli su svi u krug. Nastane tišina, koju je prekidalo samo uobičajeno nakašljavanje i meškoljenje. Tada se začuju uzastopni udarci, a zatim glas medijeva posrednika Indijanca Cherokeeja.

— Hrabri Indijanac želi vam dobru večer, dame i gospodo. Netko ovdje jako željeti govoriti. Netko ovdje jako željeti dati poruku mladoj dami. Ja sad ići. Duh reći što ona ima reći.

Stanka, a zatim novi glas, ženski, reče tiho: — Je li tu Margery?

Roley Vavasour preuzme odgovor na sebe.

— Da — reče — tu je. Tko govori?

— Ja sam Beatrice.

— Beatrice? Tko je Beatrice?

Svi se ozlovolje kad su ponovo čuli glas Indijanca Cherokeeja: — Imam poruku za sve. Život ovdje vedar i lijep. Svi mi raditi naporno. Pomoći onima koji još ne umrli.

Ponovo je sve utihlo, a tada se opet začuje ženski glas: — Govori Beatrice.

— Koja Beatrice?

— Beatrice Barron.

G. Satterthwaite se nagne naprijed. — Beatrice Barron koja se utopila na »Uraliji«? — upitao je uzbuđeno.

— Tako je. Sjećam se »Uralije«. Imam poruku — za ovu kuću. — Vratite ono što nije vaše.

— Ne razumijem — reče Margery bespomoćno. — Jeste li vi uistinu teta Beatrice?

— Da, ja sam tvoja tetka.

— Naravno da jest — prekori je gđa Casson. — Kako možete biti toliko sumnjičavi?

Duhovi to ne vole.

Iznenada, g. Satterthwaite se sjeti vrlo jednostavnog testa. Glas mu malo zadrhti dok je govorio.

— Da li se sjećate g. Pottacettija? — upita. Odmah dopre mrmor smijeha.

— Jadni stari Boatupsetty. Naravno.

G. Satterthwaite se zaprepastio. Test je uspio. Bio je to jedan događaj prije više od četrdeset godina koji se zbio kad su se on i sestre Barron našli u istom ljetovalištu.

Jedan njihov mladi znanac, Talijan, isplovio je čamcem i prevrnuo se, a Beatrice Barron ga je u šali nazvala Boatupsetty. činilo se nemogućim da bi itko u sobi mogao znati za taj događaj osim njega.

Medij se promeškolji i zagundā.

— Ona izlazi — reče gđa Casson. — To je sve što ćemo danas iz nje izvući.

Svjetlost ponovo preplavi sobu punu ljudi, od kojih je barem dvoje bilo jako uplašeno.

G. Satterthwaite primijeti po Margervnom blijedom licu da je vrlo uzrujana. Kad su se riješili gđe Casson i medija, on je zamoli za razgovor u četiri oka.

— Želim vam postaviti nekoliko pitanja, gđice Margerv. Da vi i majka umrete, tko bi naslijedio titulu i imanja?

— Roley Vavasour. Njegova majka je bila prva rođakinja moje.

— Čini se da je ove zime često ovdje boravio— kimne g. Satterthwaite. — Oprostit ćete mi što vas to pitam, ali da li vas on voli?

— Prije tri tjedna zamolio me da se udam za njega — izvijesti Margery mirno. — Odbila sam ga.

— Molim vas oprostite mi, ali jeste li zaručeni s nekim drugim?

Vidio je kako je oblijeva rumenilo.

— Jesam — reče odlučno. — Udat ću se za Noela Bartona. Majka se smije i kaže da je to ludost. Misli da je smiješno biti kapelanova zaručnica. Htjela bih znati zašto?

Ima kapelana i kapelana! Trebali biste vidjeti Noela na konju.

— Da, da, svakako — brzo se složio g. Satterthwaite. — Nesumnjivo.

Sluga uđe s brzojavom na plitici. Margerv ga otvori. — Majka sutra stiže kući — reče.

— Gnjavaža. Da se barem predomisli.

G. Satterthwaite ništa nije rekao o tim njezinim osjećajima. Možda ih je smatrao opravdanim.

— U tom slučaju mislim da ću se vratiti u London — promrmljao je.

G. Satterthwaite nije bio zadovoljan samim sobom. Osjećao je da je taj problem ostavio neriješen. Istina je da po povratku lady Stranleigh prestaje njegova odgovornost. Pa ipak je bio siguran da to nije sve što je čuo o tajni Abbot's Medea.

Ali razvoj događaja bio je tako ozbiljan da ga je zatekao potpuno nespremna.

Saznao je o njemu sa stranica jutarnjih novina: »Barunica umrla u kadi«, pisalo je u »Daily Megaphoneu«. Ostale su novine bile suzdržljivije i taktičnije, ali činjenica je bila ista. Lady Stranleigh je pronađena mrtva u kadi, a uzrok smrti je utapljanje.

Pretpostavljalo se da je izgubila svijest i da joj je glava skliznula pod vodu.

Ali g. Satterthwaite nije bio zadovoljan tim objašnjenjem. Pozvao je svog sobara i uredio se s manje pažnje nego obično. Deset minuta kasnije njegov veliki »rolls royce« vozio ga je najvećom brzinom izvan Londona.

Ali koliko god to bilo čudno, nije krenuo u Abbot's Mede nego u malu gostionicu udaljenu petnaestak milja, koja je imala prilično neobičan naziv »Bells i Motley«. S velikim olakšanjem čuo je da je g. Harley Quin još ovdje. Iduće minute našao se licem u lice sa svojim prijateljem.

G. Satterthwaite ga zgrabi za ruku i uzrujano počne odmah govoriti: — Strašno sam uznemiren. Morate mi pomoći. Već sada imam grozan osjećaj da bi moglo biti prekasno — da je sad na redu ta draga i, simpatična djevojka. Ona jest simpatična, uistinu simpatična.

— Kad biste mi rekli o čemu je riječ? — upita g. Quin smiješeći se.

— Vi to znate. Savršeno sam siguran da znate. Ali reći ću vam — prijekorno ga pogleda g. Satterthwaite.

Iznio je sve što zna o Abbot's Medeu i kao uvijek u društvu s g. Quinom, otkrije da uživa u svojoj priči. Pričao je tečno i iscrpno.

— I tako, vidite, mora postojati neko objašnjenje — završio je. Gledao je g. Quina s nadom kao što pas gleda svog gospodara.

— Ali vi morate riješiti problem, a ne ja — upozori g. Quin. — Ne poznajem ja te ljude, nego vi.

— Znao sam sestre Barron još prije četrdeset godina — pohvalio se g. Satterthwaite.

G. Quin kimne, a ovaj drugi nastavi sanjarski:

— Onaj dan u Brightonu, Bottacetti-Boatup-setty; bila je to pomalo glupa šala, ali toliko smo se smijali. Bože, tada sam bio mlad. Radio sam mnoge gluposti. Sjećam se služavke koja je bila s njima. Zvala se Alice, cura i po — vrlo duhovita. Poljubio sam je u hodniku hotela. Sjećam se, tog je trenutka naišla jedna od djevojaka i gotovo me uhvatila »na djelu«. Bože, kako je to bilo davno.

Opet odmahne glavom i uzdahne. Tada pogleda g. Quina. — I vi mi ne možete pomoći — upita tužno. — Druge slučajeve ..

— Druge slučajeve riješili ste zahvaljujući jedino vlastitom trudu — podsjeti ga g. Quin ozbiljno. — Mislim da će ovaj put biti isto tako. Da sam na vašem mjestu, otišao bih sada u Abbot's Mede.

— Upravo tako — potvrdi g. Satterthwaite.

— To sam i sam pomislio. Ne mogu vas nagovoriti da počete sa mnom?

— Ne — odmahne glavom g. Quin. — Moj je posao ovdje završen. Uskoro odlazim.

U Abbot's Medeu g. Satterthwaitea su odveli odmah do Margerv Gale. Sjedila je suhих očiju za radnim stolom u jutarnjoj sobi, najstolu su bili rasuti razni papiri.

Nešto u njenu pozdravu ga dirne. Činilo se da je vrlo zadovoljna što ga vidi.

— Roley i Marcia su upravo otišli. G. Satterthwaite, liječnici su se prevarili.

Uvjerena sam, čvrsto uvjerena, da je majku netko gurnuo pod vodu i držao je. Ona je ubijena. A onaj tko ju je ubio, želi ubiti i mene. Sigurna sam u to. Zato — ona pokaže na dokument ispred sebe.

— Napisala sam oporuku — objasni. Mnogo novca, a i neke nekretnine ne nasljeđuju se titulom, a tu je i novac mog oca. Sve što mogu ostavljam Noelu. Znam da će to on dobro iskoristiti, a ne vjerujem Roleyu. Uvijek je bio gramziv. Hoćete li vi potpisati kao svjedok?

— Draga moja mlada damo — reče g. Satterthwaite — oporuku morate potpisati u prisutnosti dvaju svjedoka, a oni se onda moraju potpisati u isto vrijeme.

Margery se nije htjela obazirati na tu zakonsku formu.

— To uopće nije ni najmanje važno — izjavi ona. — Claytonova me je vidjela kako potpisujem, a zatim je ona potpisala. Namjeravala sam pozvoniti po upravitelja, ali umjesto njega poslužiti ćete vi.

G. Satterthwaite se nije dalje protivio; uzeo je svoje naliv-pero i tada, upravo kad se sagnuo da se potpiše, iznenada se lecne. Ime ispod kojeg je trebao staviti svoj potpis oživi u njemu uspomene. Alice Clayton.

Ali nešto ga je počelo kopkati. Alice Clayton; bilo je nešto značajno u tome. Nešto u vezi sa g. Quinom. Nešto što je on prije kratkog vremena rekao g. Quinu.

Tad se sjetio. Alice Clayton, tako se zvala. Cura i po. S godinama ljudi se mijenjaju ali ne toliko. A ona Alice Clayton koju je poznavao imala je smeđe oči. činilo mu se da se soba vrti oko njega. Pipajući uhvati stolac i uto, kao sa velike daljine, začuje zabrinuti Margervn glas.

— Jeste li bolesni? što je? Sigurna sam da ste bolesni.

Opet se pribrao. Uzme je za ruku.

— Draga moja, sad mi je sve jasno. Morate se pripremiti na veliki šok. Žena gore koju zovete Clavton nije uopće Clavton. Prava Alice Clavton se utopila na »Uraliji«.

Margerv je buljila u njega. — Tko — tko je onda ona?

— Ne griješim; nemoguće je da griješim. Žena koju zovete Clavton je sestra vaše majke Beatrice Barron. Sjećate li se da ste mi rekli kako ju je pogodila greda u glavu? Vjerojatno joj je taj udarac oduzeo pamćenje. Tako je vaša majka vidjela mogućnost.

— Da ukrade titulu, mislite? — gorko upita Margerv. — Da, ona bi to učinila.

Strašno je to reći sada kad je mrtva, ali bila je takva.

— Beatrice je bila starija sestra — reče g. Satterthwaite. — Smrcu vašeg ujaka ona bi naslijedila sve i vaša majka ne bi dobila ništa. Vaša majka je izjavila da je ranjena djevojka njena služavka, a ne njena sestra. Djevojka se oporavila od udarca i naravno, povjerovala što joj je rečeno, da je Alice Clavton, služavka vaše majke, pretpostavljam da joj se tek nedavno počelo vraćati pamćenje ali je udarac u glavu otprije toliko godina, na kraju ipak prouzrokovao ozljeda mozga.

Margerv ga je gledala očima punim užasa.

— Ona je ubila majku i htjela ubiti mene — tiho je izustila.

— Čini se da je tako — reče g. Satterthwaite. — U njenu mozgu bila je samo jedna smušena misao — da joj je njeno nasljedstvo ukradeno i da vi i majka sprečavate da ga dobije.

— Ali — ali Clavtonova je tako stara.

G. Satterthwaite je šutio trenutak dok se jedna slika pojavila pred njim — uvela starica sa sijedom kosom i blistava zlatokosa pojava koja sjedi na suncu u Cannesu.

Sestre! Može li to stvarno biti tako? Sjećao se sestara Barron i njihove uzajamne sličnosti. Samo zato što su dva života krenula u različitim pravcima ..

Zatrese glavom, opsjednut čudom i tugom života.

— Najbolje da odemo gore da je vidimo — pozvao je Margerv.

Clavtonovu su našli kako sjedi u maloj radnoj sobi gdje je inače šivala. Nije okrenula glavu kad su ušli, a g. Satterthwaite ubrzo je otkrio razlog.

— Srce ju je izdalo — promrmlja kad je taknuo hladno, ukočeno rame. — Možda je ovako najbolje.

Lice Helene

G. Satterthwaite je bio u operi, sjedio je sam u svojoj velikoj loži u prvom redu.

Vani na vratima bila je pločica s njegovim imenom. Kao čovjek koji poznaje i cijeni umjetnost, g. Satterthwaite je osobito volio dobru glazbu i redovno se svake godine pretplaćivao u Covent Gardenu. Svakog utorka i petka čekala ga je njegova loža.

Ali nije se često događalo da sam sjedi u njoj. On je bio mali društveni gospodin i bilo mu je drago ispuniti svoju ložu elitom viših krugova kojima je pripadao, a i aristokracijom iz umjetničkog svijeta u kojem se jednako dobro snalazio. Večeras je bio sam jer ga je jedna grofica iznevjerila. Osim što je bila lijepa i slavna žena, grofica je bila i dobra majka. Djeca su joj oboljela od zaušnjaka, obične i mučne bolesti. Tako je grofica ostala kod kuće u žalosnom ćaskanju s lijepo uškrobljenim bolničarkama. Njen muž, koji ju je opskrbio s djecom i titulom, ali koji je inače bio potpuna nula, ugrabio je priliku da Pobjegne. Ništa mu nije bilo toliko dosadno kao glazba.

Tako je g. Satterthwaite sjedio sam. Te večeri davali su se »Cavalleria Rusticana« i »Pagliacci«, a pošto ga prva opera nikad nije privlačila, stigao je upravo pošto se spustio zastor iza Saiituzzine smrtne agonije, na vrijeme da izvježbanim pogledom promotri tko je sve u gledalištu, prije nego što ljudi nagrnu van da pozdrave znance, ili se izbore za kavu ili limunadu. G. Satterthwaite namjesti svoj kazališni dogled, pogleda oko sebe, opazi svoju žrtvu i s dobro smišljenim planom krene u pohod. Plan, međutim, nije proveo jer se upravo ispred lože sudario s visokim, tamnoputim čovjekom. Prepoznao ga je s ugodnim uz buđenjem.

— G. Quin — vikne g. Satterthwaite. Zgrabio je prijatelja srdačno za ruku, stišćući ga kao da se boji da će se već iduće minute raspliniti.

— Morate sa mnom dijeliti moju ložu — reče g. Satterthwaite odlučno. — Niste u društvu?

— Ne, sjedim sam u prvom redu serkla — odgovori g. Quin sa smiješkom.

— Onda je u redu — s olakšanjem uzdahne g. Satterthwaite.

Da ga je slučajno netko vidio, smatrao bi ga smiješnim.

— Vrlo ste ljubazni — reče g. Quin.

— Nije to ništa. Zadovoljstvo mi je. Nisam znao da volite glazbu.

— Ima razloga zašto me privlači »Pagliacci«.

— Naravno — mudro kimne g. Satterthwaite, premda nije znao zašto je upotrijebio taj izraz. — Naravno, mora da je tako.

Vratili su se u ložu na prvi poziv zvona i, nagnuvši se preko ograde, promatrali su kako se ljudi vraćaju u parket.

— Ono je prekrasna glava — primijeti g. Satterthwaite iznenada.

S dogledom u pravcu serkla neposredno ispred njih. Ondje je sjedila jedna djevojka čije lice nisu mogli vidjeti — samo čisto zlato njezine kose koja je bila pritisnuta kapićom, da bi zatim pokrila bijeli vrat.

— Klasična glava — s poštovanjem primijeti g. Satterthwaite. Uzdahne sretno.

— Neobično je, kad promislite — kako vrlo malo ljudi ima kosu koja im pristaje.

— Vi sve primjećujete — reče g. Quin.

— Zapažam stvari — prizna g. Satterthwaite. — Stvarno zapažam. Odmah sam, na primjer, izdvojio tu glavu. Moramo joj prije ili kasnije vidjeti lice. Ali neće pristajati, siguran sam. To bi bila jedna na tisuću.

Gotovo istog trenutka, svjetla zatrepere i ugase se, začuje se kuckanje dirigentove palice i opera započne. Te je večeri pjevao novi tenor, za kojega se govorilo da je drugi Caruso. U novinama su o njemu pisali vrlo neodređeno da je Jugoslaven, Čeh, Albanac, Mađar ili Bugarin. Dao je izvanredan koncert u Albert Hall u, program narodnih pjesama sa svojih rodnih bregova, s posebno usklađenim orkestrom.

Izvodili su čudne polutonove i mnogi su ih proglasili predivnima. Muzički kritičari suzdržali su se da daju ocjenu, shvativši da se uho najprije mora »ugoditi« prije nego što se izrekne ikakva kritika. Neki su osjetili pravo olakšanje kad su saznali da će Yoaschbim večeras pjevati na uobičajenom talijanskom jeziku, sa svim tradicionalnim jecajima i drhtajima.

Zastor se spustio nakon prvog čina i poče bučan pljesak. G. Satterthwaite se okrene g. Quinu. Shvatio je da ovaj čeka njegov sud, pa se malo napuhne. Napokon, on je znao. Kao kritičar bio je gotovo nepogrešiv.

Vrlo polako kimne glavom. — To je ono pravo — reče.

— Mislite?

— Glas je lijep poput Carusova. U početku ljudi neće spoznati da je tako, jer mu tehnika još nije savršena. Ima nedotjeranih završetaka, nema dovoljno sigurnosti.

Ali glas je — veličanstven.

— Bio sam na njegovu koncertu u Albert Hallu — reče g. Quin.

— Uistinu? Ja nisam mogao doći.

— Stvorio je pravi hit s pjesmom pastira.

— čitao sam o tome — reče g. Satterthwaite.

— Refren svaki put završava s visokom notom nekom vrstom vriska. Notom između a i b mola. Vrlo čudnovato.

Foaschbim, kojeg su tri puta dozvali ispred zavjese, klanjao se i smješkao. Svjetla su se upalila i ljudi su počeli izlaziti podvoje — potroje. G. Satterthwaite se nagne da bi promatrao djevojku sa zlatnom glavom. Ona se digne, namjesti šal i okrene se.

G. Satterthwaiteu zastane dah. Postojala su takva lica na svijetu — lica koja su pisala povijest.

Djevojka je krenula prema prolazu između redova, a uz nju njezin pratilac, jedan mladić. G. Satterthwaite primijeti kako je svaki muškarac u blizini gleda.

Ljepota! reče g. Satterthwaite u sebi. Postoji tako nešto. Ne šarm, ne privlačnost, ne magnetizam, niti bilo što o čemu tako često govorimo — samo čista ljepota.

Oblik lica, linija obrva, linija vilice. Citirao je vrlo tiho: — Lice koje je odaslala na more tisuću brodova. — I prvi put shvati značenje tih riječi.

Okrene se g. Quinu koji ga je gledao s takvim razumijevanjem da g. Satterthwaite osjeti da su riječi nepotrebne.

— Uvijek sam se pitao kakve su zapravo takve žene.

— Želite reći? jesu li Helene, Kleopatre, Marije Stuart?

— Ako iziđemo možda ćemo vidjeti — predloži g. Quin.

Izišli su zajedno i uskoro su ih ugledali. Par koji su tražili sjedio je na sofi na pola puta do stepeništa. Ovaj put g. Satterthwaite obrati pažnju na djevojčina pratioca, crnomanjasta mlada čovjeka, nije bio lijep ali je u sebi imao nagovještaj nemirne vatre. Lice puno čudnih uglova; isturene jagodice, snažna, malo iskrivljena vilica, duboko usađene oči, čudesno svijetle, natkrivene tamnim obrvama.

Zanimljivo lice, reče g. Satterthwaite sam sebi. Istinsko lice. Nešto govori.

Mladić se naginjao naprijed i nešto ozbiljno govorio. Djevojka je slušala. Nijedno od njih nije pripadalo svijetu g. Satterthwaitea. Smatrao je da pripadaju »umjetničkoj klasi«. Djevojka je nosila prilično bezobličnu odjeću od jeftine zelene svile. Cipele su joj bile od mutnobijela satena. Mladić je imao večernje odijelo a djelovao je kao da mu je neudobno u njemu.

Dva čovjeka su šetala, prolazila su i vraćala se nekoliko puta. Kad su četvrti put prošli, paru se bio pridružio zgodan mladić koji se doimao Poput činovnika. Njegov dolazak stvorio je neku napetost. Pridošlica je petljao oko svoje kravate i činilo se da mu je neugodno; djevojčino lijepo lice bilo je okrenuto prema njemu ozbiljna izraza, a njen pratilac očito je bio bijesan.

— Stara priča — šapnu g. Quin dok su prolazili. — Valjda je to neizbježno — s uzdahom zaključi g. Satterthwaite. Dva psa reže oko kosti. Uvijek je tako bilo i uvijek će biti. A ipak, čovjek bi želio nešto drugo. Ljepota — zastane. Ljepota je g. Satterthwaiteu značila nešto čudesno. Bilo mu je teško govoriti o njoj. Pogleda g. Quina koji s razumijevanjem ozbiljno kimne glavom.

Vratili su se na svoja mjesta na drugi čin.

Pri kraju predstave g. Satterthwaite gorljivo se okrene svom prijatelju. — Noć je kišovita. Moj auto je ovdje. Morate mi dopustiti da vas odvezem — nekamo.

Posljednja riječ bila je izraz taktičnosti g. Satterthwaitea. »Da vas odvezem kući« uključivalo bi radoznalost. G. Quin je uvijek bio vrlo šutljiv. Bilo je neobično koliko je malo g. Satterthwaite znao o njemu.

— Ili možda — vas čeka vlastiti auto? — priupita mali čovjek.

— Ne — reče g. Quin. — Ne čeka me auto.

— Onda ..

— Vi ste vrlo ljubazni — odmahne glavom g. Quin — ali više volim ići vlastitim putem. Uz to — reče s čudnim smiješkom — ako se nešto dogodi, morat ćete posredovati. Laku noć i hvala. Još jednom smo zajedno prisustvovali drami.

Izišao je tako naglo da se g. Satterthwaite nije imao vremena usprotiviti, ali je ostao s lakim nelagodnim uznemirenjem. Koju je dramu g. Quin mislio? »Pagliacci« ili koju drugu?

Masters, šofer g. Satterthwaitea, obično je čekao u sporednoj ulici. Njegov gospodar je mrzio dugo čekanje dok su se automobili naizmjenično zaustavljali ispred opere. I sada je brzo krenuo oko ugla i zatim ulicom prema mjestu na kojem je čekao Masters. Upravo pred njim išli su djevojka i mladić, a uskoro im se pridružio i onaj drugi muškarac.

Sve se zbilo u minuti. Ljutito podignut glas i uvrijeđeni prosvjed došljaka. I zatim, tučnjava. Udarci, bijesno dahtanje, ponovo udarci, lik policajca koji je iskrsnuo kao iz zemlje — a u slijedećoj minuti g. Satterthwaite se nađe uz djevojku koja se stisnula uza zid.

— Dopustite mi da vas otpratim — reče on. — Ne smijete ostati ovdje.

Uzme je za ruku i povede je brzo niz ulicu. Ona se jednom osvrnula.

— Ne bih li trebala...? — počne ona nesigurno.

G. Satterthwaite odmahne glavom. — Bilo bi to vrlo neugodno za vas da budete umiješani. Morali biste vjerojatno ići u policijsku stanicu s njima, a siguran sam da to ne bi želio nijedan od vaših — prijatelja.

Stane. — Ovo je moj auto. Bit će mi veliko zadovoljstvo da vas odvezem kući ako nemate ništa protiv.

Djevojka ga pogleda ispitivački. Staloženost i dostojanstvo g. Satterthwaitea prijala joj je poslije one gužve. Ona pogne glavu.

— Hvala — reče i uđe u auto dok je Masters držao otvorena vrata.

Na pitanje g. Satterthwaitea ona dade adresu u Chelsevu, a on sjedne do nje.

Djevojka je bila uzrujana i neraspoložena za razgovor, a g. Satterthwaite je bio dovoljno tak-"čan da bi je išta pitao. Uto se ona ipak okrene prema njemu i progovori. — Željela bih — reče zlovoljno — da ljudi nisu toliko glupi.

— To je neprijatno — složi se g. Satterthwaite.

Njegovo trijezno ponašanje opusti je, pa ona nastavi kao da osjeća potrebu da se nekome povjeri. — Nije to kao da — hoću reći, pa, bilo je to ovako. G. Eastnev i ja smo prijatelji već dugo vremena — otkad sam došla u London. Beskrajno se namučio s mojim glasom i upoznao me s vrlo utjecajnim osobama. Bio je zaista ljubazan prema meni. On je lud za glazbom. Vrlo je lijepo od njega što me poveo večeras.

Sigurna sam da to sebi ne može priuštiti. I tada se pojavio g. Burns i oslovio nas — vrlo pristojno, ali Phil, g. Eastnev, se omrzovoljio zbog toga. Ne shvaćam zašto. Ovo je slobodna zemlja. A g. Burns je vrlo ugodan i dobroćudan. I onda kad smo išli prema podzemnoj željeznici, vidio nas je i pridružio nam se. Nije izgovorio ni dvije riječi, a Philip je navalio na njega kao luđak. Ne sviđa mi se to.

— Uistinu? — upita g. Satterthwaite vrlo blago.

Ona malo pocrveni. Morala je osjećati ugodno uzbuđenje što se bore za nju — to je sasvim prirodno — ali g. Satterthwaite zaključio da prevladava zabrinuta zbunjenost.

U to se uvjerio idućeg trenutka kad ona primijeti nepovezano: — Nadam se da ga nije ozlijedio.

Koji od njih je »on?«, pomisli g. Satterthwaite smješkajući se u tami.

Pouzda se u svoj sud i reče: — Nadate se da g. Eastnev nije ozlijedio g. Burnsa?

— Da — kimne ona. — Bilo bi to strašno. Željela bih da saznam.

Auto se zaustavi.

— Imate li telefon? — upita on.

— Imam.

— Ako želite, doznat ću točno što se dogodilo i onda vas nazvati.

— To bi bilo vrlo ljubazno od vas — ozari se djevojka. — Sigurni ste da to nije preveliko opterećenje?

— Ni najmanje.

Ona mu ponovo zahvali i dade mu svoj telefonski broj, dodavši stidljivo: — Zovem se Gillian West.

Dok se vozio kroz noć svojim putem, čudan smiješak zaigra na usnama g. Satterthwaitea. Pomislio je: Dakle samo je o tome riječ — »Oblik lica, linija vilice!«

Ali ispunio je svoje obećanje.

U nedjelju popodne g. Satterthwaite ode u Kew Gardens da bi se divio rododendronima. Vrlo davno (nevjerojatno davno, činilo se g. Satterthwaiteu) vozio se u Kew Gardens s jednom mladom damom da gledaju zumbule. G. Satterthwaite je unaprijed vrlo pažljivo pripremio što će reći i koje će točno riječi upotrijebiti kad bude zaprosio mladu damu. Upravo ih je ponavljao u mislima i na njeno ushićenje zumbulima, reagirao malo rastreseno kad se dogodio krah. Mlada dama je iznenada povjerala g. Satterthwaiteu, (kao iskrenom prijatelju) kako voli drugoga. G. Satterthwaite odbaci svoj pripremljeni govor i žurno izrazi svoje simpatije i prijateljstvo.

Takva je bila romansa g. Satterthwaitea — ranoviktorijanska romansa, koja mu je ostavila romantičnu privrženost Kew Gardensu. Često je Isao onamo da gleda zumbule, ili, ako bi ostao u inozemstvu duže nego obično, rodođendrone. Osjećao se sentimentalnim, a zapravo je mnogo uživao na staromodan romantični način.

Toga popodneva, kad je poslije šetao uz kafeterije, prepozna par koji je sjedio uz jedan stolić na travi. Bili su to Gillian West i zgodni mladić. U istom trenutku oni prepoznaju njega. Primijetio je da je djevojka pocrvenjela i počela nešto živo govoriti svom drugu. Slijedećeg trenutka rukovao se s njima na svoj korektan, prilično afektiran način i prihvatio plahi poziv koji mu je upućen da popije s njima čaj.

— Ne mogu vam reći, gospodine — reče g. Burns — koliko sam vam zahvalan što ste se pobrinuli za Gillian one večeri. Ispričala mi je sve o tome.

— Da, stvarno — reče djevojka. — Bilo je to vrlo ljubazno od vas.

G. Satterthwaiteu se sviđao ovaj par i bio je zainteresiran za njih. Dirnula ga je njihova neposrednost i iskrenost. Osim toga, to ga je uvelo u svijet koji nije poznavao. Ovi su ljudi bili iz njemu nepoznatog kruga.

Ubrzo je slušao sve o svojim novim prijateljima. Opazio je da je g. Burns postao Charlie, pa nije bio nepripremljen na izjavu da su se njih dvoje zaručili.

— U stvari — reče g. Burns s prijaznom otvorenosću — to se dogodilo tek popodne, zar ne, Gil?

Burns je bio činovnik u jednom parobrodarskom poduzeću. Imao je dobru plaću, nešto svog novca i njih su se dvoje namjeravali ubrzo vjenčati.

G. Satterthwaite je slušao, kimao i čestitao. prosječan mladić, mislio je, vrlo prosječan mladić. Simpatičan, pošten momak, ima mnogo toga reći u svoju korist, ima dobro mišljenje o sebi a nije umišljen, zgodan a nije pretjerano lijep. Nema ništa izuzetno u njega i nikad neće zapaliti svijet. A djevojka ga voli.

— A g. Eastney ..

Namjerno se prekine, ali rekao je dovoljno da proizvede efekt na koji nije bio nespreman. Lice Charlieja Burnsa se smrači, a Gillia se uznemirila. I više od toga, pomisli. Izgledala je uplašena.

— Ne sviđa mi se to — reče ona tiho. Njene riječi bile su upućene g. Satterthwaiteu, kao da instinktivno osjeća da će on razumjeti njezine osjećaje koji su neshvatljivi za njena zaručnika. — Vidite, on je mnogo učinio za mene. Poticao me da se bavim pjevanjem i pomagao mi u tome. Ali cijelo vrijeme sam znala da moj glas nije dobar — nije prvoklasan. Naravno, dobivala sam angažmane...

— Imala si i nevolja — reče Burns. — Djevojci je potreban netko da, se brine za nju. Gillian je doživjela mnogo neprijatnosti, g. Satterthwaite. Sve u svemu, imala je mnogo neugodnosti. Ona je lijepa, i — no, to djevojkama često donosi nevolje.

Iz njegova pričanja g. Satterthwaite je saznao o mladiću koji se ustrijelio, o neobičnom ponašanju direktora banke (oženjena čovjeka!), o nekom divljem strancu (koji mora da je bio lud), o razuzdanom ponašanju postarijeg umjetnika. Charles Burns je jednoličnim glasom redao tragedije koje je Gillian West sijala za sobom.

— Taj momak Eastney je lud — završio je. "-Gillian bi imala neprilika s njim da nema mene koji se brinem za nju.

Njegov smijeh je g. Satterthwaiteu bio glup, a ni na djevojčinu licu ne pojavi se smiješak! Ozbiljno je gledala g. Satterthwaitea.

— Phil je u redu — reče polako. — Njemu je stalo do mene, znam, i meni je stalo do njega kao prijatelja — ali ništa više. Ne znam kako će primiti vijesti o Charlieju. On — toliko se bojim da će biti — zanijemila je pred mogućim opasnostima koje je nejasno osjećala.

— Ako vam nekako mogu pomoći — reče g. Satterthwaite toplo — molim vas, kažite mi.

Pomisli da se Charlie Burns drži pomalo odbojno, ali Gillian reče odmah: — Hvala vam.

G. Satterthwaite ostavi svoje nove prijatelje, obećavši da će u četvrtak doći na čaj kod Gillian.

Kad je g. Satterthwaite došao u četvrtak, osjeti malo uzbuđenje u ugodnom očekivanju. Mislio je: Ja sam starac — ali ne prestar da ne bih uživao u jednom licu.

Jednom licu — Tada odmahne glavom s osjećajem zle slutnje.

Gillian je bila sama. Charlie Burns je trebao doći kasnije. Izgledala je mnogo sretnije, pomisli g. Satterthwaite, kao da joj je pao teret sa srca. Zaista, ona to i potvrdi.

— Plašila sam se Philu reći za Charlieja. Zaista sam bila glupa. Trebala sam bolje poznavati Phila. Naravno, uzrujao se, ali nitko ne bi mogao biti prijatniji. Stvarno je bio sladak. Pogledajte što mi je jutros poslao — svadbena dar. Nije li to predivno?

Bilo je to zaista predivno od mladića u situaciji Philipa Eastneva. Radio najnovijeg tipa.

— Oboje toliko volimo glazbu, znate — objasni djevojka. — Kad budem slušala neki koncert, rekao je Phil, uvijek ću se barem na trenutak sjetiti njega. I sigurna sam da hoću. Bili smo veliki prijatelji.

— Morate se ponositi svojim prijateljem — reče g. Satterthwaite blago. — čini se da je primio udarac kao pravi sportaš.

Gillian kimne. Vidio je kako joj suze naglo naviru na oči.

— Zamolio me da učinim nešto za njega. Danas je godišnjica našeg susreta. Zamolio me da večeras ostanem kući i slušam radio-program — da ne odem nikamo s Charliejem. Rekla sam da ću to, naravno, učiniti, da sam dirnuta i da ću na njega misliti s mnogo zahvalnosti i privrženosti.

G. Satterthwaite zbunjeno kimne. Rijetko je griješio u procjeni ljudi, a Philipa Eastneya je smatrao sasvim nesposobnim za takvu glupu molbu. Mladić je ipak bio banalniji nego što je on pretpostavljao. Gillian je očito smatrala da je ta zamisao sasvim u skladu s karakterom njenog odbijenog udvarača. G. Satterthwaite je bio malo — sasvim malo — razočaran. On je bio sentimentaln, znao je to, ali je od ostalih ljudi ipak očekivao nešto bolje. Uz to, sentimentalnost je pripadala njegovu vremenu. Nije dolikovala suvremenom mladom čovjeku.

Zamolio je Gillian da pjeva i ona mu ispuni želju. Rekao joj je da ima lijep glas, ali mu je bilo jasno da je sasvim prosječan. Bilo kakav uspjeh koji je postigla u zvanju koje je odabrala mogla bi zahvaliti svojem licu, a ne glasu.

Nije posebno želio opet vidjeti mladog Burnsa, pa se uskoro digao da ode. U tom trenutku njegovu pažnju privuče jedan ukras na polici iznad kamina koji se isticao među drugim, prilično beznačajnim predmetima kao dragulj u hrpi srneća.

Bio je to pokal izvanredna oblika od tankog zelenog stakla, na čijem je rubu bilo nešto nalik na velik mjehur sapunice — kugla od stakla koja se prelijevala u duginim bojama. Gillian primijeti što gleda.

— To je dodatni svadbeni dar od Phila. Prilično je lijep. On radi u jednoj tvornici stakla.

— Ovo je lijepo — zadivio se G. Satterthwaite. — I puhači murano stakla ponosili bi se time.

Otišao je razmišljajući o Philipu Eastnevu. Izuzetno zanimljiv mladić. A ipak je djevojka s divnim licem odabrala Charlieja Burnsa. Kako je čudan i neshvatljiv taj svijet!

G. Satterthwaiteu je upravo palo na pamet da je, zahvaljujući izvanrednoj ljepoti Gillian West, njegova večer s g. Quinom nekako izgubila čar. Ponajčešće, svako viđenje s tom tajanstvenom osobom dovodilo ga je do nekog čudnog i nepredvidivog događaja. Nadajući se da će možda naletjeti na tajanstvenog čovjeka, g. Satterthwaite krene prema restoranu »Arlecchino«. Ondje je jednom susreo g. Quina, jer ga je g. Quin, kako je rekao, često posjećivao.

G. Satterthwaite je prošao kroz sve prostorije u »Arlecchinu« ogleđavajući se u nadi, ali ni traga od tamnog, nasmiješenog lica g. Quina. Međutim, za jednim malim stolom sjedio je Philip Eastney.

Restoran je bio pun, pa g. Satterthwaite sjedne nasuprot mladiću. Iznenada osjeti čudno ushićenje kao da je postao sudionikom blistavog slijeda događaja. Bio je umiješan u to — štogod to bilo. Sada je znao što je g. Quin htio reći one večeri u operi. Događala se drama i u njoj je g. Satterthwaite imao ulogu, važnu ulogu. Ne smije propustiti svoj dio, mora izgovoriti svoj tekst.

Sjedio je nasuprot Philipu Eastnevu s osjećajem da obavlja nešto neizbježno. Bilo je lako početi razgovor. Činilo se da je Eastney željan razgovora. G. Satterthwaite je, kao i uvijek, bio suosjećajan slušalac. Razgovarali su o ratu, eksplozivima, otrovnim plinovima. Eastney je mnogo znao o'njima, jer je za vrijeme rata bio angažiran da ih proizvodi. G. Satterthwaite je zaključio da je uistinu zanimljiv.

Ima jedan plin koji nikad nije iskusan, rekao je Eastney. I dašak tog plina je smrtonosan. Govorio je oduševljeno i zaneseno.

Probivši led, g. Satterthwaite neprimjetno skrene razgovor na glazbu. Eastnevevo mršavo lice se ozari. Govorio je sa strašću i neusiljenošću pravog ljubitelja glazbe.

Sjetili su se Yoaschbima. Mladić se ozario od radosti. Obojica su smatrala da ništa na svijetu ne može nadmašiti jednog zaista dobrog tenora. Eastney je kao dječak slušao Carusa i nikad to nije zaboravio.

— Znete li da je on mogao svojom pjesmom razbiti vinsku čašu? — upita.

— Uvijek sam mislio da su to puke priče — nasmiješio se g. Satterthwaite.

— Nije, nego čista istina. To je moguće. Riječ je o rezonanciji.

Upustio se u tehničke detalje. Lice mu se zažarilo a oči zablistale. Ta ga je tema, činilo se, fascinirala i g. Satterthwaite primijeti da on temeljito vlada materijom o kojoj je govorio. Stanji čovjek shvati da razgovara s izuzetnim umom. Brilljantan, nepostojan, još neodlučan da izabere pravi put da se izrazi, ali gotovo genij.

Pomislio je na Charlieja Burnsa i čudio se West.

Zaprepastio se kad je shvatio kako je već kasno i zatraži račun. Eastnev se ponašao kao da se ispričava.

— Stidim se što sam toliko brbljao — ispričavao se Eastnev. — Ali sam vrlo sretan što sam vas sreo večeras, zaista sretan slučaj. Meni je bio netko potreban da razgovaram.

Na kraju se čudno nasmijao. Oči su mu još plamtjele od nekog pritajenog uzbuđenja.

Ipak, bilo je nečeg tragičnog u njemu.

— Bilo mi je zadovoljstvo — reče g. Satterthwaite. — Naš razgovor je bio veoma zanimljiv.

On se tada nakloni na svoj smiješni, starinski način i iziđe iz restorana. Noć je bila topla i dok je polako hodao ulicom, zaokupi ga vrlo čudna misao. Imao je osjećaj da nije sam — da netko hoda uz

njega. Uzalud se uvjeravao da je to obmana — osjećaj nije nestao. Netko je hodao uz njega po mračnoj, tihoj ulici, netko koga nije mogao vidjeti. Pitao se što je to što mu je tako jasno dočaralo lik g. Quina u mislima.

Osjećao je kao da je g. Quin ovdje uz njega, a ipak trebao se samo osvrnuti da se uvjeri da je sam.

Ali g. Quin mu nije izlazio iz glave, a zatim ga je opsjela neka nužnost, neka hitnost, predosjećaj nesreće. Nešto je morao učiniti — i to brzo učiniti. Nešto nije valjalo i na njemu je bilo da to ispravi.

Osjećaj je bio toliko snažan da se g. Satterthwaite nije htio boriti protiv njega.

Umjesto toga, zatvori oči i pokuša približiti tu sliku g. Quina. Kad bi barem mogao upitati g. Quina! Ali dok je ta misao proletjela njegovim mozgom, znao je da je to krivo. Nikad nije bilo nikakve koristi pitati nešto g. Quina. »Svi su konci u vašim rukama«, uvijek je odgovarao g. Quin.

Konci. Konci čega? Pažljivo je analizirao vlastite osjećaje. Taj predosjećaj opasnosti. Kome je prijetila opasnost?

Odjednom mu se pred očima stvori jedna slika, slika Gillian West koja sjedi sama i sluša radio.

G. Satterthwaite u prolazu dobaci peni dječaku s novinama i zgrabi ih. Odmah okrene stranu s programom londonskog radija. Večeras je prijenos Voaschbima, primijeti sa zanimanjem, pjevao je »Salve Dimora« iz »Fausta«, a nakon toga je bio izbor njegovih narodnih pjesama: »Pjesma pastira«, »Riba«, »Mali jelen« itd.

G. Satterthwaite zgužva novine. Saznavši što Gillian sluša, jasnije mu je dočaralo njen lik. Sjedi tamo sama ..

Bila je čudna ta Eastneveva molba. Nije to bilo nalik na njega, uopće nije. Eastney nije bio sentimentaln. Bio je čovjek žestokih osjećaja,

opasan čovjek, možda ..

Opet su se misli naglo prekinule. Opasan čovjek — to je imalo nekakvo značenje.

»Svi su konci u vašim rukama.« Ovaj susret večeras s Philipom Eastneyem — prilično čudno. Sretan slučaj, rekao je Eastney. Je li to bilo slučajno? Hi je to bio dio onog nejasnog predosjećaja koji se g. Satterthwaiteu javljao te večeri?

Mora postojati nešto u Eastneyevim riječima, neko rješenje. Mora, inače odakle taj čudni osjećaj hitnosti? O čemu je govorio? O pjevanju, ratu, Carusu.

Caruso — ponovi u sebi g. Satterthwaite. Yoaschbimov glas bio je gotovo identičan Carusovu. Sada sjedi u sobi da bi ga slušala kako taj snažan, glas od kojeg čaše zveckaju! Caruso je pjevao uz vinsku čašu i ona se razbila. Yoaschbim pjeva u londonskom studiju, a u sobi udaljenoj milju zveči i razbija se staklo — ne vinske čaše, nego tankog zelenog staklenog pokala. Kristalni mjehur sapunice, mjehur koji možda nije prazan.

Tog trenutka slučajni prolaznici pomislili su da je g. Satterthwaite iznenada poludio.

Ponovo je naglo otvorio novine, bacio kratak pogled na radio-program i kao lud potrčao niz mirnu ulicu. Na kraju ulice nađe taksi koji se sporo vukao i uskočivši u nj, vikne vozaču adresu uz napomenu da je u pitanju život ili smrt. Vozač je pomislio za nj da je mentalno poremećen ali bogat. Zato se potrudio da mu ispuni želju.

G. Satterthwaite se zavalio, u glavi mu je vladala zbrka nedovršenih misli, prisjećao se nekih pravila iz prirodnih znanosti koje je učio u školi, izraza koje je Eastnev upotrijebio te večeri. Rezonancija — titranje zvuka — da li se broj tih titraja poklapa s brojem titraja određenih predmeta — bilo je nešto u vezi s visećim mostom, vojnici koji marširaju po njemu, a zamah njihovih koraka odgovara titrajjima

mosta. Eastney je proučio stvar. Eastnev je znao. Eastnev je bio genij.

U 22.45 bio je prijenos Yoaschbima. To je bilo sada. Da, ali »Faust« je trebao biti prvi. »Pjesma pastira«, i onaj veliki krik poslije refrena, trebala je — trebala — učiniti što?

Njegove misli su se ponovo uskovitlale. Tonovi, prizvuci, polutonovi. Nije mnogo znao o tome — ali Eastney je znao. Kad bi barem stigao na vrijeme!

Taksi se zaustavi. G. Satterthwaite izjuri i kao mladić potrči uz kamene stepenice do drugoga kata. Vrata stana bila su malo pritvorena. Gurne ih da se otvore, a dočeka ga glas velikog tenora. Bila je to »Pastirova pjesma«.

»Pastiru, pogledaj grivu svog konja kako vijori«

Stigao je na vrijeme. Naglo otvori vrata dnevnog boravka. Gillian je sjedila u visokoj stolici pokraj kamina.

»Kćerka Baryja Mische udaje se danas: Moram se žuriti na svadbu.«

Sigurno je pomislila da je poludio. Zgrabio ju je i povukao. Ništa nije shvaćala sve dok ju nije izvukao van iz stana.

»Na svadbu se moram žuriti! Ja — ha!«

Divna, visoka nota iz punog glasa, snažna, pun pogodak, nota kojom bi se ponosio svaki pjevač. A uz nju još jedan zvuk, slabi zveket razbijena stakla.

Zalutala mačka projuri kraj njih kroz vrata, Gillian napravi pokret, ali je g. Satterthwaite zadrži govoreći nesuvislo:

— Ne, ne — smrtonosno je! Nikakva mirisa, ničega da vas opomene! Samo dašak i sve je svršeno. Nitko ne zna koliko je smrtonosno. Nije nalik ni na što dosad iskušano.

Ponavljao je riječi koje mu je rekao Philip Eastney za stolom uz večeru.

Gillian je s nerazumijevanjem buljila u njega.

Philip Eastney izvuče sat i pogleda na njega. Bilo je točno 23 sata i 30 minuta.

Posljednjih tri četvrt sata koračao je gore-dolje po Embankmentu. Pogleda Temzu, a zatim se okrene — da bi se našao licem u lice sa svojim drugom s večere."

— Ovo je čudno — reče on i nasmije se.

— Čini se da nam je večeras suđeno da naletavamo jedan na drugoga.

— Ako to zovete sudbinom — reče G. Satterthwaite.

Philip Eastney ga pogleda pažljivije, a izraz mu se promijeni.

— Da? — reče mirno.

G. Satterthwaite odmah prijeđe na stvar.

— Upravo dolazim iz stana gđice West.

— Da?

Isti glas s istim smrtnim mirom.

— Iz njega smo — izvukli mrtvu mačku. Nastane tišina, onda Eastnev reče: — Tko ste vi?

G. Satterthwaite je govorio neko vrijeme. Ispričao je cijeli slijed događaja.

— I tako sam, vidite, stigao na vrijeme — završi. Zastao je i dodao blago: — Imate li što reći?

Očekivao je ispad, divlje opravdavanje. Ali ništa od toga.

— Ne — reče Philip Eastney mirno, okrene se na peti i ode.

G. Satterthwaite je gledao za njim dok nije nestao u tamu. Protiv svoje volje, osjećao je čudno drugarstvo prema Eastnevu, osjećaj umjetnika prema drugom umjetniku, sentimentalna čovjeka prema istinski zaljubljenom čovjeku, obična čovjeka prema geniju.

Najzad se prenuo i krenuo u istom pravcu u kojem je pošao Eastney. Magla je počela nadolaziti. Uto susretne policajca koji ga sumnjičavo pogleda.

— Jeste li čuli kako je malo prije nešto pljusnulo u vodu? — upita policajac.

— Nisam — odgovori g. Satterthwaite.

Policajac pogleda prema rijeci.

— Vjerojatno još jedno samoubojstvo — promrsi turobno. — Neumorni su.

— Vjerujem da imaju razloga — odgovori g. Satterthwaite.

— Većinom zbog novca — reče policajac.

— Katkad je razlog žena — reče, polazeći. — Nije to uvijek njihova krivnja, ali neke žene stvore mnogo nevolja.

— Neke žene — složi se g. Satterthwaite tiho. Kad je policajac otišao, on sjedne na klupu i dok ga je obavijala sve gušća magla, on pomisli na Helenu Trojansku. Upitao se je li ona bila draga, obična žena s divnim licem, blagoslovljena ili prokleta od prirode koja joj ga je dala.

Mrtvi Harlekin

G. Satterthwaite je hodao polako Bond Streetom, uživajući u suncu. Kao i obično, bio je pažljivo i lijepo odjeven, a krenuo je u Galeriju Harchester gdje se održavala izložba slika nekog Franka Bristowa, novog i nepoznatog umjetnika koji je, sudeći po svemu, iznenada ulazio u modu. G. Satterthwaite je bio pokrovitelj svih umjetnosti.

Kad je G. Satterthwaite ušao u Galeriju Harchester, pozdravljen je sa smiješkom zadovoljna prepoznavanja. — Dobro jutro, G. Satterthwaite, nadao sam se da ćemo vas uskoro vidjeti. Poznajete radove Bristowa? Dobri su — zbilja su izvrsni. Sasvim je jedinstven u stilu.

G. Satterthwaite kupi katalog i krene kroz nadsvođen prolaz u dugu sobu u kojoj su bili izloženi umjetnikovi radovi. To su bili akvareli, izvedeni takvom izuzetnom tehnikom i obradom da su nalikovali na obojeni bakrorez. G. Satterthwaite je hodao polako kraj zidova, procjenjujući i uglavnom odobravajući. Mislio je da taj mladić zaslužuje afirmaciju. Bilo je tu originalnosti, vizije u veoma oštroj i strogoj tehnici. Uočio je, naravno, i nedotjeranosti. To se moglo očekivati — ali to je također usko povezano s genijem. G. Satterthwaite zastane pred malim remek-djelom koje je prikazivalo Westminster Bridge s mnoštvom autobusa, tramvaja i užurbanih pješaka. Mala i čudesno savršena slika. Zapazio je i ime: »Gomila mrava«.

Krene dalje i, iznenada mu zastane dah, nije mogao odvojiti pogled od slike.

Slika se zvala »Mrtvi Harlekin«. U prvom planu bio je pod od umetnutih četvorina crno-bijelog mramora. Nasred poda na leđima je ležao harlekin, s ispruženim rukama, u šarenom, crno-crvenom kostimu. Iza njega bio je prozor, a s vanjske strane prozora u

crvenom odsjaju zalazećeg sunca silueta istog čovjeka promatrala je lik na podu.

Slika je uzбудila g. Satterthwaite'a iz dva razloga. Prvi je bio što je prepoznao, ili je mislio da prepoznaje, lice čovjeka na slici. Imalo je nedvojbenu sličnost s nekim g. Quinom, poznanikom kojeg- je g. Satterthwaite sretao u ponešto tajanstvenim okolnostima.

— Nipošto se ne varam — promrmlja on.

— Ako to jest tako — što to znači?

Jer g. Satterthwaite je iz iskustva znao da je svako pojavljivanje g. Quina imalo neko posebno značenje.

Postojao je, kao što je spomenuto, i drugi razlog za zanimanje g. Satterthwaitea.

Prepoznao je mjesto radnje na slici. — Soba s terasom u Charnleyu — reče g. Satterthwaite — neobično i vrlo zanimljivo.

Pogleda pažljivije sliku, pitajući se što je umjetnik zapravo imao na umu. Jedan harlekm mrtav na podu, drugi harlekin gleda kroz prozor — ili je to isti harlekin?

Polako je hodao dalje, gledajući ostale slike ali zapravo ih nije primjećivao, neprestano ga je opsjedala ista misao. Bio je uzbuđen, život, koji se još jutros činio jednoličnim, nije više bio takav. Znao je sasvim sigurno da je na pragu uzbudljivih i zanimljivih događaja. Prešao je do stola za kojim je sjedio g. Cobb, upravitelj Galerije Harchester, a kojeg je poznavao godinama.

— Želio bih kupiti broj trideset devet — reče— ako već nije prodan.

G. Cobb pogleda u glavnu knjigu poslovanja.

— Najbolji izbor iz skupine — promrmlja.

— Pravi dragulj, zar ne? Ne, nije prodan. — Navede cijenu. — To je dobra investicija, g. Satterthwaite. Dogodine u ovo doba morali biste platiti triput više za nju.

— To se uvijek kaže u ovakvim prilikama — nasmiješi se g. Satterthwaite.

— No, pa zar se niste uvjerali da sam bio u pravu? — upita g. Cobb.
— Ne vjerujem da biste za jednu sliku iz svoje kolekcije dobili manje od onoga što ste za nju platili, ako biste je prodavali.

— Kupit ću ovu sliku — reče g. Satterthwaite. — Dat ću vam ček.

— Nećete se pokajati. Imamo povjerenja u Bristowa.

— On je mlad?

— Dvadeset sedam ili osam, rekao bih.

— Htio bih ga upoznati — reče g. Satterthwaite. — Možda bi Htio jednom večerati sa mnom?

Mogu vam dati njegovu adresu. Siguran sam «a će iskoristiti priliku. Vaše je ime visoko cijenjeno u umjetničkom svijetu.

— Laskate mi — reče g. Satterthwaite i krene ali ga g. Cobb zaustavi.

— Evo ga. Odmah ću vas upoznati s njim. Digao se od stola. G. Satterthwaite pođe s njim i ugleda krupna nezgrapna mladića. Naslonio se na zid i površno promatrao posjetioce, zaštićen hladnim i prezrivim pogledom.

G. Cobb ih je upoznao, a g. Satterthwaite održi formalni, mali govor.

— Upravo sam imao zadovoljstvo da dobijem jednu od vaših slika, »Mrtva Harlekina«.

— No! Nećete s njom izgubiti — reče g. Bristow neljubazno. — To je prokleta dobra stvarčica, iako to ja govorim.

— Vidim — reče g. Satterthwaite. — Vaši radovi me vrlo zanimaju, g. Bristowe.

Izuzetno su zreli za tako mlada čovjeka. Da li biste mi priuštili zadovoljstvo da večerate sa mnom jedne večeri? Jeste li zauzeti večeras?

— Zapravo, nisam — reče g. Bristow, i dalje hladan.

— Onda da se dogovorimo za osam sati? — reče g. Satterthwaite.
— Izvolite moju posjetnicu s adresom.

— U redu — reče g. Bristow. — Hvala — doda, očito naknadno se sjetivši.

Mladić koji ima loše mišljenje o sebi i boji se da to i drugi misle. Takav je bio zaključak g. Satterthwaitea dok je izlazio na sunce Bond Streeta, a sud g. Satterthwaitea o ljudima rijetko je bio pogrešan.

Frank Bristow stigne pet minuta poslije osam i otkrije da ga očekuju njegov domaćin i još jedan gost. Gost je predstavljen kao pukovnik Monckton. Gotovo odmah su počeli s večerom. Okrugli stol od mahagonija bio je postavljen za četvoro, a g. Satterthwaite objasni:

— Nekako sam očekivao da navrati moj prijatelj g- Quin — reče. — Jeste li se upoznali s njim. G. Harley Quin?

— Nikad se ne upoznajem s ljudima — zareži Bristow.

Pukovnik Monckton se zapilji u umjetnika, sa zanimanjem koje bi možda pokazao za neku novu vrstu meduze. G. Satterthwaite se potrudi da razgovor održi u prijateljskom tonu.

— Ona vaša slika posebno me zainteresirala, jer mislim da sam prepoznao mjesto radnje. Nije li to soba s terasom Charnleya? — Kad je umjetnik kimnuo, on nastavi: — To je veoma zanimljivo. I ja

sam nekoliko puta bio u Charnleyu. Možda poznajete nekoga od obitelji.

— Ne, ne poznajem — reče Bristow. — Takvoj obitelji nije stalo da poznaje mene.

Otišao sam tamo u izletničkim otvorenim kolima.

— Bože dragi — reče pukovnik Monckton samo da nešto kaže. — U izletničkim kolima! Bože dragi!

Frank Bristow se namrgodi. — Zašto ne bih? — upita grubo.

Jadni pukovnik Monckton bio je zapanjen. Pogleda prijekorno g. Satterthwaitea kao da kaže: »Možda ovi primitivni oblici života zanimaju vas kao prirodoslovca, ali zašto u to uvlačite mene?«

— Odvratna su ta kola! — reče on. — Gadno vas treskaju preko kvrga na cesti.

— Ako ne možete sebi priuštiti »rolls royce«, morate se voziti izletničkim kolima — prasne Bristow.

Pukovnik Monckton se zablene u njega. G. Satterthwaite pomisli: Ako mi uskoro ne uspije da se ovaj mladić opusti, večer će ispasti vrlo mučna.

— Charnley me uvijek fascinirao — naglasi on. — Bio sam tamo samo jednom poslije tragedije. Odbojna kuća i — sablasna.

— To je istina — odgovori Bristow.

— Ona zapravo ima dva autentična duha — reče Monckton. — Kažu da Charles I seta gore-dolje po terasi s glavom ispod ruke — zaboravio sam nešto. Zatim, tu je Žalosna dama sa srebrnim vrčem koja se uvijek pojavljuje kad umre netko od Charnleva.

— Kojesštarije — prezrivo dobaci Bristow.

— U svakom slučaju, bila je to obitelj na zlu glasu — doda g. Satterthwaite žurno.

— četiri nosioca titule umrla su naprasnom smrću, a pokojni lord Charnlev počinio je samoubojstvo.

— Sablasno — reče Monckton. — Bio sam tamo kad se to dogodilo.

— Da se sjetim, to je moralo biti prije četrnaest godina — kazao je g. Satterthwaite. — Od tada je kuća zatvorena.

— Ne čudim se tome — reče Monckton. — To je bio strašan udarac za mladu ženu.

Bili su u braku mjesec dana, upravo su se vratili s bračnog putovanja. Priređen je veliki ples pod maskama u čast njihova povratka kući. Upravo kad su počeli stizati gosti, Charnley se zaključao u hrastovu sobu i ustrijelio. Tako se ne radi. Molim?

Naglo je okrenuo glavu na lijevo, a zatim se s ispričavanjem osmjehnuo g. Satterthwaiteu.

- Počinjem halucinirati. Na trenutak mi se učinilo da netko sjedi na toj praznoj stolici i da mi je nešto rekao.

— Da — nastavi nakon male stanke. — Bio je to gadan šok za Alix Charnley. Bila je jedna od najljepših djevojaka, prepuna životne radosti, a sada je, kažu, i sama nalik na duha. Nisam je vidio godinama. Vjerujem da uglavnom živi u inozemstvu.

— A dječak?

— Dječak je u Etonu. što će raditi kad postane punoljetan, ne znam. Nekako mislim da će ponovo otvoriti staru kuću.

— Bilo bi to dobro zabaviš te — reče Bristow. Pukovnik Monckton ga pogleda s hladnim prezirom.

— Ne, ne, vi to ne mislite ozbiljno — primijeti g. Satterthwaite. — Ne biste naslikali onu sliku da tako mislite. Tradicija i atmosfera su neopipljive. Potrebna su stoljeća da se izgrade i ako ih uništite, ne biste ih mogli ponovo izgraditi u dvadeset četiri sata.

Digne se. — Hajdemo u sobu za pušenje. Tamo su mi neke fotografije Charnleya koje bih vam htio pokazati.

Jedan od hobija g. Satterthwaitea bila je amaterska fotografija. Bio je i ponosni autor knjige »Kuće mojih prijatelja«. Svi su prijatelji bili na prilično visokom položaju, a sama knjiga otkrivala je g. Satterthwaitea u snobovskijem svjetlu nego što je uistinu bio.

— Ovo je fotografija sobe s terasom koju sam snimio prošle godine — reče. Doda je Bristowu.

— Vidite, snimljena je gotovo iz istog ugla kao što pokazuje vaša slika. Sag je prilično lijep — šteta što fotografija ne pokazuje boju.

Sjećam se — potvrdi Bristow — divna ooja. Blistala je poput plamena. Ipak se je ondje aounao neprikladnim. Premalen je za tu veliku sobu s podom od crno-bijelog mramora. U sobi nema drugog saga. Kvari cijeli dojam — djeluje Poput velike mrlje krvi.

— Možda vam je to dalo ideju za sliku? — reče g. Satterthwaite.

— Možda jest — razmišljao je Bristow. Sudeći po izgledu, čovjek bi scenu za tragediju postavio u malu drvom obloženu sobu koja vodi iz ove.

— Hrastova soba — dometne Monckton. — Da, upravo tu sobu posjećuju duhovi. U njoj postoji svećenikovo skrovište — pokretna daska uz kamin. Tradicija kaže da se jednom ondje sakrio Charles I. U toj su se sobi dvojica ubila u dvoboju. I u njoj se, kao što sam rekao, Reggie Charnlev ustrijelio.

On uzme fotografiju iz Bristowljeve ruke.

— Pa to je sag iz Buhare — reče — koji, vjerujem, vrijedi nekoliko tisuća funti. Kad sam bio tamo, nalazio se u hrastovoj sobi i to je pravo mjesto za njega. Glupo se doima na toj velikoj površini mramornih ploča.

G. Satterthwaite je gledao praznu stolicu koju je privukao k sebi. — Pitam se kad su ga preselili? — reče zamišljeno.

— Moralo je to biti nedavno. Sjećam se da sam govorio o njemu upravo na sam dan tragedije. Charnley je govorio da bi ga trebalo držati pod staklom.

G. Satterthwaite odmahne glavom. — Kuća je zatvorena neposredno nakon tragedije i sve je ostalo kao što je bilo.

Bristow je napustio svoje agresivno ponašanje. — Zašto se lord Charnlev ustrijelio? — upita.

Pukovnik Monckton nelagodno se promeškolji u stolcu. — Nitko nije nikad saznao — odgovori neodređeno.

— Pretpostavljam — doda g. Satterthwaite polako — da je to stvarno bilo samoubojstvo.

Pukovnik ga pogleda zapanjeno. — Samoubojstvo, pa naravno da je bilo samoubojstvo! Dragi moj, ' tog trenutka bio sam u kući.

G. Satterthwaite baci pogled na prazan stolac pokraj sebe i, smješkajući se u sebi kao nekoj skrivenoj šali koju drugi ne mogu shvatiti, primijeti mirno: — Katkad se činjenice spoznaju jasnije pošto prođu godine, nego u vrijeme zbivanja.

— Glupost — žurno izbacila Monckton — apsolutna glupost! Kako se uopće mogu spoznati činjenice bolje kad izblijede u sjećanju, nego dok su jasne i oštre?

Ali g. Satterthwaite dobije pojačanje s neočekivane strane.

— Znam na što mislite — reče umjetnik.

— Rekao bih da je to vjerojatno točno. Riječ je o odnosu prema događaju, zar ne? I vjerojatno više nego o odnosu. Zapravo o pitanju relativnosti.

— Ako mene pitate — pobunio se pukovnik sva ta Einsteinova rabota je gomila smušenih gluposti. Kao spiritisti i duh nečije babe!
— gledao je okolo bijesno.

— Naravno da je bilo samoubojstvo — nastavi. — Zar nisam praktički vidio vlastitim očima kako se to dogodilo?

— Ispričajte nam o tome — zamoli ga g. Satterthwaite — tako da i mi vidimo vlastitim očima.

S nešto ublaženim gundanjem pukovnik se udobnije smjesti u stolac.

Cijela stvar je bila neobična i neočekiva-! ~ počne. — Charnley se ponašao kao obično.

Tamo je odsjelo veliko društvo radi tog plesa. Nitko nije ni slutio da će on izaći i ustrijeliti se u čas kad su počeli stizati gosti.

Bilo bi ukusnije da je pričekao dok ne odu — reče g. Satterthwaite.

— Naravno da bi. Prokleta neukusno učiniti tako nešto.

— Nije tipično — reče g. Satterthwaite.

— Da — prizna Monckton — to nije bilo nalik na Charnleva.

— A ipak je to bilo samoubojstvo?

— Naravno da je bilo samoubojstvo. Pa bilo nas je troje ili četvoro na vrhu stepenica. Ja, djevojka po imenu Ostrander, Algie Darcy — da, i još jedno ili dvoje.

Charnley je dolje prošao predsobljem i otišao u hrastovu sobu. Ostranderova je rekla da mu je na licu bio sablastan pogled — ali to je, naravno, glupost. S mjesta gdje smo stajali ona mu nije mogla ni

vidjeti lica. Ali je uistinu hodao pogrbljeno, kao da na leđima nosi golem teret. Jedna od djevojaka ga je dozivala — ona je bila nečija guvernanta, mislim, koju je lady Charnley ljubazno uključila u društvo. Tražila ga je radi neke poruke. Dozivala je: »Lord Charnley, lady Charnley bi htjela znati.. «

On nije obratio pažnju na to, ušao je u hrastovu sobu, zalupio vratima i čuli smo kako se ključ okreće u bravi. Zatim, minutu kasnije, začuli smo pucanj.

— Požurili smo do predsoblja. Druga vrata iz hrastove sobe vode u sobu s terasom.

Pokušali smo ih otvoriti ali su i ona bila zaključana. Na kraju smo morali razvaliti vrata. Charnley je ležao na podu — mrtav — a revolver je bio vrlo blizu njegove desne ruke. I što bi to moglo biti ako ne samoubojstvo? Nesretan slučaj? Ne pričajte mi. Postoji samo još jedna mogućnost — ubojstvo. Ali ne može biti ubojstva bez ubojice. To, valjda, priznajete.

— Ubojica je mogao pobjeći — natuknuo je g Satterthwaite.

— To je nemoguće. Ako imate komad papira i olovku nacrtat ću vam plan tog mjesta.

Dvoja vrata vode u hrastovu sobu, jedna iz predsoblja, a druga i sobe s terasom.

Oboja su bila zaključana iznutra i ključevi su bili u ključanicama.

— A prozor?

— Zatvoren, i to zajedno s kopcima.

Nastane stanka.

— I to je sve — završi pukovnik Monckton trijumfalno.

— Zaista se čini da jest — primijeti g. Satterthwaite žalosno.

— Pazite — sjeti se pukovnik — iako sam se upravo smijao spiritistima, ne bojim se priznati da je vladala vraški čudnovata atmosfera u kući naročito u toj sobi. U daskama na zidu postoji nekoliko rupa od metaka, to su posljedice dvoboja koji su se odigrali u toj sobi. A na podu je čudna mrlja koja se uvijek ponovo pojavljuje, premda su nekoliko puta izmijenili drvo. Pretpostavljam da će sada biti još jedna mrlja od krvi na podu — krv jadnog Charnleya.

— Je li bilo mnogo krvi? — upita g. Satterthwaite.

— Vrlo malo — čudnovato malo — tako je rekao liječnik.

— Kako se ustrijelio, u glavu?

— Ne, u srce.

— To nije lako — reče Bristow. — Strašno je teško pogoditi srce. Sam se nikad ne bih odlučio na to.

G. Satterthwaite odmahne glavom. Bio je neko, nezadovoljan. Nadao se da će nešto postići, — iako i nije znao što.

— Charnley je sablasno mjesto — nastavi pukovnik Monckton. Naravno ja nisam ništa vidio.

— Niste vidjeli Žalosnu damu sa srebrnim vrčem?

— Nisam, gospodine — odlučno je odbio pukovnik — ali vjerujem da će se svatko od posluge zakleti da jest.

— Praznovjerje je prokletstvo srednjega vijeka — reče Bristow. — Još se susrećemo s njegovim tragovima, ali na sreću, sve rjeđe.

— Praznovjerje — razmišljao je naglas g. Satterthwaite, a pogled mu ponovo skrene na prazan stolac. — Katkad može biti korisno. Ne slažete li se?

Bristow blene u njega. — Korisno, to je čudna riječ.

— No, nadam se da ste se sada uvjerali, Satterthwaite — reče pukovnik.

— Oh, sasvim — reče g. Satterthwaite. — Na prvi pogled, čini se čudno — zaista besmisleno za tek oženjena čovjeka, mladog, bogatog, sretnog, koji slavi dolazak kući. čudnovato. Ali slažem se da se činjenice ne mogu previdjeti. — Ponovio je tiho »činjenice« i namrštitio se.

— Pretpostavljam, a to je zanimljivo, da nitko od nas nikad neće saznati što se krilo iza svega toga — reče Monckton. — Naravno, bilo je naklapanja — svakakvih govorkanja. Znae kako ljudi svašta govore.

— Ali nitko nije znao ništa — reče g. Satterthwaite zamišljeno.

— Nitko se nije okoristio njegovom smrću — primijeti Bristow.

— Nitko osim nerođena djeteta — primijeti g. Satterthwaite.

— Bio je to priličan udarac za jadnog Huga Charnleya — zasmijulji se Monckton.

— Čim se saznalo da će se roditi dijete, imao je zadatak da ustrajno čeka hoće li biti djevojčica ili dječak. Prilično su zabrinuto iščekivali i njegovi vjerovnici. Na kraju, bio je dječak i mnogima donio razočaranje.

— Je li udovica bila jako neutješna? — upita Bristow.

— Sirotica — reče Monckton — nikad je neću zaboraviti. Nije plakala, niti su joj živci popustili, niti išta drugo. Kao da se — smrsla. Kao što rekoh, zatvorila je kuću neposredno nakon toga i, koliko znam, odonda se kuća nije otvarala.

— Pa tako tapkamo u mraku u pogledu motiva — zaključi Bristow s osmijehom.

— Drugi muškarac ili druga žena, moralo je biti ovako ili onako, ne?

— Čini se da je tako — složi se g. Satterthwaite.

— Kladam se da nije bila druga žena — nastavi Bristow, jer se lijepa udovica nije ponovo udala. Mrzim žene — doda hladno.

G. Satterthwaite se nasmiješio, a Frank Bristow je primijetio osmijeh i okomio se:

— Možete se smješhati, ali ja ih uistinu mrzim. One sve pokvare! Miješaju se u vaš život. Postavljaju se između vas i posla. One — samo sam jednom susreo jednu ženu koja je bila — pa, zanimljiva.

Pomislio sam da postoji jedna — reče g. Satterthwaite...

— Nije onako kako mislite. Ja — ja sam je upoznao slučajno. U stvari — bilo je to u vlaku. napokon ~ doda izazovno — zašto se ljudi ne bi upoznawali u vlaku?

— Naravno, naravno — potvrdi g. Satterthwaite pomirljivo — vlak nije ništa gori od bilo kojeg drugog mjesta.

— Išao je sa sjevera. Bili smo sami u kupeu Ne znam zašto, ali počeli smo razgovarati. Ne znam joj ime i pretpostavljam da se više nećemo sresti. Nisam siguran da li to i želim. Moglo bi to biti sažaljenje. — Zastao je, tražeći pravi izraz.

— Ona nije bila sasvim stvarna. Doimala se kao sjena. Poput onih sjena koje silaze s brežuljaka u keltskim vilinskim bajkama.

G. Satterthwaite kimne blago. Njegova mašta je sasvim lako dočarala taj prizor.

Veoma određeni i realistični Bristow i lik koji je bio srebrnast i nestvaran — poput sjene, kao što je Bristow rekao.

— Pretpostavljam da čovjek može postati takav kad mu se dogodi nešto grozno, toliko strašno da je gotovo nepodnošljivo. Može pobjeći od stvarnosti u nekakav vlastiti poluživot, a poslije se, naravno, ne može vratiti.

— Da li se tako nešto njoj dogodilo? — upita g. Satterthwaite znatiželjno.

— Ne znam — reče Bristow. — Nije mi ništa rekla, samo nagađam. Mora se nagađati ako se želi nešto postići.

— Da — potvrdi g. Satterthwaite. — Mora se nagađati.

Digne pogled jer su se otvorila vrata. Pogledao je brzo i željno, ali sobareve riječi su ga razočarale.

— Jedna dama, gospodine, došla je da vas vidi zbog vrlo hitna posla. Gđica Aspasia Glen.

G. Satterthwaite se začuđeno digne. Čuo je za Aspasiју Glen. Tko nije čuo u Londonu? Najprije su je reklamirali kao Damu sa šalom, imala seriju samostalnih matineja, na juriš je osvoma London. Uz pomoć svog šala igrala je različite karaktere, šal je naizmjenice bio kapa opatice, marama tvorničkog radnika, pokrivalo za glavu seljaka i stotinu drugih stvari, i u svakoj ulozi Aspasia Glen je bila skroz naskroz drukčija. Kao umjetnik, g. Satterthwaite ju je veoma poštovao. Slučajno se nikad nije s njom upoznao, posjet u taj neobični sat pobudio je njegovu radoznalost.

S par riječi isprike, napusti sobu i prijeđe preko predsoblja u salon.

Gđica Glen je sjedila nasred velike sofe presvučene zlatnini brokatom. U takvoj pozi dominirala je sobom. G. Satterthwaite odmah primijeti da je nakanila gospodariti situacijom, čudnovato, ali njegov prvi osjećaj bila je odbojnost. Bio je iskreni obožavatelj umjetnosti Aspasiје Glen. Njena ličnost, onako kako mu je prenošena s pozornice, bila je privlačna i ugodna. Efekt bio je sjetan i sugestivan, vrlo dominantan. Ali sada, licem u lice s njom samom, stekao je potpuno drukčiji dojam. Bilo je nečeg tvrdog — drskog — snažnog u nje. Bila je visoka i tamna, moglo joj je biti trideset pet godina. Bila je nedvojbeno vrlo pristala i očito se oslanjala na tu činjenicu.

— Morate mi oprostiti na ovom neuobičajenom posjetu, g. Satterthwaite — reče ona. Glas Joj je bio pun, bogat i zavodljiv.

Neću reći da vas već dugo želim upoznati, ali stvarno sam sretna što mi se pružio razlog, sto se tiče mog dolaska večeras — nasmije se kad nešto želim, jednostavno ne mogu čekati. Kad nešto želim, naprosto moram to imati.

— Pozdravit ću bilo kakav razlog koji mi je doveo tako šarmantna gosta — reče g. Satterthwaite staromodno i galantno.

— Kako ste ljubazni prema meni — reče Aspasia Glen.

— Draga gospođo — reče g. Satterthwaite — mogu li vam sada zahvaliti za užitak koji ste mi tako često pružali — na mom sjedištu u serklu.

Ona mu se ugodno nasmiješi.

— Prijeći ću odmah na stvar. Bila sam danas u Galeriji Harchester. Vidjela sam tamo sliku bez koje jednostavno ne mogu živjeti. Htjela sam je kupiti, ali sam zakasnila jer ste je vi već bili kupili. I tako — napravi stanku. — Stvarno je želim — nastavi. — Dragi g. Satterthwaite, ja je jednostavno moram dobiti. Donijela sam čekovnu knjižicu. — Ona ga pogleda s nadom. — Svi mi govore da ste vrlo ljubazni.

Ljudi jesu ljubazni prema meni, znate. To je jako loše za mene — ali tako je.

To je, dakle, bila metoda Aspasijske Glen. G. Satterthwaite je u sebi ostao hladno kritičan na tu super ženstvenost i pozu razmažena djeteta. Trebalo je to na njega djelovati, pretpostavljao je, ali nije. Aspasia Glen je pogriješila. Procijenila je da je on postariji diletant kojem lijepa žena može lako laskati. Ali ispod galantne manire g. Satterthwaite je skrivao oštrouman i kritički um. Vrlo dobro je vidio ljude kakvi jesu, a ne onakve kakvi su mu se htjeli prikazati. Pred sobom nije vidio šarmantnu ženu koja je molila da joj se ispuni hir,

nego nemilosrdog egoista koji je odlučio da sve bude po njegovu iz nekog razloga koji mu je bio nejasan. A znao je sasvim sigurno da Aspasiји Glen neće dopustiti da bude po njevoj volji.

Nije se namjeravao odreći slike »Mrtvi Harlekin« zbog nje. Tražio je brzo u mislima najbolji način da je nadmudri bez otvorene nepristojnosti.

— Siguran sam — reče — da vam svatko ugađa vrlo često i to čini s oduševljenjem.

— Onda ćete mi uistinu prepustiti sliku?

G. Satterthwaite polako odmahne glavom sa žaljenjem. — Bojim se da je to nemoguće. Vidite— zastane. — Kupio sam tu sliku za jednu damu. To je poklon.

— Oh! Ali svakako ..

Telefon na stolu oštro zazvoni. Promrmljavši riječi isprike, g. Satterthwaite digne slušalicu. Začuje jedan glas, sitni, hladni glas koji je zvučao kao iz velike daljine.

— Mogu li govoriti s g. Satterthwaiteom, molim?

— Ja sam g. Satterthwaite.

— Ja sam lady Charnley, Alix Charnley. Bojim se da me se ne sjećate, g. Satterthwaite, mnogo je godina prošlo otkad smo se sreli.

— Draga moja Alix. Naravno da vas se sjećam.

— Nešto sam vas htjela zamoliti. Bila sam danas u Galeriji Harchester na izložbi slika. Tamo se nalazila jedna slika »Mrtvi Harlekin«

— Možda ste je prepoznali — to je soba s terasom u Charnlevu. Ja — ja bih željela tu sliku. Prodana je vama. — Ona prekine. — G.

Satterthwaite, iz osobnih razloga želim tu sliku. Hoćete li mi je preprodati?

G. Satterthwaite pomisli: No, to je čudo. Dok je govorio u slušalicu, bio je zahvalan što Aspasia Glen može čuti samo jednu stranu razgovora.

— Ako prihvatite moj poklon, draga gospođo, veoma ćete me usrećiti. — Začuje oštar uzvik iza sebe i brzo nastavi govoriti: — Kupio sam je za vas. Uistinu jesam.

Ali čujte, draga moja Alix, zamolio bih vas za jednu veliku uslugu.

— Naravno, g. Satterthwaite, toliko sam vam zahvalna.

— Želio bih da dođete k meni, smjesta. Nastane kratka stanka, a onda ona odgovori mirno: — Doći ću odmah.

G. Satterthwaite spusti slušalicu i okrene se gđici Glen. Ona reče brzo i ljutito: — O onoj slici ste govorili?

— Da — reče g. Satterthwaite — dama kojoj je poklanjam doći će ovamo za nekoliko minuta.

Iznenada se na licu Aspasiije Glen ponovo pokaza smiješak. — Dat ćete mi priliku da je nagovorih da mi preda sliku?

— Dat ću vam priliku da je nagovorite.

Bio je čudnovato uzbuđen. Nalazio se u središtu drame koja se razvijala prema svršetku unaprijed osuđenom na neuspjeh. On, promatrač, igrao je glavnu ulogu.

Okrene se gđici Glen.

— Hoćete li prijeći sa mnom u drugu sobu? Želio bih da se upoznate s nekim mojim prijateljima.

Pridrži joj otvorena vrata i prelazeći predsoblje, otvori vrata sobe za pušenje.

— Gđice Glen — reče — dopustite da vas upoznam s mojim starim prijateljem, pukovnikom Moncktonom. G. Bristow, koji je naslikao sliku kojoj se toliko divite. — Tada se trgne, dok se treća osoba dizala sa stolca koji je ostavio prazan uza svoj.

— Mislim da ste me večeras očekivali — reče g. Quin. — Dok ste bili odsutni, upoznao sam se sam s vašim prijateljima. Vrlo mi je drago što sam mogao navratiti.

— Dragi moj prijatelju — reče g. Satterthwaite — ja — ja sam se trudio koliko sam mogao, ali — zaustavi se prije nego što se pomalo sarkastični pogled pojavio u tamnim očima g. Quina.

— Da vas upoznam: g. Harley Quin, gđica Aspasia Glen.

Da li mu se to pričinilo — ili je ona malo ustuknula, čudnovat izraz preleti njenim licem. Iznenada Bristow upadne bučno: — Shvatio sam.

— Što?

— Shvatio sam ono što me zbunjivalo. Postoji sličnost, postoji nedvojbena sličnost. — Znatizeljno je buljio u g. Quina. — Vidite? — Okrene se g. Satterthwaiteu. — Vi vidite nedvojbenu sličnost s harlekinom s moje slike, čovjekom koji gleda unutra kroz prozor?

Ovaj put nije bilo priviđenje. Jasno je čuo kako gđica Glen oštro uvlači zrak, čak je vidio da je pošla korak natrag.

— Rekao sam vam da očekujem nekoga — reče g. Satterthwaite trijumfalno.

— Moram vam reći da je moj prijatelj g. Quin izuzetna osoba. On može odgonetnuti tajne. On vam pomaže da shvatite stvari.

— Jeste li medij, gospodine? — sumnjičavo upita pukovnik Monckton.

Ovaj se nasmiješi i polako odmahne glavom.

— G. Satterthwaite pretjeruje — odgovori mirno.

— Jednom ili dvaput kad smo bili zajedno, on je izveo izvanredne zaključke. Zašto meni pripisuje zasluge, ne bih znao reći. Vjerojatno, iz skromnosti.

— Ne, ne — reče g. Satterthwaite uzbuđeno.

— Nije tako. Vi me upozoravate na stvari — stvari koje sam morao shvaćati čitavo vrijeme — koje sam vidio — ali nisam znao da ih vidim.

— To mi zvuči prokleta komplicirano — reče pukovnik Monckton.

— U biti nije — reče g. Quin. — Nevolja je u tome što se ne zadovoljavamo samo da vidimo stvari — pridajemo im krivo značenje.

Aspasia Glen se okrene prema Franku Bristowu. — Hoću znati što vam je dalo ideju da naslikate tu sliku? — upita nervozno.

Bristow slegne ramenima. — Stvarno ne znam — prizna. — Nešto u toj kući — hoću reći Charnleyu — zaokupilo je moju maštu. Velika prazna soba, ispred nje terasa, ideja o duhovima ili tako nešto, pretpostavljam. Upravo sam slušao priču o posljednjem lordu Charnlevu koji se ustrijelio. Pretpostavimo da ste mrtvi, a da vaš duh nastavi živjeti? Mora biti čudno, znate. Mogli biste stajati vani na terasi i unutra kroz prozor gledati svoje vlastito mrtvo tijelo i shvatili biste sve.

— Što želite reći time? — reče Aspasia Glen. — Shvatiti sve?

— Pa, shvatili biste što se dogodilo. Shvatili biste...

Vrata se otvore i upravitelj najavi lady Charnley.

G. Satterthwaite joj pođe u susret. Nije ju vidio gotovo trinaest godina. Sjećao je se kakva je bila, neposredna, živa djevojka. A sada je vidio — Smrznutu damu. Vrlo lijepa, vrlo blijeda, činilo se kao da više lebdi nego hoda, snježna pahuljica nasumce nošena ledenim povjetarcem. U njoj je bilo nečeg nestvarnog. Tako hladnog, tako dalekog.

— Lijepo je od vas što ste došli — reče g. Satterthwaite.

Povede je naprijed. Ona napravi nekakav polu pokret prepoznavanja gđice Glen, ali zastane jer ova nije reagirala.

— Oprostite — promrmlja — ali negdje sam vas već srela, zar ne?

— Možda ste je vidjeli na pozornici — reče g. Satterthwaite. — Ovo je gđica Aspasia Glen, lady Charnley.

— Drago mi je što sam vas upoznala, lady Charnley — reče Aspasia Glen.

Njen govor je iznenada poprimio neznatnu američku nijansu. To g. Satterthwaitea podsjeti na jednu od njenih kazališnih uloga.

— Pukovnika Moncktona poznajete — nastavi g. Satterthwaite — a ovo je g. Bristow.

— G. Bristowa sam također upoznala — reče ona i nasmiješi se — u vlaku.

— I g. Harley Quin.

Pažljivo ju je promatrao, ali ovaj put nije bilo ni tračka prepoznavanja. Namjesti stolicu za nju, a tada i sam sjedne, pročisti grlo i malo nervozno reče: — Ja — ovo je prilično neobičan mali skup. Svi smo usmjereni na ovu sliku. Ja — ja mislim da bismo mogli — ako želimo — razjasniti stvari.

— Nemate valjda namjeru održati spiritističku seansu, Satterthwaite?
— upita pukovnik Monckton. — Večeras ste vrlo čudni.

— Ne baš seansu. Ali moj prijatelj g. Quin vjeruje, a ja se s tim slažem, da se — ako se poslije određenog broja godina svrnemo na prošlost — stvari mogu shvatiti onakve kakve su bile a ne kakve su se činile.

— Prošlost? — upita lady Charnley. Govorim o samoubojstvu vašeg supruga, Alix. Znam da vas to boli..

— Ne, ne boli me. Ništa me više ne boli.

G. Satterthwaite pomisli na riječi Franka Bristowa: »Ona nije bila sasvim stvarna.

Doimala se kao sjena. Poput onih sjena koje silaze s brežuljaka u keltskim vilinskim bajkama.«

»Poput sjene«, tako ju je opisao. To je bio vjeran opis. Sjena, odraz nečega drugog.

Gdje je onda bila prava Alix? A njegov mozak brzo odgovori: U prošlosti. Odijeljena od nas četrnaest godina.

— Draga moja — reče on — plašite me. Vi ste poput žalosne dame sa srebrnim vrčem.

Tresak! šalica koja je stajala na stolu uz lakat Aspasijske Glen razlupa se na podu. G. Satterthwaite odbije njena ispričavanja. Pomisli: Približavamo se, svake minute se sve više približavamo — ali čemu?

— Prenesimo se u mislima unatrag u onu noć prije četrnaest godina — reče. — Lord Charnley se ubio. Zašto? Nitko ne zna.

Lady Charnley se malo promeškolji na stolcu.

— Lady Charnley zna — izjavi Frank Bristow naglo.

— Glupost — reče Monckton, a onda se zaustavi, pogledavši je znatiželjno.

Ona je preko stola gledala umjetnika. Bilo je to kao da je on izvukao riječi iz nje.

Ona progovori, polako kimajući glavom, a glas joj je bio poput snježne pahuljice, hladan i mek.

— Da, imate pravo. Ja znam. To je razlog zbog kojeg se ne mogu vratiti u Charnley dok sam živa. To je razlog zbog kojeg, kad moj dječak Dick poželi da otvorim kuću i tamo živim, kažem da je to nemoguće.

— Hoćete li nam reći razlog, lady Charnley? — upita g. Quin.

Ona ga pogleda. Tada, kao hipnotizirana, progovori tiho i prirodno poput djeteta: — Reći ću vam ako želite. Sada se više ništa ne čini važnim. Našla sam jedno pismo među njegovim papirima i uništila sam ga.

— Kakvo pismo? — reče g. Quin.

— Pismo od djevojke — od tog jadnog djeteta. Bila je dadilja Merriamsovih. On je — on je s njom vodio ljubav — da, dok je bio zaručen sa mnom, upravo pred naše vjenčanje. A ona — ona je također očekivala dijete. Napisala je to u pismu, a i to da će mi to reći. Tako se, vidite, on ustrijelio.

Pogledala je uokolo po njima klonula i zanesena, poput djeteta koje je ponovilo lekciju koju zna napamet.

Pukovnik Monckton obriše nos. — Bože moj — reče — to je, dakle, bilo. No, to i te kako objašnjava sve.

— Zbilja? — reče g. Satterthwaite. — To ne objašnjava baš ništa. Ne objašnjava zašto je g. Bristow naslikao ovu sliku.

— Što mislite time?

G. Satterthwaite pogleda g. Quina kao da traži ohrabrenje i očigledno ga je dobio, jer nastavi: — Da, znam da vam ovo zvuči ludo, ali ta slika je u središtu svega. Svi smo se večeras skupili zbog te slike. Ta slika se morala naslikati — to je ono što želim reći.

— Mislite na sablasni utjecaj hrastove sobe — Počne pukovnik Monckton.

— Ne — reče g. Satterthwaite. — Ne hrastove sobe, nego sobe s terasom. To je ono! Duh mrtvaca koji stoji s vanjske strane prozora i gleda unutra i vidi svoje vlastito mrtvo tijelo na podu.

— Što nije mogao — reče pukovnik — jer je tijelo bilo u hrastovoj sobi.

— Pretpostavimo da nije — reče g. Satterthwaite. — Pretpostavimo da je bilo točno ondje gdje ga je g. Bristow vidio, vidio ga je u mašti, hoću reći, na crno-bijelom kamenu ispred prozora.

— Govorite gluposti — reče pukovnik Monckton. — Ako je bilo tamo, ne bismo ga našli u hrastovoj sobi.

— Ne biste ako ga nije netko tamo prenio — reče g. Satterthwaite.

— A u tom slučaju, kako bismo vidjeli Charnleya da ulazi kroz vrata hrastove sobe? — upita pukovnik Monckton.

— Pa niste vidjeli njegovo lice, zar ne? — upita g. Satterthwaite. — Ono što želim reći jest da ste vidjeli jednog čovjeka kako ulazi u hrastovu sobu, i to kostimiran, pretpostavljam.

— U brokatu i s perikom — reče Monckton.

— Upravo tako. I pomislili ste da je to lord Charnley jer ga je djevojka zazvala po imenu.

— I zbog toga što je, kad smo za nekoliko minuta provalili unutra, tamo bio samo lord Charnley, mrtav. Ne možete zanemariti tu činjenicu, Satterthwaite.

— Ne mogu — reče g. Satterthwaite obeshrabreno. — Osim ako tamo nije bilo kakvo skrovište.

— Zar niste nešto govorili o tome da je u toj sobi svećenikovo skrovište? — ubaci Frank Bristow.

— On — vikne g. Satterthwaite. — Pretpostavimo — mahne rukom da ih utiša, a drugu ruku nasloni na čelo i tada progovori polako i oklijevajući:

— Imam ideju — to može biti samo ideja, ali mislim da je prihvatljiva. Pretpostavimo da je netko ustrijelio lorda Charnleya. Ustrijelio ga u sobi s terasom. Tada su on — i još jedna osoba — odvukli tijelo u hrastovu sobu. Spustili su ga tamo s revolverom uz njegovu desnu ruku. Sada prelazimo na slijedeću fazu. Mora se prikazati apsolutno sigurnim da je lord Charnley počinio samoubojstvo. Mislim da se to moglo vrlo lako urediti, čovjek s bradom i perikom prolazi kroz predsoblje, ulazi u hrastovu sobu i netko ga, da stvar učini vjerojatnijom, s vrha stepenica zazove kao lorda Charnleya. On ulazi i zaključava oboja vrata i ispaljuje hitac u drvenariju. U toj sobi bile su već rupe od metaka, ako se sjećate; jedna više ne može se primijetiti. On se tada sakriva tiho u tajnu komoru. Vrata su provaljena i ljudi nahrupe unutra. Čini se sigurnim da se lord Charnley ubio. Nema nikakve druge mogućnosti.

— Dakle, mislim da je to besmislica — primijeti pukovnik Monckton.
— Zaboravljate da je Charnley imao uvjerljiv motiv za samoubojstvo.

— Pismo je pronađeno poslije toga — reče g. Satterthwaite. — Lažno, okrutno pismo koje je napisala jedna vrlo mudra i beskrupulozna mala glumica jer je jednoga dana namjeravala sama postati lady Charnley.

— Što to znači?

— To znači da se djevojka urotila s Hugom Charnleyem — reče g. Satterthwaite.

— Znate, Moncktone, svima je poznato da je taj čovjek bio nitkov. Zamislio je da se svakako dočepa titule. — On se oštro okrene lady Charnley. — Kako se zvala djevojka koja je napisala to pismo?

— Monica Ford — reče lady Charnley.

— Moncktone, je li to bila Monica Ford koja je zvala lorda Charnleva s vrha stepenica?

— Da, sad kad ste to spomenuli, vjerujem da jest.

— Ali, to je nemoguće — reče lady Charnley.

— Ja — ja sam zbog toga otišla k njoj. Rekla mi je da je to sve istina. Vidjela sam je samo tom prilikom, ali valjda nije mogla glumiti čitavo vrijeme.

G. Satterthwaite pogleda preko sobe u Aspasiju Glen. — Mislim da je mogla — ustvrdi mirno.— Mislim da je posjedovala bitna svojstva savršene glumice.

— Postoji jedna stvar koju niste uzeli u obzir — reče Frank Bristow. — Na podu sobe s terasom bilo bi krvi. Moralo bi biti krvi. Nisu je mogli očistiti u žurbi.

— Nisu — prizna g. Satterthwaite. — Ali su mogli nešto učiniti — nešto što bi oduzelo samo sekundu-dvije vremena. Mogli su mrlje krvi pokriti sa sagom iz Buhare. Prije te večeri nitko nikad nije vidio taj sag u sobi s terasom.

— Vjerujem da imate pravo — reče Monckton. — Ali ipak, te krvave mrlje morale su se jedanput očistiti?

— Da — reče g. Satterthwaite — usred noći. Jedna žena s vrčem i lavorom mogla je sići i vrlo lako očistiti mrlje krvi.

— Ali ako bi je netko vidio?

— Ne bi to ništa smetalo — reče g. Satterthwaite. — Govorim sada o stvarima kakve jesu. Rekao sam žena s vrčem i lavorom. Ali da sam rekao žalosna dama sa srebrnim vrčem, tako bi to izgledalo. — Digne se i pođe do Aspasije Glen.

— Tako ste učinili, zar ne? — reče. — Sada vas zovu Dama sa šalom, ali te noći ste igrali svoju prvu ulogu, Žalosnu damu sa srebrnim vrčem. Zato ste sada prevrnuli šalicu sa stola. Prestrašili ste se kad ste vidjeli tu sliku. Pomislili ste da netko zna.

Lady Charnley ispruži bijelu, optužujuću ruku. — Monica Ford — izustila je. — Sad vas prepoznajem.

Aspasia Glen s vriskom skoči na noge. Odgurne sitnog g. Satterthwaitea rukom i stane drhteći ispred g. Quina.

— I bila sam u pravu. Netko je ipak znao! Ali niste me prevarili s tom budalaštinom.

S tim pretvaranjem da rekonstruirate događaje. — Ona upre prstom u g. Quina.

— Vi ste bili tamo. Vi ste bili ispred prozora i gledali unutra. Vidjeli ste što smo učinili Hugo i ja. Ja sam znala da netko gleda unutra; cijelo vrijeme sam to osjećala. A ipak, kad sam digla pogled, nije bilo nikoga. Znala sam da nas netko promatra.

Jedanput sam pomislila da vidim jedno lice na prozoru. Godinama me to plašilo. A kad sam vidjela tu sliku i vas kako stojite na prozoru, prepoznala sam vam lice. Znali ste to sve te godine. Zašto ste sada prekinuli šutnju? To želim znati.

— Možda zato da mrtvac može počivati u miru — reče g. Quin.

Iznenada Aspasia Glen pojuri prema vratima, ali zastane prkosno.

— Učinite što vas volja. Bog zna da ima dovoljno svjedoka da potvrde ono što sam rekla. Nije me briga, nije me briga. Voljela sam

Huga i pomogla sam mu u toj odvratnoj stvari, a nakon toga me odbacio. Umro je prošle godine. Možete nahuškati policiju na moj trag, ako želite. Ali, kao što je rekao ovaj smežurani čovječuljak, ja sam dobra glumica. Bit će im teško da me nađu. — Zalupi vratima iza sebe, a trenutak kasnije začuli su i tresak vanjskih vrata.

— Reggie — vikne lady Charnlev — Reggie — suze su joj tekle niz obraze. — Oh, dragi moj, dragi moj, sad se mogu vratiti u Charnlev. Mogu tamo živjeti s Dickiejem.

Mogu mu reći da je njegov otac bio najdivniji čovjek na svijetu.

— Moramo vrlo ozbiljno porazgovarati o tome što se mora učiniti — reče pukovnik Monckton. — Alix, draga moja, ako mi dopustite da vas odvezem kući, bit će mi drago da razmijenimo koju riječ o tome.

Lady Charnley se digne. Ode do g. Satterthwaitea, položi obje ruke na njegova ramena i poljubi ga vrlo nježno.

— Tako je divno biti opet živ pošto si tako dugo bio mrtav — reče. — Bilo je kao da sam mrtva, znate. Hvala vam, dragi g. Satterthwaite. — Iziđe iz sobe s pukovnikom Moncktonom. G. Satterthwaite je gledao za njima. Mrmljanje Franka Bristowa, kojeg je bio zaboravio, natjera ga da se naglo okrene.

— Ona je divna osoba — reče Bristow ćudljivo. — Ali nije ni blizu toliko zanimljiva kao što je bila — reče smrknuto.

— Čujmo umjetnika — reče g. Satterthwaite.

— Pa i nije — reče g. Bristow. — Pretpostavljam da bi se prema meni hladno odnosila da ikad dođem u Charnley. Ne želim ići tamo gdje me ne žele.

— Dragi moj mladiću — reče g. Satterthwaite — budete li malo manje mislili o dojmu koji ostavljate na druge ljude, bit ćete, smatram, mudriji i sretniji. A bilo bi dobro i da izbijete iz glave neke staromodne ideje, od kojih je jedna da porijeklo ima uopće neko

značenje u našim suvremenim uvjetima. Vi pripadate onim skladnim mladićima koje žene uvijek smatraju zgodnima, a vi ste vjerojatno, ako ne i zasigurno, genij. Samo to govorite sebi deset puta prije nego što svake večeri legnete u krevet i za tri mjeseca pođite posjetiti lady Charnley u Charnleyu. Ovo je moj savjet, a ja sam starac s velikim životnim iskustvom.

Veoma šarmantan smiješak iznenada ozari umjetnikovo lice. — Bili ste fantastično dobri prema meni — reče iznenada. Zgrabi ruku g. Satterthwaitea i čvrsto je stisne. — Beskrajno sam vam zahvalan. Sad moram krenuti. Mnogo vam hvala za jednu od najneobičnijih večeri koju sam ikad proveo.

Pogleda oko sebe da bi sa oprostio s još nekim, a onda se trgne. — Je li to moguće, gospodine? Vaš prijatelj je otišao. Nisam ni primijetio. On je prilično čudan svat, zar ne?

— On dolazi i odlazi — reče g. Satterthwaite. — To je jedna od njegovih osobina.

Ne možete ga uvijek vidjeti kako dolazi i odlazi.

— On je poput harlekina — reče Frank Bristow — nevidljiv — i srdačno se nasmije svojoj šali.

Ptica slomljena krila

G. Satterthwaite pogleda kroz prozor. Uporno je padala kiša. On zadrhti. Veoma malo ladanjskih kuća, razmišljao je, bilo je propisno zagrijavano. Raspoložila ga je pomisao da će za nekoliko sati juriti prema Londonu. Kad čovjek jedanput prijeđe šezdeset godina, London je zaista najbolje mjesto.

Osjećao se pomalo starim i jadnim. Većina gostiju na kućnoj zabavi bila je mlada, četvoro ih je upravo otišlo u knjižnicu da okušaju sreću. Pozvali su ga da im se pridruži ali je odbio. Nije nalazio nikakve zabave u monotonom prebrojavanju slova abecede i u uobičajenoj besmislenoj zbrci slova koja je nastajala iz toga.

Da, London je bio najbolji za nj. Bilo mu je drago što je odbio poziv Madge Keeley koja ga je prije pola sata nazvala pozivajući ga u Laidell. Mlada osoba, vrijedna divljenja, to je istina, ali London je bio bolji.

G. Satterthwaite ponovo zadrhti i sjeti se da je vatra u knjižnici obično ugodna.

Otvori vrata i odvaži se da oprezno uđe u zamračenu sobu.

— Ako ne smetam...

— Je li to bilo N ili M? Morat ćemo ponovo brojiti. Ne, naravno da ne, g. Satterthwaite. Znae, događale su se vrlo zanimljive stvari. Duh kaže da se zove Ada Spiers a ovaj John će se oženiti s nekom Gladys Bun vrlo skoro.

G. Satterthwaite sjedne u veliki naslonjač pred kaminom. Očni kapci mu se spustiše i on zadrijema. Povremeno bi se budio i slušao ulomke razgovora.

— Ne može biti — ako nije Rus. John, guraš. Vidio sam te. Vjerujem da stiže novi duh.

Još jedan period drijemanja. A tada ga jedno ime naglo potpuno razbudi.

— Q U I N. Je li tako? — Da, otkucalo je još jedanput »da«. — Quin. Imate li poruku za nekoga ovdje? Da. Za mene? Johna? Sarah? Evelyn? Ne — ali više nema nikoga ovdje. Ah! To je za g. Satterthwaitea, možda. Kaže: »Da«. G. Satterthwaite, poruka je za vas.

— Što kaže?

G. Satterthwaite je sad bio potpuno budan, sjedio je napet i uspravljen u stolcu, a oči su mu sjale.

Stol se zanjiše i jedna djevojka prebroji. — LAI — to je nemoguće — ništa ne znači.

Nijedna riječ ne počinje sa L A I.

— Nastavite — reče g. Satterthwaite, a naredba u njegovu glasu je bila tako oštra da su ga poslušali bez prigovora.

— L A I D E L —i još jedno L — to je, čini se, sve.

— Nastavite.

— Recite nam još, molim. Stanka.

— Čini se da nema više. Stol se sasvim smirio. Baš glupo.

— Ne — reče g. Satterthwaite zamišljeno. — Mislim da nije glupo.

Digne se i napusti sobu. Ode ravno do telefona. Ubrzo dobije vezu.

— Mogu li govoriti s gđicom Keelev? Jeste li to vi, Madge, draga moja? Predomislio bih se ako smijem i prihvatiti vaš ljubazni poziv.

Nije toliko hitno da se vratim u grad kao što sam mislio. Da — da — stići ću točno na večeru.

Spusti slušalicu a na njegovim uvelim obrazima pojavi se čudno rumenilo. G. Quin — tajanstveni g. Harlev Quin. G. Satterthwaite prebroji na prste susrete koji su ga doveli u vezu s tim tajanstvenim čovjekom. Tamo gdje je g. Quin umiješan — svašta se događalo! što se dogodilo ili će se dogoditi u Laidellu?

Što god bilo, bit će posla za njega, za g. Satterthwaitea. Ovako ili onako, morat će odigrati aktivnu ulogu. U to je bio siguran.

Laidell je bila velika kuća. Vlasnik David Keelev bio je od onih mirnih ljudi neodređene ličnosti koje, čini se, smatraju dijelom pokućstva. Njihova neupadljivost nije imala nikakve veze s intelektualnim sposobnostima. David Keelev je bio briljantan matematičar i napisao je knjigu potpuno nerazumljivu za devedeset devet posto ljudi. Ali poput toliko osoba briljantna uma, nije zračio nikakvom tjelesnom snagom ili privlačnošću. Bila je uobičajena šala da je David Keeley pravi »nevidljivi čovjek«. Sluge su prolazile mimo njega i ne osvrnuvši se, a gosti su zaboravljali da mu kažu »drago mi je« ili »do viđenja«.

Njegova kćerka Madge bila je sasvim drukčija. Bila je stasita, uspravna mlada djevojka koja je pucala od snage i životne radosti. Temeljita, zdrava, normalna i vrlo lijepa.

Ona je primila g. Satterthwaitea kad je stigao.

— Baš je lijepo od vas što ste došli — ipak.

— Vrlo je lijepo od vas što ste mi dopustili da se predomislim. Madge, draga moja, izgledate vrlo dobro.

— Ja sam uvijek dobro.

— Da, znam. Ali više od toga. Izgledate — pa, cvjetate, rekao bih. Je li se nešto dogodilo? Nešto— no — naročito?

Ona se nasmije — malo pocrveni. — Strašno je to, g. Satterthwaite. Vi uvijek sve pogodite.

— Dakle to je to, je li? — On je uzme za ruku.

— Naišao je Amor?

To je bio staromodni izraz, ali Madge to nije smetalo. Njoj su se sviđale staromodne manire g. Satterthwaitea.

— Pretpostavljam da jest. Ali nitko ne smije znati. To je tajna. Ipak, uistinu mi ne smeta što vi znate, g. Satterthwaite. Vi ste uvijek tako dragi i puni razumijevanja.

G. Satterthwaite je uživao u tuđim romansama. Bio je sentimentaln, viktorijanski.

— Ne smijem pitati tko je sretnik? Dakle, sve što mogu reći jest da se nadam da je vrijedan časti koju mu ukazujete.

Baš je srce, taj stari g. Satterthwaite, pomisli Madge.

— Oh! Mislim da ćemo se vrlo dobro slagati — reče. — Vidite, volimo iste stvari a to je vrlo važno, zar ne? Uistinu imamo mnogo toga zajedničkog — i znamo sve jedni o drugome, i tako. To se već dugo sprema. To vam daje tako ugodan osjećaj sigurnosti, zar ne?

— Nedvojbeno — reče g. Satterthwaite. — Ali iz vlastitog iskustva znam da čovjek nikad ne može znati sve o drugome. U tome je zanimljivost i čar života.

— To ću riskirati — reče Madge, smijući se i oni odu da se presvuku za večeru.

G. Satterthwaite je zakasnio. Nije poveo svog sobara, a uvijek bi ga uzrujalo kad bi mu stranac raspremio stvari. Sišao je i našao da su se svi skupili, a Madge samo reče nekonvencionalno:

— Evo g. Satterthwaitea. Gladna sam kao vuk. Uđimo.

Ona krene prva s visokom sijedom ženom — vrlo markantnom. Imala je jasan, prilično jetki glas, a lice joj je bilo čistih crta i prilično lijepo.

— Drago mi je, Satterthwaite — reče g. Keelev. G. Satterthwaite se trgne. — Kako ste — reče.

— Bojim se da vas nisam vidio.

— Nitko mene ne vidi — reče g. Keelev žalosno.

Ušli su. Stol je bio nizak, ovalan, od mahagonija. G. Satterthwaite je smješten između svoje mlade domaćice i niske, tamnolute djevojke, s jakim glasom i zvonkim, izrazitim smijehom koji je više izražavao odlučnost da bude po svaku cijenu vesela nego neku istinitu radost, čini se, zvala se Doris i bila je onaj tip mlade žene kakav je g. Satterthwaiteu bio vrlo odbojan. Nije imala, po njegovu mišljenju, nikakvo opravdanje za svoje postojanje.

S Madgine druge strane bio je čovjek tridesetih godina, a njegova sličnost sa sijedom ženom pokazivala je da joj je sin.

Do njega.

G. Satterthwaite zaustavi dah.

Nije znao točno što je to. Nije bila ljepota. Bilo je nešto drugo — nešto mnogo neuhvatljivije i neopipljivije od ljepote.

Slušala je prilično dosadno pričanje g. Keeleya, kako je uobičajeno za večerom, s glavom malo nagnutom ustranu. Bila je prisutna, činilo se g. Satterthwaiteu — a ipak nije bila prisutna! Bila je nekako mnogo nestvarni ja od bilo koga drugog za ovalnim stolom. Nešto u njenu nagnutu tijelu bilo je krasno — više nego krasno. Ona digne pogled — oči joj se susretnu s očima g. Satterthwaitea preko stola na trenutak — a riječ koju je tražio padne mu na pamet.

Opčaravanje — to je ono pravo. Imala je moć da opčara. Mogla je biti od onih osoba koje su samo napola ljudi — tajanstvenih stvorenja iz Šupljih brda. Svatko je uz nju izgledao previše stvaran.

Ali na čudan način, ona je ujedno izazivala njegovo sažaljenje. Kao da ju je poluljudskost učinila defektnom. Tražio je izraz i našao ga. Ptica slomljena krila, pomisli g. Satterthwaite.

Zadovoljan, skrene misli na temu o kojoj se upravo razgovaralo za stolom i ponada se da Doris nije primijetila njegovu rastresenost. Kad se ona okrenula čovjeku s druge strane — čovjeku kojeg je g. Satterthwaite jedva primijetio — on se okrene Madge.

— Tko je dama koja sjedi do vašeg oca? — upita tiho.

— Gđa Graham? Oh, ne! Sigurno mislite Mabelle. Zar je ne poznajete? Mabelle Anneslev. Bila je Clydesleyeva — jedna od zlosretnih Clydesleevih.

On se lecne. Zlosretni Clydesleyevi. Sjećao se. Brat se ustrijelio, jedna sestra utopila, druga je poginula u potresu, čudna obitelj, osuđena na propast. Ova djevojka mora da je najmlađa od njih.

Njegove misli iznenadno su prekinute. Madr geina ruka dotakne njegovu pod stolom.

Svi su ostali razgovarali. Ona malo nagne glavu nalijevo. — To je on — promrmlja bez prijelaza. G. Satterthwaite brzo kinine da je shvatio. Dakle, ovaj mladi Graham je Madgein izbor. Pa, što se tiče izgleda, nije mogla bolje odabrati — a g. Satterthwaite je bio mudar. Ugodan, simpatičan, prilično prozaičan mladić. Oni će biti krasan par — neće biti nikakvih gluposti ni sa jedne strane — dobri, zdravi, društveni mladi ljudi.

Laidellom se upravljalo na starinski način. Gospođe su prve napustile blagovaonicu.

G. Satterthwaite se uputi prema Grahamu i započne s njime razgovor. Njegov sud o mladiću se potvrdi, a ipak ga se nešto dojmilo kao sasvim nesvojstveno tom tipu ljudi. Roger Graham je bio odsutan duhom, činilo se da su mu misli daleko, ruka mu je zadrhtala dok je vraćao čašu na stol.

Nešto ga muči, pomisli G. Satterthwaite. To nipošto nije toliko važno kao što misli da jest. rekao bih. Ipak, pitam se što je to.

G. Satterthwaite je imao naviku da proguta tabletu za probavu nakon jela. Pošto je smetnuo s uma da ih ponese kad je silazio, popne se do svoje sobe da ih uzme.

Silazeći prema salonu pošao je kroz prizemlje. Na pola puta nalazila se soba koju su zvali soba s terasom. Kad je G. Satterthwaite bacio pogled kroz otvorena vrata, stao je kao ukopan.

Soba je bila puna mjesečine. Rešetkasta stakla davala su joj čudnu pravilnu šaru.

Jedna osoba je sjedila na niskom pragu prozora, nagnuta malo ustranu i tiho prebiralala po žicama ukelelea — ne u ritmu džeza, nego u jednom mnogo starijem ritmu, ritmu vilinskih konja koji kaskaju po vilinskim brežuljcima.

G. Satterthwaite je stajao opčinjen. Ona je imala haljinu od tamnoplavog sifona, nabranu čipkom, i plisiranu tako da je izgledala poput perja na ptici. Bila je nagnuta nad instrument, i tiho pjevušila uz melodiju koju je izvodila na njemu.

On uđe u sobu — polako, korak po korak. Bio joj je blizu kad je digla oči i ugledala ga. Nije se trgnula, primijetio je, niti se iznenadila.

— Nadam se da ne smetam — počne on.

— Molim vas — sjednite.

Sjeo je na stolicu od hrastovine blizu nje. Pjevušila je tiho ispod glasa.

— Ima mnogo čarolije večeras — reče ona. — Slažete se?

— Da, bilo je mnogo čarolije.

— Željeli su da donesem svoj uke — objasni. — I dok sam prolazila, pomislila sam da bi bilo divno biti ovdje sam — u mraku i mjesečini.

— Onda ja — g. Satterthwaite napola ustane, ali ga ona zaustavi.

— Ne idite. Vi — vi se nekako uklapate. Čudno — ali to je istina.

On opet sjedne.

— Bila je to neka čudna večer — reče ona. — Bila sam u šumi, kasno poslije podne, i susrela jednog čovjeka — tako čudan tip — visok, taman, kao izgubljena duša. Sunce je zalazilo, a svjetlo koje je prodiralo kroz granje drveća davalo mu je izgled harlekina.

— Htjela sam razgovarati s njim — on — on je sličio nekome koga poznajem. Ali izgubila sam ga u šumi.

— Mislim da ga poznajem — reče g. Satterthwaite.

— Zbilja? On je — zanimljiv, zar ne?

— Da, zanimljiv je.

Nastane stanka. G. Satterthwaite je bio zbunjen. Postojalo je nešto, osjećao je, nešto što bi se moralo učiniti — a nije znao što je to. Ali svakako — svakako to ima neke veze s ovom djevojkom. On reče prilično nespretno: — Katkada — kad je čovjek nesretan — želi pobjeći..

— Da. To je istina. — Ona se naglo prekine. — Oh! Shvaćam što želite reći. Ali varate se. Baš je suprotno. Htjela sam biti sama jer sam sretna.

— Sretna?

— Strašno sretna.

Govorila je sasvim tiho, a g. Satterthwaite iznenada je shvatio. Ono što ova djevojka podrazumijeva pod »biti sretan« nije bilo identično istim riječima Madge Keeley. Sreća je za Mabelle Annesley značila nešto poput intenzivne i žive ekstaze — nešto što nije samo ljudsko nego više od toga. On ustukne.

— Ja — nisam znao — počeo je nespretno.

— Naravno, niste ni mogli. A i nije — zapravo — nisam još sretna — ali ću biti.

— Nagne se naprijed. — Znete li kako je to stajati u šumi — velikoj šumi, a svuda oko vas tamne sjene i stabla — u šumi iz koje možda nikad nećete izići — a tada, iznenada — upravo pred vama, ugledate zemlju svojih snova — blistavu i lijepu — samo morate izići iz šume i tame i naći ćete se u njoj?

— Toliko mnogo stvari izgleda lijepo — prije nego što ih dosegne. Neke od najružnijih stvari na svijetu izgledaju najljepše.

Začu se nečiji korak. G. Satterthwaite okrene glavu. Tamo je stajao čovjek svijetle puti s glupim, bezizražajnim licem. To je bio čovjek kojeg je g. Satterthwaite jedva primijetio za stolom.

— Čekaju te, Mabelle — reče on.

Ona se dignu, izraz je nestao s njena lica, glas joj je bio jednoličan i miran.

— Dolazim, Gerard — reče. — Razgovarala sam sa g. Satterthwaiteom.

Ona iziđe iz sobe a g. Satterthwaite ju je slijedio. On okrene glavu i, gledajući preko ramena dok je hodao, uhvati izraz na licu njena muža, gladni, očajni pogled.

Opčaranost, pomisli g. Satterthwaite. On je osjeća skroz naskroz. Jadni momak — jadni momak.

Salon je bio dobro osvijetljen. Madge i Doris Coles razgalamile su se prekoravajući je. — Mabelle, gade mali — nije te bilo čitavu vječnost.

Ona sjedne na nisku stolicu, ugodi ukelele i počne pjevati. Svi se pridruže. Je li moguće, pomisli g. Satterthwaite, da je toliko idiotskih pjesama napisano o »Mojoj maloju«.

Ali je morao priznati da je sinkopirana žalobna melodija dirljiva. Premda, naravno, nije se mogla ni usporediti sa starinskim valcerom.

Zrak se jako zadimio. Sinkopirani ritam se nastavi.

Nema konverzacije, pomisli g. Satterthwaite. Nema dobre glazbe. Nema mira.

Poželio je da svijet nije postao tako bučan.

Iznenada se Mabelle Anneslev prekine, smiješeći mu se preko sobe i počne pjevati jednu Griegovu pjesmu.

»Moj labude — moj ljepotane«

Bila je to najdraža pjesma g. Satterthwaitea. Sviđala mu se ta nota iskrenog iznenađenja na kraju.

»Je li to bio samo labud dakle? Labud dakle?«

Nakon toga društvo se razide. Madge ponudi piće dok je njen otac dignuo ostavljeni ukelele i počeo prebirati po njemu rastreseno. Gosti poželješe jedni drugima laku noć i pođu prema vratima. Svi su govorili u isti glas. Gerard Anneslev se odšulja neprimjetno, napuštajući ostale.

Pred vratima salona, g. Satterthwaite poželi ceremonijalno gđi Graham laku noć.

Postojala su dva stepeništa, jedno blizu, a drugo na kraju dugog hodnika. Ovo drugo je vodilo do sobe g. Satterthwaitea. Gđa Graham i njen sin prođu uz bliže stepenice, a mirni Gerard Anneslev ih je već pretekao.

— Najbolje da uzmeš svoj ukelele, Mabel e — reče Madge. — Zaboravit ćeš ga ujutro ako ga ne uzmeš. Moraš tako rano krenuti.

— Dođite, g. Satterthwaite — reče Doris Coles, hvatajući ga neobuzdano za ruku. — Tko rano liježe... itd.

Madge ga uhvati za drugu ruku i svi troje odjure kroz hodnik uz Dorisin grohotan smijeh. Zastali su na kraju hodnika da pričekaju Davida Keeleva, koji ih je slijedio mnogo staloženijim korakom, gaseći usput električna svjetla. Njih četvero odoše zajedno gore.

Slijedećeg jutra se g. Satterthwaite upravo spremao da siđe u blagovaonicu na doručak kad začuje lagano kucanje na vratima i Madge Keeley uđe. Lice joj je bilo mrtvački blijedo i sva se tresla.

— Oh! G. Satterthwaite.

— Drago moje dijete, što se dogodilo? — Uzme je za ruku.

— Mabelle — Mabelle Anneslev ..

— Da?

Sto se dogodilo? što? Nešto strašno — to je znao. Madge je jedva izrekla riječi:

— Ona — ona se objesila sinoć. Na unutrašnjoj strani vrata svoje sobe. Oh! To je previše grozno. — Ona se slomi — jecajući.

Objesila se. Nemoguće. Neshvatljivo.

Izgovori par utješnih riječi Madge i požuri dolje. Našao je Davida Keeleva zbunjena i izgubljena.

— Nazvao sam policiju, Satterthwaite. Očigledno se to mora učiniti. Liječnik je tako rekao. Upravo je završio s pregledom — bože blagi, to je grozno. Mora da je bila očajno nesretna — kad je to tako učinila. Čudno, ta njena pjesma sinoć. Labuđi pjev, je li? Izgledala je poput labuda — crnog labuda.

— Da.

— Labuđi pjev — ponovi Keelev. — To pokazuje da joj je to bilo na umu, je li?

— Čini se da je tako — da, svakako se čini da je tako.

On je oklijevao, a zatim upita može li vidjeti, ako, to jest...

Njegov domaćin ga je shvatio. - Ako želite — zaboravio sam da vas zanimaju ljudske tragedije.

On ga povede po širokom stepeništu. G. Satterthwaite ga je slijedio. Na vrhu je bila soba koju je zauzimao Roger Granam, a nasuprot njoj na drugoj strani hodnika, soba njegove majke. Vrata ove bila su pritvorena a slabi oblačić dima lelujao je kroz njih.

G. Satterthwaite se iznenadio. Nije se nadao da je gđa Graham žena koja puši tako rano ujutro. Zapravo, mislio je da ona uopće ne puši.

Prošli su hodnikom do pretposljednjih vrata. David Keeley uđe u sobu, a g. Satterthwaite za njim."

Soba nije bila velika a imala je izgled muške sobe. Jedna vrata su vodila u drugu sobu. Komadić odrezana konopca još je visio s kuke visoko na vratima. Na krevetu..

G. Satterthwaite je stajao minutu gledajući hrpu zgužvanog sifona. Primijetio je da ima nabranu čipku i da je plisiran poput ptičjeg perja. Lice, nakon prvog pogleda, nije više pogledao.

Prešao je pogledom od vrata s uzetom, koje se njihalo, do vrata koja su povezivala dvije sobe kroz koja su ušli.

— Jesu li bila otvorena?

— Da. Barem tako kaže služavka.

— Anneslev je unutra spavao? Zar nije ništa čuo?

— On kaže — ništa.

— Gotovo nevjerojatno — promrmlja g. Satterthwaite. Pogleda ponovo priliku na krevetu.

— Gdje je?

— Anneslev? Dolje s liječnikom.

Sišli su i vidjeli da je stigao inspektor policije. G. Satterthwaite se ugodno iznenadio kad je prepoznao svog starog poznanika, inspektora Winkfielda.

Inspektor ode gore s liječnikom i za nekoliko minuta svi su gosti i domaćini zamoljeni da se skupe u salonu.

Zastori su bili navučeni i cijela soba je imala sumorni izgled. Doris Coles se doimala uplašenom. Povremeno je dodirivala oči maramicom. Madge je bila odlučna i pažljiva, njeni osjećaji su već bili potpuno pod kontrolom. Gđa Graham je bila sabrana kao i uvijek, lica ozbiljna i besćutna. činilo se da je tragedija pogodila njena sina žešće nego ikoga drugog. Jutros je nalikovao pravoj ruševini. David Keelev, kao obično, povukao se u pozadinu.

Ucviljeni suprug je sjedio sam, malo podalje od drugih. Imao je čudan, ošamućen izgled kao da jedva shvaća što se dogodilo.

G. Satterthwaite, naizgled miran, u sebi je kipio od važnosti zadatka koji uskoro valja obaviti.

Inspektor Winkfield i doktor Morris uđu i zatvore vrata za sobom. Inspektor pročisti grlo i reče: — Ovo je vrlo tužan događaj — vrlo tužan. U ovim uvjetima, potrebno je da svakome postavim nekoliko

pitanja. Siguran sam da nećete imati ništa protiv. Počet ću sa g. Annesleyem. Oprostite mi što pitam, gospodine, je li vaša gospođa ikad prijetila da će oduzeti sebi život?

G. Satterthwaite otvori usta, ali ih opet zatvori. Bilo je vremena. Bolje je ne govoriti prerano.

— Ja — ne, mislim da nije.

U glasu mu je bilo toliko oklijevanja, toliko je bio čudan da su ga svi pogledali.

— Niste sigurni, gospodine?

— Da — ja sam — sasvim siguran da nije.

— Jeste li bili svjesni toga da je na bilo koji način bila nesretna?

— Ne, ja — ne, nisam.

— Ništa vam nije rekla? Da je deprimirana, na primjer?

— Ne, ništa.

Štoga god je inspektor pomislio, nije rekao ništa. Umjesto toga prešao je na slijedeće pitanje. — Hoćete li mi opisati ukratko događaje od sinoć?

— Svi smo otišli spavati. Odmah sam zaspao i nisam čuo ništa. Ujutro me probudio vrisak sobarice. Požurio sam u susjednu sobu i pronašao svoju ženu — i pronašao je...

Glas mu se slomi. Inspektor kimne.

— Da, da, to je dovoljno. Ne moramo u to ulaziti. Kad ste posljednji put vidjeli svoju ženu prethodne noći?

— Ja — dolje.

— Dolje?

— Da, svi smo zajedno napustili salon. Ja sam otišao ravno gore a drugi su ostali razgovarati u predsoblju.

— A jeste li vidjeli ponovo svoju ženu? Nije vam zaželjela laku noć kad je došla gore na spavanje?

— Spavao sam kad se popela.

— Ali — ona vas je slijedila za nekoliko minuta. Točno, zar ne, gospodine? — On pogleda Davida Keeleva, koji kimne.

— Ona se nije popela još pola sata. Anneslev je govorio tvrdoglavo. Inspektorove oči odlutaju blago do gđe Graham. — Nije ostala u vašoj sobi na razgovoru, gospođo?

Da li se to g. Satterthwaiteu pričinilo, ili je nastupila kratka stanka prije nego što je gđa Graham, sa svojom uobičajenom mirnom odlučnošću, rekla: — Ne, ja sam otišla ravno u svoju sobu i zatvorila vrata. Nisam čula ništa.

— A vi kažete, gospodine — inspektor se opet okrene Anneslevu — da ste spavali i niste čuli ništa. Vrata između dvije sobe su bila otvorena, zar ne?

— Ja — ja vjerujem da jesu. Ali moja žena je mogla ući u svoju sobu kroz druga vrata iz hodnika.

— čak i da je tako, čuli bi se neki zvukovi — prigušena buka, lupkanje potpetica .

— Ne.

Progovorio je g. Satterthwaite žestoko, nesposoban da se zaustavi. Sve su se oči okrenule prema njemu začuđeno. On je postao nervozan, počeo zamuckivati i pocrvenio je.

— Ja — molim vas oprostite, inspektore. Ali moram govoriti. Na krivom ste putu — sasvim krivom. Gđa Anneslev se nije ubila — siguran sam u to. Ona je ubijena.

Nastane mrtva tišina, zatim inspektor Winkfield reče mirno: — što vas navodi da to kažete, gospodine?

— Ja — imam osjećaj. Veoma jak osjećaj.

— Ali mislim, gospodine, da mora postojati nešto više od toga. Mora postojati neki konkretan razlog.

Pa naravno da je postojao konkretni razlog. Postojala je tajanstvena poruka g. Quina. Ali ne možete to reći policijskom inspektor. G. Satterthwaite se očajno uzvrpolji, i sjeti se.

— Kad smo sinoć razgovarali, rekla je da je vrlo sretna. Vrlo sretna — baš to. To nije slično ženi koja razmišlja da počini samoubojstvo.

Pobjedonosno je gledao. — Otišla je u salon da uzme svoj ukelele da ga ne zaboravi ujutro. To također ne upozorava na samoubojstvo.

— Ne — prizna inspektor. — Ne, možda ne.

— Okrene se Davidu Keelevu. — Je li ponijela ukelele sa sobom gore?

Matematičar se pokušavao prisjetiti. — Mislim — da jest. Popela se noseći ga u ruci.

Sjećam se da sam ga vidio dok je zaokretala za ugao stepeništa prije nego što sam ugasio svjetla tu dolje.

— Ali! — vikne Madge. — Ali sad je tu. — Ona dramatski pokaže ukelele koji je ležao na stolu.

— To je čudno — reče inspektor. On brzo zakorakne i pozvoni.

Kratkom naredbom pošalje upravitelja da nađe sobaricu čiji je posao bio da sprema sobe. Ona dođe i čvrsto ustvrdi da je ukelele bio tu već ujutro kad je brisala prašinu.

Inspektor Winkfield je otpusti i reče otresito:

— Htio bih razgovarati s g. Satterthwaiteom na samo, molim vas. Svi drugi možete otići. Ali nitko ne smije napustiti kuću.

G. Satterthwaite započne govoriti čim su se iza ostalih zatvorila vrata. — Ja — siguran sam, inspektore, da slučaj vodite izvrsno. Izvrsno. Samo osjećam da — kao što kažem, pošto imam taj jaki osjećaj..

Inspektor ga prekine podigavši ruku. — Imate potpuno pravo¹, g. Satterthwaite.

Gospođa je ubijena.

— Znali ste to? — G. Satterthwaite se ozlovolji.

— Nešto je zbunjivalo doktora Morrisa. — On pogleda liječnika, koji je ostao u sobi i koji je dva-tri puta odlučno kimnuo glavom. — Temeljito smo ispitali stvari.

Konopac koji je bio oko njena vrata nije konopac kojim je zadavljena — bilo je to nešto mnogo tanje, nešto poput žice. Urezalo se u meso. Trag konopca je stavljen preko njega. Zadavljena je, a onda obješena na vrata da bi izgledalo kao samoubojstvo.

— Ali tko?

— Da — reče inspektor. — Tko? To je pitanje, što je s mužem koji je spavao u susjednoj sobi, koji nije ženi poželio ni laku noć i nije ništa čuo? Rekao bih da ne moramo daleko tražiti. Moramo ispitati kakvi su bili njihovi odnosi. U tome nam možete vi pomoći g. Satterthwaite. Vi imate prilaz ovdje, i možete otkriti ono što mi ne možemo. Pronađite kakvi su odnosi vladali između njih dvoje.

— Nekako mi se ne sviđa — počne g. Satterthwaite, ukočivši se.

— To ne bi bilo prvo ubojstvo u kojem ste nam pomogli. Sjećam se slučaja gđe Strangeways. Vi imate njuh za takve stvari, gospodine. Savršen njuh.

Da, bila je to istina — on je imao njuh. Mirno reče: — Učinit ću što mogu, inspektore.

Je li Gerard Anneslev ubio svoju ženu? Da li je? G. Satterthwaite se sjeti onog pogleda jada od sinoć. On ju je volio — i patio je. Patnja tjera čovjeka na čudne reakcije.

Ali postojalo je i nešto drugo — neki drugi faktor. Mabelle je govorila o sebi kao da izlazi iz šume — radovala se sreći — ne mirnoj, razumnoj sreći — nego sreći koja je bila nerazumna — divlja ekstaza.

Ako je Gerard Anneslev govorio istinu, Mabelle je došla u svoju sobu barem pola sata poslije njega. A ipak ju je David Keelev vidio kako se penje stepenicama. U tom krilu bile su još dvije sobe zauzete, soba gđe Granam i njena sina.

Njena sina. Ali on i Madge ..

Madge bi to svakako otkrila. Ali Madge nije bila čovjek koji bi prozreo stvari. Ipak nema dima bez vatre.

Dim!

Sjetio se. Oblačić dima kros vrata sobe gđe Graham.

Poslušao je svoj nagon. Popeo se stepenicama ravno u njenu sobu. Bila je prazna.

Zatvori vrata za sobom i zaključa ih.

Ode do rešetke na kaminu. Hrpa pepela. On je pažljivo prekopa prstima. Imao je sreće. U samoj sredini bilo je nekoliko nedogorjelih

ostataka — pisama.

Odlomci su bili mali, ali su mu otkrili nešto značajno.

Život može biti divan, Rogere, ljubavi. Nisam to do sada znala — moj čitav život je bio poput sna dok nisam tebe srela. Rogere — Gerard zna, mislim — žao mi je, ali što se može učiniti? Ništa mi nije stvarno osim tebe, Rogere. Uskoro ćemo biti zajedno.

Što ćeš mi reći M Laidellu, Rogere? Pišeš mi čudnovato — ali ja se ne bojim.

G. Satterthwaite pažljivo stavi te ostatke u jednu kuvertu koju je uzeo s pisaćeg stola. Ode do vrata, otključa ih, a kad ih je otvorio, našao se licem u lice s gđom Graham.

Bio je to neugodan trenutak i g. Satterthwaite je na časak bio posramljen. Učini ono što je možda bilo najbolje, a to je da napadne iskrenošću:

— Pretraživao sam vašu sobu, gđo Graham. Pronašao sam nešto — snop nepotpuno spaljenih pisama.

Val panike prijeđe njezinim licem. Nestane u trenu, ali je bio na njemu.

— Pisma gđe Anneslev vašemu sinu.

Ona je oklijevala trenutak, a zatim reče mirno: — Znači tako je. Mislila sam da su dokraja izgorjela.

— Zašto ste ih spalili.

— Moj sin je zaručen i oženit će se. Ta pisma — da su iznijeta u javnost zbog samoubojstva te jadne djevojke — mogla bi izazvati mnogo boli i nevolja.

— Vaš sin je sam mogao spaliti svoja pisma. Na ovo nije imala spreman odgovor. G. Satterthwaite nastavi iskorištavati svoju

prednost.

— Našli ste pisma u njegovoj sobi, donijeli ih u svoju i spalili. Zašto? Bojali ste se, gđo Graham.

— Nemam običaj bojati se, g. Satterthwaite.

— Ali — u ovom slučaju bili ste očajni.

— Očajna?

— Vašem sinu je mogla zaprijetiti opasnost da bude uhapšen za ubojstvo.

— Ubojstvo!

Primijetio je da je probljedila; nastavi brzo:

— Čuli ste kad je gđa Annesley ušla u sobu vašeg sina. Je li joj već prije rekao o svojim zarukama? Ne, vidim da nije. Rekao joj je tada. Posvadili su se, i on je...

— To je laž!

I toliko su se zanijali u svojem dvoboju riječima, da nisu čuli korake koji su se približavali. Roger Graham neprimjetno im je prišao s leđa.

— Sve je u redu, majko. Nemoj se — brinuti. Dođite u moju sobu, g. Satterthwaite.

G. Satterthwaite ga je slijedio u sobu. Gđa Graham se okrenula i nije ih pokušavala slijediti. Roger Graham zatvori vrata.

— Slušajte, g. Satterthwaite. Vi mislite da sam ubio Mabelle. Mislite da sam je zadavio — ovdje — i poslije je odnio i objesio na ta vrata — kad su svi spavali?

G. Satterthwaite se zagleda u njega. — Ne, ne mislim tako — izjavi neočekivano.

— Hvala bogu. Ne bih mogao ubiti Mabelle. Ja — ja sam je volio. Ili nisam? Ne znam. To je čvor koji ne mogu raspetljati. Draga mi je Madge — uvijek mi je bila. A ona je izvrstan čovjek. Pristajemo jedno drugome. Ali Mabelle je bila drukčija. Bila je to — ne mogu objasniti — neka opčaranost. Mislim da sam je se bojao.

G. Satterthwaite kimne.

— Bilo je to ludilo — nekakva zbunjujuća ekstaza. Ali bilo je nemoguće. Ne bi valjalo. Tako nešto — ne traje dugo. Sada znam što znači kad te netko opčara.

— Da, mora da je bilo tako — potvrdi g. Satterthwaite zamišljeno.

— Ja — ja sam se htio izvući iz svega toga. Namjeravao sam reći Mabelle — sinoć.

— Ali niste?

— Nisam — čvrsto reče Graham. — Kunem vam se, g. Satterthwaite, da je nisam uopće vidio pošto sam joj dolje poželio laku noć.

— Vjerujem vam — reče g. Satterthwaite. Digne se. Roger Graham nije ubio Mabelle Anneslev. Mogao je pobjeći od nje, ali je nije mogao ubiti. Bojao je se, bojao se te njene divlje, neshvatljive vilinske moći. Upoznao je opčaranost — i okrenuo joj leđa.

Odlučio se za sigurnu, razumnu vezu za koju je znao da će uspjeti i odrekao se neshvatljiva sna koji bi ga odveo ni sam nije znao kamo.

On je bio razuman mladić i, zapravo, nezanimljiv g. Satterthwaiteu, koji je bio umjetnik i poznavalac života.

Ostavio je Rogera Grahama u njegovoj sobi i sišao dolje. Salon je bio prazan.

Mabellin ukelele ležao je na stolici uz prozor. On ga digne i rastreseno prevuče prstima po žicama. Ništa nije znao o tom

instrumentu, ali je osjetio da je sasvim neusklađen. Za pokus okrene ključ.

U sobu uđe Doris Coles. — Uke jadne Mabelle — kazala je prijekorno.

Upravo to je izazvalo tvrdoglavost g. Satterthwaitea.

— Ugodite mi ga, ako znate.

— Naravno da znam — uvrijedila se zbog nagovještaja njene nesposobnosti.

Uzme mu ga, tržne jednu žicu, okrene energično ključ — a žica pukne.

— Ali što je ovo? Ah, sad shvaćam! Ali kako je to čudno. To je kriva žica — za cijeli ton previsoka. To je žica A. Koji ju je glupan stavio. Jasno da puca kad je pokušaš ugoditi.

— Glupi su — reče g. Satterthwaite. — čak kad nastoje biti pametni.

Njegov ton je bio tako čudan da se ona zablene u njega. On uzme ukelele od nje i skine puknutu žicu. Iziđe iz sobe, noseći je u ruci. U knjižnici nađe Davida Keeleva.

— Evo — reče on i pruži mu žicu. Keelev je uzme. — što je to?

— Puknuta žica ukelelea. — Zastane, a zatim nastavi: — Što ste učinili s onom drugom?

— Drugom?

— Onom kojom ste je zadavili. Bili ste vrlo mudri, zar ne? Sve je obavljeno vrlo brzo — u tom trenutku mi smo se svi smijali i razgovarali u predsoblju.

— Mabelle se vratila u ovu sobu po svoj ukelele. Vi ste prije toga izvukli žicu. Savili ste je oko njena vrata i zadavili je. Zatim ste izišli,

zaključali vrata i pridružili nam se.

Poslije u gluho doba noći, sišli ste i — i uklonili tijelo, objesivši ga na vrata njene sobe. A stavili ste drugu žicu na ukelele — ali to je bila kriva žica. Ipak ste bili glupi!

Nastane stanka.

— Ali zašto ste to učinili? — reče g. Satterthwaite.

G. Keelev se čudno, sitno zahihoće i g. Satterthwaiteu postane zlo.

— Bilo je sasvim jednostavno — reče on. — Zato! A ipak me nitko nije primijetio.

Nikad nitko nije primjećivao što radini. Pomislio sam — pomislio sam da ću se narugati.

I ponovo se podmuklo, sitno zahihoće i pogleda g. Satterthwaitea očima luđaka.

G. Satterthwaite je bio sretan što je tog trenutka u sobu ušao inspektor Winkfield.

Dvadeset četiri sata kasnije, na putu u London, g. Satterthwaite se probudi iz drijemeža i ugleda visokog, tamnog čovjeka kako sjedi nasuprot njemu u kupeu vlaka. Sve u svemu, nije se iznenadio.

— Dragi moj g. Quin!

— Da — tu sam.

— Jedva vam mogu pogledati u oči. Stidim se. Pretrpio sam neuspjeh — polako reče g. Satterthwaite.

— Jeste li sigurni u to?

— Nisam je spasio.

— Ali otkrili ste istinu?

— Da, to je točno. Jedan ili drugi mladić mogao je biti optužen — mogao je biti proglašen krivim. U svakom slučaju, spasio sam barem jednom čovjeku život. Ali ona — ona — ta čudna opčaravajuća osoba. — Glas mu se slomi. G. Quin ga pogleda.

— Je li smrt najgore zlo koje nekoga može snaći?

— Ja — pa — možda — nije.

G. Satterthwaite se sjeti — Madge i Roger Grahom — Mabellino lice na mjesecini — njena nepomućena nadzemaljska sreća.

— Nije — priznao je. — Možda smrt nije najgore zlo.

Sjeti se nabranog plavog sifona njene haljine koji mu se činio poput perja ptice, ptice slomljena krila.

Kad je digao pogled, vidio je da je sam. G. Quina više nije bilo. Ali nešto je ostavio za sobom.

Na sjedištu je bila grubo izrađena ptica od nekog mutnoplavog kamena. Vjerojatno nije imala veliku umjetničku vrijednost. Ali bilo je u njoj nešto drugo.

Imala je nešto neodređeno očaravajuće.

Tako je rekao g. Satterthwaite — a g. Satterthwaite se razumio u to.

Čovjek mora

G. Satterthwaite se osjećao starim. Možda se tome i nije trebalo čuditi, jer je po mišljenju mnogih ljudi bio star. Bezobzirna mladež govorila bi: »Stari Satterthwaite? Oh. Sigurno mu je sto godina — u svakom slučaju, najmanje osamdeset.« A i najljubaznije djevojke govorile su blago: »Oh! Satterthwaite. Da, on je vrlo star. Mora da mu je šezdeset.« To je bilo gotovo gore, jer mu je bilo šezdeset devet.

Međutim, s njegova vlastita gledišta, nije bio star. šezdeset devet godina su zanimljive godine — Godine beskrajnih mogućnosti — godine kad konačno životno iskustvo počinje dolaziti do izražaja. Ali osjećati se starim — to je nešto drugo— to je umorno, obeshrabreno psihičko stanje kad čovjek sebi postavlja tjeskobna pitanja. Tko je on napokon? Sitni, smežurani postariji čovjek, bez igdje ikoga, bez rodbine.

Posjeduje jedino vrijednu umjetničku zbirku koja mu se ovog trenutka činila nevažnom. Bez ikoga tko bi se brinuo — je li živ ili mrtav. G. Satterthwaite se prekine. Bilo je glupo i beskorisno to o čemu je razmišljao. Znao je to vrlo dobro, tko bi to znao bolje od njega, da je mogao doživjeti da ga žena mrzi, ili obratno, da on mrzi nju, da bi djeca bila stalan izvor brige i nevolja i da bi ga uvelike ograničavala, raspoložujući njegovim vremenom i ljubavlju.

Biti na sigurnom i udobnom, govorio je g. Satterthwaite odlučno — to je ono pravo.

Posljednja misao podsjeti ga na pismo koje je primio toga jutra. Izvuče ga iz džepa i ponovo pročita, uživajući u sadržaju. Kao prvo, bilo je od jedne vojvotkinje, a g. Satterthwaite je volio primati pisma od vojvotkinja. Istina, pismo je počinjalo traženjem velikog priloga za dobrotvorne svrhe i da nije toga ona vjerojatno nikad ne bi pisala, ali

je stil kojim je pismo sastavljeno toliko prijao da je g. Satterthwaite zanemario prvu činjenicu.

Dakle, napustili ste Rivijeru. Kakav je taj Vaš otok? Jeftin? Cannotti je ove godine bestidno povisio cijene i više neću ići na Rivijeru. Dogodine bih mogla poći na Vaš otok ako se izjasnite njemu u prilog, iako mi je mrsko provesti pet dana na brodu.

Ipak, štogod Vi predložite, sigurno je da će biti prilično udobno — i previše. Vi ćete uskoro sličiti ljudima koji ništa ne rade nego se mase i misle samo na svoju udobnost. Samo će Vas jedno spasiti, a to je Vaš neobični interes za tuđe živote.

Dok je g. Satterthwaite savijao pismo, živo je u mislima dočarao vojvotkinju. Njenu škrtost, neočekivanu i uznemirujuću ljubaznost, zajedljiv jezik i neukrotivi duh.

Duh! Svakome je potreban duh. On izvuče drugo pismo s njemačkom markom — koje je napisala jedna mlada pjevačica za koju se zanimao. Bilo je to zahvalno, odano pismo.

Kako da Vam zahvalim, dragi g. Satterthwaite? Čini se predivnim kad pomislim da ću za nekoliko dana pjevati Izoldu.

Šteta što je morala debitirati s Izoldom. šarmantno, marljivo dijete, Olga, s lijepim glasom ali bez4emperamenta. Tiho je pjevušio u sebi: — Pa, naredite mu! Molim vas shvatite! Ja to naređujem. Ja, Izolda. — Ne, to dijete nema u sebi duha — neukrotive volje — koja je izražena završnim riječima »Ja, Izolda!«

No u svakom slučaju, nešto je učinio za nekoga. Ovaj otok ga je oneraspoložio. Zašto je napustio Rivijeru, koju je tako dobro poznao i gdje su njega tako dobro poznavali? On ovdje nije nikoga zanimao, činilo se da nitko ne shvaća da je ovdje onaj g. Satterthwaite — prijatelj vojvotkinja i grofica, pjevačica i pisaca. Nitko na otoku nije bio od neke društvene ili umjetničke vrijednosti. Ovdje je većina ljudi dolazila sedam, četrnaest ili dvadeset jednu godinu zaredom, i po tome su cijenili sebe i drugi njih.

S dubokim uzdahom g. Satterthwaite produži od svog hotela dolje do male raštrkane luke. Njegov put je vodio po ulici u kojoj su kuće bile obrasle penjačicama — živahne mase lepršava grimiza, što je djelovalo da se osjeti starijim i bezbojnijim nego ikada.

— Starim — promrmlja. — Postajem sve stariji i umorniji.

Bio je sretan kad je stigao u bijelu ulicu koja je završavala plavim morem. Jedan nepristojni pas stajao je nasred ceste i protezao se na suncu. Zatim je sjeo i počastio se jednim dobrim češnjem. Nakon toga je ustao, stresao se i ogledao za kojom drugom dobrom stvari što je može pružiti život.

Uz rub ceste nalazilo se smetište i on ode do njega njuškajući u ugodnom iščekivanju. I zaista, nije se prevario! Miris takva bogata gnjileža nadmašio je čak i njegove nade! On počne njuškati sa sve većim zadovoljstvom, zatim se iznenada zaboravi, legne na leđa i počne se mahnito valjati na tom divnom smeću. Svijet je očito jutros bio pseći raj!

Umorivši se konačno, ustane i ponovo odluta do sredine ceste. A tada, bez i najmanje opomene, jedan rasklimani auto zaokrene divlje iza ugla, dobro ga zahvati i odjuri.

Pas se digne na noge, stane trenutak, promatrajući g. Satterthwaitea s tupim prijekorom u očima, a zatim se izvrne. G. Satterthwaite mu priđe i nagne se nad njim. Pas je bio mrtav. On proslijedi svojim putem, čudeći se jadu i okrutnosti života. Kakav je čudan, tup, prijekoran pogled bio u pasjim očima. »On! Taj svijet«, činilo se da kaže. »Oh! Divan svijet u koji sam vjerovao. Zašto mi je to učinio?«

G. Satterthwaite nastavi uz palme i raštrkane bijele kuće, uz plažu posutu crnom lavom po kojoj su tutnjali valovi i odakle je jednom davno jednog poznatog plivača, Engleza, odnijelo more na pučinu i on se utopio, šetao je uz uvalice zaklonjene stijenama, na kojima su djeca i postarije dame skakutali gore-dolje i zvali to kupanjem, po strmoj cesti koja je zavijala uzbrdo sve do vrha stijene. Jer tamo, na rubu stijene, nalazila se kuća »La Paz«. Bijela kuća s izbljedjelim

zelenim prozorskim kopcima, sasvim zatvorenim, zarašten lijep vrt i stazica između čempresa koja je vodila do male zaravni na vrhu stijene s koje se moglo vidjeti duboko dolje — dolje sve do plavog mora.

Do tog se mjesta uputio g. Satterthwaite. U njega se razvila velika ljubav prema vrtu »La Paza«. Nikad nije ušao u vilu. činilo se da je neprestano prazna. Manuel, španjolski vrtlar, zaželio bi svakome dobro jutro kićenim izrazima, damama galantno poklonio kiticu, a gospodi cvijet za zapučak, uz smiješak svojeg tamnog lica.

Katkada je g. Satterthwaite izmišljao priče u sebi o vlasniku vile. Najdraža mu je bila o španjolskoj plesačici, nekad slavnoj po svojoj ljepoti, koja se zatvorila ovdje da svijet nikada ne bi saznao da više nije lijepa.

Zamišljao ju je kako u suton izlazi iz kuće i seta u vrtu. Katkada je bio u iskušenju da upita Manuela za istinu, ali je odolio. Više je volio svoje snove.

Izmijenivši nekoliko riječi s Manuelom od kojeg je dobio narančast ružin pupoljak, g. Satterthwaite nastavi put po stazi čempresa do mora. Bilo je divno ovdje sjediti — na rubu ništavila — s provalijom ispod sebe. To ga je navelo na misli o Tristanu i Izoldi, na početak trećeg čina s Tristanom i Kurwenalom — ono usamljeno čekanje, Izolda koja se žuri s mora i Tristan koji umire u njenom zagrljaju. (Ne, mala Olga neće nikad biti Izolda. Izolda s Cornwalla koja je dostojanstveno mrzila i dostojanstveno voljela). On zadrhti. Osjeti starost, hladnoću, usamljenost, što je on imao od života? Ništa — ništa. Ni toliko koliko onaj pas na cesti.

Jedan neočekivani zvuk prene ga iz razmišljanja. Koraci po stazi čempresa bili su nečujni; o nečijoj prisutnosti saznao je tek po engleskoj jednosložnoj riječi »prokletstvo«.

On se ogleda i otkrije da jedan mladić pilji u njega s očiglednim čuđenjem i razočaranjem. G. Satterthwaite ga je odmah prepoznao kao došljaka od prošlog dana, koji je u njemu više-manje pobuđivao

radoznanost. G. Satterthwaite ga je nazvao mladićem — jer je u usporedbi s većinom oronulih, jedva držećih staraca u hotelu on bio mladić, međutim, zasigurno je već prevalio četrdesetu i vjerojatno se znatno približio pedesetoj. Ipak, unatoč tome, izraz mladić mu je pristajao — g. Satterthwaite obično je dobro znao procijeniti ljude — ostavljao je dojam nezrelosti. Kao što u mnogih odraslih pasa postoji nešto od malog šteneta, tako je bilo i s ovim strancem.

G. Satterthwaite pomisli: Ovaj momak nije nikad odrastao — to jest, ne u pravom smislu riječi.

A ipak u njega nije bilo ničeg od Petra Pana. Bio je, glatke kože — gotovo debeljuškast, odavao je čovjeka koji je materijalno izvanredno uspio i koji sebi nije uskratio nijedan užitak ili zadovoljstvo. Imao je okrugle smeđe oči, svijetlu kosu koja je počinjala sijediti — mali brk i rumeno lice.

G. Satterthwaitea zbunjivalo je pitanje zašto je on došao na otok. Mogao ga je zamisliti kako gađa, lovi, igra polo, golf ili tenis, vodi ljubav s lijepim ženama. Ali na otoku nije bilo objekata za lov ili gađanje, nikakvih igara, a jedina lijepa žena bila je postarija gđica Baba Kinderslev. Naravno, bilo je ovdje umjetnika koje je privlačila ljepota krajolika, ali g. Satterthwaite je bio sasvim siguran da mladić nije bio umjetnik. Imao je jasne značajke malograđanina.

Dok je te misli prevrtao u glavi, ovaj prozbori, shvativši sa zakašnjenjem, da bi njegov dosad jedini uzvik zaslužio kritiku.

— Oprostite — reče zbunjeno. — Zapravo, uplašio sam se. Nisam očekivao nikoga.

Nasmije se. Imao je lijep osmijeh — prijateljski — privlačan.

— Ovo je prilično usamljeno mjesto — složi se g. Satterthwaite i uslužno se pomakne malo dalje na klupi. Ovaj prihvati nijemi poziv i sjedne.

— Ne bih rekao da je usamljeno — reče. — Čini se da je uvijek netko ovdje.

U glasu mu se osjeti prizvuk ljutnje. G. Satterthwaite se upita za razlog. Ovog čovjeka je ocijenio kao društvenog. Zašto je tako želio biti sam? Možda ima ljubavni sastanak? Ne — nije to. On opet pogleda sugovornika s prikrivenim ispitivanjem.

Gdje je nedavno vidio taj posebni izraz? Taj pogled tupe, zbunjene ogorčenosti.

— Znači već ste bili ovdje? — reče g. Satterthwaite, tek toliko da nešto upita.

— Bio sam ovdje sinoć — poslije večere.

— Uistinu? Mislio sam da su vrata uvijek zaključana.

Nastane stanka, a zatim, gotovo mrzovoljno, mladić reče: — Popeo sam se preko zida.

G. Satterthwaite ga sada pogleda pažljivo. Njegovo detektivske oko zapazilo je da je njegov sugovornik stigao tek prošlog popodneva. Imao je premalo vremena da otkrije ljepote vile po danu, a do sada nije ni s kim govorio. A ipak je, pošto je pala noć, krenuo ravno u »La Paz«. Zašto? Gotovo nevoljko g. Satterthwaite svrne pogled na vilu sa zelenim kopcima, ali bila je kao i uvijek, nepomućeno beživotna, zatvorena.

Ne, rješenje tajne nije bilo ondje.

245— I zaista ste nekoga ovdje našli?

— Jesam. Sigurno je to bio netko iz nekog drugog hotela. Imao je krabuljni kostim.

— Krabuljni kostim?

— Da. Nekakvu harlekinsku odjeću.

— Što?

Pitanje upravo izleti iz usta g. Satterthwaitea. Njegov sugovornik se okrene i pogleda ga začuđeno.

— U hotelu, valjda, često imaju krabuljne priredbe.

— Da, svakako — žurno potvrdi g. Satterthwaite. — Svakako, svakako.

On zastane bez daha, zatim doda: — Morate oprostiti moje uzbuđenje. Da li slučajno nešto znate o katalizi?

Mladić ga je gledao. — Nikad nisam čuo o tome. Što je to?

G. Satterthwaite odrecitira ozbiljno: — Kemijska reakcija koja se događa u prisutnosti određene tvari, ali ona sama ostaje nepromijenjena.

— Zaista? — upita mladić nesigurno.

— Imam jednog prijatelja — zove se g. Quin, a njega bih najbolje tako opisao.

Njegova prisutnost je znak da će se nešto dogoditi; zbog njegove prisutnosti čudne stvari izlaze na vidjelo. A ipak — on ne sudjeluje u događajima. Imam osjećaj da ste sinoć sreli mog prijatelja.

— On je onda neki vrlo nepredvidiv momak. Dobro me prestrašio. Iznenada se stvorio kraj mene! Gotovo kao da je izišao iz mora.

G. Satterthwaite pogleda oko sebe, a zatim u ponor ispod njih.

— To je, naravno, glupost — reče onaj drugi. — Ali takav je dojam ostavio.

Naravno, ovdje se ni mraz ne bi mogao zadržati. — Pogleda dolje.

— Pravi pravcati ponor. Kad biste prešli — bilo bi to zauvijek.

— Zapravo, idealno mjesto za ubojstvo — reče g. Satterthwaite prijazno.

Ovaj se zagleda u njega, kao da na trenutak ne shvaća. Zatim reče neodređeno: — Da — naravno.

Sjedio je tu, kraj njega i mršteći se štapom šarao po pijesku. Iznenada je g. Satterthwaite shvatio na što ga je podsjetio. To tupo, zbunjeno pitanje u očima.

Tako je gledao pas koji je pregažen. Njegove oči i oči ovoga mladića postavljale su isto patetično pitanje, s istim prijekorom. »Oh! Svijet u koji sam vjerovao — zašto mi je to učinio?«

Vidio je i ostale sličnosti među njima, istu bezbrižnost, punu želje za užicima, isto veselo prepuštanje životnim radostima, istu odsutnost sumnje. Bilo im je dovoljno živjeti za danas.

— Svijet je bio dobar, mjesto putenih užitaka...

— Sunce, more, nebo — malo smetlišta. A zatim...

— Što? Auto je udario psa. što je udarilo čovjeka? Subjekt njegova umovanja prekine ga u tom trenu, govoreći, međutim, više sebi nego g. Satterthwaiteu. — čovjek se pita — reče — zbog čega sve to.

Poznate riječi — riječi koje su obično izazivale smiješak g. Satterthwaitea, to nesvjesno izražavanje prirođenog egoizma čovjeka koji uporno zahtijeva od svakog oblika života da bude izravno stvoren za njegov užitek ili mučenje. Ne odgovori, a uto stranac, s osmijehom, reče:

— čuo sam kako kažu da bi svaki čovjek trebao sagraditi kuću, posaditi drvo i imati sina.

— Zastane, a zatim doda: — Vjerujem da sam jednom zasadio žir ..

G. Satterthwaite se malo promeškolji. Postao je znatiželjan — javio se onaj vječni interes za tuđe živote, za što ga je optužila vojvotkinja.

To nije bilo teško. G. Satterthwaite je imao u naravi sasvim ženskih osobina; bio je dobar slušalac poput žena i znao je pravi trenutak da ubaci riječ koja bi potakla. Uskoro je čuo cijelu priču.

Anthony Cosdon, tako se zvao stranac, živio je upravo onako kako je g. Satterthwaite zamišljao. Nije imao dara za pričanje, ali je njegov slušalac vrlo lako popunio praznine. Vrlo običan život — prosječni prihodi, malo vojnikanja, mnogo sporta kad se pružila prilika, mnogo prijatelja, mnogo ugodnih stvari, dovoljno žena.

Život koji praktički sputava bilo kakve misli i zamjenjuje osjećaje. Iskreno govoreći, život životinje. Ali ima i gorih stvari od toga, pomisli g. Satterthwaite. Mnogo gorih stvari, činilo se da je Anthonyju Cosdonu ovaj svijet bio vrlo dobar. Prigovarao je jer svi uvijek prigovaraju, ali to nikad nije bilo ozbiljno. A tada — ovo.

Konačno je došao na to — prilično neodređeno i nesuvislo. Nije baš imao smetnje. Ne mnogo. Posjetio je liječnika, on ga je nagovorio da ode specijalistu u Harley Street.

I zatim — nevjerojatna istina. Pokušali su okolišati — govorili su da se brižno čuva — da mirno živi, ali nisu uspjeli prikriti da je sve to zavaravanje. Nisu ga htjeli bezobzirno baciti u očaj. Ali je na kraju ipak saznao. Ostalo mu je — šest mjeseci.

Toliko su mu davali, šest mjeseci.

On upravi te zbunjene smeđe oči na g. Satterthwaitea. To je, naravno, bio udarac, čovjek nije — nekako nije znao što da učini.

G. Satterthwaite kimne s razumijevanjem.

Teško je sve to odmah prihvatiti, nastavio je Anthony Cosdon. Kako provesti vrijeme? Ta grozna stvar čeka da izbije. Zapravo, ne osjeća se bolesnim — još ne.

Iako se to može javiti poslije, tako su rekli specijalisti — zapravo mora se javiti, čini se tako besmislenim umrijeti kad ni najmanje ne

želiš. Najbolje bi bilo, mislio je, nastaviti kao obično. Ali nekako to nije uspijevalo.

Ovdje ga g. Satterthwaite prekine. Zar nije postojala neka žena?

Bilo je žena, naravno, ali ne te vrste. Njegovo društvo je veoma veselo. Ono ne voli leševe. Nije želio da od sebe učini živi les. To bi svima bilo teško. Zato je otišao u inozemstvo.

— Došli ste na ovaj otok? Ali zašto? — G. Satterthwaite je nešto lovio, nešto neopipljivo što mu je izmicalo, a ipak je znao da postoji.
— Možda ste već bili ovdje?

— Jesam — priznao je nerado. — Prije mnogo godina kad sam bio mladić.

I iznenada, gotovo nesvjesno baci preko ramena brz pogled prema vili.

— Sjetio sam se ovog mjesta — reče, kimnuvši prema moru. — Korak do vječnosti!

— Zato ste sinoć došli ovamo — dovrši g. Satterthwaite mirno.

Anthony Cosdon uznemireno ga pogleda. — Znao, zapravo — negodovao je.

— Sinoć ste ovdje nekog zatekli. Sad ste zatekli mene. Život vam je spašen — dvaput.

— Možete to i tako reći, ako želite — ali prokletstvo, to je moj život. Imam pravo s njim učiniti što me volja.

— To je banalna izjava — kazao je g. Satterthwaite umorno.

— Naravno, shvaćam i vaš stav — prihvatio je Anthony Cosdon velikodušno.

— Prirodno, morate reći sve što možete. I ja bih pokušao razuvjeriti nekog čovjeka, čak i kad bih duboko u sebi znao da ima pravo. I vi znate da imam pravo, čist, brz kraj bolji je od sporog — koji bi donio mnogo nevolja i gnjavažu za svakoga. U svakom slučaju, to nije isto kao kad bih imao nekoga svog u životu.

— A da imate? — žurno upita g. Satterthwaite.

— Ne znam — duboko uzdahne Cosdon. — Mislim, da bi čak i tada ovako bilo najbolje. Ali u svakom slučaju, nemam — prekine se naglo.

G. Satterthwaite ga je gledao znatiželjno. Neizlječivo romantičan, on opet natukne da možda negdje postoji neka žena. Ali Cosdon porekne. Ne bi se trebao tužiti, rekao je. Sve u svemu, dobro je živio, šteta je što će tako brzo završiti, to je sve. A ipak, imao je sve što je bilo vrijedno da ima. Osim sina. Volio bi da ima sina. Volio bi sada znati da ima sina koji će ostati iza njega. Ipak, ponovio je, imao je vrlo dobar život.

U tom trenutku g. Satterthwaite izgubi strpljenje. Nitko, istakne on, tko je još u povojima, ne može tvrditi da je uopće upoznao život. Kako riječi »u povojima« očitno nisu ništa značile Cosdonu, on ih objasni.

— Niste još ni počeli živjeti. Tek ste na početku života.

— Pa kosa mi je sijeda — nasmije se Cosdon. — Imam četrdeset...

— Nema to nikakve veze s tim — prekine ga g. Satterthwaite. — Život je niz fizičkih i psihičkih iskustava. Ja, na primjer, imam šezdeset devet godina, zaista ih imam. Upoznao sam, posredno ili neposredno, gotovo sva iskustva koja može pružiti život. Vi ste poput čovjeka koji govori o cijeloj godini, a nije vidio ništa osim snijega i leda! Proljetno cvijeće, trome ljetne dane, jesensko lišće — o tome ne znate ništa — čak ni da postoje takve stvari. A vi želite okrenuti leđa čak i mogućnosti da ih upoznate.

— čini se da zaboravljate da u svakom slučaju, imam samo šest mjeseci — primijeti Anthonv Cosdon suho.

— Vrijeme je, kao i sve drugo, relativno — odgovori g. Satterthwaite.

— Tih šest mjeseci mogli bi biti najduže i najbogatije iskustvo u cijelom vašem životu.

— Na mom mjestu učinili biste isto — tvrdoglavo je ustrajao Cosdon.

— Ne bih. Prije svega, sumnjam da bih imao hrabrosti. Za to je potrebna hrabrost, a ja uopće nisam hrabra osoba. A zatim...

— A zatim?

— Uvijek želim znati što će se dogoditi sutra. Cosdon se iznenada digne, nasmijavši se.

— Dakle, gospodine, bili ste vrlo ljubazni što ste mi dopustili da razgovaram s vama.

Jedva i znam zašto, a ipak, rekao sam previše. Zaboravite to.

— A sutra, kad objave da se dogodio nesretni slučaj, da sve ostavim kako jest? Da ne spomenem da je to samoubojstvo?

— Kako vas volja. Drago mi je što shvaćate da me ne možete spriječiti.

— Dragi moj mladiću — kazao je g. Satterthwaite blago — teško bih se mogao priljepiti uz vas kao čičak. Prije ili poslije vi biste me skinuli i ostvarili svoju namjeru. Ali ovog popodneva svakako ste osujećeni. Valjda ne biste htjeli otići u smrt i na mene baciti sumnju da sam vas gurnuo.

— To je istina — reče Cosdon. — Ako morate ostati ovdje ..

— Svakako — odgovori g. Satterthwaite čvrsto.

Cosdon se nasmije dobroćudno. — Onda se plan mora odgoditi. — U tom slučaju odoh u hotel. Do viđenja — možda.

G. Satterthwaite je ostao promatrajući.

— A sada, što sad slijedi? — tiho upita sam sebe. — Mora postojati slijedeće. Pitani se?

Digne se. Neko je vrijeme stajao na rubu zaravanka, gledajući uzburkanu vodu ispod sebe. Ali nije našao inspiraciju te polako odšeta natrag stazom čempresa i uđe u mirni vrt. Pogleda zatvorenu, tihu kuću i tko zna po koji put upita se, tko je živio tamo i što se dogodilo među tim tihim zidovima. U iznenadnom porivu popne se oštećenim kamenim stepenicama i stavi ruku na jedan od izbljedjelih zelenih kapaka.

Na svoje iznenađenje, osjeti da nije zakvačen. Oklijevao je trenutak, a zatim ga hrabro gurne i otvori. Idućeg trenutka zakorakne natrag s uzvikom malodušnosti. S unutrašnje strane prozora sučelice njemu stajala je — žena. Bila je u crnom i preko glave joj je bio prebačen crni šal od čipke.

G. Satterthwaite se počne koprcati na talijanskom, kako je najbolje umio, govorio sve što je mogao smisliti u žurbi. Žalostan je i posramljen. Neka mu signora oprost, ali ne zna ni sam što ga je nagnalo da otvori tuđi prozor. Nato se žurno povukao. — žena nije prozborila ni riječi.

Bio je već na pola dvorišta kad ona izgovori dvije oštre riječi, poput praska revolvera: — Vratite se!

Bila je to zapovijed kakvom se čovjek možda obraća psu, a ipak, bila je izražena s takvim autoritetom, da je g. Satterthwaite brzo promijenio smjer i gotovo automatski otkaskao do prozora i prije nego što mu je palo na pamet da osjeti ikakav otpor. Poslušao je poput psa. Žena je još stajala nepokretna na prozoru. Ona ga odmjeri sa savršenim mirom.

— Vi ste Englez — reče. — Mislila sam tako.

G. Satterthwaite ponovo se počne ispričavati.

— Da sam znao da ste Engleskinja — reče — bolje bih se izrazio malo prije. Primate moje iskrene isprike za nepristojnost što sam dirao kapak. Bojim se da nemam nikakva opravdanja osim puke znatiželje. Poželio sam pogledati kakva je unutrašnjost ove lijepe kuće.

Iznenada se nasmijala — iskreno i toplo.

— Ako zaista želite vidjeti, najbolje je da uđete. Malo se pomakla ustranu i g. Satterthwaite, ugodno uzbuđen, zakorači u sobu. Bilo je mračno, kapci ostalih prozora bili su zatvoreni ali je primijetio da je pokućstvo prilično zapušteno i pokriveno debelim slojem prašine.

— Ovu sobu ne upotrebljavam — kazala je.

Krenula je iz sobe, preko hodnika u sobu na drugoj strani. On ju je slijedio bez riječi. Ovdje su prozori gledali na more i soba je bila puna sunca. Pokućstvo je također bilo zapušteno, ali je na podu bilo nekoliko istrošenih sagova, koji su u svoje vrijeme bili dobri, u jednom uglu ugledao je paravan od španjolske kože i svježe cvijeće u vazama.

— Popit ćete čaj sa mnom — reče domaćica.

— To je uistinu dobar čaj i bit će priređen s kipućom vodom — uvjerala ga je.

Ode pred vrata i vikne nešto na španjolskom, zatim se vrati i sjedne na sofu nasuprot svom gostu. — Prvi put g. Satterthwaite ju je mogao bolje pogledati.

Prvi dojam, koji je ostavila na njega, natjerao ga je da se osjeti još bezbojnijim, smežuranijim i starijim nego inače, zbog kontrasta s njenom snažnom ličnošću. Bila je to visoka žena, opaljena od sunca,

tamna i lijepa, iako ne više mlada. Kad se nalazila u sobi, činilo se da sunce šija dvaput svjetlije nego kad bi izašla, i g. Satterthwaitea uskoro počne obuzimati čudan osjećaj topline i živosti. Bilo je to kao da je svoje tanke, uvele ruke grijao uz blagu vatru. Pomislio je: Ona sama posjeduje toliko životnosti da joj ostaje dovoljno i za druge ljude.

Sjeti se zapovjedničkog tona u njezinu glasu kad ga je zaustavila i poželi da njegova štićenica Olga ima barem djelić te snage. Pomisli: Kakva bi ona bila Izolda! A ipak, ona možda uopće ne umije pjevati, život je loše uređen. Ipak se pomalo bojao nje.

Nisu mu se sviđale žene koje nameću svoju volju.

Ona ga je otvoreno proučavala dok je sjedila podupirući bradu rukama. Napokon kimne kao da je odlučila.

— Drago mi je što ste došli — reče najzad.

— Ovog popodneva bio mi je netko vrlo potreban za razgovor. A vi ste na to navikli, zar ne?

— Ne razumijem vas sasvim.

— Hoću reći, ljudi vam pričaju. Znali ste što mislim! Zašto se pretvarate?

— Pa — možda ..

Ona nastavi, ne obraćajući pažnju na ono što je namjeravao reći. — Čovjek vam sve može kazati. To je zato što imate i nekih ženskih osobina. Znate što osjećamo — što mislimo — kakve čudne stvari činimo.

Glas joj zamre. Krupna, nasmiješena Španjolka donese čaj. Bio je to dobar čaj — kineski — g. Satterthwaite ga je pijuckao s užitkom.

— Živite ovdje? — upita razgovorljivo.

— Da.

— Ali ne cijelo vrijeme. Kuća je obično zatvorena, zar ne? Barem su mi tako rekli.

— Dosta vremena provodim ovdje, više nego što itko zna. Upotrebljavam samo ove prostorije.

— Već dugo imate ovu kuću?

— Pripada mi dvadeset dvije godine — a živjela sam ovdje i godinu dana ranije.

— To je dugo vremena.

— Ona godina dana? Ili ove dvadeset dvije?

— Zavisi — odgovori g. Satterthwaite.

— Da, zavisi — kimne ona. — To su dva odvojena dijela. Nemaju nikakve veze jedan s drugim. Koji je duži? Koji kraći? čak i sada ne mogu reći.

Šutjela je trenutak, prepuštajući se tmurnim mislima. — Prošlo je mnogo vremena otkad nisam govorila s nekim — zaista mnogo! Ne ispričavam se. Sami ste došli na moj prozor. Vi ste htjeli pogledati kroza nj. To uvijek činite, zar ne? Otvarate prozor i promatrate istinu- o tuđim životima. Ako vam dopuste. A često i kad vam ne dopuste! Bilo bi teško nešto sakriti od vas. Uvijek sve otkrijete.

G. Satterthwaite osjeti čudnu želju da bude dokraja iskren. — Imam šezdeset devet godina. Sve što znam o životu, saznao sam iz druge ruke.

Katkad je to vrlo gorko. A ipak, zbog toga znam mnogo.

— Znam, život je vrlo čudan — kimne zamišljeno. — Ne mogu zamisliti kako je to uvijek biti — promatrač.

U glasu joj se osjetila radoznalost. G. Satterthwaite se nasmiješi. — Naravno da ne možete znati. Vaše je mjesto u središtu scene. Uvijek ćete biti primadona.

— čudno je to što kažete.

— Ali je istina. Doživljavate događaje — uvijek će biti tako. Katkada je bilo i tragičnih događaja. Je li tako?

Oči joj se suze. Pogleda ga.

— Ako duže ostanete ovdje, netko će vam ispričati o engleskom plivaču koji se utopio u podnožju ove stijene. Ispričat će vam kako je bio mlad i jak, i lijep. Reći će vam da ga je njegova mlada žena gledala s vrha stijene i vidjela kako se utopio.

— Da, već sam čuo tu priču.

— Taj je čovjek bio moj muž. Ovo je njegova vila. Doveo me ovamo kad mi je bilo osamnaest godina, a poslije godinu dana je umro — prebijena i osakaćena, ispaćena do smrti — bacali su ga valovi na crne stijene.

G. Satterthwaite uzvikne zaprepašteno. Ona se nagne naprijed i užarene oči upre u njega. — Govorili ste o tragediji. Možete li zamisliti veću tragediju od te? — Mlada žena, udata tek godinu dana, stoji bespomoćno dok se čovjek kojeg voli bori za život — i gubi ga — na tako stravičan način.

— Užasno — reče g. Satterthwaite. Govorio je iz srca. — Užasno. Ništa u životu ne može biti tako strašno.

Iznenada se nasmijala i zbacila glavu. — Varate se. Postoji još nešto strasnije. A to je kad mlada žena stoji tamo i nada se i žudi za tim da joj se muž utopi.

— Ali, zaboga! Valjda ne mislite ..

— Mislim. Tako je bilo. Kleknula sam tamo — kleknula na stijenu i molila se.

Španjolska posluga je mislila da se molim za njegov život. Nisam. Molila sam se da poželim da se spasi. Govorila sam sebi neprestano: »Bože, pomози mi da ne želim da umre. Bože, pomози mi da ne želim da umre.« Ali nije koristilo. Cijelo vrijeme sam se nadala — nadala — i nada mi se ostvarila.

Šutjela je trenutak-dva, a zatim reče vrlo blago sasvim drukčijim glasom: — To je strašno, zar ne? Tako nešto se ne može zaboraviti. Bila sam tako strašno sretna kad sam saznala da je zaista mrtav i da se ne može vratiti da me dalje muči.

— Dijete moje — reče g. Satterthwaite, suosjećajno.

— Znam. Bila sam premlada da mi se tako nešto dogodi. Tako nešto bi se trebalo dogoditi kad si stariji — kad si spremniji za — za okrutnost. Nitko nije znao, kakav je zaista bio. Mislila sam da je divan kad sam ga upoznala i bila presretna i ponosna kad me zaprosio. Ali gotovo odmah nakon toga sve je krenulo loše. Ljutio se na mene — što god sam radila nije ga zadovoljavalo — a toliko sam se trudila. I tada je našao uživanje u tome da me muči. Iznad svega da me straši. U tome je najviše uživao.

Izmišljao je sve moguće stvari — strašne stvari. Neću vam reći. Pretpostavljam da je, zapravo bio pomalo lud. Bila sam sama, u njegovoj vlasti, a okrutnost mu je postala opsesija. — Oči joj se rašire i potamne. — Najgore je bilo s mojim djetetom. Očekivala sam dijete. Zbog nečeg što mi je učinio rodilo se mrtvo. Malo moje dijete. I ja sam gotovo umrla — ali nisam. Bila bih tada sretna da sam umrla.

— G. Satterthwaite se prestravio.

— A zatim sam bila oslobođena — onako kako sam vam ispričala. Izazivale su ga neke djevojke koje su odsjele u hotelu. Tako se dogodilo. Svi Španjolci su mu govorili da je ludost plivati u moru na

tom mjestu. Ali on je bio tašt — htio se napraviti važan. A ja — ja sam gledala kako se davi — i bila sam radosna. Bog ne bi smio dopustiti da se tako nešto događa.

G. Satterthwaite ispruži svoju malu uvelu ruku i uzme njezinu. Ona je čvrsto stisne, kao što bi to učinilo dijete. Zrelosti je nestalo s njena lica. Bez teškoća ju je vidio kakva je bila s devetnaest godina.

— Najprije se činilo prelijepo da bi bila istina. Kuća je bila moja i mogla sam živjeti u njoj. I nitko me više nije mogao povrijediti! Bila sam siročić, znate, nisam imala nikakve bliže rodbine, nikoga da se brine što je sa mnom. To je sve pojednostavnilo.

Nastavila sam živjeti ovdje — u ovoj vili — i to je nalikovalo na raj. Da, na raj. Nikad od tada nisam bila toliko sretna i nikada neću biti. Dovoljno mi je bilo samo probuditi se i znati da je sve u redu — nikakva bola, nikakva straha, nikakva pitanja što će mi još učiniti. Da, bio je to raj.

Ona ušuti i g. Satterthwaite tek poslije nekog vremena upita: — I onda?

— Pretpostavljam da ljudska bića nikada nisu zadovoljna. Najprije je sama sloboda bila dovoljna. Ali poslije nekog vremena postala sam usamljena. Počela sam razmišljati o djetetu koje je umrlo. Da barem imam svoje dijete! Željela sam ga kao dijete i kao igračku. Strašno sam željela nešto ili nekoga da se igram. Zvuči glupo i djetinjasto, ali tako je bilo.

— Shvaćam — potvrdio je g. Satterthwaite ozbiljno.

— Teško je objasniti ono što se zatim dogodilo. Samo se — eto ipak dogodilo. U hotelu je odsjeo jedan mladi Englez. Zabunom je zalutao u vrt. Imala sam na sebi španjolsku haljinu i mislio je da sam Španjolka. Zabavljalo me da se pretvaram i ja sam i dalje glumila Španjolku. Njegov španjolski bio je vrlo loš, ali se nekako snalazio. Eekla sam mu da vila pripada jednoj engleskoj dami koja nije ovdje. Rekla sam da me naučila malo svoj jezik i pretvarala sam se da

govorim loš engleski. Bilo je tako zabavno — zaista — čak se i sada sjećam kako je bilo zabavno. Počeli smo voditi ljubav. Dogovorili smo se da se pretvaramo da je vila naš dom, da smo se tek vjenčali i doselili. Dala sam mu ideju da pokušamo otvoriti jedan prozor — onaj koji ste i vi večeras iskušali. Bio je otvoren, a soba je bila prašna i neuređena. Uvukli smo se unutra. Bilo je uzbudljivo i divno. Pretvarali smo se da je to naša kuća.

Iznenada je zastala i molećivo pogledala g. Satterthwaitea.

— Sve se činilo divnim — kao u bajci. Meni je bilo najdivnije to što nije bilo istinito.

Nije bilo istinito.

G. Satterthwaite kimne. Vidio ju je možda jasnije nego što je samu sebe vidjela — to uplašeno, usamljeno dijete koje je ušlo u svoj svijet mašte, tako siguran zato što nije bio stvaran.

— Vjerujem da je bio vrlo običan mladić u potrazi za avanturom, ali vrlo drag.

Nastavili smo igru.

Zastala je, pogledala g. Satterthwaitea i ponovila; — Razumijete? Nastavili smo igru.

— Sutra ujutro ponovo je došao do vile. Vidjela sam ga kroz kapak spavaće sobe.

Naravno, nije ni sanjao da sam unutra. I dalje je mislio da sam španjolska seljančica. Stajao je ondje i ogledavao se. Bio me zamolio da se sastanemo. Pristala sam, ali nisam namjeravala doći.

— Bio je ondje i izgledao zabrinut. Mislim da se brinuo zbog mene. Bilo je to lijepo od njega što se brinuo zbog mene. Bio je drag.

Ponovo utihne.

— Sutradan je oputovao. Više ga nikada nisam vidjela.

Za devet mjeseci rodila sam dijete. Bila sam čudesno sretna cijelo vrijeme. Divno je imati dijete, tako mirno bez uvreda i bola. Požalila sam što se nisam sjetila i upitala mog Engleza za ime. Nazvala bih dijete po njemu. Činilo mi se to neljubaznim, činilo mi se nepravednim. On mi je dao ono što sam željela najviše na svijetu, a nikad to neće saznati! Ali, naravno, govorila sam sebi da on na to ne bi tako gledao — da bi ga to vjerojatno samo ozlovoljilo i uzrujalo. Ja sam bila za nj samo prolazna zabava, to je bilo sve.

— A dijete? — upita g. Satterthwaite.

— Bio je divan. Dala sam mu ime John. Divan. Željela bih da ga možete vidjeti. Ima dvadeset godina. Bit će rudarski inženjer. Najbolji i najdraži sin na svijetu. Rekla sam mu da je njegov otac umro prije njegova rođenja.

G. Satterthwaite se zagleda u nju. čudna priča. A nekako, kao da nije ispričana dokraja. Bilo je tu, bio je siguran, još nečeg.

— Dvadeset godina je dugo vrijeme — reče zamišljeno. — Nikad niste razmišljali da se ponovo udate?

Ona odmahne glavom. Polako se žarko rumenilo proširi preko njenih potamnjenih obraza.

— Dijete vam je bilo uvijek dovoljno?

Ona ga pogleda. Oči su joj bile blaže nego ikad.

— Takve se čudne stvari događaju! — promrmlja ona. — Takve čudne, čudne stvari.

Ne biste vjerovali! Ne, griješim, vi biste, možda, povjerovali. Nisam voljela Johnova oca, ne u ono vrijeme. Mislim da nisam ni znala što je ljubav. Smatrala sam, samo se po sebi razumije, da će dijete sličiti meni. Ali nije. Kao da uopće nije bio moje dijete. Sličio je ocu —

sličio je samo svom ocu. Upoznala sam tog čovjeka — kroz njegovo dijete. Kroz to dijete naučila sam ga voljeti. Sada ga volim. Uvijek ću ga voljeti. Možete reći da je to maštarija, da sam izgradila jedan ideal, ali nije tako.

Volim čovjeka, stvarnog, živog čovjeka. Prepoznala bih ga da ga sutra ugledam, iako je prošlo više od dvadeset godina otkad smo se sreli. Ljubav prema njemu načinila me je ženom. Volim ga kao što žena voli muškarca. Dvadeset godina sam živjela s ljubavlju prema njemu. Umrijet ću, voleći ga.

Naglo zastane. — Mislite li da sam luda kad govorim takve stvari? — upitala ga je.

— Oh! Draga moja — g. Satterthwaite ponovo uzme njenu ruku.

— Vi uistinu razumijete?

— Mislim da razumijem. Ali postoji još nešto, zar ne? Nešto što mi niste rekli.

Čelo joj se smrkne. — Da, postoji nešto. Mudro ste to zaključili. Odmah sam znala da niste čovjek od kojeg se može nešto sakriti. Ali ne želim vam reći — a razlog zbog kojeg vam ne želim reći jest taj da je bolje za vas da ne znate.

On je pogleda i susretne njene hrabre i prkosne oči.

Pomislio je: Ovo je ispit. Sva su rješenja u mojoj ruci. Trebao bih znati. Ako budem pravilno zaključivao, znat ću.

— Nešto je krenulo loše — kazao je polako. Vidio je kako su joj očni kapci zatreperili i znao je da je na pravom tragu. — Nešto je pošlo loše — iznenada poslije svih tih sretnih godina.

Osjetio je kako tapka naslijepo — kako tapka po mračnim uglovima njene svijesti u kojima je nastojala od njega sakriti svoju tajnu. — Dječak — to ima veze s njim.

Ništa drugo vam ne bi značilo.

Začuo je tih uzvik i znao je da je pogodio. Okrutno ali neizbježno. To je bio sukob dviju volja. Ona je imala jaku, nemilosrdnu volju, ali i ispod njegova krotkog ponašanja krila se čvrsta volja. A uza se je imao sigurnost čovjeka koji postupa ispravno. On osjeti prolaznu samilost prema ljudima čiji je posao istraživati takve grubosti kao što je zločin. Ovaj detektivski umni posao, ovo prikupljanje ključnih podataka, kopanje za istinom, ona divlja radost kad se približavaš cilju. — Pomogla mu je upravo njena želja da sakrije istinu od njega. Osjetio je da se ona prkosno ukočila dok se on približavao cilju.

— Bolje je za mene da ne znam, kažete. Bolje za mene? Ali vi niste previše obzirna žena. Ne biste se ustručavali da stvorite malo privremene neugodnosti strancu.

Znači, to je nešto više od toga? Ako mi kažete, učinit ćete me suučesnikom prije događaja. Ovo zvuči poput zločina. Fantastično! Ne mogu povezati zločin s vama. Pa ipak jednu vrstu zločina mogu povezati s vama. Zločin protiv sebe same.

Njeni su se kapci spustili i protiv njene volje prokrili joj oči. On se nagne naprijed i uhvati je za ručni zglob.

— Znači to je! Namjeravate sebi oduzeti život. Ona ispusti tihi krik.
— Kako znate?

Kako znate?

— Ali zašto? Niste se umorili od života. Nikad nisam vidio ženu koja bi više zračila životom.

Ona ustane, ode do prozora, odmaknuvši usput uvojak tamne kose natrag.

— Pošto ste toliko pogodili, mogu vam baš i reći istinu. Nisam vas smjela večeras pustiti unutra. Mogla sam znati da ćete vi sve prozreti. Vi ste takav čovjek. Pogodili ste, riječ je o dječaku. On ništa

ne zna. Ali prošli put kad je bio kod kuće, govorio je tragičnim tonom o jednom svom prijatelju, pa sam sve shvatila. Ako otkrije da je nezakonit, slomit će mu se srce. On je ponosan — strašno ponosan. Postoji jedna djevojka. Neću ulaziti u detalje. Ali on ubrzo dolazi — i želi znati sve o svom ocu — želi detalje. Prirodno, djevojčini roditelji žele znati. Kad on otkrije istinu, prekinut će s njom, uništiti svoj život. Oh! Znam što ćete reći. On je mlad, budalast, tvrdoglav, ako to tako primi! Sve je to istina. Ali je li važno kakvi bi ljudi trebali biti? Oni su onakvi kakvi jesu. To će mu slomiti srce. Ali ako se, prije nego što dođe, dogodi nesretni slučaj, prijeći će se preko svega zbog žalosti za mnom. On će pregledati moje dokumente, ništa neće pronaći i ljutit će se što sam mu tako malo rekla. Ali neće naslutiti istinu. Tako je najbolje. Čovjek mora platiti za sreću, a ja sam je imala toliko — toliko mnogo! Zapravo cijena je mala. Malo hrabrosti — skočiti možda samo trenutak boli.

— Ali — drago moje dijete...

— Ne prepirite se sa mnom — planula je.

— Ne želim slušati priču kako moj život pripada samo meni. Sve do sada bio je potreban — Johnu. Ali on ga više ne treba. On želi druga — pratioca — to više će se osloniti na nju, kad mene više ne bude. Moj život je beskoristan, ali moja smrt će dobro poslužiti. Imam pravo učiniti što želim s vlastitim životom.

— Jeste li sigurni?

Iznenadila ju je strogost njegova glasa. — Ako ne koristi nikome — a ja to mogu najbolje prosuditi ..

— Ne bezuvjetno — ponovo ju je prekinuo.

— Što želite reći?

— Slušajte. Ispričat ću vam jedan slučaj. Jedan čovjek dođe na neko mjesto da se ubije. Ali tamo nalazi nekoga drugog, pa ne ostvari svoju namjeru i ode — da bi živio. Drugi čovjek je spasio život

prvoga, ne zbog toga što mu je bio potreban ili značajan u njegovu životu, nego pukom činjenicom što se našao na određenom mjestu u određeno vrijeme. Vi ćete danas sebi oduzeti život, a za kojih pet-šest godina možda će netko otići u smrt ili nesreću jednostavno zbog vaše odsutnosti na određenom mjestu. Može to biti odbjegli konj koji juri ulicom i skrene ustranu kad vas ugleda i tako ne pregazi dijete koje se igra u jarku. To dijete može doživjeti da odraste i postane veliki muzičar ili može otkriti lijek protiv raka. Ili to može biti nešto manje melodramatično. Može samo odrasti do obične svakodnevne sreće.

— Vi ste čudan čovjek — buljila je u njega. — Nikad nisam razmišljala o tome.

— Kažete da je vaš život samo vaš — nastavi g. Satterthwaite. — Ali možete li se usuditi prezreti priliku da sudjelujete u divovskoj drami po zapovijedima božanskog stvaraoca? Vaša uloga ne mora doći na red do kraja drame — može biti potpuno nevažna, puka uloga statista, ali o njoj može ovisiti rasplet drame, ako ne pripremite drugog glumca za ulogu. Moglo bi se srušiti cijelo zdanje. Vi, sami, ne morate ništa značiti nikome na svijetu, ali biste, kao osoba na određenom mjestu, mogli značiti nepojmljivo mnogo.

Ona sjedne, još uvijek zureći. — što želite da učinim? — upita jednostavno.

Bio je to trenutak trijumfa za g. Satterthwaitea. On izda naređenje. — Zelim da mi obećate barem jedno — da nećete ništa učiniti brzopleto u roku dvadeset četiri sata.

Šutjela je trenutak-dva a zatim reče: — Obećajem.

— Još nešto — jednu uslugu.

— Da?

— Prozorski kapak kroz koji sam ušao ostavite nezakvačen i večeras bdijte ondje.

Pogledala ga je znatiželjno, ali je kimnula u znak pristanka.

— A sada zaista moram poći — reče g. Satterthwaite, pomalo svjestan antiklimaksa. — Bog vas blagoslovio, draga moja.

Izišao je prilično zbunjeno. Snažna Španjolka dočekala ga je u hodniku i otvorila mu sporedna vrata. Cijelo je vrijeme radoznalo buljila u njega.

Upravo se smračivalo kad je stigao u hotel. Usamljeni čovjek sjedio je na terasi. G. Satterthwaite ode ravno do njega. Bio je uzbuđen i srce mu je kucalo vrlo brzo.

Osjećao je da je sve u njegovim rukama. Jedan pogrešni potez...

Ali nastojao je prikriti uzbuđenje. Prirodno i nehajno je razgovarao s Anthonyjem Cosdomom.

— Topla večer — primijetio je — sjedeći tamo na stijeni sasvim sam izgubio pojam o vremenu.

— Cijelo ste vrijeme bili tamo?

G. Satterthwaite kimne. Pokretna vrata hotela se otvore da bi nekoga propustila, a zraka svjetla iznenada osvijetli lice njegova sugovornika, otkrivajući izraz sumorne patnje, neshvatljive tupe strpljivosti.

G. Satterthwaite pomisli: Gore mu je nego što bi bilo meni. Mašta, nagađanje, mozganje — mnogo vam pomažu. Mogu vam, tako reći, olakšati boli. Neshvatljiva, slijepa patnja životinje — to je strašno.

— Prošetat ću poslije večere — kazao je muklo. Vi — vi razumijete? Treći put je sretan. Molim vas, ne miješajte se! Znam da sve radite dobronamjerno — ali oslobodite me toga, beskorisno je.

— Ja se nikad ne miješam — izjavio je g. Satterthwaite ustavši. Time je izrekao laž o cijeloj svrsi i cilju svoga postojanja.

— Znam što mislite — započeo je Cosdon, ali je bio prekinut.

— Morate me ispričati, ali u tome se ne slažem s vama — reče g. Satterthwaite — nitko ne zna što onaj drugi misli. Možda zamišlja da zna ali gotovo uvijek griješi.

— Pa, možda je tako. — Cosdon je bio sumnjičav i začuđen.

— Vaš život pripada samo vama — ustvrdi g. Satterthwaite. — Nitko ne može izmijeniti ili utjecati na vaše namjere kako da ga upotrijebite. Razgovarajmo o manje bolnoj temi. O staroj vili, na primjer. Ona ima čudesan čar, onako povučena, zaklonjena od svijeta, bog zna kakvu tajnu skriva. Izazvala me da učinim nešto nedolično. Iskušao sam jedan kapak.

— Zaista? — Cosdon je naglo okrenuo glavu. — Ali bio je, naravno, zatvoren?

— Nije — reče g. Satterthwaite. — Bio je otvoren. Treći kapak s kraja — dodao je tiše.

— Zaboga, to je baš onaj — prasne Cosdon.

Iznenada je ušutio, ali g. Satterthwaite je ugledao svjetlo koje se pojavilo u njegovim očima. Digao se — zadovoljan.

Mali tračak tjeskobe ipak je ostao u njemu. Upotrijebivši svoju najdražu metaforu u drami, nadao se da je tekst izgovorio bez pogreške. Jer to je bio vrlo važan tekst.

Ali razmotrivši sve, njegov umjetnički sud je bio zadovoljen. Na putu do stijene, Cosdon će iskušati taj kapak. Nije bilo u ljudskoj prirodi ~da odoli. Uspomene na ono što se dogodilo prije više od dvadeset godina dovele su ga na to mjesto; iste uspomene će ga odvesti do kapka. A nakon toga?

— Znat ću ujutro — zaključi g. Satterthwaite i nastavi se presvlačiti za večeru.

Bilo je oko deset sati kad je g. Satterthwaite ujutro zakoračio u vrt »La Paza«.

Manuel ga pozdravi pruživši mu jedan jedini ružin pupoljak koji g. Satterthwaite pažljivo utakne u zapućak. Tada ode do kuće. Ondje je stajao nekoliko 267minuta gledajući mirne, bijele zidove, narančinu povijušu i izbljedjele zelene kapke. Tako tiho, tako mirno. Je li sve to bio san?

Ali u tom se trenutku jedan prozor otvorio i dama koja je zaokupljala misli g. Satterthwaitea iziđe. Pošla je ravno k njemu poletno se njišući u bokovima, poput nekoga koga nosi veliki val razdraganosti. Oči su joj sjale, zarumenila se. Nije bilo oklijevanja, nikakve sumnje, nikakve neodlučnosti. Prišla je g. Satterthwaiteu, stavila ruke na njegova ramena i poljubila ga, i to mnogo puta. Velike, tamne, crvene baršunaste ruže — na obrazu. Tako se poslije sjećao tih poljubaca. Sunce, ljeto, pjev ptica — to je bila atmosfera u kojoj se našao. Toplina, radost i golema snaga.

— Toliko sam sretna — kazala je. — Vi ste srce! Kako ste znali? Kako ste mogli znati? Vi ste poput dobrog čarobnjaka u bajkama.

Zastala je, nekako zapuhana od sreće.

— Danas idemo tamo — konzulu — da se vjenčamo. Kad John stigne, njegov otac će biti ovdje. Reći ću mu da se davno prije dogodio neki nesporazum. Neće on ispitivati.

Toliko sam sretna — toliko sretna — toliko sretna.

Sreća ju je zaista preplavila poput plime. Preplavila je i g. Satterthwaitea toplo i vedro.

— Anthonv je tako radostan što je pronašao sina. Nikad nisam ni sanjala da bi mogao biti tako radostan. — Ona pogleda g. Satterthwaitea u oči, puna pouzdanja.

— Nije li čudno kako se stvari postave na pravo mjesto i sve se lijepo završi?

Sad je dobio najjasniju sliku o njoj. Dijete — pravo dijete — sa svojom sklonošću za maštanje — njena bajka koja se lijepi završavala s dvoje ljudi koji su »živjeli sretni zauvijek«.

— Ako pružite sreću tom čovjeku u tim posljednjim mjesecima, zaista ćete učiniti divno djelo — kazao je blago.

Širom je otvorila začuđene oči. — Valjda ne mislite da ću dopustiti da umre? Poslije svih tih godina — sad kad mi se vratio. Poznajem vrlo mnogo ljudi koje su liječnici otpisali a koji su i dan-danas živi. Umrijeti? Naravno da neće umrijeti!

On je pogleda — njenu snagu, njenu ljepotu, njenu životnost — njenu neslomivu hrabrost i volju. I on je znao da se liječnici mogu prevariti. Osobni faktor — nikad se ne zna kako mnogo ili kako malo znači.

— Valjda ne mislite da ću dopustiti da umre? — ponovila je rugajući se i zabavljajući.

— Ne — odgovori g. Satterthwaite. — Draga moja, mislim da nećete.

Zatim je odšetao stazom čempresa do klupe koja je gledala na more i ondje je zatekao osobu koju je i očekivao. G. Quin se digne i pozdravi ga — isti kao uvijek, taman, sjetan, nasmiješen i tužan.

— Očekivali ste me? — upitao je.

— Da, očekivao sam vas — odgovori g. Satterthwaite.

Sjeli su zajedno na klupu.

— Mislim da ste se još jedanput igrali providnosti. Sudeći barem po vašem izrazu — kazao je g. Quin.

— Kao da niste znali sve o tome — prijekorno ga je pogledao g. Satterthwaite.

— Uvijek me optužujete za sveznanje — nasmiješio se g. Quin.

— Ako ništa ne znate, zašto ste bili ovdje preksinoć — i čekali? — uzvratio je udarac g. Satterthwaite.

— Ah, to!

— Da, to.

— Morao sam obaviti neki posao.

— Za koga?

— Katkad ste me maštovito nazivali braniteljem mrtvih.

— Mrtvih? — zbunio se g. Satterthwaite. — Ne razumijem.

G. Quin upravi dugi mršavi prst prema plavim dubinama ispod njih.

— Prije dvadeset dvije godine dolje se utopio jedan čovjek.

— Znam, ali ne shvaćam...

— Pretpostavimo da je, unatoč svemu, taj čovjek volio svoju mladu ženu. Ljubav može učiniti đavole od muškaraca, isto kao i anđele. Ona je vjerojatno gajila djevojačko divljenje prema njemu, ali on nije nikad mogao probuditi ženstvenost u njoj — i to ga je izluđivalo. Mučio ju je jer ju je volio. To se događa. Vi to znate isto tako dobro kao i ja.

— Znam — priznao je g. Satterthwaite. — Već sam to ponekad vidio — ali rijetko — vrlo rijetko.

— A često ste vidjeli, da postoji nešto što se zove grižnja savjesti — želja da se promijenite nabolje — da to učinite po svaku cijenu.

— Da, ali smrt je došla prebrzo.

— Smrt! — glas g. Quina bio je prezriv. — Vi vjerujete u život poslije smrti, zar ne? A tko ste vi da tvrdite da ista htijenja, iste želje nisu vodilje i u tom životu?

Ako je želja jaka — može se pronaći posrednik.

Glas mu se polako gubio.

G. Satterthwaite se digno, zadrhtavši od hladnoće. — Moram se vratiti u hotel — reče. — Ako idete istim putem...

Ali g. Quin odmahne glavom. — Ne — reče. — Otići ću natrag putem kojim sam došao.

Kad se g. Satterthwaite osvrnuo preko ramena, vidio je kako njegov prijatelj hoda prema rubu stijena.

Harlekinova staza

G. Satterthwaite nikad nije točno znao što ga je navelo da odsjedne kod Denmanovih. Nisu bili njegov svijet — to jest, nisu pripadali ni visokom društvu niti zanimljivim umjetničkim krugovima. Bili su malograđani, uz to i dosadni. G. Satterthwaite ih je prvi put sreo u Biarritzu, prihvatio njihov poziv da odsjedne kod njih, došao je, a ipak, začudo, dolazio je ponovo.

Zašto? To je pitanje postavio sebi i tog dvadeset prvog lipnja, dok je jurio iz Londona u. svom »rolls royceu«.

John Denman je imao oko četrdeset godina, bio je uspješan čovjek, poštovan u poslovnom svijetu. Njegovi prijatelji nisu bili prijatelji g. Satterthwaitea, njegove ideje još manje. Bio je sposoban čovjek u svojoj struci, ali izvan nje bio je sasvim običan i bez mašte.

Zašto to činim?, ponovo se upitao g. Satterthwaite. A jedini mogući odgovor činio mu se tako neodređen i zapravo tako lud da ga je gotovo odbacio. Jer je taj jedini razlog bila činjenica da je jedna od soba u kući (udobnoj, dobro opremljenoj kući) pobuđivala njegovu radoznalost. Ta je soba bila upravo salon gdje Denman.

Jedva da je bio odraz njene ličnosti. Koliko je g. Satterthwaite mogao prosuditi, ona uopće nije imala ličnosti. Nikad nije sreo tako sasvim bezizražajnu ženu. Bila je, znao je, po rođenju Ruskinja. John Denman je bio u Rusiji kad je izbio prvi svjetski rat; borio se s ruskom vojskom i jedva je spasio život kad je izbila revolucija. Sa sobom je doveo Ruskinju, izbjeglicu bez novca. Unatoč žestokom negodovanju svojih roditelja, oženio se njome.

Soba gdje Denman nije bila ni po čemu značajna. Bila je namještena dobrim »Hepplewaiteovim« pokućstvom — po ugođaju gotovo više muška nego ženska. Ali u njoj se nalazio jedan neprikladan predmet: kineski lakirani paravan — blijedožute i svijetloružičaste boje. Svi bi

muzeji bili sretni da ga posjeduju. Bila je to dragocjenost za kolekcionare, rijetka i lijepa.

Nije se uklapao u tu solidnu englesku sredinu. Trebao je biti osnovna ideja sobe koja bi se lijepo uskladila s njim. A ipak, g. Satterthwaite nije mogao optužiti Denmanove za nedostatak ukusa. Sve ostalo u kući bilo je u savršenom skladu s okolinom.

Odmahnuo je glavom. Koliko god to bilo trivijalno — zbunjivalo ga je. Uistinu je vjerovao da se zbog toga neprestano vraća u tu kuću. Bila je to možda ženska maštovitost — ali to ga rješenje nije zadovoljilo dok je razmišljao o gđi Denman — tihoj ženi, grubih crta lica, koja je tako ispravno govorila engleski da nitko nikad ne bi posumnjao da je strankinja.

Automobil se zaustavio na cilju i on iziđe još zaokupljen tim kineskim paravanom.

Kuća Denmanovih zvala se »Ashmead«, a zauzimala je nekih pet rali Melton Heatha, četrdeset i pet kilometara udaljena od Londona, i stajala na uzvisini oko 1500 metara iznad mora. Taj je kraj naseljen većinom ljudima koji imaju velike prihode.

Upravitelj je primio g. Satterthwaitea uljudno. G. i gđa. Denman su vani — na probi — nadali su se da će se g. Satterthwaite udobno smjestiti dok se ne vrate.

G. Satterthwaite kinine i počne provoditi taj savjet tako što je otišao u vrt. Kad je letimično razgledao gredice s cvijećem, krenuo je sjenovitom stazom i uskoro stigao do jednih vrata u zidu. Bila su otključana i on prođe kroz njih i nađe se na uskoj stazi.

G. Satterthwaite pogleda na lijevo i na desno. Bio je to vrlo prijatan puteljak, sjenovit i zelen, s visokom živicom — seoski puteljak koji je pravio one starinske zavijutke. Sjetio se utisnuta natpisa: Ashmead — harlekinova staza — sjetio se također mjesnog imena koje mu je gđa Den man jednom rekla.

— Harlekinova staza — promrmljao je tiho za sebe. — Pitam se ..
Zaokrene za ugao.

Ne tada, nego poslije, pitao se zašto se nije iznenadio susretu sa svojim neuhvatljivim prijateljem g. Harlevem Quinom. Dvojica muškaraca se rukuju.

— Znači vi ste ovdje — reče g. Satterthwaite.

— Da — potvrdi g. Quin. — Odsjeo sam u istoj kući kao vi.

— Odsjeli ste tamo?

— Zar vas to iznenađuje?

— Ne. Samo — pa, vi nikad nigdje ne odsjedate dugo, zar ne?

— Samo onoliko koliko je potrebno — odgovori g. Quin ozbiljno.

— Shvaćam — reče g. Satterthwaite. Nekoliko minuta šetali su zajedno u tišini.

— Ova staza — počne g. Satterthwaite i zastane.

— Pripada meni — završi g. Quin.

— To sam i pomislio — reče g. Satterthwaite. — Nekako sam pomislio da vam mora pripadati. Ima i drugo ime. Mještani je zovu »Staza ljubavnika«. To znate?

— Svakako, u svakom selu postoji »staza ljubavnika« — kimne g. Quin.

— Pretpostavljam — reče g. Satterthwaite i lagano uzdahne.

Iznenada se osjetio prilično starim i izvan događaja, sitan, uvenuo, staromodan čudak. Sa svake strane bila je živica, zelena i bujna.

— Gdje završava ova staza?—upita iznenada.

— Završava ovdje — reče g. Quin.

Prošli su posljednji zavoj. Staza je završavala komadom puste zemlje, a gotovo uz njihove noge zjapila je velika jama. U njoj su se nalazile limenke koje su sjale na suncu, a druge se nisu sjale jer su bile zardane, zatim stare čizme, komadi novina, mnogo svega i svačega što nije služilo više nikome.

— Smetlište — uzvikne g. Satterthwaite ljutito.

— Katkad ima divnih stvari na smetlištu — reče g. Quin.

— Znam, znam — vikne g. Satterthwaite i odrecitira malo smeteno: »Donesi mi dvije najljepše stvari grada«, reče bog. Znae kako to ide, je li?

G. Quin kimne.

G. Satterthwaite pogleda ruševine male kućice smještene visoko na vrhu stijene.

— Nije baš lijep vidik za kuću — primijeti.

— U ono vrijeme vjerojatno tđ nije bilo smetlište — reče g. Quin. — Vjerujem da su Denmanovi živjeli u njoj kad su se tek vjenčali. Preselili su se u veliku kuću kad su starci umrli. Koliba je srušena kad su ovdje počeli vaditi kamen — ali nije se mnogo učinilo, kao što vidite.

Okrenuli su se i pošli natrag.

— Pretpostavljam — nasmiješio se g. Satterthwaite — da mnogi parovi lutaju ovom stazom u ove tople ljetne večeri.

— Vjerojatno.

— Ljubavnici — kazao je g. Satterthwaite. Ponovio je tu riječ zamišljeno i bez imalo tipičnog engleskog ustručavanja. G. Quin je imao takav utjecaj na njega.

— Ljubavnici. Vi ste mnogo učinili za ljubavnike, g. Quine.

Ovaj sagne glavu bez odgovora.

— Vi ste ih spasili od tuge — od goreg nego što je tuga, od smrti, čak ste i mrtve branili.

— Vi govorite o sebi — o tome što ste vi učinili — ne o meni.

— To je isto — reče g. Satterthwaite. — Znae da jest — ponovio je kad ovaj nije odgovorio. — Vi ste djelovali — preko mene. Iz nekog razloga vi ne djelujete izravno — osobno.

— Katkada djelujem — odgovorio je g. Quin. Glas mu je postao nekako čudan. I ne htijući, g. Satterthwaite zadrhti. Postaje hladno, pomisli. A ipak sunce je bilo još visoko.

U tom trenutku jedna djevojka iziđe iza ugla ispred njih i pojavi se. Bila je vrlo lijepa, svijetle kose i plavih očiju, nosila je ružičastu pamučnu haljinu. G. Satterthwaite prepozna u njoj Molly Stanwell, koju je prije sretao ovdje.

Mahnula mu je na pozdrav. — John i Anna su se upravo vratili — vikne. — Mislili su da ste već došli, ali su morali prisustvovati probi.

— Kakvoj probi? — upita g. Satterthwaite.

— Taj krabuljni ples — nisam sasvim sigurna kako vi to zovete. Pjeva se i pleše.

G. Manly (sjećate li ga se?), ima sasvim dobar tenor, bit će Pierrot, a ja sam Pierrette. Dva profesionalca plesat će Harlekina i Kolumbinu. A zatim, imamo i veliki djevojački zbor. Lady Roscheimer s žarom uvježbava seoske djevojke u pjevanju. Ona ozbiljno priprema točku.

Glazba je lijepa — ali vrlo moderna — drukčija. Claude Wickam. Možda ga poznajete?

G. Satterthwaite kimne. Kao što je već spomenuto, on je smatrao gotovo svojom dužnošću da poznaje svakoga. Znao je za tog ambicioznog genija Claude Wickama i debelu lady Roscheimer, koja se zanimala za mladiće s umjetničkim sklonostima.

Znao je sve i o sir Leopoldu Roscheimeru, koji je želio da mu žena bude sretna i, što je vrlo rijetko u muževa, nije mu smetalo da bude sretna na svoj vlastiti način.

Našli su Claudea Wickama za čajem s Denmanovima. Trpao je u usta bez reda sve čega se dohvatio, govorio je brzo i mahao dugim bijelim rukama, koje kao da su imale dvostruke zglobove. Njegove kratkovidne oči zurile su kroz naočale s rožnatim okvirom.

John Denman, uspravan, pomalo crven i tek malo sklon da se sjaji, slušao je s izrazom usiljene pažnje. Kad se pojavio G. Satterthwaite, muzičar prenese svoju pažnju na njega. Anna Denman je sjedila iza pribora za čaj, mirna i bezizražajna, kao obično.

G. Satterthwaite potajno baci pogled na nju. Visoka, upala lica, vrlo mršava, s kožom nategnutom preko visokih jagodica, crne kose podijeljene po sredini, ogrubjele kože. Žena koja je mnogo vremena provodila na suncu i nije marila za kozmetiku.

Žena nalik na drvenu lutku, drvena, beživotna — a ipak .., On pomisli: iza ovog lica mora postojati značenje, a ipak ga nema. To je sasvim pogrešno. Da, sasvim pogrešno. A Claudeu Wickamu reče: — Molim? što ste rekli?

Claude Wickam, kojemu se sviđao zvuk vlastita glasa, počne sve iz početka. Rusija, rekao je on, to je jedina zemlja na svijetu za koju se valja zainteresirati. Oni eksperimentiraju. Sa životima, ako hoćete, ali ipak eksperimentiraju. — Veličanstveno! — Utrpa sendvič u usta jednom rukom, a zatim zagriže čokoladni kolač kojim je mahao u drugoj ruci. — Uzmite — reče (s punim ustima) — ruski balet.

— Sjetivši se svoje domaćice, okrene se k njoj. što ona misli o ruskom baletu?

Pitanje je očito bilo samo uvod u važno mišljenje Claudea Wickama o ruskom baletu — ali njen odgovor je bio neočekivan i sasvim ga je izbacio iz kolotečine.

— Nikad ga nisam gledala.

— što? — Zabuljio se u nju otvorenih usta. — Ali nećete valjda —

— Prije vjenčanja bila sam balerina — kazala je hladno.

— Praznik za druge dok jedan radi — reče njen muž.

— Ples. — Ona slegne ramenima. — Znam sve te trikove. Ne zanima me.

— Oh!

Claudeu je trebao trenutak da vrati samosvjesno ponašanje.

— Kad već govorimo o životima — reče g. Satterthwaite — i eksperimentiranju s njima, ruska nacija je učinila jedan skupi eksperiment.

Claude Wickam se okomi na njega. — Znam što ćete reći — vikne. — Karsanova!

Besmrtna, jedina Karsanova! Vidjeli ste je plesati?

— Tri puta — reče g. Satterthwaite. — Dvaput u Parizu, jedanput u Londonu. Nikad to neću zaboraviti.

Govorio je gotovo sa strahopoštovanjem.

— I ja sam je vidio — uzviknuo je Claude Wickam. — Imao sam deset godina. Vodio me stric. Bože! Nikad neću zaboraviti.

Komad kolačića s grožđicama bijesno baci u gredicu s cvijećem.

— Jedan muzej u Berlinu ima njen mali kip — reče g. Satterthwaite.
— Divan je.

Izvanredna krhkost — kao da biste ga mogli razbiti, kvrcnuvši noktom. Gledao sam je kao Kolumbinu, u »Labuđem jezeru« i kao umiruću nimfu. — To je bio genij.

Mnogo godina će proći prije nego što se netko takav ponovo rodi.
Bila je mlada.

Uropaštena neznanjem i lakoumnošću u prvim danima revolucije.

— Glupani! Luđaci! Majmuni! — žestio se Claude Wickam. Davio se punim ustima hrane.

— Ja sam studirala s Karsanovom — reče gđa Denman. — Dobro je se sjećam.

— Bila je divna — ponovi g. Satterthwaite.

— Da, bila je divna — tiho potvrdi gđa Denman.

Claude Wickam se oprostio, a John Denman uzdahne s olakšanjem, na što se njegova žena nasmije.

— Znam što mislite — kinine g. Satterthwaite. — Ali unatoč svemu, glazba što je taj momak piše jest glazba.

— Vjerujem da jest — potvrdi Denman.

— Nesumnjivo. Koliko će dugo vrijediti — to je nešto drugo.

— što mislite time reći — znatiželjno ga pogleda John Denman.

— Mislim da je uspjeh došao rano. A to je opasno. Uvijek je opasno.
— Pogledao je g. Quina. — Slažete li se sa mnom?

— Vi uvijek imate pravo — reče g. Quin.

— Hajdemo gore u moju sobu — reče gđa Denman. — Tamo je ugodno.

Pošla je prva, a oni su je slijedili. G. Satterthwaiteu se otme duboki uzdah kad je ugledao kineski paravan. On dignu pogled i otkrije da ga gleda gđa Denman.

— Vi ste čovjek koji uvijek ima pravo — ponovila je kimnuvši glavom prema njemu.

— Kakav vam se čini moj paravan?

Nekako je osjetio da su te riječi izazov za njega. Odvratio je s oklijevanjem i zamuckujući: — Dakle, on je — on je lijep, štoviše, jedinstven.

— Imate pravo. — Denman mu je prišao iza leđa. — Kupili smo ga na početku braka.

Dobili smo ga otprilike za desetinu njegove vrijednosti, an ipak smo se zbog njega više od godinu dana morali odricati mnogo toga. Sjećaš li se, Anna?

— Sjećam se.

— U stvari, nismo ga ni trebali kupiti — ne tada. Danas je, naravno, drukčije. Neki dan je kod »Christie's« bilo nekih vrlo dobrih lakiranih komada. Upravo ono što trebamo da bi ova soba bila savršena. Sve kinesko. Mogli smo raščistiti sve ovo.

Biste li vjerovali, Satterthwaite, da moja žena nije htjela ni čuti za to?

— Ova soba mi se sviđa takva kakva jest — reče gđa Denman.

Na licu joj se pojavio čudan izraz. G. Satterthwaite ponovo osjeti da je izazvan i poražen. Pogleda oko sebe i prvi put primjeti odsutnost osobne crte. Nije bilo ni slika, ni cvijeća, ni ikakvih ukrasnih sitnica.

Nije uopće sličila ženskoj sobi. Bez tog kineskog paravana, koji se nije uklapao, mogla je biti uzorak na nekoj velikoj izložbi namještaja.

Opazio je da mu se smješka.

— Slušajte — kazala je. Nagnula se naprijed i za trenutak se doimala manje Engleskinjom a više strankinjom. — Govorim vama, jer vi ćete shvatiti. Kupili smo taj paravan ne samo novcem — nego ljubavlju. Zbog njega, jer je bio lijep i jedinstven, odricali smo se ostalih stvari koje smo trebali i koje su nam nedostajale. Oni kineski komadi o kojima govori moj muž, komadi koje bismo kupili samo novcem, za njih ne bismo dali ništa od sebe.

— Neka bude po tvome — nasmije se njen muž, iako se u glasu osjetio trag ljutnje.

— Ali odudara od ovog engleskog ambijenta. Ovo je dosta dobro u svom stilu, zaista solidno bez ičega lažnog — ali osrednje. Dobar obični kasni »Hepplewaite«.

— Dobar, solidan, autentičan engleski stil — promrmljala je tiho.

G. Satterthwaite se zagleda u nju. Shvatio je smisao tih riječi. Engleska soba i blistava ljepota kineskog paravana. Ne, opet mu je izmaklo.

— Na puteljku sam susreo gđicu Stanwell — reče razgovorljivo. — Kaže mi da će igrati Pierrette u večerašnjoj predstavi.

— Zaista je vrlo dobra — kazao je Denman.

— Ima nezgrapne noge — primijetila je Anna.

— Gluposti — reče njen muž. — Sve su žene slične, Satterthwaite. Ne mogu podnijeti da hvale druge žene. Molly je vrlo zgodna djevojka i zato je svaka žena mora bockati.

— Govorila sam o plesanju — ustrajala je Anna Denman. Zvučalo je to pomalo iznenađeno. — Ona je vrlo lijepa, to je istina, ali noge su

joj nezgrapne. Ne možete me razuvjeriti jer se razumijem u ples.

— Kako sam shvatio, dolaze vam dva profesionalna plesača? — taktično se umješao g. Satterthwaite.

— Da. Za sam balet. Princ Oranoff dovest će ih automobilom.

— Sergius Oranoff?

Pitanje je postavila Anna Denman. Njen muž se okrenuo i pogledao je.

— Ti ga poznaješ?

— Poznavala sam ga — u Busiji.

G. Satterthwaite pomisli kako se John Denman doima uznemireno.

— Hoće li te prepoznati?

— Prepoznat će me.

Nasmijala se tiho, gotovo pobjednički. Lice joj sada više nije nimalo sličilo drvenoj lutki. Umirujuće je kimnula mužu. — Serge dovodi dvoje plesača? Uvijek se zanimao za balet.

— Sjećam se — naglo je kazao John Denman, zatim se okrenuo i napustio sobu. G. Quin ga je slijedio. Anna Denman ode do telefona i zatraži broj. Kretnjom je zaustavila g. Satterthwaitea koji se spremao da slijedi njih dvojicu.

— Mogu li govoriti sa lady Roscheimer? Ah! Vi ste. Anna Denman ovdje. Je li princ Oranoff već stigao? što? Što? Oh! Bože! Kako je to užasno!

Slušala je nekoliko trenutaka, zatim je spustila slušalicu. Okrenula se g. Satterthwaiteu.

— Dogodila se nesreća. Nije ni čudo kad vozi Sergius Ivanovitch. Oh! Nije se promijenio ni poslije svih tih godina. Djevojka nije teško ozlijeđena, ali je previše potresena, da bi večeras plesala. Muškarčeva ruka je slomljena. Sam Serge Ivanovitch je neozlijeđen. Neće grom u koprive!

— što će biti s večerašnjom predstavom?

— Baš tako, prijatelju. Nešto se mora poduzeti.

Sjedila je razmišljajući. Uto se trgnula: — Ja sam loša domaćica, g. Satterthwaite.

Ne zabavljam vas.

— Uvjeravam vas da to nije potrebno. Ali ima nešto, gđo Denman, što bih želio znati.

— Da?

— Kako ste se upoznali s g. Quinom?

— On često dolazi ovamo — kazala je polako.

— Mislim da posjeduje zemlju u ovom kraju.

— Točno. Danas mi je to rekao — potvrdio je g. Satterthwaite.

— On je — zastala je. Njihove se oči susretnu.

— Mislim da vi znate bolje od mene kakav je on — završila je.

— Ja?

— Zar nije tako?

Uznemirio se. Otkrio je da ga ona uznemirava. Osjetio je da ga želi natjerati dalje nego što je htio otići, da želi da on izgovori ono što sam nije bio spreman priznati.

— Vi znate! — reče ona. — Mislim da znate mnoge stvari, g. Satterthwaite.

Laskanje ga ovaj put ipak nije uspjelo opiti. Odmahne glavom s neuobičajenom skromnošću.

— Što se može znati? — upitao je.

— Tako malo — zaista vrlo malo.

Ona kimne s odobravanjem. Zatim progovori čudnim, muklim glasom, ne gledajući ga:

— Pretpostavimo da vam nešto ispričam — ne biste se smijali? Ne, mislim da se ne biste smijali. Pretpostavimo, onda, da bi za bavljenje svojim — ona zastane — svojim zanatom, svojom profesijom, čovjek morao upotrijebiti maštu — morao bi izmisliti sebi nešto što ne postoji — morao bi izmisliti određenu osobu. To je samo mašta, znate — fikcija — ništa drugo. Ali jednoga dana...

— Jednoga dana? — živo je ponovio g. Satterthwaite.

— Mašta je postala stvarnost! Ono što je čovjek zamislio — ono nemoguće, ono što ne bi moglo biti — postalo je stvarnost! Je li to ludilo? Recite mi, g. Satterthwaite.

Je li to ludilo — ili i vi u to vjerujete?

— Ja — čudno kako nije mogao izgovoriti riječi. Kako su, činilo se, zapele negdje u grlu.

— Ludost — reče Anna Denman. — Ludost. Išuljala se iz sobe i ostavila g. Satterthwaitea, a da joj nije zahvalio na povjerenju.

Kad je sišao na večeru, ustanovio je da gđa Denman zabavlja jednog gosta, visokog, tamnog čovjeka koji se približavao srednjim godinama.

— Princ Oranoff — g. Satterthwaite.

Dva čovjeka se naklone. G. Satterthwaite je imao osjećaj da je njegov dolazak prekinuo neki razgovor koji se neće nastaviti. Ali nije se osjećala napetost. Rus je razgovarao lako i prirodno o temama koje su bile prirasle srcu g. Satterthwaitea.

Bio je čovjek profinjena umjetnička ukusa i oni su uskoro otkrili da imaju mnogo zajedničkih prijatelja. Kad im se pridružio John Denman razgovor se ograničio.

Oranoff izrazi žaljenje zbog nesreće.

— Nije bila moja krivnja. Volim voziti brzo — ali sam dobar vozač. Bila je to sudbina — slučajnost — slegnuo je ramenima — koja gospodari svima nama.

— Iz vas progovara Rus, Sergiuse Ivanovitchu — reče gđa Denman.

— A u vama nalazi odjeka, Anna Mihailovna — odvrati on brzo.

G. Satterthwaite prijeđe pogledom preko svih troje. John Denman, svijetle puti, uzdržan, Englez, a njih dvoje tamni, vitki, čudno slični. Nešto ga zaokupi — što je to? Sjetio se. Prvi čin »Walkiire«. Sigmund i Sieglinde — toliko slični — i potpuno različiti Hunding. U njegovoj glavi su se misli uskomešale. Je li u tome bilo značenje prisutnosti g. Quina? U jedno je čvrsto vjerovao: gdje god se g. Quin pojavio, na pomolu je drama. Je li ovdje bila u pitanju stara drama trougla?

Bio je pomalo razočaran. Nadao se boljem.

— što je ugovoreno, Ann? — upita Denman.

— Sigurno ćemo morati sve odgoditi, čuo sam da nazivaš Roscheimerove.

— Ne, nema potrebe da se odgodi — odmahнула je glavom.

— Ali ne možeš bez baleta?

— Sigurno ne bi mogao gledat* harlekinadu bez Harlekina i Kolumbine — složi se Anna Denman suho. — Ja ću biti Kolumbine, Johne.

— Ti?

On je zapanjen, uznemireno pomisli g. Satterthwaite.

— Ne moraš se bojati, Johne — kazala je sabrano. — Neću te osramotiti.

Zaboravljaš da je to — jednom bila moja profesija.

G. Satterthwaite pomisli: Kako je glas čudna stvar, što sve izgovara — što sve ostane neizgovoreno, a ima značenje! želio bih znati..

— No, to rješava polovicu problema, što je s drugom? Gdje ćeš pronaći Harlekina?

— Našla sam ga — tamo!

Ona pokaže rukom prema otvorenim vratima na kojima se upravo pojavio g. Quin. On joj uzvрати smiješak.

— Bože dragi, Quin — reče John Denman. — Znete li išta o toj igri? Nikad ne bih ni pomislio.

— Netko jamči da je g. Quin stručnjak — reče njegova žena. — G. Satterthwaite odgovara za njega.

Ona se nasmiješi g. Satterthwaiteu, čovječuljak počne mrmljati: — Da, da, ja — ja odgovaram za g. Quina.

— Znete li da je nakon toga krabuljni ples. Gnjavaža. Morat ćemo vas maskirati, Satterthwaite.

G. Satterthwaite odmahne glavom vrlo odlučno. — Ispričavaju me moje godine.

— Sinula mu je izvrsna ideja. — Ubrus preko ruke. Tu je moje mjesto, postariji konobar koji je vidio bolje dane. — On se nasmije.

— Zanimljiva profesija — primijeti g. Quin. — Mnogo toga se vidi.

— Ja moram obući nekakav glupi kostim Pierrota — reče Denman smrknuto. — U svakom slučaju, barem nije ekstravagantan, što je s vama? — Pogleda Oranoffa.

— Ja imam kostim Harlekina — reče Rus. Njegove oči na trenutak odlutaju do lica domaćice.

G. Satterthwaite se upita nije li pogriješio kad je pomislio da između njih vlada napetost.

— Mogla bi nas biti trojica — nasmije se Denman. — I ja imam jedan stari kostim Harlekina koji mi je napravila žena za neku priredbu, kad smo se tek vjenčali.

— Zastao je i pogledao široka prsa svoje košulje. — Pretpostavljam da se sacja ne bih mogao u to uvući.

— Ne, sada se ne bi mogao u to uvući. — I ponovo njen glas izgovori nešto više od samih riječi.

— Ako se Mol y uskoro ne pojavi, nećemo je čekati — pogledala je sat.

Ali u tom trenutku najave djevojku. Već je nosila svoju bijelo-zelenu haljinu Pierrette, koja joj je vrlo dražesne pristajala, kako je mislio g. Satterthwaite.

Bila je uzbuđena zbog skorašnje predstave. — Postajem nervozna — izjavila je dok su pili kavu poslije večere. — Znam da će mi glas biti nesiguran i zaboravit ću tekst.

— Vaš glas je dražestan — reče Anna. Na vašem mjestu, ne bih se brinula.

— Ali ja se brinem. O onom drugom se ne brinem — o plesu. Ali, valjda će i to biti u redu. Hoću reći, ne možete mnogo pogriješiti nogama, zar ne?

Ona se obrati Anni, ali starija žena ne odgovori. Umjesto toga ona reče: — Otpjevajte sada nešto g. Satterthwaiteu. Vidjet ćete da će vas on ohrabriti.

Molly ode do klavira. Njen glas odjekne, svjež i melodičan, u nekoj staroj irskoj baladi:

— Sheila, crna Sheila, što je to što vidiš? Što je to što vidiš, što vidiš u plamenu?

»Vidim momka koji me voli — i vidim momka koji me ostavlja, i trećeg momka, sjenu momka — i on je taj koji mi zadaje boli.«

Pjesma se nastavi. Na kraju g. Satterthwaite kimne, odlučno odobravajući.

— Gđa Denman ima pravo. Glas vam je dražestan. Možda, nije dokraja školovan, ali je divno prirodan, posjeduje neposrednost mladosti u sebi.

— Točno — složi se John Denman. — Nastavite tako, Molly, i ne dajte da vas uhvati trema. Bit će bolje da sada krenemo do Roscheimerovih.

Društvo se razide da obuče ogrtače. Bila je veličanstvena noć i netko predloži da prošetaju do tamo, kuća je bila samo oko petsto metara niz cestu.

G. Satterthwaite se nađe uza svog prijatelja.

— čudno je, ali ta pjesma me navela da mislim o vama. Treći momak — sjena — u tome ima misterije, a gdje god ima misterije, ja — ja mislim na vas.

— Zar sam ja toliko tajanstven? — nasmiješi se g. Quin.

— Tako je — odlučno potvrdi g. Satterthwaite. — Da, svakako. Zna li, sve do večeras nisam imao pojma da ste profesionalni plesač.

— Uistinu? — reče g. Quin.

— Slušajte — reče g. Satterthwaite. On zat pjevuši ljubavni motiv iz »Walkiire«.

— Ovo mi je odzvanjalo u glavi cijele večeri dok sam gledao ono dvoje.

— Koje dvoje?

— Princa Oranoffa i gđu Denman. Niste primijetili promjenu u nje večeras? To je kao da — kao da se iznenada otvorio prozor i vi ugledate unutra sjaj.

— Da — reče g. Quin. — Možda je tako.

— Ponavlja se prastara drama — započne g. Satterthwaite. — Njih dvoje pripadaju jedno drugome. Iz istog su svijeta, imaju iste misli, sanjaju iste snove. Vidi se kako se to dogodilo. Prije deset godina Denman je bio sigurno vrlo pristao, mlad, upadljiv, romantičan. A i spasio joj je život. Sve je sasvim prirodno. Ali sada — što je on sada? Dobar momak — bogat, uspješan — ali — prosječan. Dobar pošten engleski kov — vrlo sličan onom pokućstvu »Hepplewaite« gore. Toliko Englez — i toliko običan — koliko i ona zgodna Engleskinja sa svojim svježim, neškolovanim glasom.

Možete se smješhati, g. Quine, ali ne možete poreći ono što govorim.

— Ništa ja ne poričem. Uvijek sve vidite u pravom svjetlu. A ipak ..

— Ipak što?

G. Quin se nagne naprijed. Njegove tamne, sjetne oči potraže g. Satterthwaiteove.

— Jeste li tako malo naučili o životu? — uzdahnuo je.

Ostavio je g. Satterthwaitea nekako uznemirena, toliko se zanio u razmišljanje da je otkrio kako su ostali već krenuli bez njega. On iziđe kroz vrt i zatim kroz ista vrata kao toga popodneva. Staza se kupala u mjesečini i on je već na samim vratima ugledao jedan zagrljeni par.

Najprije je pomislio... A zatim ih je prepoznao. John Denman i Molly Stamvell.

Denmanov glas dopre do njega, promukao i tjeskoban.

— Ne mogu živjeti bez tebe. što da radimo? G. Satterthwaite se okrene da se vrati putem kojim je došao, ali ga jedna ruka zadrži. Netko drugi je stajao u vratima uz njega, netko drugi čije su oči također sve vidjele.

G. Satterthwaiteu bilo je dovoljno samo pogledati njeno lice da bi shvatio koliko su svi njegovi zaključci bili sasvim pogrešni.

Njena izmučena ruka držala ga je sve dok ono dvoje nije dalje produžilo stazom i nestalo s vidika. On začuje sebe kako joj se obraća, kako govori utješne budalaštine koje su zvučale beznačajno i glupo prema boli koju je naslućivao. Progovorila je samo jedanput.

— Molim vas, nemojte me ostaviti — kazala je.

Pomislio je kako je to čudno dirljivo. Bio je nekome koristan. Nastavio je govoriti stvari koje nisu ništa značile, ali koje su, na neki način, bile bolje od šutnje. Krenuli su tim putem do Roscheimerovih. S vremena na vrijeme njezina je ruka stisnula njegovo rame i on je shvatio da joj je drago što je s njim. Pustila ga je tek kad su stigli na cilj. Stajala je uspravno, glavu držala visoko.

— Sada ću plesati! Ne bojte se za mene, prijatelju moj. Plesat ću.

Ona ga naglo napusti. Zgrabila ga je lady Roscheimer, posuta dijamantima i puna jadikovki. Od nje ga je preuzeo Claude Wickam.

— Upropašteno! Sve su upropastili. To se uvijek samo meni događa. Svi ti seljački glupani misle da znaju plesati. Mene nisu čak ni pitali za savjet...

Nastavio je govoriti, govoriti bez kraja. Našao je pravoga slušača, čovjeka koji je razumio. Prepustio se bujici samosažaljenja. Prestao je tek kad su se začuli prvi zvuči glazbe.

G. Satterthwaite se prene. Još jednom je živnuo, u njemu se probudio kritičar.

Wickam je bio neizreciv glupan, ali je znao komponirati — profinjenu istančanu glazbu, neopipljivu poput vilinske paučine — a ipak, ima nešto sladunjavo u njoj.

Dekoracija je bila dobra. Lady Roscheimer nikada nije škrtarila kad je trebalo pomoći njenim štićenicima. Proplanak Arkadije sa svjetlosnim efektima koji su mu davali ugođaj nestvarnosti.

Dvije figure u plesu. Vitki Harlekin čije su šljokice svjetlucale na mjesecini, s magičnim štapom i maskom na licu, bijela Kolumbina u čarobnom vrtlogu pirueta ..

G. Satterthwaite se uspravi. To je već doživio. Da, siguran je. Iznenada se našao daleko od salona lady Roscheimer. Bio je u berlinskom muzeju i gledao kip besmrtni Kolumbine.

Harlekin i Kolumbina dalje su plesali, širok svijet je bio stvoren za njihov ples.

Mjesočina — i ljudski lik. Pierrot luta kroz šumu, pjeva. Pierrot je vidio Kolumbinu i uznemiren je. Dvoje besmrtnih iščeznu, ali Kolumbina se osvrće, čula je pjesmu ljudskog srca.

Pierrot odluta kroz šumu — u tamu — njegov glas nestaje u daljini..

Seoska tratina — ples seljačkih djevojaka — a s njima su Pierrot i Pierrette. Molly kao Pierrette. Nikakva plesačica — Anna Denman je imala pravo — ali glas joj je bio svjež; melodičan u pjesmi — »Pierrette pleše na tratini«.

Dobra melodija — g. Satterthwaite kimne s odobravanjem. Wickam nije prezirao komponirati čak i običnu pjesmicu, kad je to bilo potrebno.

Većine se seoskih djevojaka zgrozio, ali je shvatio da je lady Roscheimer odlučan dobrotvor.

Nagovaraju Pierrota da pleše. On odbija. Bijela lica, vječni ljubavnik luta dalje, tražeći svoj ideal. Spušta se večer. Harlekin i Kolumbina, nevidljivi, plešući umiješaju se u nesvjesnu gomilu i opet odlaze. Mjesto ostaje pusto, usamljeni Pierrot, klonuo, zaspe na travnatom obronku. Harlekin i Kolumbina plešu oko njega. On se probudi i ugleda Kolumbinu. Udvara se, moli je, zaklinje...

Ona stoji neodlučna. Harlekin je poziva k sebi. Ali ona ga više ne vidi-. Sluša Pierrota, njegovu ljubavnu pjesmu koja se ponovo razliježe. Ona pada u njegov zagrljaj i zavjesa se spušta.

Drugi čin događa se u Pierrotovoj kolibi. Kolumbina sjedi uz ognjište. Blijeda je, klonula. Osluškuje — što? Pierrot joj pjeva — udvara joj se da bi ponovo mislila na njega. Smrkava se. Čuje se grom. Kolumbina odlaže svoj kolovrat. Napeta je, uznemirena. Više ne sluša Pierrota. Čuje se njezina vlastita glazba, glazba Harlekina i Kolumbine. Na oprezu je. Sjeća se.

Udarac groma! Harlekin stoji na vratima. Pierrot ga ne može vidjeti, ali Kolumbina skoči s radosnim smijehom. Dotrče djeca, no ona ih odgurne. S drugim udarom groma pada zid i Kolumbina otpleše u divlju noć s Harlekinom.

Tama u kojoj se čuje melodija koju je pjevala Pierrette. Svjetlost se polako pojavljuje. Ponovo koliba. Pierrot i Pierrette, stari i sijedi, sjede kraj ognjišta.

Glazba je vedra ali prigušena. Pierrette drijema 'u naslonjaču. Kroz prozor prodire zraka mjesečine i s njom počinje motiv Pierrotcve davno zaboravljene pjesme. On se uznemiri.

Tiha, vilinska glazba — Harlekin i Kolumbina vani. Vrata se otvaraju i Kolumbine ulazi plešući. Naginje se nad usnulim Pierrotom, ljubi ga u usta.

Tras! Udar groma. Ona je ponovo vani. U sredini pozornice je osvijetljen prozor a kroz njega se vide dva lika, to Harlekin i Kolumbina, polako plešući se udaljavaju, postaju sve nejasniji..

Pada cjepanica. Pierrette ljutito skoči, požuri do prozora i navlači zavjesu. Tako se završava — u iznenadnoj disharmoniji.

G. Satterthwaite je vrlo mirno sjedio za vrijeme pljeska i galame. Najzad je ustao i izišao van. Naiđe na Molly Stanwell, zarumenjenu i uzbuđenu kako prima komplimente. Vidio je Johna Denmana, kako se laktovima probija kroz gomilu, očiju usplamtjelih novim žarom. Molly mu priđe, ali on je gotovo nesvjesno odgurne ustranu. Ona nije bila ta koju je tražio.

— Moja žena? Gdje je?

— Mislim da je izišla u vrt.

Međutim, g. Satterthwaite ju je pronašao, sjedila je na jednoj kamenoj klupi pod čempresom. Kad joj je prišao, učinio je nešto osebjno. Kleknuo je i prinio njenu ruku svojim usnama.

— Ah! Mislite da sam dobro plesala?

— Plesali ste — kao što ste uvijek plesali, Madame Karsanova.

— Znači — pogodili ste.

— Postoji samo jedna Karsanova. Nitko tko vas je vidio plesati, ne bi mogao zaboraviti. Ali zašto — zašto?

— Što sam drugo mogla?

— Što to znači?

Govorila je vrlo jednostavno. Sada je bila tako jednostavna.

— Ali vi to razumijete. Vi ste svjetski čovjek. Velika plesačica — ona može imati ljubavnike, to da — ali muža, to je drugo. A on — on nije želio ono drugo. Želio je da mu pripadam, kao — kao što mu Karsanova ne bi nikad mogla pripadati.

— Shvaćam — reče g. Satterthwaite. — Shvaćam. Tako ste se odrekli plesa.

Ona kimne.

— Mora biti da ste ga veoma voljeli — reče g. Satterthwaite blago.

— Zato što sam prinijela tu žrtvu? — Ona se nasmije.

— Ne samo to. Nego zato što ste to učinili tako laka srca.

— Da — možda — možda je tako.

— A sada? — upita g. Satterthwaite.

— Sada? — Lice joj se uozbilji. Zastane, zatim povisi glas i progovori tami.

— Jeste li to vi, Sergiuse Ivanovitchu? Princ Oranoff iziđe na mjesečinu. Uzme njezinu ruku i nasmiješi se g. Satterthwaiteu.

— Prije deset godina oplakivao sam smrt Anne Karsanove — kazao je jednostavno.

— Ona je bila moj drugi ja. Danas sam je ponovo pronašao. Više se nećemo rastaviti.

— Na kraju staze, za deset minuta. Neću te prevariti — obećala je Anna.

Oranoff kimne i udalji se. Plesačica se okrene g. Satterthwaiteu. Smiješak je poigravao na njenim usnama.

— No — niste zadovoljni, prijatelju moj?

— Zna li da vas traži vaš suprug?

On ugleda kako drhtaj prelazi njezinim licem, ali joj je glas bio dovoljno čvrst. — Da — reče ozbiljno. — To bi moglo biti.

— Vidio sam mu oči. One — prekine se naglo. Ona je i dalje bila mirna.

— Da, možda. Na jedan sat. čarolija jednog sata, proizašla iz davnih uspomena, glazbe, mjesečine. To je sve.

— Onda ne postoji ništa što mogu reći? — Osjeti se starim, potištenim.

— Deset godina sam živjela sa čovjekom kojeg volim — reče Anna Karsanova. — Sada idem čovjeku koji je mene volio deset godina.

G. Satterthwaite ne reče ništa. Ponestalo mu je riječi. Osim toga, to se zaista činilo najjednostavnijim. Samo... Samo, nekako, to nije bilo rješenje koje je želio. Osjeti njezinu ruku na svom ramenu.

— Znam, prijatelju moj, znam. Ali nema treće mogućnosti, čovjek uvijek traži jedno — ljubavnika, savršenog vječnog ljubavnika. Čovjek čuje Harlekinovu glazbu.

Nijedan ljubavnik se ne zadovoljava, jer su svi smrtni. A Harlekin je samo mit, nevidljiv i nedohvatljiv — ako nije...

— Da — reče g. Satterthwaite. — Da?

— Ako nije njegovo ime — Smrt!

G. Satterthwaite zadrhti. Ona se udalji od njega, i proguta je tama.

Nije bio svjestan koliko je ondje sjedio, ali iznenada se trgne s osjećajem da gubi dragocjeno vrijeme. Potrči u određenom pravcu, gotovo protiv svoje volje.

Kad je izišao na stazu, imao je čudan osjećaj nestvarnosti. čarolija — čarolija i mjesečina. A dva lika su mu se približavala.

Oranoff u kostimu Harlekina. Tako je najprije pomislio. Zatim, kad su prošli kraj njega, shvati svoju grešku. Ta vitka figura koja se njiše u hodcu pripadala je samo jednoj osobi — g. Quinu.

Oni nastaviše niz stazu — laka koraka kao da koračaju po zraku. G. Quin okrene glavu i pogleda natrag, a g. Satterthwaite doživi šok, jer to nije bilo lice g. Quina kakvog je poznavao. Bilo je lice stranca — ne, ne sasvim stranca. Ah! Sad je shvatio, bilo je to lice Johna Denmana kakvo je moglo biti prije nego što je uspio u životu!

Nemirno, nestrpljivo, pustolovno, lice dječaka i ljubavnika u isti mah.

Njezin smijeh dopre do njega, jasan i sretan... On je gledao za njima i u daljini ugledao svjetla male kolibe. Zurio je za njima kao u priviđenje.

Grubo ga je prenela ruka koja se spustila na njegovo rame i on se naglo okrene da bi se našao licem u lice sa Sergiusom Oranoff om. Bio je blijed i rastresen.

— Gdje je ona? Gdje je? Obećala je — a nije došla.

— Madame je upravo prošla stazom — sama. To je kazala djevojka gdje Denman koja je u sjeni vrata čekala s ogrtačem svoje gospodarice.

— Stajala sam ovdje i vidjela je kako prolazi — doda ona.

G. Satterthwaite oštro se obrecne na nju.

— Sama? Rekli ste sama?

— Da, gospodine. Zar je vi niste vidjeli? — upitala je začuđeno.

G. Satterthwaite zgrabi Oranoffa. — Brzo — promrlja. — Bojim se.

Zajedno se požure niz stazu, Rus je govorio brzim, nepovezanim rečenicama.

— Ona je divna žena. Kako je večeras plesala! Pa taj vaš prijatelj. Tko je on? Ali on je divan — jedinstven. U prošlosti, kad je ona plesala Kolumbinu Rimski-Korsakova, nikad nije pronašla savršenog Harlekina. Mordroff, Kassnine — nitko joj od njih nije odgovarao. Imala je vlastitu zamisao. Jednom mi je govorila o njoj. Uvijek je plesala s Harlekinom iz snova — čovjekom kojega u stvari nije bilo. Bio je to sam Harlekin, rekla je, koji je došao da pleše s njom. Upravo zato je tako divno izvodila Kolumbinu.

G. Satterthwaite kimne. Ali u glavi mu je bila samo jedna misao. — Požurite — reče.

— Moramo stići na vrijeme. Moramo stići na vrijeme.

Zaokrenuli su za posljednji ugao — došli su do duboke jame i do nečeg što je ležalo u njoj, a čega prije nije bilo ondje: tijelo žene ležalo je u divnoj pozi, ruke široko odbačene a zabačena glava. Mrtvo lice i tijelo, pobjedonosni i lijepi na mjesečini.

G. Satterthwaite se mutno sjeti riječi — riječi g. Quina: —... »divne stvari na smetištu«. Sad ih je razumio.

Oranoff je govorio isprekidano. Niz lice su mu tekle suze.

— Volio sam je. Uvijek sam je volio. — Upotrijebio je gotovo iste riječi koje je g. Satterthwaite već upotrijebio istoga dana. — Pripadali smo istom svijetu. Imali smo iste misli, iste snove. Uvijek bih je volio!

— Kako znate?

Rus se zabalji u njega.

— Kako znate? — ponovi g. Satterthwaite.

— To misle svi ljubavnici — to kažu svi ljubavnici. Postoji samo jedan ljubavnik ..

On se okrene i gotovo sudari s g. Quinom. Uzrujano, g. Satterthwaite ga uhvati za nadlakticu i povuče ustranu.

— Bili ste to vi — reče. — Vi ste bili s njom malo prije?

G. Quin počeka trenutak i tada reče blago:

— Možete to i tako kazati, ako želite.

— A djevojka vas nije vidjela?

— Djevojka me nije vidjela.

— Ali ja jesam. Kako to?

— Možda zbog cijene koju ste platili, vi vidite stvari koje drugi ljudi — ne vide.

G. Satterthwaite ga je gledao trenutak-dva s nerazumijevanjem. Tada se iznenada počne sav tresti kao prut na vodi. — Kakvo je ovo mjesto? — prošapće. — Kakvo je ovo mjesto?

— Već sam vam rekao. To je moja staza.

— Staza ljubavnika — promrmlja g. Satterthwaite. — A ljudi po njoj prolaze.

— Većina ljudi, prije ili poslije.

— A na kraju nje — što nalaze?

G. Quin se nasmiješi. Glas mu je bio vrlo blag. Pokaže na ruševnu kolibu iznad njih. — Kuća njihovih snova — ili smetlište — tko može reći?

G. Satterthwaite ga pogleda iznenada. Divlja pobuna prostruji njime. Osjeti se prevarenim, nadmudrenim.

— Ali ja — glas mu zadrhti. — Ja nikad nisam prošao vašom stazom.

— žalite li?

G. Satterthwaite zadrhti. Učinilo mu se da se g. Quin prijeteći uzdigao do golemih razmjera. G. Satterthwaite ugleda nešto ujedno opasno i strašno. Radost, tugu, očaj.

A njegova mirna mala duša ustukne zgranuta.

— Želite li? — g. Quin ponovi svoje pitanje. U njemu je bilo nečeg strašnog.

— N-ne — zamuca g. Satterthwaite. A zatim se iznenada pribere.

— Ali ja vidim stvari — vikne. — Možda sam samo bio promatrač života — ali vidim ono što drugi ljudi ne vide. Sami ste to rekli, g. Quine.

Ali g. Quin je bio iščeznuo.

Kraj